

BUNGE LA TANZANIA

MAJADILIANO YA BUNGE

MKUTANO WA KUMI NA TISA

Kikao cha Nne – Tarehe 20 Machi, 2015

(Mkutano Ulianza Saa 3.00 Asubuhi)

D U A

Spika (Mhe. Anne S. Makinda) Alisoma Dua

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge tukae.

Katibu tuendeleo!

MASWALI NA MAJIBU

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, tunaanza Maswali na Ofisi ya Waziri Mkuu. Swali la kwanza litaulizwa na Mheshimiwa Clara Diana Mwatuka.

Na. 41

Madawa ya Kulevya Yanayokamatwa Nchini

MHE. CLARA D. MWATUKA aliuliza:-

Mara nyingi kumekuwa na taarifa kwenye vyombo vya habari nchini juu ya kukamatwa kwa watu wakiwa na dawa za kulevya katika maeneo mbalimbali ya nchi:-

Je, baada ya kukamatwa watu hao, huwa ni nini kinaendelea?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Clara Diana Mwatuka, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, nchi yetu imekuwa ikifanya jitihada mbalimbali katika kukabiliana na biashara haramu ya Dawa za Kulevya. Baada ya watuhumiwa kukamatwa hufanyika taratibu za kukamilisha majalada yenye vithibitisho vya kiupelelezi na taratibu nyingine za kiushahidi kwa ajili ya kuwafungulia mashitaka kwa mujibu wa Sehemu ya 4 ya Sheria ya Kuzuwia Biashara Haramu ya Dawa za Kulevya ya Mwaka 1995, Sura ya 95. Wale wote wanaopatikana na Dawa za Kulevya hupelekwa katika Vyombo vya Sheria na huadhibiwa kwa mujibu wa Sheria.

MHE. CLARA D. MWATUKA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana, kwa majibu mazuri. Lakini bado napenda kuuliza kwamba, ni kila siku au mara nyingi tu unasikia wamekamatwa. Sawa wanapelekwa kwenye vyombo vya Sheria. Ni adhabu zipi ambazo wanapewa kiasi kwamba, hawakomi kila leo wanaongezeka na ukipita mitaani humo biashara hizi zipo wazi kabisa. Ni adhabu gani ambayo inatolewa kukomesha suala hili?

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, swali la pili. Katika viwanja vya ndege ukifuata njia zinazotoka huko zinakopatikana hizo dawa za kulevya wanapimwa, wanapima pale kiasi kwamba, madawa yanakamatwa pale; hawa watu ambao wanazileta huku nchini wanapita njia zipi wasikomatawa?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu naomba nijibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Clara Mwatuka:-

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Clara anaonesha kabisa dhamira ya dhiti ya kuona kwamba, tatizo hili linaweza kukomeshwa kabisa; katika swali lake la kwanza, hakuna njia yoyote ya mkato ya kushughulika na watuhumiwa hawa kwa adhabu yoyote ile. Ni lazima tuzingatie Sheria na taratibu tunazozitunga.

Mheshimiwa Spika, baada ya Serikali kuona kwamba, kumekuwa na mapungufu sana na makubwa ya Sheria hiyo niliyoitaja katika Bunge lako hili Tukufu tumeazimia kuja kuleta Muswada wa kufanya mabadiliko ya Sheria hiyo, ili Sheria tutakayoitunga sasa iweze kukidhi mahitaji ya nchi yetu ya kupambana na tatizo hili kubwa la Dawa za Kulevya.

Kwa mfano, wakati mwingine uthibitisho wa dawa zile za kulevya umekuwa ukitolewa kwa maana ya thamani ndani ya Mahakama zetu. Kwa hiyo, vijana wetu wengi wanapoona thamani ya zile dawa zilizobebwa na mtu badala ya kuwa-*discourage* imekuwa ikiwahamasisha na wenyewe kuingia kwenye biashara hiyo.

Kwa hiyo, kuna mabadiliko ambayo angalao tutumie uzito wa gramu za yale madawa kama ni ushahidi kuliko thamani ya zile dawa zilizobebwa na mtu. Kwa hiyo, na mambo mengine mengi tutabadilisha Sheria, ili adhabu kali iweze kupatikana tukomeshe jambo hilo.

Mheshimiwa Spika, lakini Mheshimiwa Mbunge anataka kujua hivi ni namna gani watu hawa wamekuwa wakisafirisha madawa haya yanaingia mpaka kwenye nchi yetu? Tatizo hili ni tatizo kubwa ni tatizo la ulimwengu mzima. Wafanyabiashara wa dawa hizi wamekuwa wakitumia mbinu na namna nyingi tu ambazo kila siku wamekuwa wakigundua namna nyingi sana za kuweza kuhakikisha kwamba, wanafanikiwa katika biashara hii.

Mheshimiwa Spika, sisi kama Serikali tunasema tutaendelea kupambana nao. Tutaendelea kujiimarisha vitengo vyetu viendeleo kufanya kazi ya kubaini mianya na njama zote zinazotumiwa, ili kuja kuharibu tasnia ya Watanzania wetu kwa kutumia biashara hii haramu ya dawa za kulevya.

MHE. ISRAEL Y. NATSE: Mheshimiwa Spika, nashukuru kunipa nafasi niulize swali dogo la nyongeza. Ni kweli kwa muda sasa suala la madawa ya kulevya umekuwa wimbo wa kudumu kwa nchi yetu na nchi yetu inaonekana kuwa *corridor* ya kupitisha madawa hayo. Mheshimiwa Waziri amesema wataleta Sheria!

Mheshimiwa Spika, inashangaza na kusikitisha kwamba, anakamatwa mtu akiwa na madawa, anapelekwa kwenye vyombo vya Sheria halafu wanasema wanafanya uchunguzi! Ni uchunguzi upi unaofanywa wakati mtu kakamatwa *red-handed*? Ni ahukumiwe hapo hapo!

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, niombe Serikali iwe makini katika hili na hiyo Sheria tuisubiri. Siamini kama uhusiano wa wauza madawa na viongozi wahusika haupo. Kwa hivi, Serikali ihakikishe haishiriki katika jambo hili. Asante sana (*Hapa Sauti ilikatika*)

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Spika, namshukuru Mchungaji Natse, kwa swali lake la nyongeza. Lakini kwanza nianze kwa kumthibitisha Mchungaji Natse kwamba, Serikali haina ushirika katika biashara hii na ndio maana unaona kila siku Serikali imekuwa ikihangaika.

Mheshimiwa Spika, unaweza ukachukua hata mifano ya nchi zile ambazo zina Sheria kali, kama China wana Sheria mpaka ya kuua, wanawauwa wale wanaowakamata, lakini biashara hii kule China bado imeshamiri iko tu. Kwa hiyo, naomba niwaambie Waheshimiwa Wabunge tatizo hili ni kubwa.

Mheshimiwa Spika, nimesema sisi kama Serikali hatuwezi kukaa tu kwamba, tatizo hili ni kubwa, tunaleta Sheria tutaibadilisha na tutabadilisha tena na tutaendelea kujiimarisha. Tutatafuta kila mbinu, ili mradi tu mapambano dhidi ya biashara hii haramu ya dawa za kulevya itakuwa endelevu siku hadi siku. Ninarudia kusema Serikali haiwezi kuwa na mkono kwenye biashara hiyo! Serikali imeendelea kuhangaika kuona kwamba, inatafuta mbinu za kujitoa na kuwatoa Watanzania kwenye biashara hii. (Makofi)

Na. 42

Hitaji la Maji ya Bomba Katika Vijiji vya Wilaya ya Misungwi na Kwimba

MHE. MARIA I. HEWA aliuliza:-

Je, Serikali iko tayari kutoa Maji ya Bomba kwenye vijiji ambamo Bomba Kuu litokalo Ziwa Viktoria linapitia, hususan katika Vijiji vya Wilaya ya Misungwi na Kwimba?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu naomba kujibu swali la Mheshimiwa Maria Ibeshi Hewa, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia mahitaji makubwa ya Maji Safi na Salama katika vijiji vilivyoko kando kando ya Bomba Kuu la Mradi wa Kahama – Shinyanga, Serikali iko tayari kuvipatia maji vijiji hivyo, ili kuwaondolea wananchi adha ya upatikanaji wa maji katika Wilaya ya Kwimba na Misungwi.

Hadi sasa jumla ya vijiji 10 vimeunganishwa na mradi huo katika Wilaya ya Kwimba na Misungwi. Gharama zilizotumika kutekeleza mradi wa kuviunganisha vijiji hivyo ni shilingi 677,032,354/= na wananchi wanaonufaika katika vijiji hivyo ni zaidi ya 30,210.

Mheshimiwa Spika, Serikali iko katika mpango wa kuviunganisha vijiji vingine vya Izizimba B na Mhalo kwa upande wa Wilaya ya Kwimba. Vile vile, Wizara ya Maji kwa kushirikiana na KASHWASA na Halmashauri ya Wilaya ya Misungwi, wamebaini vijiji vingine 25 vitakavyonufaika ambapo taratibu zinafanyika, ili kuvipatia maji kutoka katika mradi huo.

Mheshimiwa Spika, kama nilivyoeleza katika jibu hili, azma ya Serikali ni kuhakikisha kuwa wananchi wananufaika na mradi wa bomba kutoka Ziwa Viktoria, hasa walioko karibu na mradi huo.

MHE. MARIA I. HEWA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa majibu yaliyotoka. Nina maswali ya nyongeza mawili:-

Mheshimiwa Spika, katika jibu la Waziri amesema kwamba, vijiji hivi vitakavyonufaika ni 10. Amesema kwamba, uko utayari wa Serikali kuwapatia maji.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, utayari huo uko lini, ili maji yatoke? Maana kunakuwa na utayari wa bila maji! Utayari wa kutoa maji ni lini?

Mheshimiwa Spika, la pili. Kila mwaka huwa kuna sherehe za uzinduzi wa maji kitaifa na huwa kunateuliwa Mkoa fulani. Sasa, swali langu, katika utayari huohuo wa Serikali ikiwemo na Mkoa wa Mwanza, safari hii ni Mara.

Je, hivyo vijiji ambavyo huwa vinateuliwa 10 kwa nini, huwa haviunganishwi na sherehe ambazo huwa zinafanyika, ili kupunguza taratibu ambazo maji yangeweza kupatikana katika vijiji 10?

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri Mkuu, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Maria Ibeshi Hewa, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwanza nakubaliana kabisa majibu ambayo yametolewa ni majibu mazuri na ndio nia hasa ya Serikali. Utayari wake ni pale unapothibitishwa kwamba, hivi sasa tumeshapeleka shilingi 417,000,000/= katika kutekeleza hivyo vijiji ambavyo Mheshimiwa Waziri amevisema.

Mheshimiwa Spika, la pili, nakubaliana naye kwamba, huwa kuna maadhimisho ya wiki ya maji na safari hii ni Mkoa wa Mara. Kwa hiyo, huwa wanafanya hata katika kila Mkoa, wazo lake ni zuri kwa maana kwa mafanikio basi tuungane pamoja kueleza mafanikio hayo na wawakilishi hao katika maeneo hayo. Tutatoa maelezo kwa wahusika kwamba, katika kila wiki ya maji basi palipo na mafanikio hayo hao watu wahusishwe.

MHE. LETICIA M. NYERERE: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kunipatia nafasi na mimi niulize swali la nyongeza. Kwanza kabisa ningependa kuipongeza Serikali kwa kutuletea maji kutoka Victoria, wewe ni shahidi, suala hili nililisimamia na nililipigania sana humu ndani.

Mheshimiwa Spika, lakini pamoja na hayo bado tuna mapungufu. Kuna vijiji kadha wa kadha ambavyo havina maji; tuna llumba ambayo haiko mbali na Ngudu, lakini hawapati maji! Tuna Mwang'halanga hawapati maji! Tuna maeneo mengine ya Jojiro, tuna maeneo mengine ambayo yako karibu na maeneo ya Mwadubi hatupati maji!

Mheshimiwa Spika, ninaamini hili ni *technical*, ni suala la ufundi. Kwa hiyo, ninaiomba Serikali imalizie kazi yake nzuri ambayo imefanya kwa kusogeza maji katika maeneo haya.

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri Mkuu, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Leticia Nyerere, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwanza tunapokea shukrani hizo nzuri alizozitoa. Nataka nimhakikishie tu ninayo orodha ndefu hapa ya vijiji katika Wilaya ya Kwimba na Misungwi. Orodha ni ndefu kama ambavyo amesema Waziri. Kwa hiyo, yote hayo unayoyasema unaweza kugundua vijiji hivyo unavyovitaja viko katika orodha hii na tutatekeleza.

Utaratibu wa Kustaafu Kabla ya Muda

MHE. YAHYA KASSIM ISSA aliuliza:-

Wapo watumishi wa Serikali wanaohitaji kustaafu kabla ya umri uliowekwa na pia, wapo watumishi wanaofikia umri huo na kuongezewa muda wa kazi. Wako vijana wengi wanaohitaji kazi ambao wamemaliza masomo yao katika fani mbalimbali:-

- (a) Je, Serikali haioni kwamba, umefika wakati muafaka kwa kutowaongezea muda wale watumishi wanaofikia muda wa kustaafu kwa kuwa, wapo vijana wenye taaluma husika?
(b) Je, Serikali ina utaratibu gani kwa wale watumishi wanaotaka kustaafu kabla ya muda?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI) (K.n.y. WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Yahya Kassim Issa, Mbunge wa Chwaka, lenye sehemu (a) na (b), kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, si Sera ya Serikali kuwaajiri Wastaafu isipokuwa pale tu inapoonekana ni kwa manufaa ya Umma kutokana na mahitaji makubwa katika sekta husika. Serikali inajiri Wataalam Wastaafu ambao sio rahisi kuwapata katika soko la ajira, hususan wa Kada ya Elimu, Afya, Wahandisi na Wahadhiri wa Vyuo Vikuu.

Mheshimiwa Spika, Vijana na Wasomi wanaohitimu vyuo mbalimbali hapa nchini hupatiwa ajira kulingana na mahitaji na Bajeti iliyopo.

(b) Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kifungu cha 17(1) cha Sheria ya Pensheni kwa Watumishi wa Umma, Sura 371, Mtumishi wa Umma anayo hiyari ya kustaafu akifikia umri wa miaka 55.

MHE. YAHYA KASSIM ISSA: Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, kutokana na hali ya kileo na namna wasomi walivyokuwa wengi naamini kwamba, kada zote zinazohusika vijana wetu wapo wengi sana. Lakini huoni kwamba, unatokea utaratibu maalum wa kuwaajiri na kuwaongezea siku hawa ambao waliofika kiwango cha kustaafu?

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, Mtumishi wa Umma kama ulivyosema kwamba, akifikia miaka 55 anayo hiyari ya kustaafu. Hii ina maana wengine wanastaafu kabla ya muda ule muda wao wa kustaafu.

Je, Serikali hutoa ushauri gani kwa watu kama hawa?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI) (K.n.y. WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA: Mheshimiwa Spika, napenda kujibu maswali ya nyongeza ya Mheshimiwa Yahya Kassim Issa, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kuhusu suala la kuongeza mkataba kwa baadhi ya kada, kama nilivyotangulia kusema ni kweli tunao wasomi, lakini katika baadhi ya kada bado hao wasomi tulionao hawatoshelizi.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mfano, sasa hivi tunataka kuajiri mafundi sanifu kwa ajili ya maabara zetu ambazo tumezija katika Halmashauri zetu. Katika soko tunao ma-Lab Technician wasiofika hata 1,000 wakati mahitaji yetu ni 10,000! Kwa hiyo, kwa vyo vyote vile tutalazimika kuwachukua hata wale ambao wamestaafu na hata wanaostaafu tutalazimika kuwapa mikataba.

Kwa hiyo, tunazo baadhi ya kada ambazo kwa kweli, sasa hivi tunavyozungumza hatuna utoshlevu wa Walimu wa Sayansi! Kwa hiyo, Mwalimu wa Sayansi akistaafu kwa vyo vyote vile tutawapatia mikataba.

Mheshimiwa Spika, kuhusu suala la kustaafu kabla ya muda, kama nilivyotangulia kusema kwamba, Sheria ya Kustaafu kwa Tanzania ni miaka 60. Lakini mtumishi anayo hiyari inapofika miaka 55 kustaafu kwa hiyari. Kwa nini tunasema miaka 55?

Mheshimiwa Spika, tunasema miaka 55 kwa sababu, ndipo ambapo itamwezesha kuwa na sifa ya kumwezesha kuweza kupata pensheni. Kwa sababu, chini ya hapo wengine wanakuwa bado hawajafikia umri ambao amefanya kazi na kuweza kupata pensheni.

Kwa hiyo, akifika miaka 55 anakuwa sifa ile anayo na pale anakuwa na hiyari ya kustaafu. Lakini ikipita miaka 55 bila kustaafu itabidi tena hapo katikati hawezi mpaka itakapofika miaka 60.

MHE. GRACE S. KIWELU: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi. Kwa kuwa uzoefu unapatikana ukiwa kazini na moja ya sifa za ajira zinazotolewa ni uzoefu kazini na hii hunyima fursa kwa vijana wetu wanaomaliza vyuo.

Je, Serikali haioni sasa ni muhimu kuondoa kigezo hicho kazini na kubaki uwezo wa mtu? Nakushukuru sana.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI) (K.n.y. WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA: Mheshimiwa Spika, nafasi za kuanzia kwa kada zote hatuhitaji uzoefu, lakini hatuwezi kuajiri Mkurugenzi wa Taasisi, kijana aliyetoka Chuo Kikuu mwaka ule ule, kuna nafasi kwa kweli zinahitaji uzoefu.

Hawezi mtu akatoka Chuo Kikuu akaingia Bungeni tukampa U-Spika, tunahitaji lazima akulie humu Bungeni afanye kazi ajengewe uzoefu kwa sababu siyo yale unayojifunza chuoni. Ukija tu utaweza sasa kuchukua majukumu, kuna nafasi zinahitaji uzoefu. Lakini nafasi za kuanzia hakuna nafasi hata moja ambayo tunahitaji uzoefu tunawaajiri bila kuhitaji uzoefu.

Walimu wanamaliza kusoma tunawapangia kwenye vituo na hata kada zingine zote nafasi ya kuanzia hakuna nafasi inahitaji uzoefu. Lakini nafasi zile za uandamizi kwenda kuongoza Taasisi ni lazima angalau uwe umefanya kazi katika Taasisi hiyo una uzoefu na unajua changamoto katika Taasisi hiyo na ndiyo maana tunaangalia uzoefu. (Makofi)

Na. 44

Maslahi ya Walimu na Wauguzi

MHE. ALLY MOHAMED KEISSY (K.n.y. MHE. MODESTUS D. KILUFI) aliuliza:-

Maslahi ya Walimu na Wauguzi bado hayaridhishi kulingana na kupanda kwa gharama za maisha:-

Nakala ya Mtandao (Online Document)

- (a) Je, ni lini sasa Serikali itaangalia upya mishahara yao?
- (b) Je, Serikali iko tayari kupunguza asilimia ya makato ya mishahara ya watumishi ili walau pamoja na mishahara isiyokidhi mahitaji waweze kupata nafuu kidogo?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI) (K.n.y. WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Modestus Dickson Kilufi, Mbunge wa Mbarali, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kuongezeka kwa gharama za maisha hakuathiri walimu na wauguzi peke yao bali watumishi wote wa Umma. Hivyo Serikali imechukua hatua mbalimbali ikiwemo ya kutoa nyongeza ya mishahara kila mwaka. Kwa mfano katika kipindi cha miaka mitano kati ya Mwaka 2009/2010 hadi 2014/2015 mishahara ya wauguzi iliongezwa kwa wastani wa asilimia 14.7 na ile ya walimu iliongezwa kwa wastani wa asilimia 13.4.

Kiwango hicho cha nyongeza ya mishahara kilikuwa kikubwa kuliko wastani wa kiwango cha mfumuko wa bei ambao kwa kipindi hicho, mwaka 2009/2010 hadi 2014/2015 ulifikia wastani wa asilimia 11. Hivyo Serikali imeendelea kuboresha maslahi ya watumishi wote wa Umma ili kumudu gharama za maisha kwa kadiri zilivyobadilika.

Mheshimiwa Spika, kuhusu kupunguza gharama ya makato ya mishahara napenda kutoa taarifa mbele Bunge lako Tukufu kwamba tayari Serikali imeweka utaratibu yaani *road map* ya kupunguza kodi ya mapato katika mishahara yaan *pay as you earn* hatua kwa hatua kutoka asilimia 13 iliyotozwa mwaka 2014/2015 hadi kufikia asilimia 10 ifikapo 2016/2017.

Utaratibu huu ni utekelezaji wa makubaliano kati ya Serikali na Vyama vya Wafanyakazi yaliyofikiwa katika Baraza la Majadiliano ya pamoja katika Utumishi wa Umma.

Kwa mujibu wa sheria ya majadiliano ya pamoja katika Utumishi wa Umma ya mwaka 2013. Baraza hilo ni chombo chenye mamlaka ya kuishauri Serikali kuhusu maslahi na ustawi wa watumishi wa umma. Hivyo ili kutoingia mamlaka nyingine na kwa kuwa suala hili liko kwenye utekelezaji, ni muhimu utekelezaji wake uendelee kama ilivyopangwa.

MHE. ALLY KEISSY MOMHAMED: Mheshimiwa Spika, nchi yetu ni kubwa, na mishahara ya watumishi wote ma-nurse, walimu, na wafanyakazi mbalimbali inapitia mabenki.

Je, Serikalii ina mpango gani kuona watumishi wote walio mbali na mabenki wanasaidiwa angalau nauli ya kwenda na kurudi ili na wao wajione wanapata mishahara sawa na wafanyakazi walioko Makao Makuu ya Benki ambao hawapotezi nauli wala gharama za ma-guest house. Wanaposafiri wanalala siku mbili tatu kufuata mishahara mjini, unakuwa mishahara wao wote unaishia kwenye nauli na gharama za hotelini.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI) (K.n.y. WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA: Mheshimiwa Spika, kama tunakumbuka huko nyuma tulikuwa na posho ya nauli, posho ya nyumba na posho mbalimbali lakini baadaye Serikali iliamua kuziunganisha posho zote na kuziweka kwenye mishahara ili iweze kumsaidia mtumishi wakati anastaafu. Kwa hiyo, nauli ipo ndani ya mishahara.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MHE. ALIKO N. KIBONA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru, walimu wanapogoma hapa nchini, wazazi kwa ujumla tunapata shida kubwa kwa sababu watoto wetu hawapati nafasi ya kupata kile walichokusudia.

Hivi karibuni wiki iliyopita nilimsikia Mwenyekiti wa Walimu pale Dar es Salaam Bwana Mkoba akiwaambia walimu wajiandae kwa lolote kwa sababu Serikali imeshindwa kutekeleza makubaliano ya kuwapandishia mishahara kama ilivyokuwa imewaahidi.

Hii kauli hii inamaanisha kwamba kwa muda wowote walimu wataweza kugoma tena. Swali Mheshimiwa Waziri kwa nini Serikali imeshindwa kuwatekelezea walimu haki yao ya kuwapandishia mishahara kama ilivyowaahidi?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI) (K.n.y. WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA UMMA: Mheshimiwa Spika, kwanza hatuna makubaliano baina ya Serikali na walimu ya kuongezana mishahara ambao hatujaufikia.

Miaka yote kama nilivyosema tunalo Baraza la Majadiliano ya pamoja katika Utumishi wa Umma. Ambalo ndilo linakaa kwa pamoja likajadiliana na likakubaliana kima cha chini kwa mwaka huu linakuwa kiasi gani. Lakini wao walikuja na viwango vyao ambavyo havitekelezeki. Kwa hiyo, hakuna makubaliano ambayo yalifikiwa baina ya yale mapendekezo yao na yale mapendekezo yalikubaliana kwa sababu katika lile Baraza la Majadiliano ya pamoja linashirikisha sekta zote katika Utumishi wa Umma.

Kwa hiyo, hatuwezi kuwa na makubaliano ya Baraza lile halafu tukawa na makubaliano mengine pembeni. Kwa hiyo, nataka nimhakikishie kwamba makubaliano ambayo tuliyafikia katika Baraza la Makubaliano ya pamoja katika Utumishi wa Umma yalifikiwa, yalitekelezwa kwa maana nyongeza ile iliongezwa kwa watumishi wote wakiwemo na walimu. *(Makofi)*

Na. 45

Utatuzi wa Kudumu wa Migogoro ya Ardhi

MHE. DKT. HAJI H. MPONDA aliuliza:-

Mwezi Aprili, 2014 Waziri Mkuu alitoa agizo kwa Wizara husika kushirikiana kuweka utatuzi wa kudumu katika migogoro ya ardhi iliyopo katika maeneo ya vijiji na mapori Tengefu kama vile pori la Kilombero:-

(a) Je, utekelezaji wa agizo hilo umefikia wapi?

(b) Je, ni lini Serikali itakamilisha utaratibu wa ukamilishwaji wa ardhi ya buffer zone katika pori Tengefu la Kilombero ili kuwawezesha wananchi wanaoishi kihalali katika maeneo hayo wawe huru katika shughuli zao?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, MAZINGIRA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Dkt. Haji Hussein Mponda, Mbunge wa Ulanga Magharibi, lenye sehemu (a) na (b) kwa pamoja kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kutokana na migogoro ya ardhi iliyoko kati ya pori Tengefu la Kilombero na vijiji vinavyolizunguka, Mheshimiwa waziri Mkuu alitoa agizo, kwa Ofisi ya Makamu wa Rais Mazingira, Ofisi ya Waziri Mkuu TAMISEMI, Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi na Wizara ya Maliasili na Utalii, kushirikiana kutatua migogoro hiyo chini ya uratibu wa Ofisi ya Makamu wa Rais, Mazingira.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Utekelezaji wa agizo la Mheshimiwa Waziri Mkuu unafanyika sambamba na utekelezaji wa mapendekezo ya Kamati Teule ya Bunge ya Kushughulikia Migogoro ya Ardhi, ambayo Serikali imetakiwa kuchukua hatua madhubuti kuthamini maeneo ya hifadhi yenye migogoro na kuyatafutia ufumbuzi wa kudumu.

Mheshimiwa Spika, ili kutekeleza agizo la Mheshimiwa Waziri Mkuu mashauriano baina ya Mawaziri wa Wizara husika yalifanyika na kukubaliana kuunda Tume ya Wataalam kutoka Wizara hizo ili kuchambua tathmini zilizofanywa kuhusu migogoro iliyopo na kutoa ushauri wa kitaalam. Timu ya wataalam inaendelea kukamilisha taarifa za uchambuzi ambayo inatarajiwa kuwasilisha kwenye kikao cha Mawaziri wa Wizara husika ambacho kimepangwa kufanyika wakati wa mkutano huu wa Bunge.

Mheshimiwa Spika, uamuzi wa uhaulishaji wa ardhi yaani *buffer zone* katika pori Tengefu la Kilombero ili kuwawezesha wananchi wanaoishi katika maeneo kufanya shughuli zao utafanyika baada ya mashauriano ya pamoja ya Wizara husika pamoja na uongozi wa Mkoa wa Morogoro.

MHE. DKT. HAJI H. MPONDA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru, ila naomba nianze kwa masikitiko suala hili ni la muda mrefu sana toka 2010 baada tu ya maboresho ya sheria ya wanyamapori, tulianza kulalamikia suala hili na mwaka 2013 tarehe 8 Novemba, 2013 ujumbe maalum kutoka Halmashauri ya Ulanga walimwona Waziri Mkuu. Waziri Mkuu alikuwa na nia njema kulitatua tatizo hili.

Mimi nawaomba Mawaziri muwe *serious* na jambo hili kwa sababu wananchi kule vijiji 18 na vitongoji 15 wanaishi kihalali, vijiji vile vimesajiliwa lakini kwa mgogoro huu wananchi wale wanaishi kwa hofu, mashaka, shughuli zimesimama za kijamii na shughuli za uchumi. Juzi juzi tu hapa wamelazwa watu hospitali kwa sababu ya manyanyaso waliofanyiwa na askari wa wanyamapori.

Mheshimiwa Spika, kwa dalili hii Mheshimiwa Waziri Mkuu ametoa agizo toka Aprili mwaka jana (2014) leo bado wanatupa hadithi kwamba wataalam watakaa Mawaziri hawa watakutana tena mpaka lini?

Swali langu la pili, tayari ushahidi umeonyesha taarifa ya TAWILI, taasisi inayoshirikiana na *research* za wanyama imeonyesha bayana eneo lile la *buffer zone* halifai kwa matumizi ya wanyama. La pili, lingine sheria ile ya wanyamapori kifungu cha 21.....

SPIKA: Mheshimiwa tayari tunaendelea.

MHE. DKT. HAJI H. MPONDA: Sijamaliza swali Mheshimiwa Spika, naomba unitendee haki nimalizie swali langu.

SPIKA: Wewe mwenyewe umesema swali la pili, kila Mbunge anayeuliza swali lake la msingi anakuwa na maswali mawili ya nyongeza basi na wewe umemaliza Mheshimiwa Waziri wa Nchi?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS MAZINGIRA: Mheshimiwa Spika, naomba kumjibu Mheshimiwa Dkt. Haji Mponda, kama ifuatavyo:-

Kwanza nataka nichukue fursa hii kutambua kazi kubwa aliyoifanya Mheshimiwa Haji Mponda na Wabunge wa Mkoa wa Morogoro kwa ujumla, kwani hapa tulipofikia ni kwa juhudi zake yeye ndiyo maana likafika kwa Waziri Mkuu na Waziri Mkuu akaagiza Mawaziri wa sekta hizo ambazo nimezitaja kuweza kuzifanyia kazi. Suala hili ni suala nyeti sana linagusa mazingira na ninamwomba Mheshimiwa Haji Mponda, akubali na aelewe kwamba

Nakala ya Mtandao (Online Document)

anachotetea pale hatetei wananchi wa Kilombero kwa leo tu, anatakiwa atetee wananchi wa Kilombero kwa leo na kesho kwa vizazi vijavyo.

Ndiyo maana Mheshimiwa Waziri Mkuu aliagiza liangaliwe suala hili na Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Rais, Mazingira kwa sababu pale kuna suala zima la ikolojia, viumbe na mambo mengine na ndiyo maana Mheshimiwa Waziri Mkuu akaagiza vilevile kuwe na Maliasili na Utalii kwa sababu kuna wanyama katika lile pori Tengefu na TAMISEMI na viongozi wengine.

Mimi naomba atupe nafasi tufanye kazi tulikamilishe ili tukitoa maamuzi kwa sababu Pori Tengefu la Kilombero yako mapori mengine kama hayo maamuzi yale yatakayotokea yaweze kutumika na mahali pengine kwa Watanzania katika nchi yetu.

Sehemu ya pili, kama wataalam anaowasema wamethibitisha kwamba halifai, basi timu yetu ya wataalam ambayo inafanya kazi itatupa majibu ya aina hiyo hiyo. Lakini kama itapingana tutafuata utaalum wa kiserikali ambao una wataalam wa uhakika na ambao tunawaamini.

Na. 46

Zana Bora za Uvuvi kwa Wavuvi wa Ziwa Tanganyika

MHE. MOSHI S. KAKOSO aliuliza:-

Wananchi wa Tarafa ya Karema wanategemea sana uchumi wao kwenye uvuvi katika Ziwa Tanganyika:-

Je, ni jitihada gani kubwa zilizofanywa na Serikali za kuwasaidia wavuvi wadogo wadogo kwa kuwapatia zana za kisasa za uvuvi huo?

NAIBU WAZIRI WA VIWANDA NA BIASHARA (K.n.y. WAZIRI WA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi, naomba kujibu swali la Moshi Selemani Kakoso, Mbunge wa Mpanda Vijijini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali katika mwaka 2011 ilifuta kodi ya ongezeko la thamani (VAT) kwenye injini za kupachika yaani *outboard*, nyuzi za kushonea nyavu, nyavu za uvuvi na vifungashio ili kupunguza gharama ya zana za uvuvi.

Vilevile Serikali imeweka mazingira mazuri kuwezesha sekta binafsi kuwekeza kwenye viwanda vya kutengeneza zana za uvuvi, ambapo viwanda vya *Imara Fish Net* cha Dar es Salaam, *Fanaka Fish Net* cha Mwanza, *Songoro Marine* cha Mwanza, *Yochi Club Sum and Hazai Company Limited* na *CO Company Limited* vyote vya Dar es Salaam vyote vimeanzishwa.

Serikali inaendelea na Ujenzi wa Karakana ya kutengeneza boti huko Mbambabay huko Wilayani Nyasa ili kuondoa tatizo la upatikanaji wa boti za uvuvi. Serikali kupitia mradi shirikishi wa Ziwa Tanganyika yaani produp, uliwajengea uwezo wavuvi wa Karema 20 na Ikola 20 namna bora ya kuchakata na kuhifadhi mazao ya uvuvi na vilevile wamepewa, vikundi viwili vimepewa boti mbili za *engine*.

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha, 2013/2014 Serikali ilitoa shilingi milioni 400 ili kuwapatia wavuvi wadogo ruzuku kwa ajili ya vyombo na dhana bora ya uvuvi.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Aidha, kwa mwaka wa fedha 2014/2015 kiasi cha shilingi bilioni 2.2 zimetengwa kwa ajili ya ruzuku kwa wavuvi. Hadi hivi sasa Wizara imepokea maombi ya vikundi vya wavuvi wadogo kutoka ukanda ziwa Tanganyika, toka Wilaya za Kalambo vikundi vitatu, Sumbawanga kimoja na Nkasi kimoja.

Mheshimiwa Spika, Serikali inashauri wavuvi na wadau wengine wajiunge na kuanzisha vyama vya akiba na mikopo, benki za vijijini na vikundi vya uzalishaji mali ili waweze kuunganisha nguvu na kuwa na uwezo wa kupata zana na vyombo bora vya uvuvi na pia kuwa na uwezo wa kupanga bei za mazao ya uvuvi.

Pia ushirika huo utawawezesha kukopa fedha kwenye taasisi za fedha kwa ajili ya kupata mitaji ya kutosha ili kuendesha shughuli za kiuchumi hususani katika sekta ya uvuvi. Hivi sasa Wizara pia inashirikiana na mifuko ya hifadhi ya jamii ya NSSF na PPF ili kuwasajili wavuvi kwa ajili ya mafao mbalimbali ikiwemo mitaji kwa ajili ya ununuzi wa vifaa vya uvuvi. *(Makofi)*

MHE. MOSHI S. KAKOSO: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa nafasi hii. Swali la kwanza, Serikali imefanya kazi nzuri ya kuwajengea uwezo wavuvi kwa kujengwa mwalo katika kijiji cha Ikola, ambao utawasaidia sana wavuvi wadogo wadogo. Bahati mbaya mwalo huu hauna nishati ya umeme.

Je, ni lini sasa Serikali itawanunulia jenereta ya kufua umeme katika mwalo huo ili uweze kuwasaidia wananchi wa Ikola?

Swali la pili, vipo vikundi vilivyoanzishwa kwa muda mrefu katika kijiji cha Karema, vipo vikundi viwili, kijiji cha Ikola, viko vikundi viwili ambavyo vinahitaji kujengwa uwezo na Serikali.

Je, ni lini sasa Serikali itawapelekea huduma hiyo ya mikopo wananchi ambao walishajitengenezea utaratibu na wakafuata taratibu zote ili waweze kukopeshwa? *(Makofi)*

NAIBU WAZIRI WA VIWANDA NA BIASHARA (K.n.y. WAZIRI WA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI): Mheshimiwa Spika, kuhusiana na mwalo kuwa na upungufu wa nishati ya umeme kama nilivyoainisha katika jibu langu la msingi kuna fedha ambayo imetengwa kwa ajili ya kuwawezesha au kuwahudumia vikundi hivi vya uvuvi. Nategemea kutokana na pesa hiyo basi inaweza ikatengwa kwa ajili ya jenereta wakati tunangojea umeme wa *grid* kupitishwa pale.

Kuhusiana na vikundi ambavyo tayari vimeshaanzishwa vilevile nataka kuwahamasisha vikundi hivi sasa vitumie ile fursa ambayo imetolewa zile bilioni 2.2 ambazo ni kwa ajili ya kuwakopesha wakope kama ambavyo wenzao wa Nkasi na sehemu nyingine ambavyo wameshafanya. Ahsante sana.

MHE. SAID A. ARFI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana. Kwa kuwa Ziwa Tanganyika ni ziwa lenye kina kirefu katika Afrika na la pili duniani.

Je, Wizara yako imefanya tafiti ya kujua rasilimali zilizopo ndani ya ziwa Tanganyika na njia bora ya kuvuna rasilimali hizo?

NAIBU WAZIRI WA VIWANDA NA BIASHARA: Mheshimiwa Spika, kuna tafiti ambazo zimefanywa ziwa Tanganyika moja ilikuwa imefanywa na Serikali ya Norway huko nyuma na kuna tafiti ndogo ndogo ambazo zimekuwa zikifanywa. Lakini kwa kifupi ni kuwa tayari kuna uwezekano wa kuwaita wawekezaji kuja kuwekeza katika uvuvi ziwa Tanganyika ukizingatia kina chake, kuwa inahitaji mashine au boti au meli zinazoweza kuingia katika kina kile. Ukizingatia kuwa pembezoni mwa lile ziwa hakuna *beach* ambayo unaweza ukaweka. Kwa hiyo kunatakiwa vifaa maalum vya sona ambavyo vinawezekana kutumika pale.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Lakini tayari kuna wawekezaji wameonyesha *interest* na pale kuna enelo la EPZ. Kwa hiyo tukishalipa wale wananchi fidia zao basi wawekezaji wanaweza kuja. Balazi wa China alishakuja kule kuangalia uwezekano pamoja na wawekezaji wengine.

Lakini bado tunawavutia wawekezaji wengi kuja pale. Kwa hiyo, *Lake Tanganyika* tunailenga katika maana ya kuendeleza maendeleo ya uvuvi. (Makofi)

Na. 47

Tatizo la Mamba Katika Vijiji vya Kibaha Vijijini

MHE. ISMAIL A. RAGE (K.n.y. MHE. HAMOUD A. JUMAA) aliuliza:-

Tatizo la Mamba katika Vijiji vya Dutumi, Ruvu Stesheni, Ruvu kwa Dosa, Mwanabwito na Kitomondo ni la muda mrefu na wananchi bado wanaendelea kuliwa na mamba na Serikali haijachukua hatua zozote:-

- (a) Je, ni lini Serikali itawalipa fidia wananchi hao?
- (b) Je, Serikali ina mpango gani wa kuwavua Mamba hawa? Kwani wamezidi kuwa wengi na tishio kwa wananchi?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Maliasili na Utalii naomba kujibu swali la Mheshimiwa Hamoud Abuu Jumaa, Mbunge wa Kibaha Vijijini, lenye sehemu (a) na (b) kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, tarehe 3 Novemba, 2014 maafisa wa Wizara walitembelea vijiji vya *Ruvu Station*, Dutumi, Ruvu kwa Dosi, Mwanabwito na Kitomondo kufuatia ombi la Mheshimiwa Hamoud Abuu Jumaa, Mbunge wa Kibaha Vijijini.

Aidha, maafisa hao walitoa elimu kwa wananchi namna ya kuwasilisha taarifa za matukio ya mamba wakali wanaohatarisha maisha na mali zao mara tu yanapotokea pamoja na kuwapatia kanuni na fomu za maombi ya kifuta jasho, kifuta machozi.

Tarehe 17 Desemba, 2014 Wizara ilipokea ombi kutoka kwa Ofisi ya Mkuu wa Mkoa wa Pwani la madai kifuta machozi, cha Mariam Sultan aliyeuwawa na mamba tarehe 22 Novemba, 2014 tukio ambalo halikuwa na vielelezo kwa mujibu wa Kanuni ya kifuta jasho Namba 146 ya Mwaka 2011. Kufutia hali hiyo, Wizara ilimwandikia barua tarehe 13 Machi, 2015 kwa Mkurugenzi Mtendaji wa Halmashauri ya Kibaha Vijijini kumkumbushia kupata orodha husika kwa ajili ya uchambuzi na uhakiki ili wahanga waweze kulipwa.

Mheshimiwa Spika, Wizara ilipokea na kulipa madai ya kifuta machozi cha familia Bi. Mwanahamisi Jalali, ambaye aliuwawa mwaka 2012. Aidha, tutakuwa tayari kulipa madai ya wananchi walioathirika na mamba mara baada ya kupokea na kupitia kuhakiki wa vielelezo vitakavyowasilishwa.

(b) Mheshimiwa Spika, Wizara hutoa kibali cha kudhibiti mamba katika maeneo ambayo mamba wamekuwa wakitishia maisha ya wananchi endapo tu taarifa zitakuwa zimetolewa na uongozi wa kijiji husika. Bado Wizara inasubiri maombi ya kudhibiti mamba hao kutoka Halmashauri ya Wilaya ya Kibaha Vijijini kama walivyoelekeza maafisa waliotembelea vijiji vya *Ruvu Station*, Dutumi, Ruvu kwa Dosi, Mwanabwito mwezi Novemba, 2014.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

SPIKA: Nataka kuwaambieni tuko ndani ya Bunge, wengine wanaendelea na mazungumzo. Mheshimiwa Ismail Rage, swali la nyongeza.

MHE. ISMAIL A. RAGE: Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri nina masikitiko kumwambia kwamba barua ambayo iliandikwa katika ofisi ya Maliasili ilikuwa ya tarehe 22 Novemba, 2014 majibu yalikuja tarehe 13 Machi, 2015. Ninamwomba Mheshimiwa Waziri kwenye masuala ya uhai ya wananchi ofisi yake kutoka Dar es Salaam na Kibaha hata kama mtu angeenda kwa miguu isingechukua miezi minne.

Je, anataka ushahidi upi zaidi ya *Death Certificate* pamoja na taarifa ya polisi ili wananchi wa Kibaha wasidhulumiwe haki zao?

Mheshimiwa Spika, suala la mamba kuwa wengi katika mto Ruvu ni la muda mrefu sana. Lakini mpaka sasa tulichoomba wananchi wa Kibaha ni kupatiwa kibali cha kuwapunguza hao mamba.

Je, haoni kwamba ni wakati muafaka sasa kutoa kibali kwa sababu nyama ya mamba ni tamu sana?

SPIKA: Mimi nilishawahi kuila. (*Makofi/Kicheko*)

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Spika, Wizara inajali maisha ya watu ndiyo maana tarehe 3 Novemba, 2014 maafisa wa Wizara ya Maliasili walitembelea kwenye maeneo husika baada ya kupokea ombi kutoka kwa Mheshimiwa Mbunge wa Kibaha na walienda kwenye eneo wakatoa elimu na maelekezo. Kitu cha msingi tulichokuwa tunangoja kutoka kwao ni maelezo tuliyoyatoa kwa sababu mambo ya Serikali yana taratibu zake. Kwa hiyo, taratibu zifuatwe kusudi haki ziweze kutendeka.

Mheshimiwa Spika, swali la pili, mwaka huu 2015 tumetoa kibali cha kuvuna mamba 118. Kwa hiyo, inawezekana kabisa Kibaha wakawa kwenye *allocation* ya mamba hawa.

MHE. MUHAMMAD IBRAHIM SANYA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali. Kwa kuwa Watanzania wengi wamekuwa wakiathirika na wanyama katika maeneo ambayo wako karibu na wanyama hao kama vile Mamba, Tembo, Simba, na wanyama wengine. Kwa kuwa fidia inayotolewa hailingani na maisha ya binadamu. Serikali ina mipango gani ama ya kuleta Muswada ikatungwa sheria ili binadamu hawa wanaokufa kwa kuwa *attacked* na wanyama hao kupoteza viungo walipwe fidia zinazokwenda sambamba na haki ya binadamu ya kuishi katika dunia hii. Kwani malipo wanayolipwa ni madogo mno ukilinganisha na maisha ya binadamu?

SPIKA: Haya kifo hakina fidia Mheshimiwa Naibu Waziri.

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Spika, kwanza nataka aelewe Mheshimiwa Sanya, hakuna fidia ambayo inaweza kukidhi uhai wa mwanadamu hapa duniani. Kwa hiyo, tunachokifanya ni kutoa kifuta jasho tu. Kwa hiyo, sisi tutakachokubaliana kwamba uliyo-propose ni kwamba tuangalie. Hivyo tuko tayari kuliangalia na kulifanyia kazi. (*Makofi*)

SPIKA: Kuna swali la mamba lingine kwa hiyo, mliosimama mtalionga huko. Mheshimiwa Jerome Dismas Bwanausi.

Na. 48

Maafa Yatokanayo na Mamba Katika Mto Ruvuma

MHE. JEROME D. BWANAUSI aliuliza:-

Maafa yatokanayo na Mamba katika mto Ruvuma ni ya muda mrefu sasa na kwamba Serikali iliahidi kuandaa utaratibu wa kuwavuna Mamba hao ambao wamekuwa wakisababisha vifo kwa watu na wengi wao kujeruhiwa:-

(a) Je, ni lini kazi ya kuwavuna Mamba hao itaanza?

(b) Kwa kuwa wananchi wengi wamepoteza maisha na kujeruhiwa. Je, ni kwa nini wananchi hao hawalipwi fidia zao?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Maliasili na Utalii, kabla ya kujibu swali la Mheshimiwa Jerome Dismas Bwanausi, naomba nitoe maelezo yafuatayo:-

Mheshimiwa Spika, uwindaji wa mamba katika maeneo mbalimbali nchini huzingatia ushauri wa wataalam kutoka taasisi ya utafiti wa wanyamapori *TAWIRI*. Taasisi hii uendesha zoezi la kuidadi mamba katika maeneo mbalimbali nchini ambayo limeshakamilika.

Taarifa ya *TAWIRI* imependekeza idadi ya mamba wanaopaswa kuvunwa kwa kila eneo. Katika zoezi la uvunaji vikundi 28 vya watu wenye ulemavu ndivyo vilivyopewa mgao wa kuwinda mamba 118 kwa nchi nzima. Vikundi hivyo vitafanya kazi kwa kushirikiana na kampuni tatu zilizoainishwa.

Mheshimiwa Spika, sasa napenda kujibu swali la Mheshimiwa Jerome Dismas Bwanausi, lenye sehemu (a) na (b), kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, baada ya *TAWIRI* kukamilisha zoezi la kuidadi na kutoa mapendekezo yake Wizara ilipanga zoezi la uvunaji wa mamba lianze nchi nzima tarehe 28 Februari, 2015 hadi tarehe 31 Julai, 2015. Eneo la mto Ruvuma ni moja ya maeneo ambayo uvunaji wa mamba utaendeshwa. Aidha, zoezi hili kwa mto Ruvuma litaanza mwezi Aprili mwaka huu 2015.

(b) Mheshimiwa Spika, Wizara imekuwa ikilipa na itaendelea kutoa kifuta machozi kwa wananchi wanaoathiriwa na wanyamapori wakali na waharibifu kwa mujibu wa sheria namba tano ya mwaka 2009 na kanuni ya kifuta jasho, 146 ya mwaka 2011. Aidha, kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2007 mpaka 2012 Wizara ililipa jumla ya shilingi milioni nne kwa waathirika wanne waliuwawa katika mto Ruvuma.

Hata hivyo, Wizara ilipokea orodha ya wananchi 65 kutoka kwa Mkurugenzi wa Halmashauri ya Wilaya ya Masasi ambao kati ya hao wananchi 22 waliuwawa wengine 43 walijeruhiwa na wanyamapori wakali kwa barua ya tarehe 29 Januari, 2014 iliyopokelewa na Wizara tarehe 12 Juni, 2014 ambayo haikuwa na viambatisho husika. Barua hiyo ilijibiwa tarehe 13 Juni, 2014 na tarehe 20 Februari, 2015 kumweleza Mkurugenzi Mtendaji wa Halmashauri ya Wilaya hiyo kuwasilisha viambatisho kwa mujibu wa kanuni za kifuta machozi za mwaka 2011 ili malipo hayo yaweze kufanyika kama ilivyoombwa.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, Wizara itakamilisha taratibu za malipo haya mara tu itakapokuwa imepokea vielelezo vilivyooombwa kama kanuni inavyoelekeza.

MHE. JEROME D. BWANAUSI: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa nafasi kwa kutoa masikitiko makubwa sana juu ya majibu ya Mheshimiwa Waziri ambayo hayana ukweli kabisa kuhusu hali halisi ilivyo na kwa kuwa Mheshimiwa Waziri amekiri kwamba watu 42 wamekwishapoteza maisha katika kipindi cha miaka miwili tu.

Je, Mheshimiwa Waziri atalieleza vipi Bunge hili ni Ini Serikali itakwenda kuhakikisha kwamba inawavuna mamba wale ambao mwaka juzi peke yake waliua zaidi ya watu 300 katika mto ule?

La pili, kwa kuwa Mheshimiwa Waziri na Mheshimiwa Naibu Waziri walishawahi kuahidi ndani ya Bunge hili kwamba wangetembelea maeneo hayo kukutana na wananchi na waathirika ambao hawajalipwa.

Je, analiambia vipi Bunge hili tena ni lini watakwenda kule lakini pia ni lini waathirika wale watalipwa fidia zao?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Spika, kwanza naomba nimpongeze. Amekuwa anakuja mara kwa mara kufuatilia matatizo ya wananchi wake katika Jimbo lake na la mara ya mwisho tulika pamoja tukazungumza pamoja tukakubaliana kwamba sisi tutatembelea kule. Lakini nataka nimhakikishie tu kwamba mara baada ya Bunge hili mimi na yeye tutakwenda kule.

Lakini kama nilivyotoa maelezo katika majibu yangu ya msingi nimesema tutakwenda mwezi wa nne mwaka huu kuanza kuvuna katika eneo lake. Nataka nimhakikishie tu kwamba zoezi hilo limeshakamilika na mwezi nne tutaanza uvunaji katika eneo hilo.

MHE. JOSHUA S. NASSARI: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kuniona, nchi yetu imejaliwa kuwa na maliasili nyingi na maliasili zinapaswa kuwa Baraka kwa Watanzania. Lakini maeneo mengi yamekuwa ni mateso kwa Watanzania. Haya ya Ruvuma, haya Kibaha hayako kule peke yake, kule Arumeru tuna hifadhi ya Taifa ya Arusha, *Arusha National Park*.

Lakini kumekuwa na matatizo mengi sana kutokana na hifadhi hii mwaka juzi wanyama wametoka wakaingia kwenye Kata ya Leguruki na King'ori wakala mazao ya watu mashambani tathmini ikafanyika Serikali ikatumika watu ikaonekana kwamba fidia italipwa. Lakini mpaka leo tunavyozungumza haijawahi kulipwa shilingi hatujui kama iliishia njiani.

Mwaka jana ameuwawa mtu kijiji cha Kiringa na Tembo kutoka hifadhini akafuatwa hadi kwenye shamba lake ameuwa mpaka leo haijawahi kutoka hata shilingi moja kama fidia kwenda kwa familia yake.

Sasa ningependa tu kujua kwamba Serikali ina mpango basi kuhusu kulipa fidia kwa watu hawa ambao tayari wameshaathirika hususan watu wa Kata ya Leguruki king'ori na wale watu wa kijiji cha Kiringa?

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Spika, Serikali inakiri kweli kuna wanyama wakali na wananchi wanapata matatizo kwenye maeneo husika. Lakini lazima taratibu za kudai kifuta machozi kifuatwe, kama tunapata vielelezo ambavyo vimekamilika tunalipa na tunaorodha ya maeneo mengi ambayo tayari tumeshalipa. Mwaka huu tu peke yake tumelipa milioni 148. *(Makofi)*

Kushuka kwa Kiwango cha Mpira wa Miguu Nchini

MHE. ABDALLAH HAJI ALI aliuliza:-

Kiwango cha mpira wa miguu nchini Tanzania kimeshuka sana ukilinganisha na miaka ya 1970 na 1980.

Je, ni sababu gani zilizosababisha kushuka kwa kiwango cha soka nchini?

NAIBU WAZIRI WA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Abdallah Haji Ali, Mbunge wa Kiwani, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kushuka au kupanda kwa kiwango cha soka, kunategemeana na viwango mbalimbali ikiwemo ligi za ndani, idadi ya timu zinazoshiriki ligi hiyo, matokeo ya kimataifa na viwango vya FIFA.

Aidha, kwa upande mwingine sioni kuwa ni sahihi sana kulinganisha hali ya soko iliyokuwa inachezwa miaka 1970 na 1980 na soka inayochezwa kuanzia miaka ya 1990 hadi sasa.

Mheshimiwa Spika, kama vigezo ni idadi ya wachezaji miaka ya 1970 hadi 1980 kulikuwa na idadi ndogo ya wachezaji wanaocheza soka ikilinganishwa na sasa. Idadi ya klabu za soko wakati huo ilikuwa siyo zaidi ya 30 ukilinganisha na hali ya sasa ambapo kuna vilabu zaidi ya 100 kuanzia ngazi ya wilaya hadi ya Taifa.

Miaka 1970 na 1980 soka iliwika katika baadhi ya mikoa kama vile Dar es Salaam, Kigoma, Mwanza, Morogoro na Tanga. Kuanzia miaka 1990 hadi sasa soka imesambaa mikoa yote na klabu mbalimbali zikitoa upinzani mkubwa kwa klabu kongwe za Yanga na Simba ambazo ni za miaka mingi.

Vilevile miaka 1970 na 1980 Tanzania ilikuwa na wachezaji wasiozidi watano waliokuwa wanacheza mpira wa kulipwa nje ya nchi, ukilinganisha na sasa ambako kuna wachezaji zaidi ya 15 wakicheza soka kwa nyakati nje ya nchi. Kumbukumbu zinaonyesha kuwa Taifa Stars iliwahi kufika fainali za Kombe la Mataifa mwaka 1980 na wakati huo huo timu ya Taifa ya wachezaji wa ligi za ndani kufika fainali ya CHAN mwaka 2009 ikiwa ni pamoja na klabu ya Simba kufika fainali za Kombe la CAF mwaka 1993.

Mheshimiwa Spika, nimhakikishie Mheshimiwa Abdallah Haji Ali kuwa Serikali inafanya kila juhudi kuhakikisha kuwa kunakuwepo na ubora wa soka hapa nchini. (Makofi)

MHE. ABDALLA HAJI ALI: Mheshimiwa Spika, ahsante kwa kunipa nafasi ya kuuliza maswali mawili ya nyongeza. Namshukuru Mheshimiwa Waziri kwanza kwa kukubaliana nami kwamba katika miaka 1970 na 1980 kiwango chetu cha mpira kilikuwa kizuri hapa nchini na yeye mwenyewe kakiri kwamba ikafikia kuwa hata timu yetu ya taifa kuingia katika fainali za kombe la Afrika. Lakini kufikia au kumalizia hapo mpaka sasa ni kweli kwamba timu zetu zimekuwa zikusuasua na hatufanyi vizuri katika michezo ya kimataifa.

Je, Serikali iko tayari kufanya utafiti wa kina kabisa kujua tatizo halisi la kuporomoka kwa soka letu?

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, swali la pili. Pamoja na juhudi za Serikali kuleta makocha wa kigeni kwa timu ya *Taifa Stars* Aidha, pamoja na timu za vilabu kama Simba, Younga na Azam lakini pia inaonekana siyo mwarobaini wa tatizo hili.

Je, Serikali ina mpango gani wa ziada wa kunyanyua soka letu hapa Tanzania?

NAIBU WAZIRI WA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO: Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kutafuta kila suluhu ya kuoandaa tatizo la kushuka kwa kiwango cha soka cha Tanzania na utafiti huu unaendelea hadi sasa. Nikuhakikishie tu kwamba wakati wowote tutatoa taarifa rasmi.

Kuhusu makocha wa kigeni kwamba kutokuwa mwarobaini wa kunyanyua kiwango cha soka hapa nchini, inawezekana ikawa ni kweli lakini siyo kweli pia. Kama nilivyosema vigezo vya kujua kiwango cha mpira kiko juu ama chini kinategemea maeneo mbalimbali.

Lakini nikuhakikishie tu kwamba mimi binafsi nimekutana na kocha wa Timu ya Taifa ya Tanzania mara mbili na tumekubaliana naye pamoja na *TFF*. Tumewaagiza kwamba sasa Makocha hao wa Timu ya Taifa pale ambapo Timu ya Taifa haina mashindano ya kimataifa, watoe mafunzo kwa makocha wetu wa ndani ambao wengi wao wanafundisha vilabu. Ili huko wanakofundisha vilabu vile watengeneze wachezaji wazuri ambao ndiyo itakuwa suluhu ya kuondoa tatizo la kutokuwa na wachezaji wazuri katika Timu ya Taifa.

Lakini pia, tumeomba pia kwamba vilabu vyote ambavyo vinashiriki lingi kuu ya Kandanda ya Tanzania Bara wawe na Timu za Vijana. Suluhu peke yake ni Timu za Vijana, hawa ndiyo watakaotengeneza wachezaji wazuri ambao kesho na kesho kutwa watasaidia Timu ya Taifa ya Tanzania badala ya kuwa na wachezaji ambao tumekuwa tukiwasikia miaka nenda miaka rudi.

Mheshimiwa Spika, lakini kwa nyongeza tu ni kwamba nichukue fursa hii pia kuipongeza sana *NSSF* kwa kuanzisha *program* nzuri pamoja na *Real Madrid* ya Hispania kwa ajili ya kuwa na timu za vijana. Kwa ushirikiano huo tunaamini kwamba tutakuwa na timu na wachezaji wazuri watakaosaidia Taifa letu. *(Makofi)*

MHE. MUSSA ZUNGU AZZAN: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuongeza swali la nyongeza. Mimi nilikuwa nataka kujua tu. Je, Serikali sasa ina mpango gani? Hili swali tumeuliza miaka mingi sana hakuna kumbukumbu zozote za wachezaji wa zamani wa timu ya Taifa ambao sasa hivi majina yao yangeweza kuwekwa kwenye uwanja huu mkubwa wa Taifa. Kumbukumbu zao na kui-*inspire* wachezaji wengine vijana na wao majina yao yawekwe katika viwanja vile ili na wao waweze kuboreshwa.

Mheshimiwa Spika, nchi yetu imefanya *record* kubwa sana, miaka ya nyuma King Abdalah Kibadeni, Maulidi Dilunga walichaguliwa katika timu ya *Africa Combine*. Nataka kuuliza Serikali *record* hizi wanazo?

NAIBU WAZIRI WA HABARI, VIJANA UTAMADUNI NA MICHEZO: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu, Mbunge wa Ilala, kama ifuatavyo:-

Suala la kuweka *record* ama picha katika Uwanja wa Taifa kwa wachezaji wa zamani si tatizo lakini picha hizi ziko wapi?

Kuna tatizo kubwa sana la kumbukumbu. Picha peke yake ambayo mimi naikumbuka tuliyonayo ni ya Jela Mtagwa, Zamoyoni Mogela na Sanduy Manara. Ninakushukuru kwa ushauri wako, tutafanya kila tuwezalo tukishirikiana na Idara yetu ya Habari (Maelezo) tuweke baadhi ya picha hizo katika Uwanja wa Taifa.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Lakini Mheshimiwa Zungu wewe ni shahidi, wachezaji wetu wa zamani wengi kuwapata imekuwa shida, jana Mheshimiwa Mustafa Akunay aliniambia habari za mwanariadha wa zamani wa Tanzania ambaye yuko kule kwao. Sasa hivi anashindwa kukimbia na nimepanga baada ya Bunge hili nikamtembelee na kumwona kwa sababu huyu aliwahi kushiriki mashindano ya *Olympic*. Alikimbia bila kuvaa viatu kule Montreal, Canada.

Kwa hiyo nikuombe kwamba katika suala hili tushirikiane sote na wewe ni mwanamichezo wa siku nyingi *Inshalah* Mwenyezi mungu atakubariki. *(Makofi)*

Na. 50

Gharama za Mbio za Mwenge wa Uhuru

MHE. MESHARK J. OPULUKWA aliuliza:-

Ili kupunguza gharama za Mbio za Mwenge nchini, kwa nini Serikali isifikirie kila Mkoa kuwa na Mwenge wake badala ya utaratibu wa sasa wa Mwenge mmoja tu kwa nchi nzima?

NAIBU WAZIRI WA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Meshark Opolukwa, Mbunge wa Meatu, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, suala la kupunguza gharama za Mbio za Mwenge wa Uhuru kiuendeshaji haliwezi kupunguzwa kwa njia ya kila Mkoa kuwa na Mwenge wake badala yake gharama zitaongezeka zaidi.

Mheshimiwa Spika, kwa dhana ya umoja wa Kitaifa bado Serikali inaona umuhimu wa kuendelea kuwa na Mwenge mmoja unaokimbizwa nchi nzima, badala ya kila Mkoa kuwa na Mwenge wake. Kuruhusu kila Mkoa kuwa na Mwenge wake inaweza kuwa ni dhana na falsafa inayoanza kubomoa umoja wa taifa letu. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Opolukwa swali la nyongeza. *(Kicheko)*

MHE. MESHARK J. OPULUKWA: Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu ya Mheshimiwa Naibu Waziri, nina maswali mawili madogo ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa katika majibu ya Mheshimiwa Naibu Waziri amesema kama Mwenge huu utaweza kutengenezwa kwa kila Mkoa gharama itakuwa ni kubwa sana.

Je, Serikali inaona ugumu gani sasa pamoja na kwamba tunahitaji Mwenge uwe kwa kila Mkoa kama itatengenezwa Mwenge ambao ni wa gharama nafuu sana kwa kutumia mabati ambayo hayana gharama kubwa na mabati ambayo yako chakavu ili kuweza kupunguza gharama hii? *(Makofi/Kicheko)*

Mheshimiwa Spika, swali la pili ni kwamba, katika majibu ya Mheshimiwa Naibu Waziri amesema kuwa Mwenge kwa kila Mkoa pia kunaondoa ile dhana ya umoja wa kitaifa. Mheshimiwa Naibu Waziri haoni kwamba anakwenda kinyume na ile dhana ya Madaraka Mikoani ambapo kila Mkoa unajipangia mambo yake yenyewe? *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Meshack Opolukwa, lazima uombe radhi, Mwenge! *(Makofi/Kicheko)*

Nakala ya Mtandao (Online Document)

NAIBU WAZIRI WA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Meshark Opolukwa, Mbunge wa Meatu, kama ifutavyo:-

Kwanza kitendo cha kusema Mwenge utengenezwe kwa mabati chakavu ni kitendo cha kuudharau Mwenge wenyewe.

Sidhani kama ni busara kwa Mtanzania na Mbunge kuudhalilisha Mwenge na kwa kutaka Serikali itengeneze Mwenge kwa mabati chakavu. Mwenge huu tunaoudhalilisha leo ndiyo umeleta umoja wetu, umechangia kwa kiwango kikubwa sana. Niombe tu Mheshimiwa Meshark Opolukwa, siyo vizuri kuwa na dhana hiyo. *(Makofi)*

Swali la pili, kuwa na Mwenge kila Mkoa, kwanza nikupe mfano mmoja tu. Kuna Kifimbo cha Malkia wa Uingereza ambacho kinafanana na Mwenge, kinakimbizwa katika nchi zote za Jumuiya ya Madola. Siyo kila nchi ya Jumuiya ya Madola inakuwa na Kifimbo chake.

Kuna Mwenge wa *Olympic* ambao unakimbizwa nchi zote Duniani. Sasa leo ukianza kuniambia kwamba kila Mkoa uwe na Mwenge wake, mimi binafsi nakushangaa sana. Ahsante sana. *(Makofi)*

MHE. MUSSA HAJI KOMBO: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa nafasi hii adimu sana kwangu mimi.

Mheshimiwa Spika, naomba nimwulize Mheshimiwa Naibu Waziri, nini falsafa ya sasa ya kukimbiza Mwenge nchini mwetu? Kwa sababu falsafa ya mwanzo imemaliza wakati wake, nini falsafa ya sasa kukimbiza Mwenge?

SPIKA: Angalau hilo swali zuri. Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

NAIBU WAZIRI WA HABARI, VIJANA, UTAMADUNI NA MICHEZO: Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mussa Haji Kombo, kama ifuatavyo:-

Falsafa ya Umoja wa Kitaifa, amani ya Kitaifa, Ushirikiano wa Kitaifa, Mshikamano wa Taifa letu bado iko palepale na ndiyo falsafa ya kuasisiwa kwa mwenge wenyewe. Sidhani kama falsafa ya Umoja wa Taifa, amani ya Taifa, mshikamano wa Taifa letu imekwisha sasa. *(Makofi)*

SPIKA: Tunaendelea na Wizara ya Nishati na Madini maana wote mnaadharau Mwenge. Kwa hiyo tunaendelea. *(Makofi)*

Na. 51

Kampuni ya Tancoal Kuzalisha Umeme

MHE. GAUDENCE C. KAYOMBO aliuliza:-

Je, ni lini Kampuni ya TANCOAL itaanza kuzalisha umeme kwa kutumia Makaa ya Mawe ya Ngaka – Mbinga?

NAIBU WAZIRI WA NISHATI NA MADINI (MHE. CHARLES MUHANGWA KITWANGA) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Nishati na Madini, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Gaudence C. Kayombo, Mbunge wa Mbinga Mashariki, kama ifuatavyo:-

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Mpango Kabambe wa Uendelezaji Sekta ya Umeme, "Power System Master Plan" ina mpango wa kujenga mtambo wenye uwezo wa megawatt 600 wa kufua umeme kwa kutumia makaa ya mawe ya Ngaka kwa awamu, ambapo megawatt 200 zitaanza kuzalishwa ifikapo mwaka 2019.

Mheshimiwa Spika, TANESCO inafanya maandalizi ya zabuni ili kumpata mwekezaji binafsi kwa njia ya ushindani kulingana na Sheria ya Ununuzi wa Umma Mwaka 2011 ili washirikiane kuweza kutekeleza mradi huo. Hadi kufikia mwezi Juni, 2015 zabuni hiyo inatarajia kutangazwa. Aidha, Kampuni ya TANCOAL nayo inaweza kushiriki kwenye zabuni hiyo.

MHE. GAUDENCE C. KAYOMBO: Mheshimiwa Spika, nakushukuru. Ikumbukwe kwamba Serikali imekuwa ikiwekeza yenyewe katika miradi ya maji na miradi ya gesi hivi karibuni.

Umeme utokanao na mkaa ya mawe Duniani kote ndiyo umeme wa msingi katika tasnia ya mambo ya umeme. Tanzania mpaka sasa haina umeme wa msingi na ndiyo maana kuna matatizo makubwa sana ya umeme katika nchi yetu.

Ni kwa nini sasa, baada ya TANCOAL kufanya majadiliano na TANESCO kwa muda mrefu zaidi miaka mitano na kila siku na mara kwa mara nimekuwa nikizungumza ndani ya Bunge kwamba Serikali ichukue juhudi yenyewe badala ya kuweka watu binafsi. Kwa nini Serikali bado inang'ang'ania kuweka watu binafsi katika mradi huu.

Swali la pili, katika eneo hili la Ng'aka Kijiji cha Mtundualo. Wananchi hawa walilipwa fidia katika awamu tatu. Lakini wale waliolipwa katika awamu ya kwanza walionyeshwa tangu mwanzo kutokuridhika na fidia hizo na vurugu zilianza na ililazimika wakati fulani Mkuu wa Mkoa kufunga mgodi ule.

Wizara ya Nishati na Madini ilikuwa ya kwanza kumgombeza Mkuu wa Mkoa kwa nini kafunga mgodi ule. Wizara mpaka sasa haijafika katika eneo la mgodi kushughulikia malalamiko ya wananchi hao. Kuna utaratibu gani wa kwenda pale na kuongea na wananchi na kuhakikisha kwamba wanalipwa fidia yao?

NAIBU WAZIRI WA NISHATI NA MADINI (MHE. CHARLES MUHANGWA KITWANGA): Mheshimiwa Spika, napenda kujibu maswali ya nyongeza ya Mheshimiwa Kayombo kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Kayombo amesema kwamba Serikali isiwekeze yenyewe. Mheshimiwa Kayombo anafahamu kabisa ni Bunge hili hili lilipitisha sheria inayotoa nafasi kwa wawekezaji binafsi au wao wenyewe kwa kushirikiana na Serikali au Mashirika yake kuwekeza katika miradi mbalimbali katika nchi yetu. Kwa kufuata utaratibu huo basi, Serikali imeona ni vyema ishirikiane na mwekezaji ambapo tutatangaza atakayekuwa na mpango mzuri zaidi ili tuweze kuwekeza kwa pamoja katika eneo hilo.

Kuhusu majadiliano na TANESCO ni kweli yalichukua muda mrefu, hawa TANCOAL wao walikuwa wanang'ang'ania waiuzie TANESCO umeme kwa senti kumi na moja hadi senti kumi na mbili, lakini soko kwa sasa linaonyesha kabisa kwamba umeme wa mkaa wa mawe unanunuliwa kati ya senti sita mpaka senti nane.

Kwa hiyo, Serikali haiwezi kukubali mwekezaji anayetaka kuwapa mzigo mkubwa Watanzania katika suala hilo. Hivyo, tuelewane kabisa hilo kwamba ni sisi sote tungependa Watanzania wapate umeme wa nafuu na tunapona hali inakuwa ya utata kidogo, yaani umeme wa hali juu kidogo (gharama kubwa zaidi) tunatangaza ili kuhakikisha kwamba ushindani unakuwepo ili kushusha bei ya umeme.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Kuhusu waliolipwa mapema ni kweli mwanzoni sheria haikuwa ikitambua ardhi kama ina thamani. Lakini baadaye ni Bunge hili hili lilitunga sheria mpya na kubadilisha. Sasa waliolipwa mwanzo hawawezi kulingana na waliolipwa mara ya pili kwa sababu Serikali inazingatia sheria na ndiyo sababu hasa hasa iliyosababisha kuwepo kwa tofauti hii ya malipo.

MHE. VITA RASHID KAWAWA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Kwa kuwa mradi ule wa TANCOAL wa uzalishaji umeme Mbinga ulikuwa unategemewa sana kwa matumaini makubwa na wananchi wa Mkoa wa Ruvuma kwamba ungeweza kuanza haraka ili waweze kupata umeme wa uhakika.

Lakini kama ulivyotoa ahadi ya mwezi wa sita ni sawa sawa na ahadi ambayo tulikuwa tukiipata ya umeme wa *grid* kutoka Makambako kuja Mkoani Ruvuma na kazi ya *distribution lines* katika Wilaya zetu za Namtumbo, Songea Vijijini na katika Jimbo la Peramiho mpaka leo mradi huo hatujui lini utaanza.

Je, Mheshimiwa Naibu Waziri unaweza ukatuambia ni lini mradi ule wa Makambako Songea na *distribution lines* katika Majimbo ya Songea Vijijini na Namtumbo utaanza?

NAIBU WAZIRI WA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Vita Kawawa, kama ifuatavyo:-

Ni kweli huu mradi umechukua muda na umechelewa lakini mradi wa Makambako Songea unaendelea na mpaka sasa hivi Mkandarasi wa kutengeneza *distribution line* ameshafika *site* na Mkandarasi wa kujenga *line* kubwa ya msongo wa *Kilovolt 220* naye ameshapatikana ili kuhakikisha kwamba mradi unaendelea kama ambavyo ulikuwa umepangwa. *(Makofi)*

MHE. ESTHER A. BULAYA: Mheshimiwa Spika, nashukuru hatimaye umeniona.

Mheshimiwa Spika, nilikuwa nataka kujua *status* ya upelekaji wa umeme vijijini tangu tulipopitisha Bajeti ya mwaka huu na ukizingatia imebaki miezi michache kabla hatujaanza Bajeti nyingine.

Mheshimiwa Spika, ukienda vijijini unakuta nguzo tu na maeneo mengi yakiwepo na vijiji vya Bunda na Mkoa wa Mara kwa ujumla. Nguzo zipo na zingine zimeanza kuibiwa. Sasa ilisemekana REA hakuna pesa na hela zake zimechotwa. Tunataka kujua hali halisi ya mradi huu tangu tulipopitisha Bajeti katika vijiji mbali mbali umefikia wapi? *(Makofi)*

NAIBU WAZIRI WA NISHATI NA MADINI (MHE. CHARLES MUHANGWA KITWANGA): Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Ester Amos Bulaya, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, mradi wa REA Namba Mbili unatofautiana kulingana na Mkandarasi katika Mkoa kwa Mkoa. Kuna maeneo ambayo tayari Wakandarasi wamefikia asilimia 90 ambapo wanatarajia kuanza kukabidhi mwezi Mei mwaka huu 2015.

Kuna maeneo ambapo wamefikia asilimia 40 mpaka 50 lakini tutambue tu kwamba, kazi kubwa au nzito ilikuwa kwanza kufanya upimaji, *mobilization* na kuleta vifaa katika *site* hizi.

Sasa hivi maeneo mengi vifaa vimefika na wameanza mara moja kufunga nyaya na kuchimbia na kusimika nguzo. Kwa hivyo, maeneo ambayo kwa mfano kama analozungumzia la Bunda ni kwamba ni eneo kubwa na Mkandarasi huyo huyo ndiyo alikuwa katika maeneo ya Dodoma lakini sasa hivi Mkandarasi yuko *site* na anaendelea na kazi kama kawaida. *(Makofi)*

Kampuni ya Maji ya Kilwater

MHE. JOSEPH ROMAN SELASINI aliuliza:-

Kampuni ya Maji ya *Kilwater* ilianzishwa kwa michango ya wanahisa na inafanya biashara.

(a) Je, wanahisa wa kampuni hiyo watalipwa gawio lini?

(b) Je, ni kwa nini Kampuni hiyo ilibadilishwa kuwa Mamlaka na kusababisha malalamiko makubwa toka kwa wananchi?

NAIBU WAZIRI WA VIWANDA NA BIASHARA: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Viwanda na Biashara napenda kujibu swali la Mheshimiwa Joseph R. Selasini, Mbunge wa Rombo lenye sehemu (a) na (b) kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, kiujumla gawio linalotokana na faida inayopatikana na kukubaliwa na wanahisa wenyewe wakati wa Mkutano Mkuu wa mwaka. Hivyo endapo makubaliano haya yatafikiwa muafaka na wanahisa wenyewe, ndipo wanahisa hao watapata gawio.

(b) Mheshimiwa Spika, kwa vipindi tofauti, kampuni ya *Kilwater* ilikuwa inapata ufadhili kutoka Shirika la Ujerumani la Uhusiano na Tanzania (*GTZ*) na Benki ya Maendeleo ya Watu wa Ujerumani (*KFW*), tangu mwaka 2002 hadi 2008. Baada ya kipindi cha ufadhili kumalizika, kampuni ilishindwa kupata fedha za kuendeleza ujenzi wa miundombinu, usimamizi na uendeshaji.

Mheshimiwa Spika, kutokana na matatizo hayo, viongozi wa kampuni walipendekeza kwa Madiwani tarehe 31 Julai, 2009 kubadilisha *Kilwater* kuwa mradi wa Kitaifa, yaani *National project* ili kusambaza maji katika Wilaya ya Rombo kwa gharama za Serikali. Pendekezo hili lilijadiliwa pia na wanahisa wote ambao katika Mkutano wa wanahisa uliofanyika tarehe 15 Julai, 2013, walipitisha pendekezo hilo kwa kura 88 dhidi ya 60 zilizopinga.

Maamuzi hayo ya wanahisa wa kampuni yalijadiliwa katika Baraza la Madiwani la Halmashauri ya Rombo tarehe 31 Julai, 2013, ambalo liliridhia mpango huo na kuagiza taratibu zifuatwe kubadilisha kampuni hiyo kuwa mamlaka.

Mheshimiwa Spika, Wizara iliandaa taarifa zote muhimu na kuzituma Wizara ya Maji. Wizara hiyo imeandikia barua Halmashauri ya Wilaya ya Rombo, kuwa itawatuma wataalamu kwenda kufanya tathmini muda wowote kuanzia sasa. Hivyo mpaka sasa Kampuni ya *Kilwater* haijabadilishwa kuwa Mamlaka kwa mujibu wa kumbukumbu zilizoko katika *register* ya usajili wa makampuni (*BRELA*), lakini wataalamu wanapelekwa kwa ajili ya kufanya tathmini ili zoezi hilo likamilike. Ahsante.

SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Selasini swali la nyongeza!

MHE. JOSEPH R. SELASINI: Mheshimiwa Spika, nina maswali mawili ya nyongeza, lakini naomba kwa rufusa yako kabla sijayauliza, nilete salaam za shukrani ambazo zinatolewa na wanachi wa Kijiji cha Kahe kule Rombo kwa Serikali, hususan kwa Naibu Waziri Mheshimiwa Amos Makalla, kwa jitihada zake za kuhakikisha kwamba kisima chao kimetoa maji tangu

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Jumatatu, kwa kuwa walikuwa wanapata maji nchi jirani ya Kenya. Kwa hiyo, wanashukuru sana na wanaomba visima vingine vilivyobaki fedha zipelekwe ili viweze kukamilika.

Mheshimiwa Spika, maswali yangu mawili ya nyongeza ni haya yafuatayo:-

Kwa kuwa Kampuni ya *Kilwater* imekuwa kero kubwa kwa wananchi wa Rombo, ikigawa maji kwa upendeleo kwa watu wenye fedha na watumishi wake wakichukua rushwa kwa ajili ya kuwafungia wananchi maji: Je, ni lini Serikali itahakikisha sasa zoezi hili la kuivunja *Kilwater*, kuibadilisha kutoka kuwa kampuni na kuwa mamlaka limetetelezwa?

Mheshimiwa Spika, lakini swali la pili, toka mwaka 2002, *Kilwater* imepata ufadhili wa GTZ na Benki ya Maendeleo ya Watu wa Ujerumani, takribani Shilingi bilioni 23, lakini fedha hizi zote zimeishia kwenye kujenga majengo, kununua magari na pikipiki. Hakuna hata chanzo kimoja kipya cha maji ambacho *Kilwater* ilikwishawahi kuanzisha. Je, Serikali iko tayari kufanya uchunguzi wa kina namna fedha hizi zilivyotumika ili kuweza kuchukua hatua kama kutatokea ubadhirifu wowote ambao wamesababisha kampuni hii iwe na hasara kubwa na ishindwe kuhudumia vizuri watu wa Rombo?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Maji!

NAIBU WAZIRI WA MAJI: Mheshimiwa Spika, kwanza nimshukuru Mheshimiwa Selasini kwa pongezi kwa Serikali kufanya kazi nzuri. Inaonyesha kwamba maji hayana itikati, maji ni kwa watu wote. Nakushukuru sana.

La pili, kama ambavyo Mheshimiwa Naibu Waziri amejibu, Wizara yangu itatuma wataalamu. Sasa kwa sababu ilikuwa waende mwezi wa Pili, nataka nikuhakikishie kwamba, tayari nimeshaagiza kwamba waende wiki ijayo kwa ajili ya kazi hiyo. *(Makofi)*

Tatu, kuhusu tuhuma ambazo umezisema za fedha na kuhitaji uchunguzi, basi sisi tumelipokea, lakini zaidi ni mimi mwenyewe nikuahidi kwamba nitahakikisha nafika Rombo kwa ajili ya suala hili. *(Makofi)*

SPIKA: Sikuona mtu mwingine aliyeliuliza, hili swali lilikuwa gumu bila shaka. Kwa hiyo, maswali yamekwisha na muda pia unakaribia kwisha. Leo kumbe kulikuwa na maswali 12 na siyo 15.

Waheshimiwa kwanza niwatambue baadhi ya wageni ambao wapo hapa ndani. Wageni waliopo ukumbini kwa Spika ni wageni wa Mheshimiwa Hawa Ghasia, Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (TAMISEMI) ambao ni Wakuu wapya wa Wilaya, 23. Naomba msimame hapo mlipo, mtusalimie. *(Makofi)*

Ahsante sana, tunawatakia kazi njema na mafunzo mliyopata huenda yatawasaidia kufanya kazi vizuri zaidi. Ahsanteni sana.

Tuna wageni wa Waheshimiwa Wabunge. Wageni 19 wa Mheshimiwa Margareth Sitta, ambao ni Wanachama wa Chama cha Wamiliki na Mameneja wa Shule zisizokuwa za Serikali Tanzania, wakiongozwa na Ndugu Leonard Aweso, ambaye ni Mwenyekiti wa Chama hicho. Hawa wageni naomba wasimame walipo. Karibuni sana, tunashukuru kwa michango yenu. *(Makofi)*

Tuna wageni wa Mheshimiwa Gaudentia Kabaka, Waziri wa Kazi na Ajira, inaelekea ni familia yake. Yuko Ndugu Patricia, Rhobi, Kabaka Christian, Bhoke Bigeso, Michael, Angelo

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Bigeso, Gaudentia Mugosi na Faith Mbambazi. Kwa hiyo, kuna mtoto na wajukuu. Naomba msimame nyie wajukuu wa Mheshimiwa Kabaka. Ahsante sana. *(Makofi)*

Tuna wageni wa Mheshimiwa Peter Msigwa, ambao ni Ndugu Jackline Msigwa na Ndugu Joseline Msigwa. Ni watoto wake hao, naomba wasimame walipo. Naona mmoja tu, Joseline na wengineo *(Makofi)*

Hee, baba unajipigia mwenyewe! *(Kicheko)*

Kuna wageni wa Mheshimiwa Luckson Mwanjale, ambao ni Ndugu Batron Mwankunda, Mwenyekiti wa *Uyole Social Club* na *Mayor Mstaafu* wa Jiji la Mbeya.- Naomba asimame alipo Mheshimiwa *Mstaafu Mayor*. Ahsante sana.

Pia yuko Mheshimiwa Stima Hepa, Diwani Kata ya Igawilo Mbeya. Mheshimiwa Diwani, ahsante sana, nimekuona.

Kuna mgeni wa Mheshimiwa Highness Kiwia, ambaye ni Ndugu Yusto Abele Kembo. Yuko wapi? Ahaa, ahsante sana Ndugu Kembo.

Tuna mgeni wa Mheshimiwa Dkt. Augustine Lyatonga Mrema, ambaye ni Ndugu Beatrice Shairuta. Karibu sana, tumekuona.

Tuna mgeni wa Mheshimiwa Dkt. Goodluck Joseph Ole-Medeye, ambaye ni Mwinjilisti Nai Lukumayi. Mwinjilisti asimame! Ahsante, nashukuru sana.

Tuna wageni wa Mheshiwa Juma Sululu Juma, ambao ni ndugu Violet Sylas na Ndugu Catherine Cosmas na Ndugu Zainab Mdachi. Hawa nao wasimame walipo. Ahsante sana, tumefurahi kuwaona.

Kuna wageni waliokuja kwa ajili ya mafunzo Bungeni, ni wanafunzi 150 kutoka Chuo cha Ualimu cha *Zion* kilichoko Nkuhungu Dodoma. Naomba msimame Walimu wote. Ooh! Karibuni sana tunawatakia kazi njema na masomo mema, kusudi mje kujenga Taifa letu. Ahsante sana. Wageni wengine wote mnakaribishwa.

Matangazo ya kazi; Mwenyekiti wa Kamati ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji, Mheshimiwa Profesa Peter Msolla, anaomba niwatangazie Wabunge wa Kamati ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji kuwa leo watakuwa na Mkutano wao saa saba mchana kwenye ukumbi namba 231.

Halafu pia, Mwenyekiti wa Kamati ya Bunge ya Katiba Sheria na Utawala, Mheshimiwa Jasson Rwekiza, anaomba niwatangazie Wajumbe ya Kamati yake kwamba leo saa 7.00 mchana watakuwa na kikao katika ukumbi wa Msekwa 'C.'

Mwisho wa matangazo. Katibu!

**Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria ya Uhamiaji ya Mwaka 2014
(The Immigration Amendment Bill, 2014)**

(Majadiliano yanaendelea)

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, jana wakati tunafikia kwenye Bunge kukaa kama Kamati ya Bunge zima, ilitolewa hoja na Mheshimiwa Engeneer Mnyaa, kuuliza kwamba Muswada huu kwa sababu unatumika sehemu zote mbili, unapigiwa kura kwa utaratibu gani?

Kwa hiyo, nimewateua wenzetu baadhi yao, wanakaa sasa hivi wanashauriana, wanajaribu kuelimishana kuhusu Katiba katika hilo eneo inasema nini. Kwa sababu sijapata maelezo, napenda kuagiza kwamba Muswada huu na Muswada wa Sheria ya Usimamizi wa Kodi na Muswada wa Sheria ya Takwimu, tutauacha sasa hivi, tutaingia Muswada wa Sheria ya Wakala wa Usimamizi wa maafa wa mwaka 2015. Kwa sababu hawajarudi, nami sijapata ushauri. Kwa hiyo, Katibu!

**Muswada wa Sheria ya Wakala wa Usimamizi wa Maafa wa Mwaka 2014
(The Disaster Management Bill, 2014)**

(Kusomwa Mara ya Pili)

SPIKA: Mheshimiwa mtoa hoja!

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU (SERA, URATIBU NA BUNGE): Mheshimiwa Spika, kwa heshima na taadhima naomba kutoa hoja kwa mujibu wa kanuni ya 86(2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Aprili, 2013, kwamba Muswada wa Sheria ya *Management ya Maafa* mwaka 2014, yaani *The Disaster Management Bill, 2014*, pamoja na marekebisho yake saa usomwe kwa mara ya pili.

Mheshimiwa Spika, napenda kutoa shukurani zangu za dhati kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali na timu yake kwa kufanya kazi bila kuchoka wakati wa uandaaji wa Muswada huu pamoja na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba, Sheria na Utawala, chini ya Mwenyekiti, Mheshimiwa Jasson Rwekizia, Mbunge wa Bukoba Vijijini na Makamu Mwenyekiti wa Kamati, Mheshimiwa Gosbert Blandes-, Mbunge wa Karagwe na Wajumbe wote wa Kamati kwa kuchambua na kujadili Muswada huu kwa kina na kutoa ushauri na mapendekezo yao yaliyosaidia sana kuboresha maudhui ya Muswada, pamoja na marekebisho yake.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kumshukuru Mwenyekiti, Makamu Mwenyekiti na Wajumbe wa Kamati, naomba nimshukuru Mheshimiwa William Lukuvi, Mbunge wa Ismani aliyekuwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Uratibu na Bunge), ambaye kwa muda mrefu ameshiriki kwa nguvu zote na weledi wa hali ya juu katika maandalizi ya Muswada huu.

Aidha, napenda kumshukuru aliyekuwa Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba, Sheria na Utawala, Mheshimiwa William Ngeleja, Mbunge wa Sengerema, ambaye alianza kushughulikia Muswada huu katika Kamati.

Vilevile nawashukuru sana wadau wote wa maafa walioweza kutoa michango yao muhimu iliyoboresha maudhui ya Muswada huu. Nawashukuru pia wataalam wa Ofisi ya Waziri Mkuu, Idara ya Uratibu wa Maafa kwa kufanya kazi bila kuchoka, wakati wa uandaaji wa Muswada huu.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, Ofisi ya Waziri Mkuu, imekuwa ikiendesha sughuli zake za uratibu wa maafa kwa kuongozwa na Sheria Na. 9 ya mwaka 1990 ya Uratibu wa Misaada ya Maafa, yaani *The Disaster Relief Coordination Act*, Na. 9 ya mwaka 1990.

Pamoja na Kanuni zake na nyaraka nyingine muhimu zikiwemo miongozo ya Taifa ya *Management ya Maafa* mwaka 2003, pamoja na Sera ya Taifa ya *Management ya Mwaka 2004*.

Katika kipindi cha takribani miaka 23 ya utekelezaji wa sheria hii, Idara...

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, Kanuni zinasema, anayetoka, ataondoka kwa utaratibu na kimya. Naomba uendelee.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU (SERA, URATIBU NA BUNGE): Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha takribani miaka 23 ya utekelezaji wa sheria hii, idara ya uratibu wa maafa iliyoanzishwa na sheria hii, imefanikiwa kutekeleza shughuli mbalimbali katika kuratibu utoaji wa misaada kwa waathirika nyakati za maafa.

Pamoja na mafanikio yaliyopatikana, kumekuwa na changamoto katika utekelezaji wa uratibu wa misaada ya maafa na *Management ya Maafa* nchini. Kwa kiasi kikubwa, changamoto hizi zimechangwiwa na upungufu katika sheria ya mwaka 1990.

Mheshimiwa Spika, Tanzania imekuwa ikikabiliwa na maafa ya aina mbalimbali yanayotokana na majanga ya asili na yaletwayo na shughuli za binadamu. Mojawapo ya sababu kubwa ya ongezeko la maafa hayo ni mabadiliko makubwa ya hali ya hewa, maendeleo ya shughuli za kiuchumi na wakati mwingine shughuli za kijamii.

Sababu hizi zimepelekea vipengele vyote ambavyo vingetumika katika *Management ya Maafa*, ambavyo ni uzuiaji wa maafa, kupunguza athari, kujiandaa kukabili maafa, kukabilaina na maafa yanapotokea na urejeshaji wa hali kwa waathirika, pamoja na miundombinu iliyoharibiwa kutotekelezwa kikamilifu.

Hii inatokana na ukweli kwamba, sheria ya uratibu wa misaada ya maafa ya mwaka 1990, imelenga zaidi katika kukabili badala ya kuzuia au kupunguza athari zinazotokana na maafa.

Sheria hiyo, inatekelezwa kwa kutumia miundombinu ya kawaida ya Wizara, Idara za Serikali, ambayo haizngatii dharura ya maafa. Kwa msingi huu, Serikali imeona ni vema kufanya mapendekezo ya mabadiliko ya mfumo mzima wa *Management ya Maafa* nchini kwa kutumia Muswada huu unaopendekezwa na sheria mpya.

Mheshimiwa Spika, sheria inayopendekezwa inalenga kuondoa upungufu wa sheria iliyopo. Upungufu huu wa sheria inayotumika sasa ni kama ifuatavyo:-

- Sheria kutotilia mkazo suala zima la mfumo wa *Management ya Maafa*, na kubaki ikizingatia hatua moja ya utoaji wa misaada tu pindi maafa yanapotokea.
- Sheria haijatangka kuanzishwa kwa Kituo cha Kufuatilia Mwenendo na Uratibu wa Maafa Nchini, yaani *Emergence Operation Communication Center*.
- Sheria haijatangka kuanzishwa kwa Jukwaa la Kitaifa la Ushauri wa Kitaalamu kuhusu *Management ya Maafa* kwa Serikali.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

- Sheria haijatatamka kuundwa kwa Kamati za maafa katika ngazi za Mikoa, Wilaya na Vijiji na hivyo kuchelewesha utendaji wa shughuli mbalimbali za *Management* ya Maafa na kutoa fursa ya ushiriki wa wananchi.

- Sheria haijaainisha taratibu za uingizaji wa watalaamu na vifaa nchini kwa ajili ya kusaidia uokoaji kunapotokea maafa nchini na pia upitishaji wa watalaamu na vifaa vinavyotoka sehemu moja kwenda nyingine, kusaidia uokoaji na misaada kwa waathirika.

- Sheria iliyopo haitamki umuhimu wa kuwa na mkakati wa kuzuia, kupunguza kutokea kwa maafa katika mipango ya maendeleo ya Kitaifa (*Mainstreaming Disaster Risk Reduction in National Development Plans*), na katika sekta zote zinazohusika kwa namna moja au nyingine.

Mheshimiwa Spika, katika kukabiliana na changamoto ambazo zimekuwa zikijitokeza katika kutekeleza sheria ya sasa, Serikali iliandaa na kupitisha sera ya Taifa ya *Management* ya Maafa mwezi Aprili, 2004, ambayo ndiyo mwongozo katika shughuli za *Management* ya Maafa nchini. Sera hiyo imezingatia vipengele vya *Management* ya Maafa ambavyo ni kuzuia maafa, kupunguza athari za maafa, kujiandaa kukabili maafa, kukabiliana na maafa yanapotokea na ushirikishaji wa urejeshaji wa hali ya awali kwa waathirika pamoja namiundombinu iliyoharibiwa wakati wa maafa.

Madhumuni ya sera hiyo ni pamoja na kujenga uwezo wa hali ya juu wa kuzuia, kujiandaa na kukabiliana na maafa ya aina yoyote;

- Kutoa elimu kwa umma na kushirikisha jamii kuhusu kujikinga na maafa;
- Kuwepo na muundo wenye ufanisi kwa ajili ya uratibu na mahusiano; na
- Kuendeleza utafiti, utoaji taarifa na mafunzo, na kuweka masuala ya maafa katika mipango ya maendeleo katika sekta na ngazi zote.

Mheshimiwa Spika, ili kuipa nguvu Sera ya *Management* ya Maafa ya mwaka 2004, Serikali inayopendekeza kutungwa kwa Sheria ya *Management* ya Maafa ya mwaka 2014. Katika sheria inayopendekezwa, Serikali inakusudia kuanzisha chombo kitakachojitegemea, kitakachoshughulikia maafa ili kupunguza urasimu unaochelewesha maamuzi ya kujiandaa, kupunguza athari kukabili maafa na kurejesha hali baada ya maafa kutokea.

Mheshimiwa Spika, sheria inayopendekezwa imezingatia uwepo wa sheria mbalimbali na mikataba ya Kimataifa inayohusiana na shughuli za *Management* ya Maafa hapa nchini.

Kabla ya maandalizi ya sheria hii, Serikali ilipata nafasi ya kufanya tafiti mbalimbali, pia kupitia tafiti mbalimbali za maafa zilizopo nchini pamoja na kupata uzoefu wa nchi nyingine kama vile Msumbiji, Cuba, Visiwa vya Saint Lucia, Ghana, Afrika ya Kusini na Japani.

Mheshimiwa Spika, sheria inayopendekezwa itawezesha uwepo wa mfumo mzuri wenye kukidhi weledi wa *Management* ya Maafa nchini unaoendana na wakati kwa kuzingatia hali halisi ya mabadiliko ya tabia nchi pamoja na matakwa ya maridhiano ya kikanda na Kimataifa kuhusu *Management* ya Maafa. Sheria hii inajikita katika dhana pana kuwa maafa ni suala mtambuka na hivyo imezingatia kwa kiasi kikubwa matakwa ya sheria nyingine za nchi zinazohusiana na *Management* ya Maafa.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Miongoni mwa sheria hizo ni pamoja na Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari Sura 221, toleo la 2002. Sheria ya Serikali za Mitaa na Mamlaka za Wilaya ya mwaka 1982. Sheria ya Serikali za Mitaa na Mamlaka ya Miji ya mwaka 1982, Sheria ya Mabaraza ya Ulinzi ya mwaka 2010, Sheria ya Zimamoto na Uokoaji Na. 14 ya mwaka 2007.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo haya ya jumla, naomba sasa kwa ruhusa yako niwasilishe Muswada wa Sheria ya *Management* ya Maafa. Muswada huu umegawanyika katika sehemu kuu tisa kama ifuatavyo:-

Sehemu ya kwanza inahusu utangulizi unaojumuisha jina la sheria, mahall itakapotumika pamoja na tafsiri za maneno yaliyotumika.

Sehemu ya pili inahusu uanzishwaji wa wakala unaojitegemea wa *Management* ya Maafa utakaokuwa chini ya Mheshimiwa Waziri Mkuu. Wakala utakuwa ni kitovu cha Taifa cha kuratibu masuala ya *Management* ya Maafa nchini. Shughuli za walaka zitaratibiwa na Baraza ambalo litakuwa na jukumu la kusimamia utendaji wa wakala na pia kumshauri Waziri Mkuu. Hatua stahiki wakati wa dharura.

Wajumbe wa Baraza hili ni baadhi ya Watendaji Wakuu wa Serikali na Taasisi katika sekta zinazojishughulisha na masuala ya maafa. Sehemu hii pia imeainisha mamlaka na kazi za wakala pamoja na Baraza.

Sehemu ya tatu inaelezea masuala ya utawala. Wakala utaongozwa na Mkurugenzi Mkuu atakayeteuliwa na Rais. Ndani ya sehemu hii inapendekezwa kuanzishwa kwa Kamati za *Management* ya Maafa za Mikoa, Wilaya, Kata na Vijiji.

Kamati zitashughulikia masuala ya maafa katika mipaka yao ya kiutawala. Utekelezaji wa shughuli za Kamati umezingatia umuhimu wa kukabidhi majukumu kwa Kamati ya Juu iwapo kutatokea kuhusishwa kwa Kamati mbili au zaidi zilizopo katika ngazi moja.

Aidha, sehemu hii imeainisha muundo wa mamlaka na majukumu ya Kamati husika.

Sehemu ya nne, inaainisha masuala ya usimamizi wa haki za watu watakoathirika na maafa. Pia inaelezea majukumu ya wananchi katika suala zima la *Management* ya Maafa.

Sehemu ya tano inaelezea utaratibu wa kuainisha eneo la maafa na hukusisha mpango wa kujiandaa kukabiliana na maafa katika eneo husika.

Vile vile sehemu hii imetambua taratibu za kutangaza hali ya hatari endapo maafa yataelekea kutishia usalama wa nchi kwa mujibu wa Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, Sura 221 toleo la 202.

Sehemu ya sita inapendekeza kuwepo kwa mpango wa Taifa wa *Management* ya Maafa na utaratibu wa kuandaa, kuratibu, kusimamia na kutekeleza. Hii ni pamoja na jukumu la Wizara, Serikali za Mitaa, taasisi za Serikali na zisizo za Serikali pamoja na wadau wengine kuandaa mipango yao ili kusaidia kutekeleza mpango wa Taifa.

Sehemu ya saba inahusu uanzishwaji wa Mfuko wa *Management* ya Maafa utakaokuwa chini ya usimamizi wa Wakala. Pia sehemu hii imeainisha vyanzo, utaratibu wa ukusanyaji, matumizi na usimamizi wa fedha za mfuko.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Sehemu ya nane inaelezea kuhusu vyanzo vya mapato ya Wakala, taarifa za mapato na matumizi ya usimamizi na udhibiti wa fedha za Wakala.

Sehemu ya tisa inaainisha makosa na adhabu mbalimbali; na Sehemu ya kumi inahusu masuala ya jumla ikiwa ni pamoja na uanzishwaji wa Jukwaa la Taifa la *Management* ya Maafa, Jukwaa hili linajumuisha wataalam na wadau wa maafa kwa lengo la kutoa ushauri wa kitaalam na kupendekeza mikakati na vipaumbele katika *Management* ya Maafa nchini. Jukwaa hili litaundwa na Wajumbe katika ngazi ya Wakurugenzi na Wakuu wa Idara za Taasisi za Serikali na zisizo za Kiserikali zinazojihusisha na maafa.

Mheshimiwa Spika, mwisho, Muswada unapendekeza kufutwa kwa Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa Sura ya 242 (*Disaster Relief Coordination Act Cap. 242*) ambayo imepitwa na wakati na kupendekeza iundwe sheria mpya ambayo Serikali inaileta mbele ya Bunge lako Tukufu leo ili iweze kujadiliwa.

Mheshimiwa Spika, kutungwa na kuanza kutumika kwa sheria hii kutakuwa na matokeo chanya yafuatayo:-

- Kwanza Wakala inayojitegemea ya *Management* ya Maafa itakayokuwa chini ya Mheshimiwa Waziri Mkuu;
- Kuanzisha Baraza la Taifa litakalomsaidia Waziri Mkuu kuratibu *Management* ya Maafa na kusimamia utendaji wake;
- Kuainisha majukumu ya Kamati za *Management* za Maafa katika ngazi ya Mikoa, Wilaya, Kata, Vijiji kuepuka mwingiliano wa utendaji wa Kamati zilizoanzishwa chini ya Sheria za Serikali za Mitaa;
- Kuainisha makosa na adhabu kwa watakaokiuka Sheria ya *Management* ya Maafa;
- Kuainisha kanuni na taratibu za kuingiza watu na vifaa vinavyoletwa kusaidia uokoaji na kusaidia waathirika;
- Kuainisha kanuni na taratibu za kufuatwa katika kupitisha wataalam na vifaa kwa ajili ya uokoaji kutoka nchi moja kwenda nchi nyingine.

Sheria mpya itazingatia uzuiaji, upunguzaji wa maafa katika kupanga mipango ya maendeleo (*to mainstream disaster risk reduction in National Development Plans*).

Sheria mpya itaainisha ngazi mbalimbali za kutangazwa hali ya dharura. Sheria mpya itatambua uwepo wa uanzishwaji wa mfumo wa kutoa tahadhari (*early warning system*) na kuainisha wajibu wa raia na sekta binafsi kutoa taarifa za majanga, maafa kwa mamlaka husika na matumizi sahihi ya teknolojia ya habari na mawasiliano (TEHAMA) katika *Management* ya Maafa nchini.

Mheshimiwa Spika, wakati Serikali ilipopata nafasi ya kuwasilisha Muswada huu katika Kamati, yapo maeneo Kamati iliishauri Serikali kuyafanyia kazi. Pia wadau walipata nafasi kama hiyo. Baadhi ya maeneo yamefanywa kati na yataonekana katika jedwali la marekebisho tulilowasilisha.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, napenda kuchukua fursa hii kuwaomba Waheshimiwa Wabunge kuujadili na kuupitisha Muswada huu wa Sheria ya *Management* ya Maafa ya mwaka 2015 ili hatimaye uwe sheria.

Aidha, napenda kutoa shukrani zangu kwako kwa mara nyingine kwa kuusimamia kwa ukamilifu mchakato wa kutungwa kwa sheria hii. Ni matumaini yangu kwamba Waheshimiwa Wabunge wataujadili Muswada huu na hatimaye kuupitisha kuwa sheria.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Hoja hii imeungwa mkono, sasa nitamwita Mwenyekiti wa Kamati iliyoshughulikia Muswada huu, Mheshimiwa Rweikiza.

MHE. JASSON S. RWEIKIZA - MWENYEKITI WA KAMATI YA KATIBA SHERIA NA UTAWALA:
Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa kanuni ya 86 (5) ya Kanuni za Kudumu za Bunge toleo la Aprili 2013, naomba kuwasilisha maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba, Sheria na Utawala kuhusu Muswada wa Sheria ya Maafa 2014 *(The Disaster Management Act 2014)*.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilikutana na Mheshimiwa William Lukuvi, Mbunge na aliyekuwa Waziri wa Nchi Ofisi ya Waziri Mkuu, Sera Uratibu na Bunge pamoja na Mheshimiwa George Mchechu Masaju, Mbunge na Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa mara ya kwanza ili kupokea maelezo kuhusu Muswada husika mnamo tarehe 20 Januari, 2015 katika ukumbi wa Kimataifa wa Mwalimu Julius Nyerere Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, katika maelezo yake, Waziri wa Nchi Ofisi ya Waziri Mkuu Sera Uratibu na Bunge aliieleza Kamati kuwa Muswada wa Sheria ya Maafa 2014 unakusudia:-

(i) Kuweka muundo wa kisheria na kitaasisi kwa ajili ya kuunda taasisi itakayojitegemea itakayoshughulikia maafa nchini;

(ii) Kuanzisha mamlaka inayojitegemea *(autonomous)* ya *Management* ya Maafa itakayokuwa chini ya Waziri mwenye dhamana ya kuratibu *Management* ya Maafa;

(iii) Kuanzisha Kamati ya Kitaifa *(Tanzania Disaster Management Committee)* itakayomsaidia Waziri mwenye dhamana kuratibu *Management* ya Maafa na kusimamia utendaji wa mamlaka;

(iv) Kuanzishwa kwa Kituo cha Kuratibu *Operation* za Dharura *(Emergency Operation Center)* na kuainisha majukumu yake;

(v) Kuandaa utaratibu utakaoweza shughuli muhimu kuendelea kufanyika hata wakati ambapo nchi itakuwa imeelemewa na dharura au maafa *(Government Business Continuity)*;

(vi) Kuainisha majukumu ya Kamati za *Management* Za Maafa ngazi za Mikoa, Wilaya, Kata na Vijiji ili kuepuka mwingiliano wa utendaji wa Kamati zilizoanzishwa chini ya Sheria za Serikali za Mitaa *(Local Government District Authorities, Local Government Urban Authorities)* za mwaka 1982.

(vii) Kuainisha ushiriki wa sekta binafsi, asasi zisizo za Kiserikali na za Kimataifa katika shughuli za *Management* ya Maafa.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

(viii) Kuainisha makosa na adhabu kwa watakaokiuka sheria na taratibu za *Management* ya Maafa.

(ix) Kuanzisha Mfuko wa Maafa ya Taifa na kuainisha taratibu za kusimamia na kuratibu matumizi ya mfuko huo.

(x) Kuainisha kanuni na taratibu za kuingiza watu na vifaa vinavyoletwa kusaidia uokoaji na kusaidia waathirika.

(xi) Kuainisha kanuni na taratibu za kufuatwa katika kupitisha watu na vifaa vya uokoaji kutoka nje ya nchi kwenda nchi nyingine.

(xii) Sheria mpya itazingatia uziujaji au upunguzaji wa kutokea maafa katika kupanga mipango ya maendeleo (*Mainstreaming Disaster Basic Reduction in National Development Plans*).

(xiii) Matumizi sahihi na stahiki ya teknolojia ya habari na mawasiliano katika *Management* ya Maafa.

Mheshimiwa Spika, baada ya kupokea maelezo ya Waziri wa Nchi, Kamati ilialika wadau mbalimbali kwa mujibu wa kanuni ya 84 na kanuni ndogo ya (2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge toleo la 2013 ili kupata maoni yao kuhusu mapendekezo ya Muswada katika ibara mbalimbali kwa lengo la kusaidia Kamati katika uchambuzi.

Mheshimiwa Spika, napenda kuchukua fursa hii kuwashukuru wadau wote ambao waliwasilisha maoni yao mbele ya Kamati kwa mdomo na kwa njia ya maandishi wakiwemo Chama cha Wanasheria Tanganyika (TLS), Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu, Chuo Kikuu cha Ardhi, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA), Chama cha Msalaba Mwekundu, Zimamoto, Chuo Kikuu Huria, Chama cha Scout Tanzania, Jeshi la Wananchi Tanzania na Jeshi la Polisi.

Maoni, michango na maelezo ya ufafanuzi yaliyotolewa mbele ya Kamati yamesaidia kwa kiasi kikubwa kuuboresha Muswada huu.

Mheshimiwa Spika, kabla ya kuanza kufanya uchambuzi wa kina katika Muswada, naomba kwa niaba ya Kamati yangu nitumie fursa hii kutoa maoni ya jumla kuhusu Muswada huu kama ifuatavyo:-

(i) Kamati za Maafa za Mikoa, Wilaya, Kata na Vijiji zinazoanzishwa kwa mujibu wa sheria hii zijengewe uwezo na uelewa kuhusu masuala ya maafa na haya kukabiliana nayo kwa lengo la kuziwezesha kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi.

(ii) Serikali iendelee kuimarisha miundombinu kama barabara, upatikanaji wa maji na miundombinu mingine yote muhimu inayohusiana na masuala ya uokoaji ili kurahisisha shughuli za kukabiliana na maafa.

(iii) Serikali iendelee kutoa elimu kwa wananchi juu ya utunzaji wa mazingira ili kuwawezesha kushiriki kikamlifu katika juhudi za Serikali za kuzuia maafa. Aidha, Serikali itoe elimu kwa wananchi juu ya mbinu za kukabiliana na maafa pindi inapotokea, ikiwa ni pamoja na kuingiza katika mitaala ya elimu somo la maafa.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

(iv) Serikali iweke mfumo mzuri wa namna ya kukabiliana na maafa pale ambapo maafa yanakumba Mikoa zaidi ya mmoja jirani kwa kuweka mawasiliano muafaka kwa Kamati za Mikoa inayohusika (*Interregional Communications Committees*).

Mheshimiwa Spika, madhumuni ya Muswada huu ni kuweka utaratibu wa namna ya kuzuia, kujiandaa na kukabiliana na maafa kwa kuanzisha Wakala inayojitegemea ya *Management* ya Maafa itakayokuwa chini ya Ofisi ya Waziri Mkuu. Ofisi ya Waziri Mkuu itakuwa ni Kituo cha Kuratibu Menejimenti na Usimamizi wa Maafa kati ya wadau na asasi mbalimbali zinazohusiana na ukabilianaji wa maafa.

Aidha, Muswada unakusudia kuwaweka pamoja wadau wote wanaohusiana na masuala ya kuratibu, kuzuia, kujiandaa, kusimamia na kukabili maafa.

Mheshimiwa Spika, Muswada huu umeletwa katika muda muafaka kwani nchi yetu imekuwa ikikumbwa na majanga ya aina mbalimbali na hivyo kusababisha maafa kwa jamii ikiwemo kupoteza maisha ya watu na mali zao.

Sheria ya Uratibu wa Misaada na Maafa Na. 9 ya mwaka 1990 ilikuwa na upungufu wa aina mbalimbali na hivyo kuleta changamoto nyingi katika kukabiliana na majanga. Baadhi ya upungufu huo ni:-

(i) Kutotilia mkazo suala la *Management* ya Maafa ikiwa ni pamoja na kuzuia na kupunguza kutokea kwa maafa na badala yake ilijikita zaidi na utoaji wa misaada pindi maafa yanapotokea.

(ii) Kutokuwepo kwa Kituo cha Ufuatiliaji Mwenendo na Kuratibu Maafa Nchini.

(iii) Kutotoa nafasi ya kuanzishwa kwa Jukwaa la Kitaifa la Ushauri wa Kitaalam kuhusu *Management* ya Maafa kwa Serikali.

(iv) Kutounda Kamati za Maafa katika ngazi za Mikoa, Wilaya na Vijiji.

(v) Kutokuwepo utaratibu maalum wa uingizaji wa wataalam na vifaa vya uokoaji kutoka nje ya nchi.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaona umuhimu na haja kubwa ya utungwaji wa sheria hii ili kuweka mfumo mzuri na madhubuti utakaokidhi weledi wa *Management* ya Maafa nchini inayoendana na wakati.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia umuhimu na uhitaji mkubwa wa sheria hii, Kamati yangu imechambua kwa kina ibara kwa ibara za Muswada wa Sheria ya Usimamizi wa Maafa na kubaini kimsingi kwamba ibara nyingi hazina matatizo yoyote.

Katika uchambuzi na maoni ya Kamati, baadhi ya ibara hazitajitokeza bali Kamati ilijikita zaidi kuchambua na kushauri katika ibara zile zinazohitaji kuziboresha zaidi.

Ibara ya (3) inatoa tafsiri katika maneno mbalimbali ambayo yametumika katika Muswada. Kamati inashauri kuongeza baadhi ya maneno ambayo awali hayakuwa yametolewa tafsiri pamoja na kufanya marekebisho ya msingi katika baadhi ya maneno ili kuondoa utata katika matumizi yake. Maneno yanayopaswa kupewa tafsiri ni kama ifuatavyo:-

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Katika Muswada ulioandikwa kwa lugha ya Kiingereza neno, *Center* limetafsiriwa na kufanya rejea ya Ibara ya 47 wakati Muswada wa Sheria hauna ibara hiyo ya 47. Hivyo rejea hiyo imefanywa kimamosa. Kamati inapendekeza rejea ya tafsiri hiyo ifanyike kwa kutaja Ibara ya 5(2) (d).

Tafsiri ya maneno "*Disaster Risk Reduction*," ifanyiwe marekebisho kwa kufuta maneno *harmful consequences* na badala yake yatumike maneno *occurrence of consequences*. Baada ya marekebisho hayo, tafsiri hiyo sasa isomeke kama ifuatavyo:-

"Disaster Risk Reduction means, measures taken to reduce the probability of occurrence of consequences of disasters such as death, injuries, expected loss of property, livelihoods, disruption of economic activities or environmental damage resulting from interaction between natural or man-made hazards and vulnerable conditions."

Sababu za kufanya marekebisho hayo ni kuweka tafsiri sahihi na kuepuka mkanganyiko wa tafsiri unaoweza kujitokeza hapo baadaye. Kamati inapendekeza kuongeza tafsiri ya maneno *Emergency Management Center* kama ifuatavyo:-

"Emergency Management Center means, a center comprising of an emergency operation center and emergency communication center established for the purpose of observing, monitoring, warning, informing, coordinating and instructing different entities or the risk of potential or impeding disasters in the country."

Neno "*hazards*" lililotumika katika kifungu cha (3) na cha 24(3) halijapewa tafsiri. Kamati inapendekeza neno hili lipewe tafsiri ili kuepuka mkanganyiko unaoweza kujitokeza katika matumizi ya sheria hii.

Mheshimiwa Spika, katika Ibara ya (5) ambayo inahusu kazi za wakala na utekelezaji wa shughuli hizo, Kamati inashauri kufuta Ibara ndogo ya 2 (d) na kuiandika upya kama ifuatavyo:-

Ibara ya "5(2)(d), *establish the Disaster Management Center.*" Marekebisho hayo yanakusudia kupanua wigo wa maana ya Kituo cha Huduma za Dharura ili ndani yake kijumuishe masuala ya mawasiliano kwani upatashanaji wa habari ni muhimu katika kukabiliana na maafa.

Kamati inapendekeza kufanya marekebisho ya Ibara ya 6(1)(c) kwa kuongeza maneno "*and for the betterment of the conditions of the victims of disaster,*" mwishoni mwa aya hiyo ili kuhakikisha kuwa rasilimali zinazokusanywa kwa ajili ya maafa zinawasaidia na kuwanufaisha wahanga wa maafa ambao huwa na mahitaji makubwa ya rasilimali kutokana na athari zinazotokana na maafa.

Mheshimiwa Spika, baada ya marekebisho hayo, aya hiyo sasa itasomeka kama ifuatavyo:-

6(1)(c) "*access and utilize available resources of Government including warehouses, equipments and such other facilities as may be reasonably necessary for emergence operations and for the betterment of the conditions of the victims of disaster.*"

Mheshimiwa Spika, katika Ibara ya (7) inayoanzisha Baraza la Taifa la Usimamizi wa Maafa (*The Tanzania Disaster Management Council*) pamoja na kuainisha Wajumbe watakaounda Baraza hilo, Kamati inaaafiki Wajumbe wote waliopendekezwa kuunda Baraza hilo

Nakala ya Mtandao (Online Document)

kutokana na umuhimu wao na taasisi zao wanazotoka. Hata hivyo, Kamati inapendekeza kuongeza Wajumbe wa Baraza hilo kama ifuatavyo:-

Katibu Mkuu wa Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi (*Permanent Secretary for the Ministry of Home Affairs*), Mwakilishi kutoka vyama visivyo vya Kiserikali (*Representative from the Non-Governmental Organizations or Civil Service*), Mwakilishi kutoka Chama cha Maskauti Tanzania (*Representative from Tanzania Scouts Association*).

Mheshimiwa Spika, mapendekezo haya yanatokana na umuhimu wa ushiriki wa taasisi hizo katika shughuli za siku hadi siku za kukabiliana na maafa. Kwa mfano, Wizara ya Mambo ya Ndani kupitia Jeshi la Polisi na Kikosi cha Zimamoto wamekuwa washiriki muhimu katika shughuli za ukoaji pale maafa yanapotokea.

Mheshimiwa Spika, Ibara ya (9) ya Muswada inazungumzia kipindi cha kushika madaraka kwa Mkurugenzi Mkuu wa Wakala wa Taifa wa Usimamizi wa Maafa. Kwa mujibu wa Ibara ya 9(2), hakuna ukomo wa kuteuliwa tena kwa mtu aliyewahi kushika wadhifa huo, hivyo Kamati inapendekeza kuwa nyongeza ya muda wa kuteuliwa kuongoza wakala huo uwe ni kipindi kimoja tu cha miaka mitano ili kuimarisha ufanisi kwa wakala huo. Kwa mantiki hiyo, ibara hiyo irekebishwe kwa kuongeza maneno "*for another one term*," isomeke kama ifuatavyo:-

"The Director General shall serve for a term of five years and shall be eligible for reappointment for another one term."

Mheshimiwa Spika, katika Ibara ya 23 ya Muswada inayohusu Kanuni za Shughuli za Kamati za Maafa, Kamati inapendekeza kubadili Ibara hiyo kuwa 23(1) na kuongeza Ibara ndogo ya (2) itakayoelekeza kuwa Kamati za Mkoa, Wilaya, Kata na Vijiji zitakuwa chini Wakala wa Taifa wa Usimamizi wa Maafa. Ibara hiyo ndogo isomeke:-

"Notwithstanding the provision of (1), the Regional, District, Ward and Village Committee shall operate under the National Disaster Management Agency."

Mapendekezo haya yanalenga kuweka utaratibu mzuri wa utendaji wa Kamati hizo ikiwa ni pamoja na kudhibiti matumizi mabaya ya fedha zinazopatikana kwa ajili ya shughuli za maafa.

Mheshimiwa Spika, wakati wa uchambuzi wa Muswada, Kamati ilipitia Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Dharura (*The Emergence Powers Act, Cap 221*) ili kujiridhisha kama hakutakuwa na mkanganyiko wowote wa kisheria katika Sheria hizo mbili.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa Kifungu cha (3) cha Sheria ya Mamlaka ya Dharura (*The Emergency Powers Act*) Sura ya 221 kimetoa tafsiri ya neno "dharura" (*emergency*). Tafsiri hiyo inajumuisha pia maafa ambapo tafsiri hiyo inasomeka kama ifuatavyo:-

"Emergency includes war, invasion, insurrection, real or apprehended or breakdown of public order, which in the opinion of the President is a threat to the United Republic, or a riot or other Disaster or a natural calamity in the United Republic whether caused by natural causes or otherwise, which could achieve such a serious nature as to be of national concern."

Kwa tafsiri, isiyo rasmi neno "dharura" (*emergency*) inajumuisha vita, uvamizi, uasi, vitisho na uvunjifu wa amani ambao kwa maoni ya Rais unatishia Serikali ya Jumhuri ya Muungano au

Nakala ya Mtandao (Online Document)

vurugu au maafa mengine au majanga ya asili katika Jamhuri ya Muungano yanayotokea kwa asili au vinginevyo ambayo ni makubwa kiasi cha kuwa jambo la Kitaifa."

Mheshimiwa Spika, Masuala ya dharura kwa mujibu wa sheria hii yakiwemo maafa yamewekewa utaratibu chini Kifungu cha (4) ambapo Rais kwa mkono wake anatoa utaratibu wa kufuatwa na mamlaka husika ili kumpa taarifa kuhusiana na masuala ya dharura. Rais akiridhika na taarifa alizozipata atatumia mamlaka yake chini ya Ibara ya 32 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977 kutangaza uwepo wa hali ya dharura katika Jamhuri ya Muungano au eneo husika.

Mheshimiwa Spika, mapendekezo ya Ibara ya 27 ya Muswada wa Sheria ya Maafa yanaweka utaratibu tofauti wa kumjulisha Rais juu ya uwepo wa hali ya dharura katika eneo husika.

Uratibu unaopendekezwa katika Ibara ya 27 unaekelekeza kuwa Baraza lililoanzishwa chini Ibara ya (7) ya Muswada litamshauri Waziri husika kuhusu hali ya hatari ya eneo husika ambapo Waziri akiridhika atamshauri Rais kutumia mamlaka yake chini Ibara ya 32 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977 kutangaza uwepo wa hali ya dharura katika eneo hilo.

Mheshimiwa Spika, utaratibu unaopendekezwa katika Ibara ya 27 ya Muswada unakwenda kinyume na utaratibu uliowekwa katika kifungu cha (4) cha Sheria ya Mamlaka ya Dharura na hivyo endapo Muswada huu utapitishwa na Bunge lako Tukufu kuwa sheria, utasababisha mgongano wa kisheria na utanyang'anya mamlaka ya Rais ya kutoa utaratibu wa kupatiwa taarifa za hali ya dhurura. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa mantiki hiyo, Kamati iliishauri Serikali kufuta Ibara ya 27 ya Muswada na kuiandika upya kama itakavyoonekana katika Jedwali la Marekebisho litakalowasilishwa na Serikali ambayo itasomeka kama ifuatavyo:-

Ibara ya 27, *"where an emergency situation aggregating to a disaster is of such nature and extent that requires extraordinary measures, the Council shall subject to the directions issued by the President under section (4) of the Emergency Powers Act, inform the President that a state of emergency be declared for an area or the whole Mainland of Tanzania."*

Mheshimiwa Spika, katika Ibara ya 32(1) inayotoa tafsiri ya maneno *"The Financial year,"* ihamishiwe katika Ibara ya (3) inayotoa tafsiri ya maneno mbalimbali yanayotumika katika sheria hii. Aidha, Kamati inapendekeza kubadili Ibara ndogo ya (2), (3) na (4) kuwa (1), (2) na (3) kwa mpangilio huo uliosema. Marekebisho hayo yanakusudia kuweka mtiririko mzuri wa usomaji wa kisheria.

Mheshimiwa Spika, katika Ibara ya 38 (a) Kamati inapendekeza kuongeza neno *assault* kabla ya neno *delays* ili kutoa kinga kwa watu wanaohusika na uokoaji na vifaa vyao wakati wa shughuli za uokoaji dhidi ya mashambulizi kutoka kwa wananchi wenye hasira kali. Hivyo aya hiyo sasa isomeke kama ifuatavyo:-

38. *"Any person who-*

(a) assault, delays or obstructs any officer in the performance of the officer's functions under this Act."

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, mwisho, nachukua fursa hii kuipongeza Serikali kwa kuja na Muswada huu ambao unajenga msingi wa kukabiliana na maafa katika nchi yetu. Nchi yetu imekuwa ikipatwa na majanga katika vipindi mbalimbali na kwa kuwa hakukuwa na msingi mzuri wa utaratibu wa kukabiliana na majanga hayo, changamoto nyingi zimekuwa zikijitokeza.

Mheshimiwa Spika, ni imani ya Kamati yangu kuwa Muswada huu utakapopitishwa na Bunge lako Tukufu na kuwa sheria, utasaidia kupunguza kwa kiasi kikubwa changamoto zinazoikabili nchi yetu katika juhudi za kukabiliana na maafa.

Mheshimiwa Spika, kipekee namshukuru aliyekuwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Uratibu na Bunge) Mheshimiwa William Lukuvi, pamoja na Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Uratibu na Bunge), Mheshimiwa Jenista Joakim Mhangama, wakishirikiana kwa karibu na Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Mheshimiwa George Masaju Mbunge, pamoja na Watendaji wote wa Ofisi ya Waziri Mkuu na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali, kwa kazi kubwa ya kuandaa Muswada huu na ushirikiano wao walioutoa kwa Kamati wakati wa kuchambua Muswada huu.

Mheshimiwa Spika, napenda kuchukua fursa hii vile vile kuwashukuru sana Wajumbe wa Kamati ya Bunge ya Katiba, Sheria na Utawala kwa kuchambua kikamilifu maoni yaliyowasilishwa na wadau kuhusu Muswada huu na kuchambua Muswada wenyewe ibara kwa ibara pamoja na maudhui yake kikamilifu.

Mheshimiwa Spika, Wajumbe wa Kamati walipata nafasi ya kuujadili na kuuchambua kwa kina Muswada huu katika ibara zote. Kipekee napenda kuwashukuru Wajumbe wote wa Kamati kwa umakini mkubwa, uvumilivu na weledi wa hali ya juu katika kutoa maoni yao kikamilifu ambayo yamefanikisha kuuboresha Muswada huu pamoja na taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, aidha, napenda kuwashukuru kwa dhati Watumishi wa Ofisi ya Bunge, chini ya Uongozi wa Dkt. Thomas Kasililah, Katibu wa Bunge, kwa kuisaidia Kamati kutekeleza majukumu yake.

Kipekee, namshukuru Ndugu Charles Mloka, Mkurugenzi wa Kamati za Bunge; Ndugu Athumani Hussein, Naibu Mkurugenzi; Ndugu Maria Mdulugu na Ndugu Matamus Fungo, Makatibu wa Kamati kwa kuhudumia Kamati kikamilifu wakati wa uchambuzi wa Muswada huu na uandaaji wa taarifa hii hadi kukamilika kwake.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja. (Makofi)

SPIKA: Ahsante sana. Sasa namwita Msemaji wa Kambi ya Upinzani katika kujadili Muswada huu. Mheshimiwa Tundu Lissu!

MHE. TUNDU A. M. LISSU - MSEMAMI WA KAMBI RASMI YA UPINZANI BUNGENI KWA WIZARA YA KATIBA NA SHERIA: Mheshimiwa Spika, naomba kwa mujibu wa Kanuni ya 86(6) ya Kanuni za Bunge lako Tukufu kutoa maoni ya Msemaji wa Kambi Rasmi ya Upinzani Bungeni kuhusu Muswada wa Sheria ya Usimamizi wa maafa ya mwaka 2014, yaani *The Disaster Management Act, 2014*.

Mheshimiwa Spika, Muswada wa Sheria ya Usimamizi wa Maafa, 2014, yaani *the Disaster Management Act, 2014*, ulichapishwa katika Gazeti la Serikali la tarehe 31 Oktoba, 2014 na kusomwa kwa Mara ya Kwanza kwenye Bunge lako Tukufu wakati wa Mkutano wa Kumi na Nane wa Bunge. Baada ya hapo, na kwa mujibu wa masharti ya kanuni ya 84 ya Kanuni za

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Kudumu za Bunge lako Tukufu, Muswada ulipelekwa kwenye Kamati ya Katiba, Sheria na Utawala kwa ajili ya kujadiliwa na Kamati pamoja na ushirikishwaji wa wadau wanaohusika na masuala mbalimbali yanayoguswa na Muswada huu.

Mheshimiwa Spika, Muswada una vifungu 43 na endapo utapitishwa na Bunge lako Tukufu na kuwa Sheria, utafuta Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa, Sura ya 242 ya Sheria za Tanzania, yaani *the Disaster Relief Coordination Act, Chapter 242 of the Revised Edition of the Laws of Tanzania*.

Mheshimiwa Spika, Muswada huu ni mojawapo ya mifano ya namna mbaya ya kutunga sheria, ambayo imekuwa kitu cha kawaida katika awamu hii ya Serikali ya Chama cha Mapinduzi (CCM). Ni mojawapo ya mifano mingi ya kutunga sheria bila kuzingatia masharti ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977, wala kuangalia uwepo au la wa sheria nyingine zinazoshughulikia masuala hayo hayo.

Mheshimiwa Spika, ili tusieleweke vibaya na Waheshimiwa Wabunge walioko ndani ya Ukumbi huu wa Bunge lako Tukufu, pamoja na Watanzania wengi wanaotuangalia na kutusikiliza nje ya Ukumbi huu, tunaomba kujieleza kwa kufanya uchambuzi wa kina wa mapendekezo mbalimbali ya Muswada huu.

Mheshimiwa Spika, sehemu ya Madhumuni na Sababu za Muswada huu inaeleza kuwa madhumuni yake ni pamoja na "kuzuia, kujiandaa na kukabiliana na maafa kwa madhumuni ya kuanzisha Wakala inayojitegemea ya *Management* ya Maafa itakayokuwa chini ya Ofisi ya Waziri Mkuu." Aidha, tunaambiwa kwamba "Ofisi ya Waziri Mkuu itakuwa ni Kituo cha Kuratibu Menejimenti na Usimamizi wa Maafa Kati ya Wadau na Asasi Mbalimbali Zinazohusiana na Maafa."

Mheshimiwa Spika, kwingineko katika Sehemu hii tunakumbushwa tena ukuu wa Ofisi ya Waziri Mkuu katika masuala ya usimamizi wa maafa kwa maneno yafuatayo:-

Ofisi ya Waziri Mkuu itasimamia Wakala na itakuwa ni Kituo cha Kuratibu, Kuzuia na Kusimamia Masuala Yatokanayo na Maafa.

Mheshimiwa Spika, mara baada ya Kamati kukabidhiwa Muswada kufuatia kusomwa kwake Mara ya Kwanza, mwezi Januari, 2015, aliyekuwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Uratibu na Bunge), Mheshimiwa William Lukuvi alitoa maelezo kuhusu Muswada wa Sheria Mpya ya Usimamizi wa Maafa mbele ya Kamati.

Katika Maelezo hayo, Mheshimiwa Lukuvi aliiambia Kamati kwamba mojawapo ya mambo muhimu yatakayozingatwa katika Sheria inayopendekezwa ni pamoja na Kamati ya Kitaifa ya Usimamizi wa Maafa, yaani *Tanzania Disaster Management Committee (TADMAC)* itakayomsaidia Waziri mwenye dhamana kuratibu *Management* ya Maafa na kusimamia utendaji wa Mamlaka.

Mheshimiwa Spika, maneno yote ambayo tumeyanukuu kutoka kwenye Muswada na maelezo ya Mheshimiwa Waziri Lukuvi yanathibitisha tatizo la kwanza kubwa la Muswada huu kutokuzingatia masharti ya Katiba.

Mheshimiwa Spika, kwa kifupi, Muswada huu utapoka mamlaka ya kikatiba na ya kisheria ya Rais katika kushughulikia mambo ya maafa. Hii ni kwa sababu, kwa mujibu wa Ibara ya 32(1) ya Katiba, ni Rais pekee mwenye mamlaka ya kutangaza hali ya hatari katika Jamhuri

Nakala ya Mtandao (Online Document)

ya Muungano au katika sehemu yake yoyote. Ibara ya 32(2) imetaja matukio ambayo kwayo Rais anaweza kutangaza hali ya hatari, yaani:-

- (a) Iwapo Jamhuri ya Muungano iko katika vita; au
- (b) Iwapo kuna hatari hasa kwamba Jamhuri ya Muungano inakaribia kuvamiwa au kuingia katika hali ya vita; au
- (c) Iwapo kuna hali halisi ya kuvurugika kwa amani ya jamii au kutoweka kwa usalama wa jamii katika Jamhuri ya Muungano au sehemu yake yoyote kiasi kwamba ni lazima kuchukua hatua za pekee ili kurejesha hali ya amani na usalama; au
- (d) Iwapo kuna hatari dhahiri na kubwa, kiasi kwamba amani ya jamii itavurugika na usalama wa raia kutoweka katika Jamhuri ya Muungano au sehemu yake yoyote ambayo haiwezi kuepukika isipokuwa kwa kwa kutumia mamlaka ya pekee; au
- (e) Iwapo karibu kutatokea tukio la hatari au tukio la balaa au la baa ya kimazingira ambalo linatishia jamii au sehemu ya jamii katika Jamhuri ya Muungano; au
- (f) Iwapo kuna aina nyingineyo ya hatari ambayo kwa dhahiri ni tishio kwa nchi.

Mheshimiwa Spika, Katiba yetu imeweka masharti zaidi ya utekelezaji wa mamlaka ya Rais ya kutangaza hali ya hatari.

Hivyo, kwa mfano, Rais anatakiwa kutuma nakala ya tangazo la hatari kwa Spika wa Bunge endapo atatangaza hali ya hatari katika Jamhuri ya Muungano nzima, au katika Tanzania Bara nzima au katika Zanzibar, kwa lengo la kuwezesha kuitishwa Mkutano wa Bunge kutafakari hali ya mambo na kuamua kupitisha au kutopitisha azimio la kuunga mkono tangazo la hali ya hatari lililotolewa na Rais.

Aidha, Bunge lako Tukufu limepewa mamlaka ya kutunga sheria itakayowawezesha watu wenye mamlaka ya kusimamia mamlaka ya Serikali kumwomba Rais kutumia madaraka aliyopewa na ibara hii. Vile vile, Katiba imeweka mazingira ambayo kwayo tangazo la hali ya hatari lililotolewa na Rais kwa mujibu wa ibara hii litakoma.

Mheshimiwa Spika, Ibara ya 32 ya Katiba yetu haijatumia neno "maafa" ambalo limetumiwa mahali pengi katika Muswada huu mahali popote. Badala yake, maneno ambayo yametumiwa na Katiba ni kama vile hali ya hatari, hatari ya dhahiri na kubwa, tukio la hatari, tukio la balaa au la baa ya kimazingira, hali halisi ya kuvurugika kwa amani ya jamii na kadhalika.

Kwa maoni ya Kambi Rasmi ya Upinzani ya Bunge lako Tukufu, maneno yote haya yanaashiria kitu kimoja, "maafa." Hii ina maana kwamba utaratibu wa kushughulikia maafa ni huo huo unaotajwa katika Ibara ya 32 ya Katiba ya nchi yetu. Kwa sababu hiyo, mamlaka pekee ya kushughulikia masuala ya maafa kwa mujibu wa Katiba ya sasa ya nchi yetu ni Rais anayetajwa katika Ibara ya 32, siyo Ofisi ya Waziri Mkuu inayotamkwa katika Madhumuni na Sababu za Muswada huu au Waziri mwenye dhamana ya usimamizi wa maafa anayependekezwa na Muswada. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, siyo tu kwamba Katiba imeweka utaratibu wa kushughulikia masuala ya maafa, bali pia Bunge lako Tukufu lilikwishatunga Sheria mahsusi ya kutekeleza matakwa ya Ibara ya 32(4) ya Katiba. Sheria hiyo inaitwa Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, Sura ya 221 ya

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Sheria za Tanzania, yaani *the Emergency Powers Act, Chapter 221 of the Revised Edition of the Laws of Tanzania*.

Sheria hii ilitungwa mwaka 1986, ilifanyiwa marekebisho mwaka 1998 na ikaanza kutumika tarehe 1 Januari, 2000.

Kifungu cha (3) cha Sheria hii kinatafsiri neno “hali ya hatari” (*emergency*) kuwa ni pamoja na vita, uvamizi, maasi halisi au yanayohofiwa au kuvurugika kwa utulivu wa jamii, ambayo kwa maoni ya Rais ni tishio kwa usalama wa Jamhuri ya Muungano, au vurugu au maafa mengine au balaa la kimazingira ndani ya Jamhuri ya Muungano liwe limesababishwa na sababu za kimazingira au vinginevyo, ambalo linaweza kuwa na hali mbaya hadi kuwa na uzito wa Kitaifa.

Aidha, kifungu hicho hicho kinatafsiri maneno “eneo la hatari” (*emergency area*) kumaanisha eneo lolote katika Jamhuri ya Muungano ambako kuna uwepo wa hali ya hatari iliyotangazwa na Rais.

Mheshimiwa Spika, Tafsiri ya hali ya hatari na eneo la hatari katika Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari ina athari ya moja kwa moja kwa mapendekezo mbalimbali yaliyopo kwenye Muswada huu. Hii ni kwa sababu maneno haya yana maana sawa na maneno “maafa” au “eneo la maafa” yaliyotumika katika Muswada huu.

Hivyo, kwa mfano, neno “maafa” (*disaster*) limetafsiriwa katika aya ya tatu ya Muswada kumaanisha tukio au mfululizo wa matukio, ama ya asili au yanayosababishwa na binadamu, yanayosababisha au kutishia kutokea vurugu au tishio kwenye shughuli za jamii, yanayosababisha kuenea kwa majanga yanayosababishwa na binadamu au ya asili katika uchumi au mazingira yanayozidi uwezo wa jamii hiyo kupambana nayo kwa kutumia rasilimali zake.

Kwa upande mwingine, maneno eneo la maafa (*disaster area*) limetafsiriwa na aya hiyo kuwa ni eneo lililotangazwa kuwa eneo la maafa chini ya Sheria hii. Ni wazi, kwa hiyo, kwamba masuala ya maafa yanayopendekezwa kuwekewa utaratibu na Muswada huu, ni masuala yale yale ambayo yamewekewa utaratibu tangu mwaka 1986 chini ya Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari. (*Makofi*)

Kwa sababu hiyo, kuna hatari kubwa endapo Muswada huu utapitishwa na Bunge lako Tukufu kama inavyopendekezwa ya kuwapo kwa migongano ya kisheria na kiutendaji katika kushughulikia masuala ya maafa ambayo itaathiri utendaji kazi wa Serikali na taasisi zake na hivyo kuathiri ufanisi katika kushughulikia maafa hayo. Maeneo ya migongano hiyo ya kisheria na kiutendaji ni haya yafuatayo:-

Eneo la kwanza la mgongano wa kisheria linahusu mamlaka ya kuweka utaratibu wa kutangaza maafa. Kwa mujibu wa kifungu cha 4(1) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, Rais ndiye mwenye mamlaka hayo. Kifungu hicho kinasema;

“Rais ataweka, kwa maelekezo chini ya mkono wake, utaratibu utakaofuatwa na mamlaka zitakazotajwa katika kumfahamisha yeye juu ya matukio na mazingira katika eneo lolote ndani ya Jamhuri ya Muungano, ambayo yanaweza kulazimu au kupelekea kutangazwa kwa hali ya hatari katika eneo hilo.

Kama, baada ya kupokea taarifa hiyo, Rais ataridhika kwamba ipo hali katika eneo lolote la Jamhuri ya Muungano inayolazimu kutangazwa kwa hali ya hatari, basi atatangaza

Nakala ya Mtandao (Online Document)

kwa tamko litakalochapishwa kwenye Gazeti la Serikali, kuwepo kwa hali ya hatari katika Jamhuri ya Muungano au katika eneo lake husika.”

Wakati Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari imetamka wazi kwamba, Rais ndiye mwenye mamlaka ya kuweka utaratibu wa kupatiwa taarifa ili aweze kutangaza hali ya hatari au maafa katika maeneo yote ya Jamhuri ya Muungano, Muswada huu kwa kupendekeza utaratibu mpya wa kutangaza ‘maafa’ au ‘eneo la maafa’ utalifanya Bunge lako Tukufu limpokonye Rais mamlaka hayo, kwa kupitisha utaratibu unaopendekezwa kwenye Muswada. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, eneo la pili litakaloleta mgongano wa kisheria na kiutendaji linahusu mamlaka ya kutangaza hali yenyewe ya hatari. Hapa pia kuna namna ambayo kwayo Rais atanyang’anywa mamlaka yake kuhusiana na hali ya hatari kwa kupitia mapendekezo ya Muswada huu. Aya ya 26 inapendekeza kwamba, pale Wakala wa Usimamizi wa Maafa Tanzania atakaporidhika kwamba hali ya hatari inajikusanya kwenye eneo la maafa, itahuisha mpango wa dharura wa kujiandaa na utekelezaji wa Taifa kwa kutumika katika eneo hilo kwa kipindi cha miezi mitatu. Mara baada ya mpango huo wa dharura wa Taifa kuhuishwa katika eneo husika, Waziri atatoa amri kwenye Gazeti kuweka utaratibu wa shughuli ambazo zitatumika katika eneo hilo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sio hayo tu, kwa mujibu wa aya ya 27(1) ya Muswada, pale hali ya hatari inapojikusanya kwenye maafa ni ya aina ambayo kwamba inahitaji hatua za kipekee, Baraza la Usimamizi wa Maafa Tanzania litapendekeza kwa Waziri kwamba, hali ya hatari itatangazwa katika eneo lolote au kwa Tanzania Bara, basi baada ya Waziri kuridhika kwamba hali ya hatari ya maafa inaruhusu kutangazwa kwa hali ya hatari, Waziri atamwomba Rais kutumia uwezo wake aliopewa na Katiba kutangaza hali ya hatari kwa eneo husika au kwa Tanzania Bara yote.

Hapa, badala ya Rais kuweka utaratibu wa kupata taarifa kama ilivyo katika kifungu cha 4(1) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, ni Waziri ndiye atakayeweka utaratibu huo, baada ya, inaelekea, kupatiwa taarifa na Wakala. Aidha, badala ya Rais kuridhika juu ya uwepo wa hali inayoweza kulazimu kutangazwa kwa hali ya hatari kama inavyotakiwa na kifungu cha 4(2) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, sasa ni Baraza la Usimamizi wa Maafa na Waziri ndio watakaotakiwa kuridhika na uwepo wa hali hiyo.

Baraza na Waziri wasiporidhika na uwepo wa hali hiyo na kumwomba Rais kutangaza hali ya hatari, maana yake ni kwamba Rais hataweza kuchukua hatua ya kutangaza hali ya hatari na kwa hiyo, hataweza kutekeleza wajibu wake kwa mujibu wa Katiba. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, katika hali inayoonyesha hujuma kubwa kwa mamlaka ya kikatiba ya Rais, Muswada unapendekeza mamlaka ya Rais ya kutangaza hali ya hatari kuwa mateka wa mamlaka ya Waziri yanayopendekezwa na Muswada huu. Kwa mujibu wa Kifungu cha 4(2) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, Rais anaweza kutangaza hali ya hatari baada ya kuridhika na taarifa alizopatiwa na mamlaka mbalimbali alizozipatia madaraka ya kumtaarifu juu ya masuala hayo. Mamlaka hizo zinaweza kuwa taasisi za ulinzi na usalama, mamlaka za kiutawala kama Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, Taasisi mahsusi za kitaalamu kama vile Mamlaka za Hali ya Hewa, Mazingira, Jiofizikia na kadhalika.

Sasa Muswada huu unapendekeza kwamba mamlaka pekee itakayokuwa na mamlaka ya kumpatia Rais taarifa juu ya kuwepo kwa hali ya hatari na kumwomba kuitangaza hali hiyo ni Waziri peke yake. Siyo hivyo tu, kwa mujibu wa aya ya (1) ya Muswada, endapo utapitishwa na

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Bunge lako Tukufu, Sheria ya Usimamizi wa Maafa itaanza kutumika katika tarehe ambayo itateuliwa na Waziri kupitia Tangazo la Serikali litakalochapishwa kwenye Gazeti.

Aidha, kufuatana na mapendekezo ya aya ya 42, Waziri atatunga Kanuni kuhusu jambo lolote ambalo ni la lazima kwa madhumuni ya utekelezaji au kuipa nguvu ya utekelezaji wa Sheria hii.

Mheshimiwa Spika, mapendekezo haya mawili yatamfanya Rais kuwa mateka wa Waziri mwenye dhamana ya usimamizi wa maafa. Hii ni kwa sababu, kihistoria Mawaziri wa Serikali hii ya CCM wamekuwa wazembe wakubwa katika kutekeleza majukumu yao ya kutunga sheria ndogo ndogo chini ya sheria zinazotungwa na Bunge lako Tukufu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mifano miwili inayotokana na Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari na Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa inatosheleza kuthibitisha ukweli wa msimamo wetu huu.

Mfano wa kwanza ni kwamba licha ya Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari kutungwa mwaka 1986, Sheria hiyo haikuanza kutumika hadi tarehe 1 Januari, 2000, wakati Waziri alipotunga Tangazo la Serikali Na. 38 la mwaka 2000 juu ya tarehe ya kuanza kutumika kwa Sheria hiyo. Kwa maneno mengine, ilimchukua Waziri husika miaka 14 kuweza kutunga Sheria iliyotaja tarehe ya kuanza kutumika kwa Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari. *(Makofi)*

Mfano wa pili unatisha zaidi. Kifungu cha (1) cha Sheria ya Uratibu wa Maafa kinampa Waziri mwenye dhamana ya uratibu wa misaada wakati wa maafa mamlaka ya kutangaza tarehe ya kuanza kutumika kwa Sheria hiyo. Kwa ushahidi wa Juzuu ya VI ya Marejeo ya Sheria za Tanzania iliyochapishwa mwaka 2002, Sheria hii haijawahi kuanza kutumika kihalali kwa sababu tarehe ya kuanza kutumika kwake haijawahi kutangazwa kwenye Gazeti la Serikali na Waziri mwenye dhamana.

Kwa vile Juzuu hii ya Marejeo ya Sheria za Tanzania ilichapishwa karibu miaka kumi na tatu iliyopita, Kambi Rasmi ya Upinzani ya Bunge lako Tukufu inamtaka mtoa hoja alithibitishie Bunge lako Tukufu kama tarehe ya kuanza kutumika kwa Sheria hiyo imewahi kutangazwa katika Gazeti la Serikali katika kipindi chote cha robo karne ya uhai wa Sheria hiyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, hali ni hiyo hiyo kuhusu utekelezaji wa mamlaka ya kutunga Kanuni chini ya Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa. Kifungu cha 16(1) cha Sheria hiyo kinampa Waziri mwenye dhamana mamlaka ya kutunga Kanuni za kuwezesha utekelezaji bora wa Sheria hiyo. Hadi Juzuu ya VI ya Marejeo ya Sheria za Tanzania inachapishwa mwaka 2002, Waziri mwenye dhamana alikuwa hajatunga Kanuni hizo. *(Makofi)*

Aidha, hakuna ushahidi wowote wa kuthibitisha kwamba tangu mwaka 2000, Waziri mwenye dhamana amewahi kutunga Kanuni hizo. Kama Kanuni hizo zimewahi kutungwa, Kambi Rasmi ya Upinzani ya Bunge lako Tukufu inamtaka mtoa hoja azilete mbele ya Bunge lako Tukufu kama uthibitisho. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, licha ya uzembe huu mkubwa wa Mawaziri mbalimbali ambao wamewahi kuwa na dhamana ya masuala ya hali ya hatari au maafa chini ya Sheria hizi mbili, sasa Bunge lako Tukufu linaombwa kumpatia Waziri mwenye dhamana hiyo kwa sasa mamlaka ya kuamua tarehe ya kuanza kutumika kwa Sheria hii endapo Muswada huu utapitishwa na kuitungia Kanuni za kutekeleza au kuipa nguvu za utekelezaji.

Mheshimiwa Spika, Dkt. Howard Zinn, Mwanahistoria maarufu wa Kimarekani na mtunzi wa kitabu kiitwacho "A People's History of the United States," aliwahi kusema kwamba "those

Nakala ya Mtandao (Online Document)

who do not learn from their own history are bound to repeat the mistakes of their past," yaani "wale wasiojifunza kutokana na historia yao wenyewe wako kwenye hatari ya kurudia makosa yao ya zamani."

Mheshimiwa Spika, Bunge lako Tukufu lina wajibu wa kujifunza kutokana na historia yetu ya Mawaziri wazembe kwenye masuala ya hali ya hatari na maafa kwa kukataa kupitisha Muswada huu.

Tusipofanya hivyo na kupitisha Muswada huu kama tulivyoombwa na mtoa hoja, siyo tu kwamba tutaweka mamlaka ya Rais ya kutangaza hali ya hatari na maafa katika mateka ya mamlaka ya Waziri mwenye dhamana ambaye amethibitisha kutokuwa na uwezo au utayari wa kuyatumia mamlaka hayo, bali pia tutakuwa tunajiweka kwenye hatari ya kurudia makosa yetu ya miaka ya nyuma. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Bunge lako Tukufu litakuwa kichekesho, na litastahili kudharauliwa na Watanzania endapo litakubali kuupitisha Muswada huu kama anavyoomba mtoa hoja. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, eneo la tatu la mgongano wa kisheria na kiutendaji utakaojitokeza endapo Muswada huu utapitishwa na Bunge lako Tukufu linahusu mamlaka mengine ya Rais kuhusiana na hali ya hatari. Kwa mfano, chini ya Kifungu cha (6) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, Rais anaweza kutoa amri ya kutengeneza kanuni mara kwa mara ambazo ataona, kwa sababu ya uwepo wa hali ya hatari, ni za lazima kwa ajili ya usalama, ulinzi, amani, utulivu na ustawi wa Jamhuri ya Muungano.

Mheshimiwa Spika, bila kujali matakwa haya ya Sheria iliyopo sasa, Muswada huu unapendekeza kwamba, kanuni zozote, amri, mashtaka au matangazo ya Serikali yaliyofanywa chini ya Sheria ya Maafa na ambayo bado yatakuwa na nguvu kabla ya Sheria hii kuanza kutumika yatabakia kuwa na nguvu kama yametengenezwa chini ya Sheria hii. Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa ni mfano mwingine wa sheria zilizotungwa na Serikali hii ya CCM bila kuzingatia masharti ya Katiba na sheria zilizopo.

Mheshimiwa Spika, zaidi ya uwepo wa Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, zipo sababu nyingine za kisheria za kuamini kwamba, hakukuwa na, na bado hakuna haja wala sababu ya kuandaliwa kwa Muswada huu. Kama tulivyoonyesha mwanzoni, aya ya 43 inapendekeza kufuta Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa.

Hata hivyo, uchambuzi wa kina wa Sheria hiyo kwa kuilinganisha na mapendekezo ya Muswada unaonyesha kwamba, hakuna tofauti za kimsingi kati ya Sheria inayopendekezwa kufutwa na Muswada unaopendekezwa kutungwa kuwa Sheria.

Aidha, mapendekezo ya Muswada yanaelekea kubadilisha majina ya taasisi za sasa na kufafanua majukumu yake, badala ya kuzibadilisha taasisi zenyewe au majukumu yake. Kwa mfano, Kamati ya Uratibu wa Misaada ya Maafa (TANDREC) iliyoanzishwa na Kifungu cha (3) cha Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa, sasa chini ya Muswada huo itabadilishwa jina na kuitwa 'Baraza la Usimamizi wa Maafa Tanzania' (TADMAC).

Aidha, majukumu ya Kamati ambayo kwa mujibu wa Kifungu cha 5(2) cha Sheria ni kuongoza, kuelekeza, kuruhusu na kudhibiti shughuli za Idara ya Uratibu wa Misaada ya Maafa, sasa yatakuwa ni majukumu ya Baraza hilo ambalo litasimamia shughuli za Wakala.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Hata muundo wa TANDREC chini ya kifungu cha 4(1) cha Sheria hauna tofauti yoyote ya msingi na muundo wa TADMAC chini ya aya ya 7(2) ya Muswada huu. Karibu Wajumbe wote ni warasimu wa ngazi za juu Serikalini. Aidha, Mkurugenzi wa Idara ya Uratibu wa Misaada ya Maafa ni mteuliwa wa Rais kwa mujibu wa Sheria ya sasa na ndivyo itakavyokuwa kwa Mkurugenzi Mkuu wa Wakala wa Usimamizi wa Maafa endapo Muswada huu utapitishwa na Bunge lako Tukufu.

Mheshimiwa Spika, pengine pendekezo kubwa, jipya na lenye athari kubwa kisiasa na kikatiba kuliko mengine yote lipo kwenye aya ya (2) ya Muswada. Aya hiyo inatamka kwa ufupi unaopotosha kwamba "Sheria hii itatumika Tanzania Bara." Maana ya maneno haya matano ni kwamba, mamlaka juu ya mambo yanayohusika na hali ya hatari ambayo kwa sasa yako kwenye kipengele cha (5) cha Orodha ya Mambo ya Muungano, yataondolewa katika Orodha ya Mambo ya Muungano endapo Bunge lako Tukufu litakubali mwaliko wa mtoa hoja na kupitisha Muswada huu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, hii itakuwa ni mara ya kwanza tangu Mfumo wa Vyama Vingi vya Siasa uliporudishwa nchini mwaka 1992 kwa Orodha ya Mambo ya Muungano kubadilishwa. Siyo tu kwamba Orodha ya Mambo ya Muungano itabadilishwa kwa kupunguza Mambo ya Muungano kutoka 22 ya sasa na kuwa 21, bali pia mojawapo ya mamlaka ya jadi ya Rais wa Jamhuri ya Muungano kama Mkuu wa Nchi na Amiri Jeshi Mkuu, yaani kutangaza hali ya hatari, yataondolewa kwa upande wa Zanzibar.

Mheshimiwa Spika, pendekezo hili pia linakinzana moja kwa moja na masharti ya Kifungu cha (2) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari ambayo yamezingatia matakwa ya Katiba kwa kuifanya Sheria hiyo kutumika Tanzania Zanzibar pamoja na Tanzania Bara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, endapo Bunge lako Tukufu litapitisha Muswada huu kama linavyoombwa na mtoa hoja, basi ukuu wa nchi na uamiri Jeshi Mkuu wa Mheshimiwa Rais Kikwete na Marais wengine watakaomfuatia utakuwa umeishia kwenye Kisiwa cha Chumbe, ambacho ni mpaka wa baharini wa Tanganyika na Zanzibar. *(Makofi/Vigelele)*

Mheshimiwa Spika, kwa sababu ya mapendekezo ya aya ya (2) ya Muswada, Muswada huu unahitaji kupitishwa kwa utaratibu maalum uliowekwa na Katiba.

Kwa mujibu wa Ibara ya 98(1)(b) ya Katiba, Muswada wa Sheria kwa ajili ya kubadilisha masharti yoyote ya Katiba hii au masharti yoyote ya Sheria yoyote yanayohusika na jambo lolote kati ya mambo yaliyotajwa katika Orodha ya Pili kwenye Nyongeza ya Pili iliyoko mwishoni mwa Katiba hii, utapitishwa tu iwapo utaungwa mkono kwa kura za Wabunge ambao idadi yao haipungui theluthi mbili ya Wabunge wote kutoka Tanzania Bara na theluthi mbili ya Wabunge wote kutoka Tanzania Zanzibar.

Orodha ya Pili ya Nyongeza ya Pili ya Katiba inahusu mambo ambayo mabadiliko yake yahitaji kuungwa mkono na theluthi mbili ya Wabunge wote kutoka Tanzania Bara na theluthi mbili ya Wabunge wote kutoka Tanzania Zanzibar. Kipengele cha (7) cha orodha hiyo kinahusu Orodha ya Mambo ya Muungano. Kwa sababu hiyo, ili uwe Sheria kama inavyoombwa na mtoa hoja, Muswada huu lazima upitishwe kwa kuungwa mkono na theluthi mbili ya Wabunge wote kutoka Tanzania Bara na theluthi mbili ya Wabunge wote kutoka Tanzania Zanzibar.

Kinyume na hapo itakuwa ni mwendelezo wa ukiukwaji wa Katiba na mapatano ya Muungano kati ya Tanganyika na Zanzibar, jambo ambalo Kambi Rasmi ya Upinzani ya Bunge lako Tukufu haitalikubali wala kuliruhusu. *(Makofi)*

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, mwisho, Muswada huu ni muhimu sana lakini siyo kwa mazuri yanayopendekezwa bali kwa hatari zilizofichwa, kwa kujua ama kwa kutokujua katika mapendekezo hayo.

Muswada huu unapingana na Katiba kwa kuingilia na kuvuruga utaratibu wa kikatiba wa Rais kutangaza hali ya hatari. Kama hiyo, haitoshi, Muswada huu unafanya marekebisho makubwa katika Katiba kwa kuondoa mojawapo ya Mambo ya Muungano.

Mheshimiwa Spika, Kambi Rasmi ya Upinzani ya Bunge lako Tukufu haina hata uhakika kama Serikali hii ya Chama cha Mapinduzi washauri wake wa kisheria na watendaji wake walilifikiria jambo hili na athari zake kisiasa na kikatiba, hasa kwa kuzingatia mazingira ya sasa ya kisiasa.

Muswada huu unakinzana na masharti ya Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, ambayo ni sheria mahsus inayohusu utekelezaji wa mamlaka ya Rais wa Jamhuri ya Muungano ya kutangaza hali ya hatari na mambo yanayohusiana na hali ya hatari.

Kama Serikali hii ya CCM ingekuwa inajua ilitendalo, ingeleta mapendekezo ya kuifuta Sheria hii kabisa au kuifanyia marekebisho makubwa. Kwa sababu haijui ilitendalo, Serikali hii ya CCM haijagusa masharti yoyote ya sheria hii. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, endapo Bunge lako Tukufu litakubali kuipitisha Muswada huu kama inavyopendekezwa, tutakuwa na Sheria mbili zinazohusu jambo moja lakini zinazokinzana.

Katika mazingira haya, haihitaji Shahada ya Uzamivu kufahamu kwamba matokeo ya kuipitisha Muswada huu ni kutengeneza migongano ya kisheria na misugvano ya bure ya kiutendaji Serikalini. *(Makofi)*

Muswada huu hauna tofauti kubwa na za kimsingi na Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa itakayofutwa endapo Bunge lako Tukufu litakubali kuipitisha.

Mheshimiwa Spika, hata tafsiri ya maneno mbalimbali yaliyotumika katika Muswada imechukuliwa katika Sheria hiyo moja kwa moja.

Mheshimiwa Spika, Taasisi zinazopendekezwa kuundwa na Muswada huu zina tofauti ya majina tu na taasisi zilizopo chini ya Sheria hii. Majukumu ni yale yale, Watendaji ni wale wale, tofauti ni maneno tu. Hali hii inahoji haja au ulazima wa Muswada huu.

Mheshimiwa Spika, Kambi Rasmi ya Upinzani ya Bunge lako Tukufu imetimiza wajibu wake kwa mujibu wa Kanuni za Kudumu za Bunge lako Tukufu.

Tumechambua, tumeweka wazi na sasa tunawaomba Waheshimiwa Wabunge, hasa wale wenye uwezo wa kufanya maamuzi kwa sababu ya wingi wao, kutimiza wajibu wao kwa kukataa kupitisha Muswada huu usiokuwa na maslahi yoyote kwa Taifa letu na watu wake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Bunge hili haliwajibiki kupitisha jambo lolote linaloletwa na Serikali hii ya CCM hata kama litaharibu badala ya kujenga nchi yetu na kuleta ustawi wa watu wake. Historia itawahukumu vikali wote ambao, kwa sababu ya maslahi ya muda mfupi tu, wataogopa au kushindwa au kupuuza kutimiza wajibu wao huo.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo haya marefu, naomba kuchukua fursa hii kukushukuru wewe binafsi kwa kunivumilia kuwasilisha maoni haya kwa niaba ya Kambi Rasmi ya Upinzani ya Bunge lako Tukufu.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha. *(Makofi)*

SPIKA: Wanadai kwamba, hotuba yako haipo na haijagaiwa.

MHE. TUNDU A. M. LISSU - MSEMaji WA KAMBI RASMI YA UPINZANI BUNGENI KWA WIZARA YA KATIBA NA SHERIA: Mimi sichapishi maoni. *(Makofi/Kicheko)*

SPIKA: Kwa utaratibu, unatakiwa usambaze!

MHE. ESTHER N. MATIKO: Ambaye...

SPIKA: Esther wewe ni nani kusema hapa ndani? *(Kicheko)*

Waheshimiwa Wabunge, tutaendelea na mjadala wa Muswada huu. Kwa hiyo, kwa kuwa nina kazi Ofisini, nitamwomba Mwenyekiti anisaidie.

Hapa Mwenyekiti (Mhe. Kidawa Hamid Saleh) Alikalia Kiti

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, tunaendelea na sasa ni zamu ya uchangiaji. Mchangiaji wetu wa kwanza kutokana na *list* iliyopo hapa mezani anaitwa Mheshimiwa Nyambari Nyangwine. Karibu sana Mheshimiwa.

MHE. NYAMBARI C. M. NYANGWINE: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kunipatia nafasi hii niweze kuchangia Muswada wa Maafa uliopo mbele yetu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza nianze kwa kusoma kichwa cha huu Muswada ambacho kinasema, naomba kunukuu:

“Sheria kwa ajili ya kuanzishwa kwa Sheria ya Wakala wa Usimamizi wa Maafa, Usimamizi wa Athari zitokanazo na Maafa, Uratibu wa Hatua za Kuzuia, Kukabiliana, Kupunguza Maafa, Kujitandaa na Kurejesha hali ya awali na kuanzisha na kusimamia Mfuko wa Usimamizi wa Maafa na kuhusiana na mambo yanayohusiana nayo.”

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi ni Mjumbe wa Kamati ya Katiba na Sheria na Utawala ambayo ilichambua huu Muswada na kuchukua maoni ya watu mbalimbali, wadau walioweza kufika katika Kamati.

Halikadhalika, Msemaji wa Kambi ya Upinzani naye ni Mjumbe wa Kamati, alisikiliza maoni ya wadau.

Mheshimiwa Mwenyekiti, vilevile kabla sijaanza kuchangia, nataka kueleza kitu kimoja kwamba kwa mara ya kwanza katika historia yangu tangu niingie katika Bunge hili, leo nimesikia Kambi Rasmi ya Upinzani inasema kwamba Rais anapokonywa madaraka, wakati siku zote walikuwa wanasema Rais apunguziwe madaraka. Sasa wanasimama wapi? *(Kicheko)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nasema haya mambo wasijifanye kwamba wanatumia Katiba au Sheria.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Unaposoma sheria ni vizuri ukaitafsiri kwa kiwango ambacho ni kulingana na mahitaji ya jamii husika, siyo kwamba unasema tu ili jamii ikusikie na kukusifia. Ni aibu Kwa kweli! *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, hii sheria kwanza inakusudia kufanya mambo makubwa mawili. Jambo la kwanza; kuweka suala la maafa karibu na wananchi kutoka ngazi ya Taifa, ngazi ya Mkoa, ngazi ya Wilaya, ngazi Kata na ngazi ya Kijiji. Sasa wanaposema kwamba Rais ananyang'anywa madaraka, kwa mfano, labda maafa yametokea kijijini, labda kule Tarime Mangucha kule, nyumba mbili tu zimeungua moto, Mwenyekiti wa Kijiji akaona kwamba haya ni maafa ya Kijiji, Rais ende kutangaza? Nawauliza Wanasheria hao wa Kambi ya Upinzani, Rais ataenda kutangaza? *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, ni jambo ambalo itabidi tukae na kuelewa na nafikiri tukishaelewa tusipinge kila kitu kwa sababu kupinga kupo tu. Vilevile tusinukuu nukuu za watu mbalimbali ambao waliandika vitabu miaka iliyopita na hatujui waliandika katika mazingira yapi. Hiyo kusoma kama nukuu haisadii kitu kwa kweli, nafikiri tutafakari hilo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti na Waheshimiwa Wabunge, mimi nasisiza na nawashawishi, kwa sababu nimeshiriki kuchambua hii sheria tangu mwanzo mpaka mwisho na Mheshimiwa Waziri anayehusika Mheshimiwa Jenista Mhagama alikuja jana kwenye Kamati alitoa maelezo marefu sana, akasema kwamba pale ambapo kuna ulazima wa kurekebisha, basi tutarekebisha na ni vizuri Kamati yetu ilizingatia ikasema kabisa kuwa pale ambapo kuna marekebisho kutaletwa jedwali la mabadiliko na Serikali ikaleta, ilizingitia. Sasa mimi namshangaa Mheshimiwa Tundu Lissu anavyopinga kila kitu wakati tulikubaliana hivyo kwenye Kamati. *(Makofi/Kicheko)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kusisitiza kwamba pamoja na mambo haya yote, Watanzania waelewe kwamba, sasa hivi maafa hii sheria iliyokuwepo tangu mwaka 1990, yapata miaka 25, hii sheria haikuwa na meno na ndiyo maana haikuweza kuzuia watu waliokuwa wanapata maafa hata kule Jangwani, wakiambiwa na Mkuu wa Mkoa kwamba wahamae, wanashindwa kwa sababu Mkuu wa Mkoa hakuwa na sheria ambayo ina m-guide lakini hii sheria sasa hivi itatamka rasmi. Atawaondoa hata kama ni kwa kutumia nguvu kwa sababu sheria ipo inayomlinda. Kwa hiyo, naamini kwamba, tukiipitisha itasaidia siyo kuzuia tu maafa, vile vile itasaidia hata kuangalia athari ambazo zinaweza kutokana na maafa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, na hali kadhalika tumesisiza kwamba elimu itolewe kuhusu maafa na kuna watu ambao ni wataalamu mbalimbali hata kutoka Chuo Kikuu Huria wako tayari kushirikiana na Wizara na Taasisi ili kutoa elimu ya maafa kutoka ngazi mbalimbali, kutoka ngazi ya Kijiji, ngazi ya Kata, ngazi ya Mkoa mpaka ngazi ya Taifa. Sasa ubaya wa sheria hii uko wapi?

Mheshimiwa Mwenyekiti mimi napenda kusisitiza kwamba, ili haya yote yaweze kukamilika, mimi nashauri kwamba, kuna wajumbe ambao wamependekezwa katika hili Baraza Ibara ya 7(1), namba mbili wametajwa mpaka Wajumbe 9. Napendekeza mjumbe wa 10 ambaye ni Katibu wa Wizara ya Mambo ya Ndani, aongezwe awe mjumbe kwa sababu naye anahusika, Polisi, Zimamoto wanahusika katika mambo ya maafa. Napendekeza kwamba Katibu wa Wizara hiyo aongezwe kuwa mjumbe katika Baraza hilo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hii sheria pamoja na yote haya vile vile imetaja kuwepo kwa Mkurugenzi Mkuu ambaye atafanya hiyo kazi na atatateuliwa na Rais kwa muda wa miaka 5, lakini anaweza kurudiwa kuteuliwa. Mimi napendekeza, na kwenye Kamati tumependekeza kabisa kwamba kuwepo na ukomo. Akifanya vizuri kipindi cha kwanza, kipindi cha pili miaka 10

Nakala ya Mtandao (Online Document)

inatoshia ili tutoe nafasi kwa wengine watoe mchango wao wa mawazo. Kwa hiyo, napendekeza kwamba ukomo uwe ni miaka 10 yaani iwe ni vipindi viwili vya uteuzi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nasisitiza, ili haya mambo yote yaweze kutimilika na yaweze kukamilika kutoka ngazi ya Kijiji, ngazi ya Wilaya, Mkoa na Taifa pawepo na miundombinu inayoweza kusaidia kuzuia maafa yanapokuwa yanatokea; Mfano, barabara, mambo ya mawasiliano. Kwa mfano, kutoka Wilaya moja hadi Wilaya nyingine tuimarisha miundombinu ambayo itawezesha, tatizo limetokea labda Ngara kule kwa mtani wangu Ntukamazina mpakani kule, yawepo mawasiliano ya moja kwa moja kutoka Ngara mpaka Makao Makuu ya Nchi au Kamati ya Maafa ya Taifa ili kusaidia kuimarisha ulinzi na usalama katika nafasi hizo katika ngazi za Mikoa na Wilaya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, vile vile mimi napendekeza kwamba ili Jukwaa la Taifa la Ushauri kuhusu Maafa, wajumbe wake wawe ni watu ambao ni wataalamu kuhusu maafa, tusichukue mtu yeyote yule kwamba awe mjumbe katika Jukwaa la Ushauri. Hawa watu wawe wamesoma au wana elimu angalau au taaluma yoyote ile inayohusiana na maafa. Napendekeza kwamba, hawa wataalamu waliopendekezwa huku wachaguliwe au wateuliwe kulingana na taaluma yao.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini vilevile kitu kingine ambacho napenda kusesitiza ni kwamba Mfuko wa Maafa utaunganishwa moja kwa moja na Mpango wa Maendeleo ya Taifa, hii itasaidia kupunguza matatizo ambayo yanawapata wananchi wetu katika ngazi ya Wilaya kwa sababu kutakuwepo na bajeti katika Wilaya ambayo itasaidia kuzuia maafa, na hali kadhalika hata kutoa fidia au kutoa msaada wowote ule.

Tofauti na hali ilivyo, Kijiji chochote kikipata njaa kama ni Kahama au Sumbawanga au hata Zanzibar, mpaka waje kuomba msaada kutoka Taifa, inachukua muda mrefu sana. Lakini kule kijijini Kamati ya Maafa ya Kijiji itapanga na itakuwa na hela ambazo itakuwa inaendesha hiyo shughuli yenyewe. Kwa hiyo, mimi naunga mkono Mfuko wa Maafa uunganishwe moja kwa moja na Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka unaohusika na utengewe bajeti katika Bunge lako Tukufu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nasisitiza kwamba Watanzania waelewe kabisa kwamba sheria inapokuwa inatungwa, hasa inapokuja kuondoa ile sheria inayokuwepo, mara nyingi sana sheria mpya inayotungwa huwa inataka kuleta ufanisi zaidi. Na hii sheria ambayo imetungwa sasa hivi na Bunge lako Tukufu italetu ufanisi zaidi kwa sababu sheria ya mwaka 1990 ilikuwa na upungufu, ilikuwa haiwezi kufanya utafiti wowote ule kuhusu litakalotokea, yenyewe ilikuwa ni kwamba, maafa yakishatokea linakimbilia kutoa msaada tu, ilikuwa ni sheria ya kutoa msaada.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini, sheria ya sasa hivi siyo sheria ya kutoa msaada, yenyewe itakuwa inaweka tahadhari, inaweza ikazuia na hali kadhalika hata watu wanaokuja kuokoa au kutoa msaada kutoka nje ya nchi watakuwa na utaratibu wa kuingia, siyo kwa yeyote yule kwamba tatizo limetokea, anatoka kutoka nchi fulani au ametoka Rwanda au China, anaingia tu na kufanya uokoaji, lakini kutakuwa na sheria ambayo itakuwa ina-guide.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mimi nawashawishi Wabunge wenzangu wote wa vyama vyote bila kujali itikadi zetu, tupitishie sheria hii iliweze kuwasaidia Watanzania wenzetu ambao wanaathirika kutokana na matatizo yanayowapata

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi naomba kuunga mkono hoja hatua hii na naomba...

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MWENYEKITI: Ahsante Mheshimiwa. Sasa hivi mchangiaji wetu wa pili atakuwa Mheshimiwa Goodluck Ole-Medeye, atafuatiwa na Mheshimiwa Felix Mkosamali. Karibu Mheshimiwa Medeye! Hayupo? Mheshimiwa Felix Mkosamali, atafuatiwa na Mheshimiwa Dalaly Kafumu.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nchi hii ilipofika inasikitisha sana. Unashangaa mambo haya yanayohusu mambo ya dharura, yanayohusu vita, yanayohusu matukio makubwa, maghorofa 200/300 yameporomoka Kariakoo, yanapita kwenye Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kuna watu wamekaa ofisini, wanaona ni kawaida tu wala hawajagundua, yanakwenda kwenye Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri wanajadili, halafu yanafika hapa watu tunaya-*challenge* kiasi hiki. Hii inaonesha kuwa kuna udhaifu mkubwa sana kwenye Serikali hii, udhaifu mkubwa na uliopitiliza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, na unaweza kushangaa, hivi hata Rais mwenyewe wakati ana-*address* Baraza amepewa ajenda hii, hakuona haya? Hakugundua kwamba ananyang'anywa mamlaka yake? Anaweza kukubali Rais, maana huo ndiyo Uamiri Jeshi Mkuu, kukubali mambo ya hali ya hatari yashughulikiwe na watu wengine?

Kikao kinaendeshwa na ninyi, mnakubaliana mnaona ni mambo ya kawaida na mnaleta hapa. Halafu baadhi ya Wabunge wanaunga mkono kama vile ni utani, kama vile jamani tupitishie tu, sijui nini, tusikwamishe, wakati ni mambo ambayo ni *serious*, mambo magumu, mambo makubwa kwa Taifa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nimpongeze sana mwasilishaji wetu wa Kambi ya Upinzani, amefanya kazi kubwa na yote yaliyoko humo tuyaunge mkono wote. Wawe ni Wabunge wa CCM, unga mkono, unakaataje jambo ambalo liko wazi kwa kuzungumza zungumza, oo sijui nini, sijui ni jambo zuri, sijui Kamati, hakuna hoja, jibu tumekupa sheria ziko hapa kwamba masuala ya hatari yanazungumzwa kwenye *emergency powers* zake, sheria iko hapa.

MHE. NYAMBARI C. NYANGWINE: Mheshimiwa Mwenyekiti, Taarifa!

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Taarifa gani?!

TAARIFA

MHE. NYAMBARI C. NYANGWINE: Mheshimiwa Mwenyekiti, taarifa!

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali, kaa, tusikilize taarifa.

MHE. NYAMBARI C. NYANGWINE: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kumpa taarifa mzungumzaji anayendelea kuzungumza kwamba, hii sheria inasema kwamba, kutakuwepo na ngazi ya Kijiji ambayo Mwenyekiti atakuwa na uwezo wa kutangaza. Halafu vile vile kuna tofauti kati ya hali ya hatari (*state of emergency*) na maafa. Kwa hiyo, haya mambo ni vizuri mzungumzaji atofautishe. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Mkosamali, unasemaje kuhusu taarifa?

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Ngoja nimsaidie, Sheria hii ya Maafa (*Emergency Powers Act*) imeeleza maana ya *emergency*; maana ya *emergency* ina-include maafa yote, chukua usome hapa, ni rahisi tu, unasoma unaelewa, si hii hapa, hata Mwenyekiti kama huelewi chukua usome!

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MWENYEKITI: Mheshimiwa, endelea kuchangia.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, tunachosema, hili jambo haliwezekani. Unaposema, kwa mfano, mimi naanza na kifungu kinachosema kwamba sheria hii itumike Tanzania Bara peke yake, juzi meli imezama pale, mkaja hapa mnalalamika oo sijui nani, nani hakwenda, sijui! Ni kwa sababu masuala ya maafa hayawezi kuwa ya huku tu, masuala ya maafa ni lazima yawe chini ya Rais.

Kuna masuala yatakayotokea, kwa mfano, meli ile iliyozama, watu waliokuwa ndani ya ile meli, kuna watu wa Zanzibar, kuna watu wa Tanzania Bara, sasa nani anaenda kuokoa, ni hii Kamati au ni wale?

Mheshimiwa Mwenyekiti, mnaanzisha vyombo karibu vitatu hapa, hivi vyomo kuanzia kwenye Kijiji mpaka huku juu ni vyombo vya ulaji, vyote kazi yake eti ni kushauri, ni kushauri, kufikiria! Maafa mengine ni *unforeseeable!* Nani anajua kama kesho kutatokea tetemeko, ni nani hapa? Kuna mtu ambaye anajua kesho kutatokea tetemeko? Nye mmeunda eti watu wa kushauri, Baraza la kushauri, Kamati ya Kushauri, Jukwaa la Kushauri, Kamati ya Mkoa ya Kushauri, Kamati ya Kata ya Kushauri, Kamati ya Kijiji ya kushauri!

Mheshimiwa Mwenyekiti, halafu mnasema... jamani, mnajua hivi vitu ni mambo ya kushangaza, huwezi kuamini kabisa kabisa kama mambo haya yamepita kwa watu hawa wakubwa ambao tunawaheshimu! Unasema huyu Wakala atakuwa na Mkurugenzi, Mkurugenzi ambaye ni mtumishi wa umma, hajui kitu chochote cha maafa, siyo lazima aelewe yeye ndiyo aende kuwa Mkurugenzi anayesimamia Wakala wa Maafa. Huyu Wakala aweze kuondoa watu, ataondoa je watu? Ni askari? Ana utaalumu wa kijeshi?

Mheshimiwa Mwenyekiti, haya mambo yanakuwa chini ya Rais kwa sababu yeye ndiye Amiri Jeshi Mkuu Rais anapewa mamlaka ata deal na maafa kulingana na jinsi yalivyotokea. Huwezi ukapanga wewe, eti una Kamati inapanga, inakisia, inabuni jinsi maafa yatakavyotokea. Ndiyo maana Rais anaandika yeye, anajua nani na ana vyombo vya kumu-*inform*, Usalama wa Taifa, vyombo vya nini na nini.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mnavyoleta hii, this, hii, mkiipitisha nitawashangaa, nitashangaa sana. Hakuna kitu hapa! Hii! Sheria hii hapa inayozungumza hayo mambo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi sina cha kusema kwa sababu hiki kitu kiko wazi na nitashangaa mtu anayebisha, sina la ziada! *This is obvious*, roho iko hapa, hatuwezi kuvunja Katiba ya nchi.

Sasa, ngoja tusemba watu wanaoleta porojo labda. Lakini vitu viko hapa, hatuhitaji porojo kuja kupongeza sijui nini. Jibu vitu kwa *point*, tusomee, umepata wapi na nini, hapo tutakuelewa. Lakini kuja na mbwembwe sijui jambo zuri, sijui nini, jibu haya, usipojibu tutakupa taarifa na utakuwa unajishushia heshima. Ee! Kiongozi huwezi kujishushia heshima kuja unapinga vitu bila ya kufanya utafiti.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sina la ziada. Ngoja tusemba tuone mtu ambaye ana jibu mambo kinyume na utaratibu.

MWENYEKITI: Ahsante. Sasa namuita Mheshimiwa... Mheshimiwa Mwanasheria Mkuu!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, utaratibu!

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mbunge aliyemaliza kuchangia, kuna Kanuni ya 64(1)(a) inasema mambo yasiyo ruhuswa Bungeni: "Hatoa taarifa ndani ya Bunge taarifa ambazo hazina ukweli, (f) hatamsema vibaya au kutoa lugha ya matusi kwa Mbunge au mtu mwingine yeyote, hatatumia lugha ya kuudhi au inayodhalilisha watu wengine (d) hahatumia jina la Rais kwa dhihaka katika mjadala au kwa madhumuni ya kutaka kulishawishi Bunge kuamua jambo lolote kwa namna fulani".

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba mwongozo wako kuhusiana na suala hili kwa sababu kwanza, Msemaji wa Kambi ya Upinzani ametoa Hotuba ambayo sisi hatuna na yale yaliyoko mle ndani hatuwezi hata kupata fursa ya ku... na ni ya uongo kwa sababu Muswada huu ukusoma unachokifanya unafuta tu ile Sheria ya Maafa iliyokuwepo, haufuti Sheria ya *Emergency Powers* za Rais, kwa hiyo, mamlaka ya Rais yanabaki palepale. Kwa hiyo, tunaomba mwongozo wako kwenye hili!

MWENYEKITI: Mheshimiwa Tundu Lissu, sijakupa nafasi, hajamalizia mwenzako!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sababu ile Sheria ya *Emergency* mimi ninayo hapa! Aa! Siyo hivyo, kwa sababu mkondo ulivyo hapa ni kwamba mamlaka ya Rais yameporwa kwenye Sheria ya *Emergency*! Hii sheria haifuti mamlaka ya Rais, mamlaka ya Rais yanabaki palepale. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, usipotoa mwongozo kwenye hili suala na wakati ambapo Wabunge wengi hawajapata kile kitabu chake, na Mheshimiwa Spika kabla hajaondoka alisema hatuna, wakasema watatoa, Wabunge hawatafanya maamuzi wakiwa *well informed*! Kwa hiyo, sasa na huu tutakuwa tunaweka utaratibu ambao utakuwa siyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tunaomba mwongozo wako!

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, naomba sana watendaji, vile vitabu vya taarifa wapatiwe Waheshimiwa Wabunge wakati huu ambapo tunajadili. La pili, hayo yote Mheshimiwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali, wakati Waziri anakuja ku-*wind up* atakuja kueleza ni lipi sahihi na lipi siyo sahihi ili Watanzania wote wajue. Naomba Waheshimiwa Wabunge wapatiwe vitabu.

Tunaendelea na mjadala! Nimemuita Mheshimiwa Dkt. Dalaly Kafumu, atafuatiwa na Mheshimiwa Felister Bura na Mheshimiwa Ester Bulaya ajiandae.

MHE. DKT. DALALY P. KAFUMU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ninakushukuru kwa kuniopa nafasi na mimi nichangie hoja hii iliyo mbele yetu. Kwanza, nimshukuru Mungu kwa kunipa nafasi hii kuwa mzima mbele ya Bunge lako Tukufu leo. Lakini pia nashukuru kwa kazi nzuri unayofanya kama Mwenyekiti mpya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja iliyoko mbele yetu ni sheria hii...

MHE. MUSSA HAJI KOMBO: Mheshimiwa Mwenyekiti, taarifa!

MWENYEKITI: Waheshimiwa tuna muda mchache sana!

MHE. MUSSA HAJI KOMBO: Mheshimiwa Mwenyekiti, umeishatoa agizo hapa kwamba kwanza tupate vitabu ndiyo tuendelee.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sababu hakuna vitabu, naomba uahirishe Bunge mpaka tupate vitabu vyake. (Makofi/Kicheko)

MWENYEKITI: Mheshimiwa tunaendelea. Nimesema tuendeleo na mjadala mtavipata, mtavisoma kabla ya kufanya maamuzi. Mheshimiwa Dalaly Kafumu!

MHE. DKT. DALALY P. KAFUMU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante.

Majanga ni mambo ambayo hutokea bila taarifa, ni kama kifo hivi, kinakuja bila taarifa, janga likishafika ndiyo mnaanza kulifanyia kazi. Ni vizuri Taifa au hata watu, jamii zitayarishwa kwa ajili ya majanga. Najua Serikali imeleta huu Muswada kujaribu kujitayarisha zaidi kuliko ilivyokuwa zamani kwamba Ofisi ya Waziri Mkuu, Kitengo cha Maafa kilikuwa hakitoshelezi toshelezi, kwa hiyo, tunaleta mamlaka (Agency) hii ili kujipa nguvu zaidi ya kuwa tayari kwa ajili ya majanga.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nikitoa mfano nchi ya Marekani, wao wana Agency inayoitwa *Federal Emergency Management Agency (FEMA)*, wana Agency kabisa ambayo wamejitayarisha, janga likifika kuna hiyo Agency ipo wakati wowote inajitayarisha na imejitayarisha kwa nyanja zote, upande wa dawa, upande wa jeshi, upande wa chakula. Ukiangalia mfumo wao ni mzuri kweli kwa sababu kuna center hiyo Agency ambayo inafanya haya mambo. Kwa hiyo, na sisi siyo jambo baya Serikali kuleta kitu kama hiki, kuweza kujitayarisha zaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naweza nikakubaliana na baadhi ya Wabunge kwamba inatakiwa mambo fulani fulani humu tuyaandike vizuri zaidi, lakini jambo la msingi sana kuwa na Agency ambayo tutakuwa tupo tayari wakati wowote. Wote tumeona, majanga yametokea tunahangaika na Ofisi ya Waziri Mkuu. Kuna Jenerali mmoja pale mimi wakati mwingine yalitokea majanga kule kwangu, unamtafuta yule Jenerali sijui ni askari yule, ndiye alikuwa Mkuu wa Kitengo kile, inakuwa tabu kweli kweli. Kwa hiyo kuwa na Agency ni *advantageous*. Nawaomba wenzangu Wabunge kutoka upande ule wa pili, hili ni jambo zuri, lakini tujaribu kuiandika hii sheria vizuri zaidi, kusiwe na migongano hiyo ambayo wanaifikiria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ndiyo maana nasema vile vitabu vikija basi tutazame vizuri, lakini siyo vizuri kupinga uwepo wa Agency, tutakuwa tunafanya makosa, tunataka kurudi wapi, turudi tusijitayarisha?

Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda niseme kwamba ni lazima tuwe tayari, utayari wetu ni pamoja na kuwa na mfuko wa maafa. Kuna Mbunge amesema hapa na mimi naunga mkono sana, ni jambo la msingi tuwe na mfuko wa maafa, kuwe na fedha ambayo iko tayari, na wenzetu nchi nyingi wanayo haya mambo wanakuwa na fedha ziko tayari, wenzetu hata wana vyakula tayari.

Nchi nyingine wameweka hata wananchi wanahamasishwa kuwa na vyakula vya maafa, wakati wote una vyakula vya aina fulani ambavyo jambo likitokea uweze kujisaidia kabla wakati Agency inajitayarisha. Kwa hiyo, ni vizuri kuwa na mfuko na fedha ya kutosha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama sheria hii haijataja jambo hili, naomba kabisa tufikirie kuweka jambo hilo muhimu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini kujitayarisha kwingine ni pamoja na mafunzo kwa raia. Raia wetu hawajafundishwa kuwa tayari kwa ajili ya maafa.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Nchi za wenzetu zilizoendelea kuna mafunzo, kuna kamati za kule kwenye Mikoa, kwenye Wilaya ambazo zinawatayarisha watu, wakati wowote zinawaambia, kama kuna maeneo yale yenye *volcano* zaidi, maeneo yenye matetemeko, maeneo yenye mafuriko, wanafundishwa namna mafuriko yakitokea unapita wapi au unafanyaje, na hata kuogelea wanafundishwa. Kuna maeneo ambayo watu wapo kwenye mabonde, lakini hawajui hata kuogelea, hawajafundishwa, hawajawekwa sawasawa ili wawe tayari kwa ajili ya majanga hayo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, elimu ni ya msingi sana na elimu itatolewa tu kama tutakuwa na utaratibu, tuna Agency ambayo inaenda mpaka kwenye *level* ya Wilaya ili mafunzo haya yaweze kutolewa na tuwe tayari zaidi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, raia hawa watafundishwa kwa mfano, raia ambao wako karibu na maeneo ambayo yana *volcano* zenye sumu, wanaweza kuweka ndani *gas masks*, wanaweza kujitayarisha namna ya kumuokoa mwenzake, mambo haya ni ya msingi sana. Tunaweza kujitayarisha tu kama tuna Agency nzuri ambayo ina utaratibu mzuri usioingilia sheria zingine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo lingine ambalo tunaweza kujitayarisha nalo na ni la msingi ni manunuzi wakati wa majanga. Sheria ya Manunuzi ya kwetu haiweki *provision* hii kwamba kuwe na manunuzi ambayo ni *very fast*. Imetokea mara nyingi majanga, baadhi ya watu wameamua, viongozi wameamua kuhusu manunuzi, lakini mambo yame-*backfire* kwa sababu hakuna msisitizo unaponunua kwenye majanga unafanya haraka, ni lazima kuwe na *provision* ya kumlinda huyo atakayefanya hayo manunuzi. Kwa sheria tuliyonayo hii ni lazima yata-*backfire* kwa sababu unaweza ukaamua kinyume na sheria ili uwahi manunuzi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu utawala wa hii Agency; Agency ni ya Kitaifa nakubaliana, lakini kuna Kamati za Kimkoa, Wilaya, Kata na Vijiji. Mimi napendekeza kwa *level* ya maendeleo ambayo tumefika sasa sisi, *level* ndogo, kuwa na Kamati ya Maafa kwenye Kijiji na Kata ni kuwapa mzigo mkubwa sana wananchi bila sababu. Wananchi wana tabu sana hata ukiwaambia wajitayarishe.

Ukiangalia hata kazi zinazosemwa kwenye sheria hii, kuchangisha fedha (*resource*), kukusanya fedha kwa ajili ya *disaster*, na *disaster* yenyewe haijulikani itakuja lini. Kwa hiyo, nadhani wananchi hao kwenye *level* hiyo tuwaache, tunaweza kuishia kwenye *level* ya Wilaya au Mkoa, Kamati hiyo ndiyo inakuwa inaenda kule vijijini kuwa- *conscientise* watu na kuwapa elimu ya kujikinga na maafa. Lakini *preparedness* ya fedha na vifaa vingine vikubwa ni lazima iishie kwenye Wilaya, kuwapelekea wananchi wale kwa kweli tutawapa *stress* kubwa zaidi ambayo mpaka sasa hivi wananchi wetu wana hali ngumu sana ya kiuchumi hawatatuelewa. Tunahangaika tu kujenga maabara sasa, tuwaletee tena kuchangia kwa ajili ya maafa, kwa kweli inakuwa ni mzigo mkubwa. Maendeleo yakikua, tunaweza tukafanya hivyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo la mwisho ambalo ninapenda kuchangia ni kwenye ukurasa wa tisa lbara ya 7(1) inatangaza kuundwa kwa Council ya kutawala hii Agency, na katika Council hiyo wametajwa Makatibu Wakuu wengi wa Wizara ambazo zinahusika na maafa, lakini kuna Wizara moja imeachwa na ni Wizara muhimu kweli, Wizara ya Nishati na Madini.

Kwa nini nasema hivyo? Kule Nishati na Madini kuna Agency ya *Geology (Geological Survey of Tanzania)*, kule kuna wataalaam wa maafa ya kijiolojia, wataalaam wa miamba, *volcano*, *tsunami* hizi, matetemeko ya ardhi yanatokea katika bahari na bahari inatikiwa, yale

Nakala ya Mtandao (Online Document)

mawimbi yanakuja mpaka nchi kavu na yanaua watu. Sasa hawa watalaam wanatakiwa kuwa *part* ya hii *Council*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, ningependekeza kabisa Waziri wa Nishati na Madini awe mmoja kwenye *Council* hiyo, lakini pia Mtendaji Mkuu wa *Geological Survey* naye awe mmojawao, kwa sababu majanga *natural* ni mengi sana. Kule Arusha kuna Mlima ambao huwa unafumuka, huu unaweza ukafumka siku moja ikawa ni *disaster* kubwa.

Nakumbuka nilipokuwa mtalaam wa madini, nilienda kuwa-assess wakati fulani ulifumka mwaka 2004, nikatoa taarifa kupitia kwa Waziri wangu kwenda kwa Waziri Mkuu na ilisaidia tukawaambia wananchi mkae umbali fulani, lakini mjitayarisha. Hatuwezi kuacha Wizara hii pamoja na *Agency* hii kuwa moja wa *Council Members* katika *Agency* hii.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kukushukuru tena, na kuunga mkono hoja. Lakini tuierekebishe kadri ya mazingira yanavyokwenda. Nitaleta marekebisha. Ahsante sana. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Ahsante. Sasa namuita Mheshimiwa Felister Bura, anafuatia Mheshimiwa Ester Bulaya, Mheshimiwa Ole Medeye na Mheshimiwa Halima Mdee wajiandae. Mheshimiwa Felister! Mheshimiwa Bulaya.

MHE. ESTER A. BULAYA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa nafasi nami niweze kutoa maoni machache tu kuhusiana na Muswada huu. Sitotumia muda mwingi, lakini sioni haya kusema naunga mkono kwa sababu nitasimamia kile ninachokiamini na hakuna mtu yeyote atakayenilazimisha nisiunge mkono kwa sababu yeye anaamini hicho anachokiamini.

Mheshimiwa Mwenyekiti, wote tunajua nchi yetu inavyopata tabu tukiwa tunakabiliana na tatizo zima la maafa. Juzi juzi tu yametokea maafa Kahama Kanda ya Ziwa, lakini tumeona hali ngumu ya wananchi ambayo wamepata kutokana na kupambana na suala zima la maafa hasa pindi ambapo yanatokea.

Sasa, leo kuna Muswada huu unaletwa, badala ya kuuboresha, badala ya kuonesha upungufu wake, leo hii tuseme huu Muswada uondoke kwa sababu mtu mmoja anafikiria huu Muswada unachukua mamlaka ya Rais!

Mheshimiwa Mwenyekiti, sisi wote ni watu wazima, tunajua nini maana ya hali ya hatari na tunajua nini maana ya maafa. Mimi nimepitia Jeshini najua nini maana ya hali ya hatari, lakini tunajua vile vile nini maana ya maafa. Sasa leo kwa sababu mtu anaamini hicho anachokiamini yeye atulazimisha Bunge zima wote tuamini! Haiwezekani! Mimi watu wengine nawaheshimu. Pale ambapo tunaona Muswada huu una upungufu, tulete tuuboreshe.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nimeamua kuchangia nakubaliana na Mheshimiwa Kafumu, suala la Kamati za Maafa ziishie kwenye *level* za Wilaya kwa sababu tukienda kule ngazi ya vijiji tutawapa wananchi wetu shida. Mheshimiwa Kafumu amesema leo hii wananchi wa vijijini wanahangaika na kuchangishwa fedha za maabara, leo tena apate maafa uanze kumpa mzigo wa kutembeza bakuli kukabiliana na suala la maafa, nadhani hii siyo sahihi, lakini Muswada huu tukiuboresha utasaidia.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tulikuwa tunazungumzia suala la watu ambao wanaenda katika maeneo yakitokea maafa wanapata matatizo kama Jangwani, lakini Wakuu wa Mikoa wanakuwa hawana *mandate* ya ku-*deal* nao.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Sasa, huu Muswada unatoa mwanya, utaandaa mazingira ya kumsaidia yule mtu anapopatwa na maafa au anapokaa katika maeneo ambayo ni hatarishi, either anapenda au hapendi, kwa sababu usalama wa wananchi katika eneo lake upo juu yake. Sasa leo hii *from nowhere* uniambie eti Rais akatangaze maafa kijijini kwangu kule Manyamanyama leo, ni hali ya hatari hiyo?

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Ndivyo sheria inavyosema.

MHE. ESTER A. BULAYA: Sasa ndiyo turekebishe! Lakini huwezi kuniambia Rais akatangaze maafa yametokea Bunda, Rais akatangaze maafa yametokea Singida! Kuna tofauti! Kuna tofauti ya hali ya hatari, kuna tofauti ya maafa.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Hujui!

MHE. ESTER A. BULAYA: Kuna tofauti, hujui! Wewe ndiyo hujui, kwa sababu unajiona unajua kila kitu, lakini hapa huwezi ukanilazimisha na niko tayari hiyo *credibility* yangu kushuka kwa sababu naamini katika Muswada huu.

MWENYEKITI: Mheshimiwa u-address Kiti, usimu-address mtu mwingine!

MHE. ESTER A. BULAYA: Mheshimiwa Mwenyekiti, simu-address mtu, ndiyo maana sijataja jina, nachangia. Inawezekana Mheshimiwa wewe ndiyo umeona namu-address mtu, mimi nachangia.

MWENYEKITI: Endelea.

MHE. ESTER A. BULAYA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ndiyo maana nasema kama Wabunge tunachotakiwa, tuboreshe huu Muswada.

MWONGOZO WA SPIKA

MWENYEKITI: Mheshimiwa Ester, kaa!

MHE. GOSBERT B. BLANDES: Mheshimiwa Mwenyekiti, Bunge lako hili lina Kanuni na Kanuni hizi ni lazima ziheshimiwe, siyo sahihi Mbunge anachangia, anataka asikilizwe yeye, mwenzake anapoanza kuchangia inakuwa kama ni malumbano kwenye baa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kitendo anachokifanya Mheshimiwa Tundu Lissu katika Bunge letu hili ni udhalilishaji mkubwa sana. Kwa hiyo, kama Kiti chako hakittoa mwongozo sahihi itaonekana sasa kumbe Bunge hili linabadilika kutoka Bunge la heshima linaanza kuwa Bunge la wahuni. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, namheshimu sana Mheshimiwa Tundu Lissu, ni Mwanasheria mwenzangu anajua Kanuni, amezisoma, lakini nisingetaka aoneshe kwamba yeye ni *super star* katika Bunge hili. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, nalisema hilo kwa uchungu kwa sababu, Mheshimiwa Bulaya anapozungumza hapa ana-address Bunge, huyu anamjibu kama vile tupo mahali pa mzaha. Mheshimiwa Mwenyekiti, siyo sahihi! Nilikuwa naomba mwongozo wako!

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, mwongozo wangu ni kwamba wote humu ni viongozi, wote humu ni watu wazima na tunafanya kazi kwa mujibu wa Kanuni, wote tunatakiwa tuheshimu Kanuni. Mheshimu mwenzako na wewe uheshimiwe, tumetumwa na

Nakala ya Mtandao (Online Document)

wananchi kufanya kazi ya nchi yetu kwa ajili ya wananchi wote. Tuheshimiane kama watu wazima.

Mheshimiwa endelea kuchangia.

MHE. ESTER A. BULAYA: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo,...

MWENYEKITI: Mheshimiwa AG!

MHE. ESTER A. BULAYA: Naomba ulinde muda wangu.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa msimamo huo, mimi naomba kushauri sasa Kiti ki-enforce hizo Kanuni, tuisubiri mpaka Wabunge wasimame. Kwa sababu kama Kiti kinajua kwamba huyu anavunja Kanuni, ukisema kwamba sisi wote ni watu wazima, wote tunaheshimiana, lakini wakati huo tunaenda kufanya hayo kana kwamba sisi siyo wazima, siyo vizuri.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, naomba kwamba Kiti kisimamie hiyo.

MWENYEKITI: Mheshimiwa, nimesikia. Tuendeleo na kazi, Mheshimiwa endelea kuchangia.

MHE. ESTER A. BULAYA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru. Kwa hiyo, ninachosema kama Bunge tunachotakiwa tuboreshe huu Muswada, lakini mimi hainiingii akilini uniambie eti hakuna tofauti ya hali ya hatari na maafa, ni vitu viwili tofauti. Rais hapa hajachukuliwa mamlaka yake yeyote.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sisi tunatunga sheria ambayo itatuokoa katika haya majanga na hii ni *experience* ambayo tumekuwa tukiipata Taifa letu. Tumekuwa na majanga lakini hatuna sheria nzuri, leo hii umekuja huu Muswada tuuboreshe.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimesema kuna maeneo ambayo unakuta watu wamevamia, maeneo ya Jangwani, Mkuu wa Mkoa anaweza akawaondoa, lakini wakarudi. Kukiwa na sheria ambayo atawalazimisha kuwaondoa kwa maslahi yao wao na usalama wao na usalama wao utatusaidia.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini pia nilikuwa naomba kifungu cha 18(1), Mheshimiwa Jenista, hivi vikundi vya usimamizi vya *level* ya Kata vya kazi gani? Hawa watu tunaenda kuwapa mizigo isiyokuwa na sababu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hawa watu uelewa wao wenyewe mmeupima kiasi gani, ndiyo maana tunasema hizi Kamati ziishie kwenye *level* za Wilaya ambako *at least* kule kuna watu wenye uelewa wa maafa, pia kuna watalaam wa kutosha. Ukipeleka *level* ya Kata, ukipeleka *level* ya Kijiji ni kwenda kuwapa mzungu usiokuwa na sababu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kingine ninachowaomba, muendeleo kutoa elimu ya maafa, watu hawajui kujikinga wanapopatwa na majanga na maafa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini pia kuna mchangiaji anasema tunatunga sheria hatujui kama kesho itatokea maafa. Hili ni jambo zuri ni lazima tujilinde kwa sababu nyuma yametukuta. Unapoandaa kitu huandai kitu kwa sababu ya leo tu, unaandaa kitu kwa sababu

Nakala ya Mtandao (Online Document)

ya leo, kesho na keshokutwa, kwa hiyo kuandaa kitu kwa miaka mingine ijayo siyo tatizo. Kama nchi ni lazima tujandae.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mimi naona sheria hii ni nzuri, tunachotakiwa tuiboreshe, kuna mambo humu ya kuboresha, kama nilivyosema, Mheshimiwa Jenista, kifungu cha 18 tuwaondolee wananchi mzigo, hakuna haja ya kuwa na vikundi, kuwa na Kamati kuanzia *level* ya vijiji, tuboreshe kwenye Wilaya, tuboreshe kwenye Mikoa na tuhakikishe fedha zinazotengwa kwa ajili ya maafa zinaenda kuwanufaisha wahusika, kwa sababu tunajua kuna Kamati zingine zipo kwa ajili ya kula.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini kama hizi Kamati zitafanya kazi, hii sheria ambayo tutaipitisha itakuwa na maana, lakini kama tutakuwa tunaunda hizi Kamati, hii sheria tutakayoipitisha haitakuwa na maana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mimi niwaombe Wabunge wenzangu, kazi ya Wabunge ni kutunga sheria, tumeletewa zigo hili hapa, tuliboreshe tuhakikishe linaenda kufanyakazi kwa mujibu wa sheria za nchi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naunga mkono Muswada na *I am ready* kushusha *credibility* yangu kwa kuunga mkono. Ahsante. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Ahsante. Sasa namuita Mheshimiwa Ole – Medeye, atafuatia Mheshimiwa Halima Mdee.

MHE. GOODLUCK J. OLE-MEDEYE: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nikushukuru sana kwa kunipa fursa ya kuchangia mjadala wa Muswada huu. Kwanza, naomba nitamke kwamba naunga mkono Muswada huu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo la pili, ningependa nichangie kama ifuatavyo:- Nianzie na majukumu ya Wakala. Majukumu ya Wakala kwa sehemu kubwa yanaonesha kwamba kazi kubwa ni kupambana na majanga yaliyokwishakutokea.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nashauri kwamba badala ya kusubiri majanga yatokee ni lazima tujandae kwa ajili ya kuzuia majanga, tuisubiri yatokee, yapo majanga yanayozuilika. Kwa mfano, mimi nimetoka Arusha jana, kuna upungufu mkubwa wa chakula tayari Arusha kwa sababu mvua za vuli hazikunyeshwa na mvua za masika hazijaanza mpaka sasa hivi, kwa hiyo wananchi tayari wameanza kupata shida ya chakula.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwaka jana tulipata mvua nyingi sana, tukavuna sana, lakini Serikali haikuwa imejiandaa kusaidia wananchi au kuwa na mpango wa kuhifadhi chakula kile ili baadaye wananchi itakapotokea kwamba kuna ukame wananchi wasipate matatizo ya chakula, hatukujandaa! Matokeo yake mahindi yaliyovunjwa, kwanza, pa kuuza hapakuwepo na pili, waliohifadhi mengi yameharibika! Kwa hiyo, hilo ni janga ambalo lingeweza kuzuilika; wananchi leo hii wasingekwenda kwa Waziri Mkuu kuomba chakula kama ambavyo sasa hivi tunalazimika kufanya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini pamoja na hilo napenda nishukuru sana Ofisi ya Waziri Mkuu kwa sababu, kwa miaka mingi ambayo tulikuwa na ukame katika Mkoa wetu wa Arusha na Mikoa mingine, daima wamekuwa wakitusaidia kutupa chakula kwa wananchi ambao wana mahitaji.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Pia, niipongeze Serikali kwa namna ambavyo imeshughulikia maafa yaliyotokea Kahama. Huo ni mfano ambao unapaswa kufanyika hivyo kwa nchi nzima maafa yanapotokea. Jinsi tulivyoitikia kilio cha Wana-Kahama tufanye hivyo kwa maeneo mengine yote ya nchi yanapotokea.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kazi za Wakala zimeainishwa, lakini mimi nafikiri moja ya kazi za Wakala inapaswa kuwa kufanya utafiti, lazima wafanye utafiti. Kuna majanga ambayo yanajirudia kila baada ya miaka kadhaa. Hivi sasa Mlima Meru tunaambiwa volcano illipuka mara ya mwisho mwaka 1905, lakini inasemekana kila baada ya miaka 100 inawezekana tena ikajirudia! Je, Serikali imefanya utafiti wowote ili kujiandaa kwa ajili ya janga litakalotokana na volcano hiyo? Kwa hiyo, ni lazima tufanye utafiti. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika Ibara ya 7 tumeainisha muundo wa Baraza. Sasa Baraza hili sijaona kama litakuwa tofauti na IMTC, unless tunataka kuigeuza IMTC kwamba ndio linakuwa Baraza la Maafa. Mimi nafikiri muundo wa Baraza hili ungerkebishwa, badala ya kuwa ni Makatibu Wakuu tu peke yao, nadhani wangekuwepo wadau zaidi katika Baraza hilo la Maafa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusu nafasi ya Mkurugenzi Mkuu, naunga mkono mapendekezo ya Kamati kwamba, utumishi wa Mkurugenzi Mkuu uwe na ukomo, usizidi vipindi viwili, kwa sababu anaweza akaigeuza ile ikawa ni mali yake binafsi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna jambo moja kuhusu Ibara ya 29 ambayo inaanziha Mfuko wa Maafa. Kwanza, naunga mkono uanzishaji wa Mfuko wa Maafa, lakini pamoja na kuanzishwa mfuko ule, vyanzo vya mapato vilivyoainishwa katika Muswada havitoshelezi! Tunahitaji katika eneo ambalo tumesema kwamba, Bunge litatengea fedha mfuko huu tuseme ni asilimia ngapi ya pato la Taifa inakwenda kila mwaka katika mfuko huu kwa sababu ni mfuko muhimu sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, na katika hilo Kamati za Mkoa na Wilaya zipatiwe fedha za dharura, wawe na akaunti benki ambayo itakuwa na fedha kiasi fulani ambacho kitatajwa katika Kanuni, ili dharura inapotokea tuisubiri urasimu uliopo katika Ofisi ya Waziri Mkuu. Majanga yanapotokea ofisi zile zianze mara moja kufanya kazi hiyo ya kuwasaidia wananchi na pia fedha hizo zitumike kwa ajili ya kutolea elimu. Kwa sababu, kama tumeunda Kamati na tunajua hali halisi ya fedha katika ngazi ya Mkoa na Wilaya kwamba, hakuna fedha, tunategemea tupate kutoka juu, huku tumeunda Kamati ya Maafa katika ngazi ya Mkoa na ngazi ya Wilaya, lakini hata shilingi moja hatujasema wanapataje fedha!

Mheshimiwa Mwenyekiti, tukisema kwamba, Ofisi ya RAS itatoa fedha kwa ajili ya kuendesha Kamati hizo, tunajidanganya! Lazima Mfuko wa Maafa wa Taifa asilimia fulani ya fedha, pengine 5% ya fedha hizo zipelekwe kwenye ngazi za Mkoa na ngazi ya Wilaya kwa ajili ya kukabiliana na majanga yanapotokea kwa dharura.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 26 inazungumzia kwamba, litakapotokea janga Kamati, *The National Emergency Preparedness and Response Plan*) itakuwa *activated*. Mimi nasema hapana! *The plan should be active all the time* kwa sababu janga halibishi hodi linakuja wakati wowote. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, leo tu kwa mfano pale Dar es Salaam unaweza ukashitukia asubuhi umeamka vizuri, umekwenda kazini, mko kazini, *Tsunami* inaibuka, mnakuta wote mmefunikwa! Lazima *plan* iwe tayari wakati wowote kwa ajili ya kukabiliana na majanga yatakayojitokeza. (Makofi)

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi mchango wangu ni huo, lakini naomba basi sasa hivi nimjulisha tu Mheshimiwa Waziri kwamba, hali ya chakula Mkoani Arushga ni mbaya. Tumeishapeleka maombi ofisini kwake, tunaomba maombi hayo yashughulikiwe haraka ili wananchi waweze kupata chakula, wale ambao hawana akiba ya chakula hivi sasa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana. Narudia kusema kwamba, naunga mkono hoja. Naipongeza sana Serikali kwa uamuzi huu wa kuanzisha Wakala wa Usimamizi wa Maafa Nchini, kwa sababu, ni kwa muda mrefu sana tumesubiri chombo hiki kikanzishwe, tumechukua muda mrefu mno. Nashukuru sana. *(Makofi)*

MHE. HALIMA J. MDEE: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru. Mimi nitachangia kwa uchache kwa kadiri ambavyo muda utaniruhusu.

La kwanza, niungane na wachangiaji wote waliotangulia kwa kueleza kwamba, kinacholewa leo kingeweza kabisa kama nia ni kuboresha, kuletwa katika mfumo wa kuifanyia marekebisho Sheria Namba 9 ya Mwaka 1990 ambayo pamoja na mambo mengine ilianzisha Idara ya Uratibu wa Shughuli za Maafa kupitia *Act Number 9* ya mwaka 1990.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini unajua tatizo letu kubwa linalotukabili sio uwepo wa sheria. Tatizo kubwa linalotukabili ni utekelezaji kwa ufanisi wa sheria zilizopo. Kwa nini nasema hivyo? Hii Sheria Namba 9 ya mwaka 1990 iliunda Kitengo cha Maafa ambacho kilikuwa chini ya Ofisi ya Waziri Mkuu. Muswada huu ambao utakuwa sheria, kama tukipitisha kwa uwingi wenu, inaleta Wakala ambaye na yeye anakuwa chini ya Ofisi ya Waziri Mkuu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, wakati wa Sheria Namba 9 ya mwaka 1990 wa kile Kitengo kilichokuwa chini ya Waziri Mkuu, changamoto kubwa iliyokuwepo kwa sababu hicho Kitengo kilikuwa chini ya Kamati yetu ya Katiba, Sheria na Utawala kupitia Wizara ya Mheshimiwa Jenista, ilikuwa ni bajeti! Ilikuwa fedha zinazotengwa kwa madhumuni ya kushughulika na kuzuia maafa, kwa madhumuni ya kushughulika na madhara ya maafa, yalikuwa ni kama hakuna! Kwa hiyo, maafa tulikuwa tunashughulikia kidharura-dharura! *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, wakati anazungumza Mheshimiwa Medeye hapa, nashukuru amezungumza mwana CCM, kwamba, kuna matukio ambayo kwa mujibu wa taarifa tulizonazo za Mamlaka ya Hali ya Hewa, huwa yanatokea kila mwaka. Sasa je, hayo matokeo ambayo yanatokea kila mwaka tuliweza kuyafanikisha kwa ufanisi?

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi natoka Mkoa wa Dar es Salam, tokea nimekuwa Mbunge wa Jimbo la Kawe, kwa mwaka 2011 yalitokea mafuriko makubwa sana. Serikali kwa kuwa, Kitengo cha Maafa hakina bajeti, fedha hazikutengwa, wananchi wakapata hasara, maafa yametokea, ikaibuka dharura, Rais anaenda kusimamia watu wamsaidie kuchangisha fedha, wakati tuna Kitengo cha Maafa! *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, 2013, kilichotokea 2011 kwa kiwango kile kile na kipindi kilekile! Wakati Ofisi ya Waziri Mkuu ina Kitengo kinachoshughulikia maafa, haijatengwa fedha, yalitokea mwaka 2011, mwaka 2013!

Mheshimiwa Mwenyekiti, Waziri Mkuu alifanyaje na timu yake? Akaenda Dar es Salam, akakutana na wananchi, akatoa ahadi, akasema pesa zipo, mpaka leo! Mpaka leo hakuna hata shilingi iliyopelekwa wananchi! Na kinachotokea Kahama ni kwa sababu hiyo.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, tatizo tulionalo ni utendaji. Kwa sababu, leo utaniambia mnaanzisha eti Mfuko wa Maafa! Mfuko wa Kitaifa wa Maafa! Chanzo ama vyanzo vya mapato ni nini; bajeti itakayotengwa na Bunge! Sasa kama tulishindwa kutenga bajeti wakati ikiwa kwenye Kitengo chini ya Ofisi ya Waziri Mkuu, ikibadilishwa neno ikiitwa Wakala kutakuwa kuna malaika ameingia pale? (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, tusitake kutengeneza mazingira ambayo tunaangalia ni nini kinatokea kwenye jamii sasa hivi, nini tunataka tuwavutie wananchi sasa hivi kuelekea uchaguzi huu wa 2015 ili tuweze kupata kura za huruma, ili tuonekane tuko serious wakati hivi vitu vyote vilikuwepo! (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kitu kingine, ukiangalia hii sheria, kifungu cha 7, 13, 15, 18, 19 na 20, wameanzisha Kamati za Maafa ama za Vijiji ama za Kata ama za Wilaya ama za Mkoa. Ukiangalia hii Sheria Namba 9 ya mwaka 1990, kifungu cha 16 kinampa mamlaka Waziri kuunda hizi Kamati za Wilaya, Kamati za Mikoa, Kamati za Kata! Sasa hii ni toka mwaka 1990!

Sasa, ndugu zangu toka mwaka 1990 kazi imewashinda, ghafla miaka 25 sijui baadaye, miaka 20 sijui! 25 sijui 20 baadaye mtoto ameishakuwa mtu mzima, mnakuja hapa mnatuletea "sound" hapa! Mnasema eti kuna Kamati zitaundwa za Wilaya, za Mkoa, za Kata! (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, na ukiangalia na nashukuru wamegundua wenyewe wana CCM kwamba, hata hizi *composition* za Wajumbe wa Kamati hawa, ni ulaji mtupu! Hivi leo ukisema unaenda kule, Mheshimiwa Mkosamali, kijijini kwako kule ndani kuna vi-NGO kule? Kuna wataalamu kule? (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa unakuta ukiangalia tu aina ya watu ambao wanatengeneza hizi Kamati za Maafa kuanzia kule kwenye ngazi za Vijiji ni *disaster*! Ni *disaster*, hakuna utekelezaji! Yaani haujaainishwa kisheria, matakwa ya kumlazimisha *whoever* ambaye ana jukumu la kuteua ateue wataalamu ambao kweli wataashuri kitaalamu; matokeo yake kwa sababu, si tunajua, si tunaishi kwenye hizi jamii, tutajikuta kwenye hivyo vikamati vya maafa tumewekana wekana kichama chama kupeana ulaji kusogeza maisha! (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mimi nawapa ushauri tu; *accountability* ya fedha zinazokusanywa! Ukiacha katika hiki chombo cha Kitaifa, huyu Wakala ambaye utaratibu wake japo umesainishwa kwenye sheria, ukija hizi Kamati zote, pamoja na kuambiwa zikusanye mapesa *accountability* haipo!

Mheshimiwa Mwenyekiti, tumeshuhudia juzi Mwenyekiti wa CCM wa Mkoa wa Mwanza, wa Shinyanga, samahani! Wa Shinyanga, Mwenyekiti wa chama anamwambia Waziri Mkuu, huyu Mkuu wako wa Wilaya, nadhani nimepatia, Mkuu wako wa Wilaya, hii misaada ambayo tumekusanya kusanya ya maafa ambayo inatakiwa ipelekwe kwa wananchi "imepigwa"! (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa kama kwa utaratibu huu tuliokuwa nao, kwanza unakidhi kwenye sheria iliyopo, tungeweza kuifanyia maboresho pale ambapo tunadhani kuna viraka, lakini tunaanzisha utaratibu ambao unahalalisha wizi!

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi natoka Mkoa wa Dar es Salaam, wale wananchi ambao walikuwa wamekumbwa na maafa mabondeni, walioletwa Mabwepande, naweza nikakwambia leo kuna watu waliopata viwanja pale ambao hawastahili kupata, na wengine ambao walikuwa wanastahili kupata wako mabondeni wanahangaika! Kwa nini; kulikuwa kuna uratibu ambao tunasema hii sheria ipo, ilitakiwa ifanyiwe maboresho ya kutosha, Ofisi ya Mkuu

Nakala ya Mtandao (Online Document)

wa Mkoa anasimamia kama yeye, hakuna vitu ambavyo vinambana yeye kiuwajibikaji! Mapesa yanakusanywa, yakishakusanywa wajanja wanatafuna! (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mimi nilikuwa tu naiomba Serikali. Tumewachambulia, yaani bahati nzuri tuna..., Msemaji Mkuu wa Kambi ya Upinzani amelala Saa 12:00 leo; yaani tunakomaa tunawapa ushauri wa kisheria, hamsikii! Sisi tunachotaka kuwaambia ni kwamba, tusifanye ama tusitunge sheria kwa sababu ya matukio, tutunge sheria kwa sababu tuna nia ya dhati ya kutatua haya mambo. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, leo Ofisi ya Waziri Mkuu na Kitengo chake cha Maafa ingepata bajeti ya kutosha, haya mambo, hizi kelele kelele mnazozipiga wala zisingetokea. Kwa hiyo, siungi mkono hoja! Atakayekuja kuchangia naye achangie kitaalamu, sio aongee... (Makofi)

MWENYEKITI: Waheshimiwa, tunaendelea. Makofi basi, tunaendelea! Mheshimiwa Masele! Hayupo! Mheshimiwa Susan Kiwanga, atafuatia Mheshimiwa Vita Kawawa.

MHE. SUSAN L. KIWANGA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa kunipa nafasi hii.

Mimi si Mwanasheria, lakini naunga mkono 100% hotuba ya Kambi ya Upinzani. Na mimi ningekuwa nafanya maamuzi ya Bunge hili, kwa kuwa, Wabunge wengi tunachaguliwa kwa taaluma mbalimbali, na kwa kuwa Bunge ni chombo ambacho ni cha kutunga sheria, kwa umakini kabisa ningekuwa mimi ndiye kiongozi wa Serikali hii, ningeweka nafasi katika kutunga sheria za Bunge hili, kabla hatujaingia Bungeni, Wabunge wote tuingie katika mjadala nje ya Bunge hili kuelimishwa na kufafanuliwa nje ya Bunge namna ya kutunga sheria kabla hatujapitisha sheria mbalimbali za Bunge hili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini kwa sababu, tunapelekwa hivi hivi tu kichwa kichwa, sasa ngoja na sisi tuingie kichwa kichwa, lakini tuheshimu taaluma zilizopo Bungeni na tuziunge mkono kwa uhalisia wa vifungu vya sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hotuba ya Kambi imelinganisha sheria ya zamani ambayo mnaipiga teke leo na Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, tunaomba Wabunge ambao tunakuja kuchangia humu, hata kama sio taaluma ya sheria, lakini tuwaheshimu wanasheria na tuwaunge mkono kwa sababu wametoa hoja na kielelezo, sio bla bla, sio kuremba! Na kama tunaremba kwa kuwapitishia Watanzania sheria, halafu zinakuja zinaharibika, sisi tutahukumiwa! (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi ni mmojawapo ndani ya Wilaya ya Kilombero chini ya Mkuu wa Wilaya na Mkurugenzi tuko kwenye Kitengo cha Maafa, tuko kwenye Kamati ya Maafa. Lakini tangu nipewe ile barua mpaka leo haijawahi kutokea! Haijawahi kutokea kwamba eti leo tumekaa kitaalamu tunapata kutengeneza bajeti ya maafa! Tunauliza Mkuu wa Wilaya bajeti tunapata vipi? Haijulikani!

Mheshimiwa Mwenyekiti, sio kwamba, Kamati za Maafa hazipo, Kamati za Maafa zipo, lakini namna gani zinatimiza wajibu wake? Lakini leo mkituletea eti sheria sasa tuunde Kamati, nini! Kwa hiyo, tukishapitisha hiyo sheria ndio kutakuwa na mafungu? Mmeshindwa kupeleka mafungu kwenye hizo Kamati kwa sababu kulikuwa hakuna sheria? Kwa nini zile Kamati zimeundwa?

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, hapa hoja sio sheria! Hoja ni namna gani hizo Kamati zinapewa uwezeshaji na kufanya kazi wakati maafa yanatokea.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mimi naomba kuuliza, kama kuna mahali maafa yametokea nchi hii Mkoa wa Morogoro huwezi kuuacha, uwongo kweli?

WABUNGE FULANI: Kweli!

MHE. SUSAN L. KIWANGA: Kuna Wilaya ndani ya Mkoa wa Morogoro haijapata maafa?

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa nataka kuihoji Serikali, hivi maafa yaliyotokea Kilosa kuhusu Mto Mkondoa! Rais alienda pale akaahidi watu wapewe viwanja, watajengewa nyumba; mpaka leo hakuna hata kibanda kilichojengwa pale! Tatizo ni nini, sheria?

Wale wananchi hawajajengewa pale Kilosa karibu familia 1,000, na mwaka jana amefanya ziara Mkoa wa Morogoro amewahidi, lakini mpaka leo wananchi bado wako kwenye mabanda ya bati juu na chini chumba kimoja, bibi, mama, mtoto, mume, mke, wote wanalala katika banda moja! Nye nini? Msituletee bla bla hapa! Tunataka utekelezaji! *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, Wilaya ya Kilombero, Waziri Mkuu mwenyewe aliahidi kule Chita – Melela atajenga ile barabara, wakati wa mvua haipitiki! Na sasa hivi mnafanya utafiti wa gesi kule Melela, sheria? Acheni bla bla! Acheni bla bla, sheria iliyopo inatoshwa, msituletee sheria tutunge tupingane na hii Katiba! Muungano wako wapi? *(Kicheko/Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naenda kwenye eneo la mwisho kuhusu Mambo ya Muungano, yameorodheshwa pale. Hizi sheria zetu zinakubaliana vipi na hii Katiba yetu ya nchi ambayo tukonayo leo?

Mheshimiwa Mwenyekiti, nasema hivi, siungi mkono 105% kwa sababu sheria hii inapingana na Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Sheria iliyokuwepo ifanyiwe marekebisha na hizo kamati zifanye sawa sawa.

Naomba kama Rais ameahidi watajengewa JKT kule Kahama, naomba Rais huyo huye aende akawajengee wananchi wa Kilosa hizo nyumba kwa kutumia JKT. Acheni ubaguzi ndani ya nchi hii, wananchi wa Mkoa wa Morogoro tunateseka, mafuriko yanatokea, wakuu wanajenga nyumba kwenye Milima ile ya Uluguru, mnaporomoshwa maghorofa, mnaharibu hali ya hewa, wanaoteseka ni wananchi wa kawaida.

Mheshimiwa Mwenyekiti, leteni utekelezaji kuhusu maafa Ulanga, Kilombero, Kilosa, Morogoro Vijijini, Mvomero, Morogoro Mjini, nendeni mkatekeleze, wekeni bajeti wananchi wapone, siyo kuleta bla bla hapa, sheria, sheria, kwani sheria hamna? Utekelezaji na utendaji hakuna, wizi mtupu. *(Kicheko)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kuwasilisha.

MWENYEKITI: Waheshimiwa, tunaendelea na michango. Nimekuita Mheshimiwa Vita Kawawa, tukiwahi, Mheshimiwa Meshack Opolukwa. Mheshimiwa Opolukwa! Mheshimiwa Kawawa hayupo!

MHE. MESHACK J. OPULUKWA: Mheshimiwa Mwenyekiti, aHsante kwa kunipa nafasi nami niweze kusema niliyonayo kuhusu Muswada huu.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mengi yameongelewa na Kambi Rasmi ya Upinzani, naiunga mkono kwa yote ambayo imeweza kuyasema. Pia naunga mkono yote ambayo yamezungumzwa na wasemaji ambao wameyasema wenye nia njema na Taifa hili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Watanzania wamechoka na hadithi. Wanatanzania wanataka kuona *results*. Wakati mjadala huu unaendelea, nimepata simu nyingi pamoja na *messages* kutoka jimboni kwangu, wananchi wanasema ni kwa nini muendeleo kuchangia Muswada huu wakati kuna watu wanakufa na njaa katika Taifa hili ikiwemo watu wa Jimbo la Meatu?

Mheshimiwa Mwenyekiti, *disaster management* ni suala ambalo ni la kitaalamu sana, lakini inaonekana inataka kufanywa ni suala ambalo ni la kisiasa mno, kwamba tumekuja hapa tu kwa sababu ni CCM ndiyo walioleta Muswada huu, basi tuweze kuupitisha. Kwa wingi walionao, watapitisha baada ya muda mfupi, lakini tunaamini baada ya muda mfupi haya mambo yanaweza yaka-*backfire*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, maeneo mengi nchini kwa sasa kuna ukame, lakini jinsi ambavyo Muswada ambavyo unavyoletwa kama ambavyo alivyosema Msemaji Mkuu wa Kambi ya Upinzani tunaandaliana ulaji kwa fedha ambayo itakuwa inapatikana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sababu ukienda kwa mfano, kule vijijini, ukienda kwenye Wilaya zetu, kwenye Mkoa yetu, kamati zinazotajwa kwenye Muswada huu zipo, zinafanya kazi, lakini hakuna matokeo ya kuweza kuwasaidia watu wetu. Nilikuwa nashangaa, nilikuwa nikisoma taarifa ambayo ilisomwa Bungeni hapa hivi karibuni ya hali ya chakula kwamba hali ya chakula iko namna gani nchini.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukichukua Mkoa wa Simiyu, Mkoa ambao unaonekana kwamba ni Mkoa wenye ukame mkubwa, na hasa hasa ukichukua Wilaya ya Meatu ambayo ndiyo ina ukame mkubwa kuliko Wilaya nyingine zote za Mkoa wa Simiyu, kuna njaa kubwa sana ambayo wananchi mpaka sasa wanahitaji msaada ambao ni msaada wa dharura, lakini sio msaada wa kusubiri Muswada huu upitishwe ndiyo wananchi wale waweze kupata chakula ambapo wanaenda kufa kama tusipoweza kuwasaidia kwa sasa na sio kwa baada ya Muswada huu kuwa umeshapitishwa na Bunge hili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa taarifa hii ilivyotolewa ambapo naamini ilitolewa na Wilaya na pia ikatolewa na Mkoa, yenyewe inazungumza kwamba... na ni taarifa ambayo kwa kweli imesikitisha sana, ilikuwa inazungumzia kwenye kiambatisho namba sita kwamba Mkoa wa Simiyu mvua zilianza vizuri, *which is true*, lakini ikaongelea kwamba mvua ilivyoendelea imeendelea vibaya kitu ambacho ni kweli, ikasema kwamba matarajio ni mazuri, wakati hakuna mvua ambayo imeweza kunyesha vizuri na watu wamepanda na mazao yote yamekufa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini pia ikaelezea kwamba uzalishaji wa mazao ya chakula kwamba ni ya uhakika wakati wananchi hawa pamoja na kuwa na Kamati hizi za Maafa ambazo tayari zipo za Wilaya na pamoja na miezi mitatu iliyopita RCC kusema kwamba kuna zaidi ya tani 6000 zitapelekwa kwa ajili ya kusaidia watu wanaokufa na njaa mpaka leo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, wananchi hawa hawana matumaini kabisa ya kuishi. Leo tunakaa hapa tunaongelea mambo ya Muswada, Muswada, hakuna chakula, hakuna msaada wowote tunawapatia wananchi wetu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ili tuweze kuwasaidia watu wetu, kwanza, Muswada huu ambao umeletwa mbele ya Bunge hili tukufu tungeweza kuweka kwanza pembeni

Nakala ya Mtandao (Online Document)

tushughulikie masuala ya leo. Kuna wananchi wanakufa leo, sisi tunahangaika na mambo ya Muswada ambao upo upande wa Tanganyika peke yake, Zanzibar haupo, Muswada ambao unapingana na Katiba, Katiba inasema vingine, Muswada unakuja vingine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sababu nasema haya kwa uchungu sana, nilikuwa naomba na Mawaziri ambao mko hapa ambao ni wenye dhamana, bahati mbaya sana Waziri wa Chakula na Ushirika hayupo hapa, hebu tuwasaidie tuhangaikie watu wetu kwa matatizo ya leo na siyo kwa mataifa ya kesho.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tukiendelea na mambo haya ya Chama Cha Mapinduzi kwamba unajua vijana ni taifa la kesho, Muswada huu ni mambo ya kesho! Hebu tufanye mambo ya leo ili wananchi hawa ambao wanaendelea kuumia tuweze kuwasaidia na hususan watu wa Meatu, nimeangalia kule watu wa Arusha kuna njaa kubwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, haya mambo ya maafa haya tusihangaikie sana na masuala ya Muswada huu ambao tayari unaonekana umefeli, Muswada ambao unaonekana kwa kweli kama tutaupitisha tunaenda kuleta mgongano mkubwa kabisa wa kikatiba na mwisho wa siku tutaweza kulivuruga taifa letu lisiweze kwenda mbele na matokeo yake liweze kurudi nyuma. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kusema hayo, ahsante sana, nashukuru kwa nafasi uliyonipatia. *(Makofi)*

MHE. HAMAD RASHID MOHAMED: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa nafasi. Kwanza, niwashukuru wote waliochangia katika Muswada huu.

La kwanza tu, naomba tu niseme kwamba ni wajibu wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kutunga sheria. Serikali inaweza ikaleta, Mbunge anaweza akaleta, Kamati inaweza kuleta, *the final role* ni Bunge hili kutunga sheria na tunahitajika kwa kweli tufanye kazi ya uhakika kuhakikisha kwamba tunatoa sheria ambayo itawasaidia wananchi wa Tanzania. *That's our role* ya kikatiba kabisa na hakuna mwingine mwenye mamlaka hayo zaidi ya Bunge hili. Kwa hiyo, ni wajibu wetu sisi kutunga sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa bahati mbaya tu Bunge letu limejizoea kupata Miswada kutoka Serikali, lakini kwa kweli tulitakiwa sisi Wabunge hasa ndiyo tulete Miswada ya sheria na hatimaye iwe sheria ndiyo tungekuwa na utaratibu mzuri wa kutunga sheria. Kwa hiyo, hiyo ni *role* yetu na tusiikwepe, na kwa maana hiyo tunahitaji Muswada wowote unaoletwa katika Bunge kuhakikisha kabisa tunauchunguza, tunaufanyia umakini ili ukitoka inakuwa ni sheria inaweza kuwasaidia Watanzania. *That's our role.*

Ningeomba kama Wabunge, kama viongozi wa Taifa hili tujitahidi kufanya hiyo kazi. Mawazo yatoke ya kila aina, lakini *finally* tutoe sheria ambayo itawasaidia Watanzania. Kwa hiyo bado tunayo *role* tuna haki ya kuifanya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili, niseme kwamba suala hili la *disaster* tumekuwa tunalichukulia kama masihara masihara. Sasa hivi katika Ulimwengu kuna wastani wa bilioni 300 kwa mwaka zinapotea kutokana na majanga mbalimbali. Wana-*estimate* katika Mkutano wa Japan juzi uliofanyika wa *Disaster Risk Management*, kwamba miaka 15 inayokuja itafikia mpaka bilioni 750. Kwa hiyo, tunapotunga sheria kama hii tunahitaji kuangalia *the economic impact* itakayotokea hapo baadaye na kesho na keshokutwa kwa vizazi vyetu.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, la kwanza ningeomba kabisa, kama tunahitaji kufanya *amendment* za kina juu ya Muswada huu, *we have to do it*, wala tusitupie lawama mtu. Tukae *seriously*, kama upungufu, tutengeneze upungufu huo, tupate Muswada utakaowasaidia Watanzania tukielewa mbele ya safari kuna *disasters* nyingi zitakuwa zinatokea, kutakuwa na *climate change* kutokana na sisi wenyewe tunavyoharibu mazingira na kadhalika, tunahitaji kuwa makini katika hili jambo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, *the economic impact* sasa hivi katika dunia ni *about 300 billion*, *economic impact* tu peke yake kwenye *disaster* tu peke yake, acha mambo mengine. Daraja moja likivunjika katika mazingira haya, hasara zake ni kubwa sana.

Kwa hiyo, ombi langu la kwanza kabisa kabisa, upungufu unaweza kuwepo, umeletwa na Serikali, lakini sisi kama Wabunge tunayo *role* ya kuhakikisha kabisa tunatoa sheria iliyokamilika na Serikali lazima iwe sikivu katika jambo hili, iwe sikivu, tukae nao, tujue kama tunatoa sheria itakayowasaidia Watanzania katika maisha yao ya baadaye. Hili lilikuwa ombi langu la kwanza kwa upande wa Serikali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili, Serikali imekuja na mapendekezo ya Muswada, nimeusoma, nimeupitia na nimepitia mapendekezo ya Mheshimiwa Tundu Lissu na ushauri wake alioutoa. Mambo mawili ya kwanza; La kwanza, hili suala siyo la Muungano, Zanzibar nao wanao ofisi yao chini ya Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais, wanacho Kitengo cha Mambo ya Maafa.

Sasa kama hakukuwa na *coordination* katika hili, nafikiri nalo ni wajibu wa Serikali kulifanya. Pengine hakukuwa na *coordination* kwamba hili ni jambo lingetakiwa litazamwe kama ni la Muungano, likaangaliwa kwa pamoja. Lakini nasema Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais Zanzibar kipo Kitengo cha Maafa na kinashughulikia maafa kama haya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini pengine katika mazingira haya niliyozungumzia mimi sasa, ni muhimu tualiona hili jambo kwa ukubwa wake. Je, kamati zinaweza kufanya hii kazi? *Risk involvement* katika jambo hili ni kubwa sana, kuna uwezo? Kuna *capacity*? Kama hakuna *capacity* kwenye Serikali Kuu, Je, katika Wilaya, katika Tarafa na katika Kata hiyo *capacity* ipo? Haya ni masuala ya msingi ya kujiuliza na lazima tuyafanye.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini labda nitoe *experience* ya nchi kama ya Bangladesh ambayo imekuwa inakumbwa na maafa sana. Tumekwenda pale tukaona wao baada ya kuangalia kila siku *nationally* wanaliangalia hili tatizo, wakasema hebu tukae na *local community* pengine na wao wana taarifa, wana ujuzi wa ku-*deal* na mazingira yao na wakawa *successful*.

Mwanzo ilikuwa Serikali ina *impose*, lakini walipokaa na wananchi, wananchi wenyewe waka-*design methodology* na *ideas* namna gani wanaweza kukabiliana na majanga yanapotokea! Watu hawa wameepukana na maafa kwa kiwango kikubwa sana. Kwa hiyo, tusidharau kwamba huko chini hakuna taaluma. Ni namna gani taaluma zilizoko chini tunaweza kuzitumia zikasaidia kupunguza maafa ambayo tunayo. Hiyo lazima tuikubali kwamba hawa watu walioko chini huko sio kwamba hawana uwezo, wanao uwezo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, *area* moja ambayo naona ambayo wameizungumza na mimi nakubaliana nayo sana, suala la kudhibiti haya matumizi ya mambo ya maafa. Hakuna mahali popote ukienda rekodi za watu waliotoa misaada ya maafa ukazikuta rekodi hizo ziko sahihi. Hili ni tatizo la msingi sana. Watu wanachangia sana kwenye mambo ya maafa haya, lakini hakuna *proper records*.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Kwa hiyo, ni kweli kabisa maafa yanaweza kutokea, watu wakachangia, waka-*contribute*, lakini baadaye wale waathirika hayawafikii yale mambo. Hili ndiyo tatizo la msingi linapokuja.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo unaweza kuwa na sheria nzuri, lakini kama hakuna *accountability* ndani yake bado tatizo la msingi linabaki pale pale. Mimi nafikiri hili ni wajibu wetu katika sheria hii kuli-*address* ili tuone namna gani hii misaada itakayotokea inaweza ikasaidia.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini lingine ambalo limezungumzwa ni suala la kuwekwa kwenye bajeti. Mimi nafikiri ni utaratibu wa kisheria, hakuna matumizi yanayoweza kufanyika kama hayamo katika mfumo wa kibajeti, lazima yawepo katika bajeti, *whether* pesa inapatikana, haipatikani, lakini lazima iwe hivyo. Msipoweka hivyo maana yake ni kwamba mnatoa uhuru sasa wa watu kujichukulia mali bila ya utaratibu, kesho na keshokutwa *the Auditor General* atashindwa ku-*account for*. Kwa hiyo, nafikiri nalo hilo tungeweza kuliangalia katika utungaji wa sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nilitaka nishauriane na wenzangu, tukae pamoja, tuone maeneo gani tunaweza kuyarekebisha ili tushauriane na Serikali. Naomba Serikali isiwe na kigugumizi katika maeneo ambayo tunafikiri tunaweza kufanya marekebisho yatakayowasaidia wananchi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana.

MWENYEKITI: Ahsante. Tuna dakika chache zimebakia. Kama Mheshimiwa Yussuf Nassir zinakutosha, basi changia.

MHE. YUSSUF SALIM HUSSEIN: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru na mimi kunipa nafasi japo kwa dakika chache.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi bado napata mashaka na huu Muswada kwa sababu niliposoma katika hiki kitabu cha Kamati, wameainisha hapa mambo 13 hapa. Sasa inanipa mashaka kwamba kama ni haya, basi kuna haja ya kuja Bungeni na kutungiwa sheria kweli? Na kama ni suala la maafa na kitengo cha kushughulikia maafa kipo, ni suala la kuja Bungeni na kutungiwa sheria?

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi napata mashaka na nina wasiwasi kwamba kuna siri hapa katika Muswada huu kwamba watu wanataka kutengezeana namna ya kupata ulaji lakini hakuna haja kama suala ni maafa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi sio mtaalamu wa kisheria, lakini katika kichwa cha kawaida tu cha mwanadamu, wenzetu wamechangia hapa kwamba masuala haya yaishie Wilayani. Lakini unapozungumza maafa ni kitu ambacho wakati wowote kinatokea kwa mtu yeyote, kwa namna yoyote. Sasa unaposema tuishie Wilayani, huko kwenye Kata, Tarafa, Vijiji tusiende kwa sababu gani na ni maafa? Na kama ni maafa, mila na desturi na tamaduni za Tanzania kila mtu anashiriki katika maafa kwa uwezo wake, kwa imani yake.

Sasa ukisema tuishie Wilayani, hawa hatuoni kama tunawanyang'anya haki zao? Hatuoni kama tunavunja mila na desturi yetu kwamba tuishie Wilayani, watu wengine wasichangia katika maafa! Hivi Serikali inaweza kweli? Hizo *agencies* mtakazoziunda zinaweza kweli kwenye maafa?

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi sikubaliani kabisa na Sheria hii au Muswada huu ambao unaletwa hapa kwamba kweli unakusudia hili. Mimi sikubaliani kabisa na nahisi kwamba hapa kuna watu wanataka kutengenezeana uhalali tu kuwe na uhalali wa kisheria wa ulaji, lakini hii ni kumuondolea Mtanzania yeyote wa kawaida haki yake ambayo anayo ambayo yakitokea maafa tunasaidiana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tumeona juzi tu pale Kahama, watu wanaenda pale, mtu kila mmoja anatoa kwa uwezo wake, kwa imani yake. Sasa ukisema tuishie Wilayani, hawa wengine tunawajengea mazingira gani?

Mheshimiwa Mwenyekiti, hili mimi naomba tuwaachie Watanzania utamaduni wao wa asili ambao wamerithi na wanauendeleza yanapotokea maafa na majanga ili tuweze kusaidiana. Mimi sidhani kama hii ina haja ya kuundwa kamati! Hivi mtu amepata tatizo katika kijiji mtu mmoja kaunguliwa na nyumba yake moto, kijiji tu si kinaweza kukaa na kumsaidia yule mwanadamu mwenzao, kuna haja kwamba suala hili liwe la kitaifa, liwe la nini?

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo haya ni masuala ambayo yamo ndani ya damu yetu tuhamasishane tu ile imani na undugu na mila na desturi zetu ziweze kuendelea, lakini tusiweke mipaka katika suala la maafa kwamba liishie Wilayani, hawa wengine tutakuwa tunawanyima haki zao za kimsingi na za kiutu walizozaliwa nazo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili, suala la uanzishwaji hizi *agencies*. Mimi Napata mashaka tena hapa, kwamba, zinataka kuanzishwa *agencies* hizi ili watu wapate uhalali wa hizo *agencies* zao ziwe ni kama NGOs zao za kujipatia manufaa binafsi kwa sababu hata hizi kamati zilizo hazina uadilifu wowote katika kukusanya hii misaada inayotolewa na kuwafikia walengwa.

Mimi nitatoa mfano mdogo tu pale Mbagala ilipotokea mabomu yale, ilitolewa misaada kilo 50 za mchele, basi wajanja wanatoa ule uzi, wanapunguza, mlengwa zinamfikia kilo 20 au kilo 30, mpaka watu wakalalamika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, hapa kwenye *agency* sina tatizo kuwepo kwa *agency*, lakini ile namna zile *agencies* ambapo zitawajibika, wamezungumzia wenzangu wengi hapa, ule uwajibikaji, ile *accountability* ya wale watu, ile imani yao katika lile ambalo limetokea ni kwa kiasi gani? Kwa hiyo, Serikali isimamie hapa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mimi nadhani suala hili ni suala kama la *first aid*. Hizi *agencies* ziwepo kama *first aid* ziweze kusaidia na ziwe kwa kweli kabisa. Lakini ikiletwa sheria hapa, mimi nahisi ni watu wanatengenezeana ulaji na siamini kwamba sheria hii kweli ina haja kwa sasa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nadhani Waziri mhusika ana mamlaka ya kutengeneza hizo *agencies* katika hizo ngazi za chini; na kama ni suala la Rais mwenyewe, basi Rais ana mamlaka ya kuigawa nchi hii katika Mikoa, Wilaya na maeneo tofauti ya kiuongozi, akashusha tu hizo ngazi zake. Mimi sidhani kama kuna haja ya kupoteza muda kukaa hapa kutunga sheria hii kwa kitu cha maafa ambacho huwezi kukijua kitatokea lini, wakati gani na kwa namna gani. Hili suala lirudi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru! Naona umenipigia tena kengele.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MWENYEKITI: Waheshimiwa, kabla ya kuahirisha kikao chetu cha asubuhi, naomba niwataje watakaokuja kuchangia jioni. Tukiingia tu tutaanza na Mheshimiwa Kawawa na Mheshimiwa Esther Matiko, waweze kujiandaa.

Waheshimiwa, sasa nasitisha kikao chetu hadi saa kumi na moja jioni leo hii.

(Saa 7.00 Mchana Bunge Liliahirishwa Mpaka saa 11.00 jioni)

(Saa 11.00 jioni Bunge lilirudia)

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, tunaendelea. Mchangiaji wetu wa kwanza Mheshimiwa Esther Matiko!

MHE. ESTHER N. MATIKO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru. Sikujua kama nitakuwa mchangiaji wa kwanza, *anyway*. Napenda kuchangia Muswada uliopo mbele yetu wa *Disaster Management Act, 2014*. Kabla ya kuanza kuchangia, napenda nitoe pole kwa Familia ya Mzee Chacha Nyanswi wa Kijiji cha Kelende, Kitongoji cha Mgosi, Kata ya Kemambo, Wilaya ya Tarime, ambayo jana walifikwa na maafa baada ya nyumba zao kuungua na wakapoteza mali zote pamoja na mtoto wa miaka miwili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pili, niungane na Hotuba ya Msemaji wa Kambi Rasmi ya Upinzani. Niendeleo kusisitiza kwa uhalisia na kwa kulingana na Sheria ya Mwaka 1990, ambayo ilikuwa inazungumzia Sheria ya Kuratibu Misaada ya Maafa, kifungu namba tisa, Mwongozo wa Mwaka 2003 wa Kudhibiti Maafa. Ukisoma Mwongozo wa Mwaka 2003 wa Kudhibiti Maafa, ukajaribu kulinganisha na Muswada ambao leo tumeletewa hapa kutunga iwe sheria, utagundua asilimia 90 ya yaliyoandikwa huku kwenye Muswada yote yamezungumziwa kwenye Mwongozo wa Mwaka 2003. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ndiyo maana tunakuja na *concept* kubwa kwamba, kutakuwa na cha ziada ambacho kimejificha kwenye pazia ambacho inabidi tufumbuliwe na Wananchi waambiwe ni kwa nini Serikali haijatuambia vyombo vilivyokuwepo vimewezaje kufanya kazi kuhakikisha vinadhibiti maafa yanayotokea Tanzania, kuliko kuleta ukiangalia kwa nadhalia mambo ni yale yale. Nimejaribu kupitia kwenye Mwongozo huu wa Mwaka 2003 kuna Kamati ya Mkoa, Kamati za Wilaya, Kamati za Kata na Kamati za Vijiji. Kulikuwepo na Idara ambayo sasa hivi wameibadilisha jina tu. Kulikuwepo na Idara iliyokuwa inahusika inaitwa *TANDREC*, sasa hivi wameibadilisha wanatuambia wana kitu kinaitwa *TADMAC*. Kwa hiyo, unakuta wanacheza na maneno ili watumie *resources* za nchi yetu pasipo halali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna majanga mengi sana yanatokea Tanzania, majanga ya ajali za barabarani na tunaona uzembe ambao unatokea na hivi vyombo vikiwepo. Kwa hiyo, ninachoona kina-*miss* hapa ni uwajibikaji, *transparency* ya Watendaji, ya Idara na Wizara kwa ujumla. Tukisema tunaweka Wakala leo haisaidii. Mbaya zaidi huyu Wakala ambaye tunaenda kumuunda, tunaambiwa kwamba shughuli yake kuu itakuwa kuratibu upunguzaji wa hatari ya maafa na usimamizi wake, kuratibu upunguzaji wa hatari ya maafa.

Mathalani, tunaona jengo limebomoka, limeanguka ghorofa labda limejengwa bila kuzingatia viwango. Natambua kuna mamlaka husika ambayo ilitakiwa isimamie kuhakikisha jengo lile linajengwa kwa kuzingatia viwango. Ajali zinazotokea leo Tanzania utakuta labda barabara zimejengwa chini ya kiwango au kuna mashimo barabarani, kama ilivyotokea juzi Iringa. Sasa unavyoniambia huyu *agency* anakuja kuratibu kupunguza hatari za maafa, nashindwa kuelewa kwamba anaenda kuratibu vile vyombo husika ambavyo vilitakiwa visimamie yeye anaenda tena kuratibu tena kiviipi?

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Ninachotaka kushauri, tunapokuwa tunaleta vitu mbele yetu tujulize mara mbilimbili; kwanza, tukizingatia uhalisia wa rasilimali za Tanzania na kwa sasa hivi Serikali ya Tanzania haina hela. Tunaenda kuunda hii Chombo cha Wakala tukitambua kabisa anaenda kuratibu, kitovu cha kuratibu upunguzaji wa maafa, mengine ni *foreseeable* na mengine huwezi kuyatabiri yanatokea. Kwa yale ambayo yanaonekana ni ya uzembe, inaenda kuratibu wakati kuna mamlaka husika! Hiki hakikubaliki na mbaya zaidi wanasema huyu Wakala lazima atokane na Watumishi wa Umma. Kwa nini huyu wakala tusimwache, tutangaze kazi au hata ni Rais *ana-point*, atoe wigo mpana siyo lazima atokane na Utumishi wa Umma, kuna watu wengine ambao wamesomea wana hizi *profession* za majanga lakini siyo Watumishi wa Umma. Kwa hiyo, hii nayo ina-raise query. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, niseme, tunajua ambacho Serikali ya Chama cha Mapinduzi ilitakiwa kukifanya, ni kuweza kufanya *performance assessment* kuangalia tangu sheria zimetungwa kwanza ile ambayo imesemwa na Msemaji wetu wa Kambi ya Upinzani ya Mwaka 1986 ya kumpa mamlaka Rais, ambayo wengi wameipinga hapa. Sheria ile inampa mamlaka Rais na naomba labda niwaelimisha, inavyompa mamlaka Rais ni kwamba, inaweza ikatokea maafa kati ya Tanzania labda na nchi nyingine ya jirani, huyu wakala ambaye unamuweka anaweza kwenda kuratibu hayo maafa vipi? Tunategemea Rais ambaye ndiyo Amiri Jeshi Mkuu aweze kutoa say.

Wakati wanachangia Wabunge wa upande wa pili wengine wakasema kwamba, sasa hivi Mkuu wa Mkoa na Mkuu wa Wilaya hawana mamlaka kamili. Wanasahau kwamba, wale Wakuu wa Mikoa na Wakuu Wilaya wamekasimiwa mamlaka na huwa yakitokea maafa wanatangaza kwa niaba ya Mheshimiwa Rais, ni wawakilishi wa Mheshimiwa Rais katika ngazi husika. Miongozo tuliyoisema ya 2003 imeeleza bayana. Kwa hiyo, ninachosema napinga huu Muswada kwa mantiki mbili; kwanza kabisa, tunajua hiki Kitengo cha Maafa kipo kama jina, maafa mengi yanatokea fedha haziendi, tunatenga humu fedha haziendi zinaishia kwa watu wachache, wanakula panga, wanaweka mfukoni, ndugu zetu wanateseka.

Kwa hiyo, hata ukiweka hii Wakala ambayo tunaenda kuunda, tunaendeleza kuweka *chain* ya kuweza kutumia fedha ya Watanzania haziwafikii. Mlolongo unakuwa mrefu zaidi. Tudhibiti vyombo ambavyo tayari vimeshaundwa kwa Sheria ya Mwaka 1990, Mwongozo wa 2003 na hizo sheria zingine na Kanuni zilizopo. Tuweze kudhibiti vyombo husika ili viweze kufanya kazi za kuhakikisha mambo yote ya majanga yanakabiliwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimalizie kwa kuwaomba Waheshimiwa Wabunge, tuweke itikadi zetu pembeni, tusome Muswada mara mbili mbili, tusome maelezo ya Kamati, tusome maelezo ya Kambi ya Upinzani na mwisho wa siku tutumie mamlaka yetu ya kutunga sheria. Tuhakikishe hatuendi kulitumbukiza Taifa bali tunatunga sheria za kuweza kuwasaidia Watanzania. Kwangu mimi ningefurahia zaidi kama tungeboresha sheria zilizopo, kuhakikisha tunadhhibiti fedha kidogo tunazokuwa tumepeleka, mamlaka husika zinahakikisha zinatimia zilivyo kudhibiti haya majanga au maafa yanayotokea. Vilevile yanapotokea majanga, wahanga waweze kusaidiwa huduma za afya na kujengewa makazi mengine kama walivyosema.

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Nassari, hayupo, Mheshimiwa Rajab!

MHE. RAJAB MBAROUK MOHAMMED: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa nafasi ili na mimi niweze kuchangia Muswada huu ambao una umuhimu wake mkubwa Kitaifa na Kimataifa. Kwa jinsi ambavyo umewasilishwa hapa na jinsi ambavyo umewekwa na Serikali,

Nakala ya Mtandao (Online Document)

umeletwa kama vile ni Muswada wa kawaida katika hali ya kawaida ya kimchezo mchezo tu. Katika kile ambacho kinaonekana ni kama utamaduni wa kuwachezea Watanzania akili zao.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza, niunge mkono Taarifa ya Kambi ya Upinzani. Vilevile nikubaliane na Taarifa ambayo imetolewa na Kamati hususan katika kipengele ambacho kinaonekana kitaleta mgongano wa Kikatiba katika Muswada huu. Kamati ilieleza kwamba, kipengele kile cha kuhusu kutoa taarifa au kutangaza hali ya hatari na kikaonesha athari yake itakuwepo wapi, lakini vilevile na Kambi ya Upinzani nayo ilionyesha hilo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika hali ya kawaida, maafa siku zote yanapotokea basi yanakuwa yanaleta hata umoja katika nchi. Leo Muswada huu unasema Sheria hii au Muswada huu ni kwa Tanzania Bara tu; lakini mtangazaji au mtoa taarifa wa hali ya hatari ya kutangaza hali ya hatari ni Rais wa Jamhuri ya Muungano, ambaye mamlaka hayo kapewa na Katiba ya Jamhuri ya Muungano! (Makofi)

Sasa tuchukue mfano, sasa hivi tuna uchumi au uchumi wetu unakua, tumejiingiza katika utafutaji na uchimbaji wa gesi. Leo tuna visima pale Mtwara ambavyo vinachimba gesi. Litokee kubwa la Mungu linaloweza kutokea, patokee athari kubwa pale, siyo Mtwara tu peke yake ambayo itapata athari ile ya maafa yale, bali suala lile au athari ile itaingia hadi katika Visiwa vya Mafia, pamoja na Zanzibar, kwa maana ya Unguja ya Pemba. Sasa ni lazima Muswada huu hebu tuone unalenga katika maeneo mapana zaidi kuliko hivi ambavyo umeletwa hapa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali tayari ilishakuwa na Sheria ya Kupambana na Maafa ambayo ilikuwa inashughulikiwa na Ofisi ya Waziri Mkuu. Sasa leo wanaleta tena Sheria hii au Muswada huu na kusema hapana Muswada huu ni wa Tanzania Bara tu pekee, lakini mtangazaji au mtoa taarifa ya kutangaza hali ya hatari atatimia Katiba ya Jamhuri ya Muungano. Huu ni mgongano na haiwezekani, lazima hili tulitazame katika pande mbili.

Namshangaa sana hapa Mheshimiwa Hamad Rashid kusema kwamba, suala la maafa si suala la Muungano. Mtu mzima kwa kweli ambaye tunamtegemea sana, hatukutegemea aseme hivyo! (Makofi)

Suala la maafa hili ni *National Interest* vilevile. Yako mambo ambayo kwa vyovyote vile yatagusa tu pande zote mbili za Muungano. Suala la anga ni suala la Muungano, ambalo maafa yanaweza kutokea katika anga. Suala la bahari kuu ni suala la Mambo ya Muungano, ni suala ambalo kwa vyovyote vile linaweza likaleta maafa na yakatokea maafa kwa pande zote mbili za Muungano. Sasa hapa lazima tuangalie na *National Interest*; kuna mambo ambayo ni lazima ni ya Kimuungano. Sasa labda aseme tu ni kwa namna gani Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imekaa na Serikali ya Zanzibar wakaangalia haya ni Mambo ya Muungano na haya ni mambo ambayo yatashughulikiwa na Serikali ya Zanzibar na haya yatashughulikiwa na Serikali ya Muungano, lakini hili halikufanyika. Leo mnatuletea tu hapa mambo ya ajabu ajabu na sisi tupitische, hilo haliwezekani. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, lingine ambalo ningependa nilizungumzie kwenye Muswada huu, niende katika ukurasa wa 50, Sehemu ya Saba, unaohusiana na Mfuko wa Usimamizi wa Maafa. Katika Ibara ya 29(d) inasema fedha yoyote itakayopatikana kwa njia ya mauzo ya vitu vilivyotolewa kama msaada, hiyo ni sehemu moja katika vyanzo vya mapato ya huo Mfuko ambao utakusanywa. Baadhi ya Waheshimiwa walisema kwamba, hapa mnatengenezea watu ulaji na hii inadhihirisha kweli hapa mnataka kutengenezea watu ulaji.

Unapoweka kipengele hiki kwamba fedha yoyote itakayopatikana kwa njia ya mauzo ya vitu vilivyotolewa kama msaada ni kwamba, unaweza kuletwa msaada hapa wa Kimataifa

Nakala ya Mtandao (Online Document)

wa kusaidia maafa ambayo yalitokea sehemu, basi Kamati ambayo inashughulikia haya maafa ikaamua kuuza, kwa sababu mmeshawapa *room* ya kufanya biashara hapa. Kwa hiyo, hiki kitu cha kusema mnataka kuwapa watu nafasi ya kufanya biashara, hili ni eneo moja ambalo mnaweza kulitumia watu kufanya biashara, badala ya msaada ule kuwafikia walengwa, msaada ule ukatolewa au ukatumika kwa kuuzwa kwa watu wengine ama nchi nyingine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niende katika Sehemu ya Nne ya Muswada huu inayohusu masharti ya fedha. Wanasema katika Ibara ya 31(c), ambapo mwanzo wake kinasema kwamba, vyanzo vya fedha za Wakala vitajumuisha fidia kama zitakavyoainishwa na Bunge. Vilevile wamesema katika (c) kwamba, ada zitakazowekwa na gharama nyingine zitakazokusanywa kutoka katika huduma zilizotolewa. Hivi mimi nataka kuuliza; hii ni *commercial entity*?

Hii Taasisi itakuwa ni *commercial entity*; kwa sababu unaposema kutakuwa na ada, maana yake hawa sasa mmewaruhusu wafanye biashara. Kwa hiyo, huu Mfuko hautakuwa tena Mfuko kwa ajili ya maafa, itakuwa mmeanzisha Mfuko ambao mmeuruhusu sasa ufanye biashara. Nafikiri hili siyo lengo. Hii Sheria hebu iangalieni vizuri.

Amesema hapa Mheshimiwa Mkosamali, hivi sheria hii imepita katika Baraza la Mawaziri, imepita kila mahali? Hamwoni kwamba hapa mmetoa *room* ninyi hawa jamaa wafanye biashara?

Haya ni maeneo ambayo yanatakiwa kuangaliwa vizuri. Vilevile sehemu (e) imesema fedha itakayopatikana kutokana na mauzo ya rasilimali za wakala. Hivi huyu Wakala ana rasilimali gani ambazo ataziua aweze kupata fedha?

Huyu Wakala yupo pale, yatakapotokea maafa afanye shughuli zake za kuhudumia maafa. Leo unamwambia fedha zitakazopatikana na mauzo ya rasilimali; ana rasilimali gani huyu ya kuuza? Hapa mnaweka eneo la watu kujipatia ulaji.

Mheshimiwa Mwenyekiti, vilevile katika *item* (f) anasema kwamba, fedha nyingine yoyote iliyokopwa. Ina maana huu Wakala utakuwa mmeupa *room* vilevile ya kuweza kukopa. Jamani huu ni Mfuko au hii Taasisi ni kwa ajili ya maafa, sasa unapoipa *room* kwamba inaweza kukopa, inaweza kwenda kukopa hata bilioni 200 tuseme NSSF, halafu ikawekeza sehemu kwa sababu na huku mbele mmetaja masuala ya hisa. Ikienda kuchukua fedha zile ikanunua hisa NMB, maafa yanatokea Shinyanga fedha hazipo, wameshanunulia hisa. Tumeweka *room* kwa ajili ya ulaji.

Mheshimiwa AG, bahati nzuri hapo hayupo, haya ni maeneo ya kuyaangalia. Taasisi hii iwe ya kiutendaji isiwe ya kibiashara. Kwa inavyoonekana hapa, basi hii moja kwa moja inaonekana ni eneo ambalo mmeliweka watu waweze kufanya biashara, watu waweze kukopa, watu waweze kuchukua hisa. Hiki ndiyo kinachoonekana tu hapa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, siungi mkono hii hoja. Nakushukuru sana. (Makofi)

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Msigwa!

T A A R I F A

MHE. HAMAD RASHID MOHAMED: Mheshimiwa Mwenyekiti, mzungumzaji aliyemaliza sasa hivi nimemsikia akini-*quote* kwamba, nimesema suala la Maafa siyo suala la Muungano. Sina hakika kama ameangalia maneno yangu vizuri na *Hansard* inavyosema. Nilisema Kitengo

Nakala ya Mtandao (Online Document)

madarakani ni hatari kwa usalama wa Taifa hili; kwa sababu Miswada kama hii inapokuja inahatarisha Taifa letu. Sasa kuendelea kuiacha Serikali kama hii ambayo haichambui mambo ya msingi na kuyaweka mahali pake kwa ajili kwa *future* ya vizazi vyetu ambavyo vitakuwepo, ni hatari kwa usalama wa Taifa hili. Kwa hiyo, Serikali lazima iwe na *interest* ya Usalama wa Taifa letu. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, masuala ya majanga kama nilivyosema, Waziri utatusaidia hapa; tuna Wataalam wangapi wa Majanga wanaohusika na majanga katika nchi hii kabla hatujaanza kuujadili huu Muswada? Unaweza ukakuta Wataalam hawapo. Mmezungumza hapa kwa mfano kuwafikisha hata Wakuu wa Wilaya, hawa wa Wakuu wa Wilaya ndiyo tumeona kila siku wanawasumbua Wakurugenzi, hawana hata hela wanaomba omba Wakurugenzi, leo wanawekwa humu kwa ajili ya kuokoteza okoteza. Kwa hiyo, mipango kama hii ambayo inakuja haraka haraka kama Muswada wa juzi, ambao tumesena ni kiini macho kuweka kwenye *public* Serikali ionekane inafanya kazi hasa huu wakati wa Kampeni, lakini kimsingi tuangalie huko nyuma haya maafa tumeyafanyaje. Kwa hiyo, suala hapa siyo suala la sheria ambazo tunaziweka kwenye makabati, sheria nyingi katika nchi hii ziko nzuri. Kuna Mipango mingine mizuri hata kiuchumi nchi zingine zimetumia hiyo hiyo zimefanikiwa. Kwa nini sisi hatufanikiwi? Hilo ndiyo suala la msingi ambalo tungekuja na hoja. Tunashughulika na matawi, tunaacha kushughulika na mizizi.

Mheshimiwa Waziri utakapokuja hapa naomba uniambie, tuna Wataalam wangapi wa Maafa, waliobobea kwenye maafa. Tunaposema tunaweka hizi sheria tunaongeza Miswada hii, Wataalam wangapi wapo katika nchi hii ambao wanahusika, wana uwezo wa kuokoa, wana uwezo wa *ku-rescue*? Ukija hata kwenye barabara hatuna vifaa vya *rescue*. Ukija vifaa vya moto, zimamoto siku zote wanakuja wakati moto umekwisha. Ukija na vimbunga ndiyo matatizo. Maghorofa yakianguka ni shida mpaka inakuwa tabu katika uokozi. Ukiangalia, tunakuja na sheria hizi lakini hatujaanza mambo ya msingi.

Watu wangapi tumewaandaa kwa mfano ambao ni Wataalam kweli kweli kuokoa ikitokea moto mkubwa au ikitokea matetemeko makubwa. Hatuna Wataalam tuliowandaa, kwa hiyo, hizi sheria hata tukiziweka vipi kama hatujajiandaa, miundombinu ni mibovu, hapa mmebadilisha majina, watu wanaokwenda kufanya ni walewale; kitu ngani kipya ambacho mnakwenda kukifanya ili kuleta uokozi?

Mheshimiwa Mwenyekiti, haya mambo mimi niseme tu, hiki ni kiini macho, ni *political gimmick*. Watanzania waone *the government is working, you are not working*, kwanza, mko *block*, mpaka mnawakopa na Wabunge. Sasa mnawezaje kusema mnaleta Miswada hii ambayo mnajaza kwenye makabati lakini kiuhalisia haifanyi kazi, kwa sababu tuna sheria nyingi; hizi *law enforcement, law enforcement* haipo katika nchi yetu. Kwa hiyo, suala hapa siyo suala la sheria.

Mimi ningeishauri Serikali, kabla hamjaleta Miswada mingi mnayoongeza kila siku na sheria mnazoongeza kila siku, tumewaandaa je Watanzania? Tuna pesa kiasi gani? Hizo pesa zitatoka wapi? Wataalam tuliowasomesha wako wangapi? Watashughulika na nini? *Mindset, attitude change*, tumewabadilisha vipi hawa watu, tunawaokoaje na tunawafundisha vipi?

Nimesema kwa mfano suala la bodaboda, mlilitumia kisiasa sana kuwapa ajira vijana, jambo ambalo si baya, lakini ukiangalia idadi ya vijana waliokufa kwa ajili ya bodaboda inatisha. Vijana wengi wamekufa kwa sababu maandalizi yalikuwa *poor*, tulijaribu kuweka kwenye *public*, ionekane Serikali inafanya lakini maandalizi hayakuwa mazuri.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, niseme kwamba, cha msingi naunga mkono Hotuba ya Kambi ya Upinzani, kwamba, Muswada huu siyo wakati mwafaka, Muswada huu haujafanyiwa matayarisho ya kutosha, ni *political gimmicks*, mnataka tu mwonyeshe kwenye *public* kwamba *you care*, watu wasahau sahu waone Serikali inajali, lakini kimsingi hamfanyi. Tukienda kwenye *ground*, nikikuuliza hapa Wataalam wako wangapi, hawapo! Vifaa vya ukozi mlivyonavyo havipo, kwa hiyo, hata tukipata huu Muswada mzuri namna gani, tutauweka kwenye *shelf*, matokeo yake itakuwa *business as usual*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba huu Muswada uondolewe mkajiandae kwanza. Tuambieni mnakwenda *kui-implement* vipi Muswada huu kwa sababu vitendea kazi hamna, watu ni walewale? Kwenye Muswada huu mmebadilisha majina tu namna ni ile ile. Kwa hiyo, tuambieni kwanza mnakwenda kufanyaje? *Mta-implement* vipi? Kwa sababu inaonekana kama mwenzangu Mkosamali alivyosema hapa, tumejaribu sana katika kipindi cha miaka mitano, tume-*offer* ushauri ambao kwa sababu ya wingi wenu, mnaukataa tu.

Tukumbuke kama nilivyosema mwanzoni, tupo hapa kwa *interest* ya Taifa, siyo kwa *interest* ya *Government*. *States come and go* na hii *state* itaondoka, hata mkikataa itaondoka itakuja nyingine, lakini Taifa letu litabaki palepale na ndiyo maana tunazungumza. Chukueni haya maneno siyo tu kwa sababu yanatoka Upinzani, ni kwa sababu tuna *interest* ya Taifa.

Tukiwa *limited*, kuna watu hapa tunachangia michango tuko *limited* na muda wa Ubunge tu ambao ndiyo uanisha kesho kutwa, baada ya kesho kutwa tutakuwa nje ya Bunge; wengine hawatarudi na wengine hawatarudi, tufanye mambo yenye msingi na yenye tija kwa Taifa letu.

Kwa hiyo, nikuombe Mheshimiwa Waziri, utakaporudi hapa, huu Muswada toa, tutakuona ni shujaa unatetea Taifa. Tukapange vizuri namna gani *resources* za kuendesha hicho kitu zitapatikana. Hela mtapata wapi? Hela hamna, hamjawafundisha wataalam, hamjui wale Wataalam wakoje, mnaleta Muswada ambao kimsingi ni kutaka kufunika kombe mwanaharamu apite.

Nitoe tu ushauri kama Kambi ya Upinzani ilivyosema, huu Muswada uondoke ili kwa pamoja tukae tuangalie Taifa letu tunaliachaje. Watu waje waseme katika Bunge la Kumi kulikuwa na watu ambao walikuwa wanafikiri, walikuwa wanahoji, siyo wanaosema sema tu ilimradi idadi ya kura ipatikane halafu waseme wameshinda.

Tuna Bunge la ajabu sana hapa, Mbunge akileta *Bill* Binafsi kutaka kuileta hapa ndani ni mgogoro kweli, ila zote zinatoka Serikalini tu na mna-*force* kutaka zipite. Bunge kama linavyosema huko nje, wananchi wanasema sisi ndiyo tunatunga sheria. Hebu tuelezane ukweli hapa lini tumewahi kutunga sheria ndani ya Bunge humu? Tunapitisha sheria, tumekuwa *rubber stamping*, ni Bunge ambalo ni *rubber stamping* siyo kwamba tunatunga sheria.

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa Msigwa. Mheshimiwa Kawawa na msemaji wa mwisho atakuwa Mheshimiwa Shekifu!

MHE. VITA RASHID KAWAWA: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana kwa kunipa fursa ya kuchangia. Kwanza kabisa, naomba radhi, nasikia nilitajwa asubuhi nichangie lakini nilikuwa nimeenda msikitini leo Ijumaa. Kwa hiyo, naomba radhi kwa usumbufu wowote uliojitokeza asubuhi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naanza kwa kuunga mkono Muswada huu. Lazima tuelewe huu ni Muswada wa Sheria kwa ajili ya Kuanzishwa kwa Sheria ya Wakala wa Usimamizi wa

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Maafa. Usimamizi wa athari zitokanazo na maafa. Sasa watu tunapotosha hapa, maneno mengi, tunapotosha umma kana kwamba Serikali imeleta Muswada usiokuwa na maana. Muswada huu una maana. Hapa tunaambiwa mara tunataka kumpokonya Rais mamlaka yake. Watu tunaelezwa hapa kwamba mamlaka ya Rais tunayapokonya. Mamlaka ya Rais ya kutangaza hali ya hatari yako vilevile katika sheria ileile na huu ni Muswada wa Maafa. *(Makofi)*

Siku hizi kila siku tuna maafa. Leo maafa yametokea ya ghafla kule Shinyanga Kahama usiku bila kujua, yako chini ya Waziri Mkuu mpaka wajikusanye kusanye lini? Sasa tuna uzoefu wa Wakala wa Serikali katika maeneo mengi ambayo yamefanya kazi vizuri. Leo tuna wakala wa kila aina, Wakala wa Barabara, Wakala sijui wa Nishati, Wakala wa Maji na kadhalika, wanatusaidia; kwa sababu wao wana mamlaka ya kufanya maamuzi ya haraka na kukusanya fedha kwa ajili ya Mfuko wa Wakala hizo. *(Makofi)*

Sasa tunaanzisha Wakala huu uweze kusaidia watu wa kule Iringa, watu wa Ruvuma, kwa haraka. Leo watu wanauponda hapa. Mimi nasema Wananchi wa Namtumbo wako kote nchini hapa na katika Wilaya zote wanaopata maafa ya mvua, wanapata maafa ya mafuriko. Iringa mjini pia, wote wanaopata maafa, hii ndiyo *solution*. Muswada huu ndiyo mwarobaini. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba niendeleo kwa kutoa ushauri wangu katika Kifungu cha 7(2). Wametajwa Wajumbe wa Baraza, lakini kwa Wataalam kwa sababu ni suala la maafa, sijaona humu ndani *Commissioner General* wa *Fire and Rescue* au Mkuu wa Zimamoto na Uokoaji. Mimi ninaamini kabisa ni muhimu akawepo katika Wajumbe wa Baraza hili. Kwa sababu yeye ni Mtaalam, atatoa mawazo ya kitaalam kuhusiana na mambo ya maafa kama ni ya moto au ya uokoaji wa majanga makubwa kwa haraka. *(Makofi)*

Kifungu cha 10(1) kinasema, Mkurugenzi anaweza wakati wa hali ya hatari na baada ya kushauriana na Mwenyekiti wa Baraza, kutoa maelekezo au amri ambayo ni muhimu katika kushughulikia jambo la maafa. Sasa mimi ushauri wangu, tumpe nguvu huyu Mkurugenzi awe na nguvu ya kutoa maamuzi ya haraka linapotokea janga au maafa halafu ndiyo afuate hizi taratibu ambazo zimewekwa katika kifungu kidogo 2(2)(a) na (b), kuliko aanze mashauriano, watu kule wanakufa tu. Kwa hiyo, afanye kazi ya maamuzi ya haraka kwa mara moja.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tumeona Kahama kule juzi maafa yale yametokea au janga lile limetokea usiku bila kufahamu. Watu wa hali ya hewa waliona lile jambo limekuja haraka usiku, lakini chombo kama hiki, mamlaka hii, itakuwa ni mamlaka, ni taasisi, itakayokuwa na uwezo wa kufanya kazi kwa haraka na karibu na taasisi kama hii ya hali ya hewa, kufahamu upesi na kujua kama kutakuwa na matatizo katika eneo fulani, wakati gani na wao waka-*take action* haraka. Ndiyo maana nimetoa ushauri, Mkurugenzi naye lazima apewe mamlaka ya kuchukua hatua za haraka. Kwa hiyo, ni taasisi. Ninaomba niwashawishi Wabunge wenzangu, tuiipitishie sheria hii ya uanzishaji wa Wakala wa Maafa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna watu wanasema kuwa, kutakuwa labda na mianya ya baadhi ya watumishi kuweza kutumia maafa au Kamati zile kwa ubadhirifu. Mimi nasema yale yaliyokuwa yanatokea nyuma, mamlaka hii ndiyo itakuwa *responsible*, itaangalia hayo, kuliko kufikiria yale yaliyokuwa yanatokea nyuma kwenye Kamati ndogondogo, Kamati hii ndiyo itakuwa *responsible*. Lazima tuipe Wakala hii kazi yake na mamlaka kamili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuna watu wanasema katika Muswada huu Kamati zile ndogondogo zisiende mpaka vijijini kutakuwa na ubadhirifu na kadhalika. Ushauri wangu, mimi nasema iwe Kamati ngazi ya Wilaya na Kamati hizi ziwe zile Kamati ya Ulinzi na Usalama ndiyo iwe Kamati ya Maaafa, lakini pia ngazi ya Wilaya. Kwenye ngazi ya Vijijini kule na Kata, basi

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Watendaji wa Vijiji ndiyo wawe *responsible* wa kupeleka taarifa haraka ya jambo linalotokea pale. Nadhani hii itasaidia sana kuliko kusema kusiwe na Kamati kabisa ya Maafa kwenye ngazi ya chini.

Naomba niwashauri wenzangu wote, tupitische Muswada huu, tuachane kabisa na upotoshaji wa hali ya hatari na hali ya maafa. Maafa ni maafa na hali ya hatari ni hali ya hatari ya mambo ya kiusalama. Mamlaka haya ya hali ya hatari bado anayo mwenyewe Mheshimiwa Rais na ataendelea kuwa nayo kwa mujibu wa Katiba. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kuunga mkono hoja hii na naomba Wabunge wenzangu waiunge mkono. Ahsante *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante. Msemaji wetu wa mwisho sasa ni Mheshimiwa Shekifu!

MHE. DKT. HENRY D. SHEKIFU: Mheshimiwa Mwenyekiti, awali ya yote, nikushukuru wewe kwa kunipa nafasi ya mwisho. Nimeamua nizungumze ili nisaidie kama alivyozungumza mzungumzaji wa mwisho kabla yangu, kuondoa upotoshaji mkubwa ambao kwa kweli wenzetu wa Upinzani wanataka kuleta. Kama alivyosema ni ukweli kwamba, si kweli kwamba wote hatuna nia ya kulishika Taifa, wote tuna nia nzuri ya kuiongoza nchi na wala nia ya kuiongoza nchi haiko kwenye Upinzani peke yake, tusiwapotoshe Wananchi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa nitoe elimu. Maafa na hali ya hatari ni vitu viwili tofauti. Juzi yametokea maafa Kahama, Rais hakutangaza hali ya hatari. Maafa yanatokea kwa kuondoa hali iliyokuwa ya kawaida kuja katika hali nyingine; na tunapokwenda kuzungumza tunazungumza kwa nia tu ya kusema haya ni maafa yametuondoa katika daraja tulilokuwa tumekwenda kwenye daraja la kurudi nyuma. Hayo ndiyo maafa. *(Makofi)*

Hali ya hatari inatangazwa pale inapoonekana Taifa linakwenda kuvamiwa kiusalama. Leo ukiingia moto Dodoma, hauwezi ukatangaza hali ya hatari, lazima upime madhara yake, kwa sababu barabara zote za Dodoma zikifunga huwezi ukapita Dodoma inatangazwa hali ya hatari. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama barabara zinapitika na mambo ya kawaida yanakwenda, huwezi kutangaza hali ya hatari. Nazungumza haya kwa uzoefu, kwa sababu mimi nimeshakuwa Kiongozi Mkuu katika Serikali. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa kwenye nje nia ya Muswada. Tuna uzoefu, Agency imetokana na Idara za Serikali kutoweza kufanya kazi vizuri, ndiyo zikaundwa Agency. Tunayo TRA, TANROAD, TBA na TEMESA. Bahati nzuri Kamati zilizojadili uundwaji wa Agency, mimi nilikuwa Mbunge, nimeshiriki, nia ni kuongeza *efficiency*. Nia ni kuboresha utendaji si vinginevyo. *(Makofi)*

Sasa tunapounda Agency, kazi yake ni nini? Unairahisishia, kama alivyosema Mheshimiwa Kawawa; hatuhitaji kumtafuta Waziri Mkuu linapotokea tatizo Kahama. Kama ni Agency, anatafutwa *Director General*, afanye maamuzi na yeye anasimamiwa na Serikali, kwa sababu ni chombo cha Serikali, lakini unampa *efficiency* ya kufanya maamuzi, ndiyo sababu ya kuwa na Agency. *(Makofi)*

Sasa hapa tuamue kama Wabunge, hivi ni lipi bora, tuendeleo kuwa na Idara katika Ofisi ya Waziri Mkuu au tuunde Agency ambayo tutaipa *autonomy*; ni lipi jema? *(Makofi)*

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mtanzania mwenye akili, kwa vile tulivyofanikiwa kwenye TANROADs, tulivyofanikiwa TAMESA, atasema afadhali twende kwenye Agency, itakuwa na *more efficiency*. Sasa mnaposema hakuna *interest*, hakuna nini! Vijana wangu, mnapotosha Taifa, hakuna aliyesema tumnyang'anye Rais mamlaka ya kutangaza hali ya hatari. Katiba ndivyo inavyosema ...

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, taarifa kidogo ...

MHE. DKT. HENRY D. SHEKIFU: Lakini Katiba haijamtangaza Rais kwa ajili ya .....

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali unajua muda wetu ni mdogo sana, haya nakupa taarifa.

T A A R I F A

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kama unaruhusu hawa wasaidizi wetu wampatie asome hiki kifungu hapa ili aendelee kuchangia. Kifungu cha tatu cha hii Sheria ya *Emergency Powers Act*, kwa sababu amesema, maafu hayamo kwenye dharura. Sasa nataka akisome kwa sauti tusikie, halafu aendelee na mchango wake ili Watanzania wajue kwamba anachosema ni kweli. Kama inaruhusiwa lakini nilikuwa naomba.

MWENYEKITI: Hairuhusiwi, kaa. *(Kicheko)*

MHE. DKT. HENRY D. SHEKIFU: Mheshimiwa Mwenyekiti, kijana huyu ana tabia ya kupotosha na anaendelea kupotosha. Mimi nilikwishasema mwanzoni, nikasema hivi, unatangaza hali ya hatari katika maafu kama kinachotokea pale kitaathiri umma. Nikatoa mfano, Dodoma leo kama itaungua yote, huwezi kwenda Mwanza, huwezi kwenda Kigoma, kwa hiyo, unatangaza hali ya hatari, kwa sababu watu wasije wakaendelea kwenda Dodoma, inaweza kuleta maafu makubwa, ndiyo inatangazwa hali ya hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini kama unatangaza maafu, ni kama vile Rais alivyokwenda Kahama juzi kuwapa pole, hajatangaza hali ya hatari, limetokea, hajatangaza. Kwa hiyo, huu ni upotoshaji ambao umeundwa na Upinzani. *(Makofi)*

Nawaomba Watanzania wawe waangalifu sana, hasa kipindi hiki, maana kila anayeamka anazungumza vyake. Sisi Wana-CCM ni wengi na mimi inaniudhi mnapotaja hii Serikali ya CCM! Wananchi wameiamini CCM, waacheni Wananchi waamue wenyewe. *(Makofi)*

Twendeni mwaka huu tukaone, kama CCM itashindwa, *Wallahi* nawahakikishia hatutashindwa, ama! *(Kicheko/Makofi)*

Nawaambia ukweli, mimi ni Mwenyekiti, *I declare interest*, ninawahakikishia hatutashindwa. Nenda Tanga kama utaweza, huwezi. Huwezi, kwa sababu mnayoyafanya ni kupotosha umma. Nilitaka tuwekane sawa vijana wangu. Mimi naomba wote tuna nia njema ya kuiongoza nchi na wote tumepewa mamlaka, sasa ninyi kwa sababu mnangoja wakati wenu, msiseme uongo kuwachafua wengine, wala msitutukane, hatuna kosa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kurudia, mimi naomba tukubaliane, tunaunda Agency kwa ajili ya kuongeza *efficiency*, si vinginevyo. Sasa kama una mchango wa kuboresha, lete mawazo yako ili Agency ifanye kazi vizuri.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Naomba kuunga mkono hoja na nawaomba Wabunge wote tuunge mkono hoja na vijana wangu kule mbele. Ahsanteni sana. (Makofi)

MWENYEKITI: Ahsante. Waheshimiwa Wabunge, sasa namwita Mheshimiwa Waziri!

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, ukweli niseme, kwa niaba ya Serikali nimefarijika sana kupata nafasi ya kusimama tena hapa mbele ya Bunge lako Tukufu ili niweze kupitia hoja mbalimbali za Waheshimiwa Wabunge katika makundi yao, nikianza na Kamati, Kambi ya Upinzani, Waheshimiwa Wabunge waliochangia kwa kusema ndani ya Bunge na Waheshimiwa Wabunge ambao wamechangia hoja hii kwa njia ya maandishi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nimshukuru Mwenyekiti wa Kamati. Hotuba ya Mwenyekiti wa Kamati, Mheshimiwa Rweikiza, Mbunge wa Bukoba Vijijini, imeonyesha ni kwa kiasi gani Kamati ilifanya kazi ya kutosha na kuchukua jukumu lake la Kikanuni na la Kikatiba, kuishauri Serikali katika Muswada huu. Hivyo basi, naomba niseme, katika vikao mbalimbali ambavyo tulika na Kamati na kushughulikia Muswada huu, Kamati ilitusaidia sana na tulikwenda sambamba katika majadiliano ili kuboresha Muswada huu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimshukuru pia Kiongozi wa Kambi ya Upinzani, amesoma Maoni ya Kambi Rasmi ya Upinzani na ameenyesha mtazamo wa Kambi ya Upinzani katika jambo hili, ambao unapingana na mawazo ya Serikali na unapingana pia na mawazo ya Wabunge wengi ambao wamechangia wakiunga mkono hoja hii ya Serikali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, niseme tu, ni mazoea kuona mambo mengi yanayoletwa na Serikali hata kama mambo hayo ni mema, ni mara chache sana Kambi Rasmi ya Upinzani imekuwa ikiyanga mkono hata kama mambo hayo ni mema. Kwa hiyo, uzoefu huo umejitokeza pia hata katika ajenda hii ya leo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, wachangiaji 18 wamechangia kwa kusema ndani ya Bunge, lakini Waheshimiwa Wabunge wawili wamechangia kwa maandishi na michango yao tumeipokea.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama nilivyosema wakati nawasilisha Muswada huu leo asubuhi, nchi yetu imekuwa sasa hivi ikipata ongezeko la maafa kutokana na mambo mbalimbali. Hapa naomba nikubaliane na Mheshimiwa Rajab, Mheshimiwa Rajab naye amekubaliana na yale niliyoyasema asubuhi, amesema, mabadiliko pia ya kiuchumi kama gesi iliyopatikana katika nchi yetu, inaweza kulipelekea Taifa hili kuwa na mfumo ambao utaweza kweli kudhibiti hali ya hatari, lakini na majanga ama maafa yatakayotokea.

Mheshimiwa Mwenyekiti, namshukuru sana Mheshimiwa Rajab, ingawa amekubaliana na nilichokisema, lakini baadaye ameshindwa kuunga mkono hoja hii! Sasa ninasema, sisi kama Serikali, tulichokileta mbele ya Bunge leo ni upungufu uliojitokeza katika Sheria ya Mwaka 1990.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa busara na akili ya kawaida, Serikali inaposema Sheria ya Mwaka 1990 ilikuwa haiisaidii nchi hii kuweka *management* za kuzuia maafa katika nchi ya Tanzania, leo tunaleta Sheria ambayo itasaidia kuzuia maafa katika nchi ya Tanzania kwa kutumia Sheria, Wabunge wanasema hapana. Leo nataka Watanzania waelewe, Serikali inapoleta Sheria ambayo itasaidia kuweka *management* za kupunguza athari na kujiandaa kukabiliana na maafa yatakapotokea na Mheshimiwa Rajab kasema kwa mfano yakitokea kule kwenye gesi, Wabunge wanasema Serikali haifikiri hapana!

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, tunatakiwa kuyapima mambo haya kwa ukubwa na utashi wake. (Makofi)

Leo Serikali inasema kwamba, ni lazima kutengeneza *management* ambazo zitaweza kukabiliana na maafa yakitokea, kwa mujibu wa sheria na hatimaye maafa yakishatokea, Serikali iweke sheria ya kurejesha hali kama ilivyokuwa mwanzo; Wabunge wanasema kwamba hapana, sheria hii haifai!

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni kweli ushauri tunaopeana ndani ya Bunge ni sahihi?

Ninaomba niyaseme haya kusudi Watanzania waelewe nini kilicholetwa na Serikali hii. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, tumeeleza toka asubuhi matokeo chanya ya sheria hii kama itapitishwa leo na Bunge kwa Taifa letu. Baada sasa ya kuyasema hayo, naomba nieleze wazi kuwa, kwa kadiri muda utakavyoniruhusu, nitaendelea kujibu hoja za Wabunge na kama muda hautaniruhusu, basi hoja hizo zitakazobakia zote zitaletwa mbele ya Bunge lako kwa maandishi rasmi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hebu nianze na hoja zilizotolewa na Kambi ya Upinzani. Hoja zilizotolewa ndani ya Bunge hili na Kambi Rasmi ya Upinzani, nitaanza kuzijibu hizo kwanza. Hoja hizo zimejikita katika mtawanyiko wa maeneo tofauti. Hoja ya msingi kubwa iliyokuwa inasimama hapa leo, Muswada huu utakwenda kupokonya madaraka ya Rais ya Kikatiba. Hiyo ndiyo hoja kubwa ambayo ilikuwa imejikita katika mchango hasa wa Kambi ya Upinzani.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba niseme hivi, wakati natoa Taarifa ya Serikali hapa Bungeni, nilisema yafuatayo:-

Muswada huu unakuja na Jedwali la Marekebisho. Jedwal la Marekebisho, baada ya majadiliano ndani ya Kamati na Serikali, ilikwenda kugundua kwamba, kuna umuhimu wa kufanya marekebisho katika Ibara ya 27 ya Muswada ulioletwa na Serikali. Marekebisho hayo yamezingatia ushauri wa Kamati na imeweka sasa utaratibu wa Wakala wa Maafa kuhakikisha kwamba, utakapofanya kazi zake, hautaingiliana na hayo madaraka ya Rais ya Kikatiba, lakini madaraka ya Rais kwa mujibu wa Sheria ambayo imekuwa ikizungumzwa hapa toka asubuhi, Sheria ya Hali ya Hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama tayari Serikali imeshaona tatizo hilo na imeleta Jedwali la Marekebisho, lakini wachangiaji waliochangia humu ndani na Msemaji Mkuu wa Kambi ya Upinzani, alikuwa miongoni mwa watu waliotushauri Serikali kufanya marekebisho hayo. Sasa hiyo shida ya kuendelea kuuonyesha Umma wa Watanzania kwamba, Serikali haijasikia, kilicholetwa hapa ni hovyoy, hakifai, inatoka wapi! (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba niseme, tunapozugumza Sheria ya Hatari, ninayo hapa nakala ya Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari kwenye nchi yetu. Sasa nitasema yafuatayo:-

Huu Muswada umeweka huo utaratibu na umeweka utaratibu kwa kuzingatia pia kwamba, kuna Sheria hiyo ya Mamlaka ya Hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukipitia kwenye Sheria hii ya Mamlaka ya Hatari na nikirudi kwenye hoja ya Msemaji wa Kambi ya Upinzani anayosema, anatushangaa sisi Serikali tunapopoka madaraka ya Rais, tunakwenda kumpa Waziri mwenye dhamana na hapa ni

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Waziri Mkuu; na anaendelea kutushangaa kwamba, hata sisi Mawaziri wote hapa wenye busara eti hatujui kufikiri!

Sasa mimi nataka, Wanasheria wapo humu ndani, tusaidiane kwa pamoja, asiyeweza kufikiri katika jambo hili ni sisi Serikali na Mawaziri tulioko hapa; ni mtoaji taarifa wa Kambi Rasmi ya Upinzani ama ni Kamati kwa ujumla wake?

Mheshimiwa Mwenyekiti, nataka kusema hivi; baada ya Serikali kufanya mabadiliko kwenye Kifungu cha 27(2) na kumwagiza Waziri huyo mwenye dhamana, atakapokuwa anatoa hizo taarifa zake za hali ya hatari, ni lazima afanye hivyo kwa mujibu wa kifungu cha (4) cha Sheria ya Hatari. Hayo ndiyo tuliyoyafanya.

Kifungu cha 4(1) cha Sheria ya Hatari kinasema kwamba, Mheshimiwa Rais atapokea hizo taarifa za hali ya hatari kutoka kwenye *authorities* zake alizonazo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa nataka kusema yafuatayo:-

Kama Mheshimiwa Rais, sisi kwanza kama Serikali, kifungu hicho cha 27(2) tumekifanyia marekebisho. Kama katika kifungu hicho tunachokizungumza hapa cha 4(1) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, ambacho pia kinatoa dhamana ya Mheshimiwa Rais kupokea hizo taarifa kutoka kwenye *authorities* zake hizo; sasa nataka kujibu ifuatavyo:-

Miongoni mwa *authorities* ambazo ameziunda Mheshimiwa Rais ni pamoja na Ofisi ya Waziri Mkuu, tena kwa mujibu wa Katiba. (Makofi)

Ofisi ya Waziri Mkuu ama nafasi ya Waziri Mkuu, imeundwa kwa mujibu wa Katiba ya nchi yetu ya Tanzania.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Kifungu cha 52(3) kinasema; katika kutekeleza madaraka yake, huyo Waziri Mkuu, ambaye anaundwa Kikatiba, Waziri Mkuu atatekeleza au kusababisha utekelezaji wa jambo lolote au mambo yoyote ambayo Rais ataagiza yatekelezwe. Sasa Waziri Mkuu huyu, kaka yangu Mheshimiwa Tundu Lissu, tarehe 17 Desemba, 2010, baada ya Mheshimiwa Rais, kwa madaraka hayo hayo ya Kikatiba ya kuanzisha hiyo Ofisi ya Waziri Mkuu, ya kumuweka Waziri Mkuu, alitoa Hati Idhini ya kufanya kazi Waziri Mkuu. Hati Idhini hiyo Namba 494 ya Mwaka 2010 imesema, Ofisi ya Waziri Mkuu ina majukumu yafuatayo:-

La kwanza, uratibu wa shughuli za Serikali. Ya pili, kuongoza shughuli za Serikali Bungeni. Ya tatu, usimamizi na uratibu wa shughuli za dharura na maafa. (Makofi)

Mheshimiwa Rais, kwa kutumia madaraka ya Katiba, kwa kuzingatia kifungu hicho nilichokisoma cha Katiba, akampa madaraka haya Waziri Mkuu. Waziri Mkuu ataenda kutoa taarifa kwa Rais kwa kuzingatia Sheria ile ile ambayo Mheshimiwa Tundu Lissu ametuambia sisi Mawaziri wote hatukufikiri, lakini sasa namwambia tulifikiri wenzake na tukalionga hilo na ndiyo maana tukabadilisha kifungu cha 27(2). Kwa hiyo, Rais atapokea taarifa hii kwa *authority* ambayo tena iko kwa mujibu wa Sheria na kwa mujibu wa Katiba.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hali hiyo, Mheshimiwa Tundu Lissu na Mheshimiwa Mkosamali, itabidi watuombe radhi, kwa sababu wanatudhalilisha, wanaidhalilisha Serikali yetu bila sababu ya msingi. (Makofi)

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninarudia kusema, Serikali hii, Mheshimiwa Mkosamali alitumia maneno hapa hayakufurahisha kabisa, anamshangaa eti Mheshimiwa Rais kuwemo ndani ya *Cabinet* halafu hashughuliki na sheria hizi. Sisi Watendaji wake tupo na ndiyo maana tunakwambia kwamba, kila tunapooni kuna shida, tunafanya kazi na kuweka mambo yakae sawasawa. *(Makofi)*

Kwa hiyo Mheshimiwa Mkosamali, hata kama hutataka kufanya hapa, una deni la kumwomba radhi Mheshimiwa Rais, kwa maneno hayo ambayo uliyasema. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nataka niseme jambo moja, haya ni nitayaweka yataendelea kubaki kama kumbukumbu na yataendelea kubaki kama kumbukumbu ya utendaji kazi wa Serikali yetu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nataka niseme jambo moja; hivi maafa yote ni kweli ni maafa ambayo yanatakiwa kutangazwa chini ya kifungu hiki cha Sheria ambacho kimekuwa kikizungumzwa toka asubuhi cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari? Ukiangalia siyo maafa yote yanayotakiwa kutangazwa kama ni maafa ambayo yameshafika, yame-graduate kufika kwenye ile hali ya hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nataka nisome kifungu cha Katiba, ambacho toka asubuhi kinasemwa kimevunjwa na sisi Serikali tumekivunja.

Kifungu cha 32 cha Katiba ya Nchi ambacho ndiyo kinaelezea mamlaka ya Rais, tunayaheshimu. Nami nikwambie, sisi Mawaziri na Wabunge wa Chama cha Mapinduzi, tunaongoza kwa kumheshimu Rais kuliko Wabunge wengine humu ndani. Tunamheshimu sana.

Madaraka ya Mheshimiwa Rais Kikatiba yamewekwa katika Kifungu cha 32(1), lakini ukienda katika Kifungu cha 32(6) unakuta maelezo mazuri sana ya jinsi hali hii ya hatari itakavyosemwa. Ninafikiri eneo hilo nitakuja kulisema vizuri nitakapokuja kutoa ufafanuzi wa suala hili kama ni la Muungano ama si la Muungano.

Serikali leo tumeulizwa; nani mwenye mamlaka ya kutangaza hali ya hatari?

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninasimama hapa kifua mbele kwamba, sisi kama Serikali tunaelewa mwenye mamlaka hayo ni Mheshimiwa Rais peke yake. Mheshimiwa Rais kwa mujibu wa Katiba, kwa mujibu wa Sheria hii ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, lakini pia kwa mujibu wa marekebisho tuliyoyaleta katika Kifungu cha 27, bado mamlaka hayo tumemwachia Mheshimiwa Rais mwenyewe. *(Makofi)*

Kwa hiyo, Rais wetu ataendelea kufanya hivyo, hatutampoka hayo madaraka na wala hakuna anayetamani kuchukua madaraka hayo ya Rais ya Kikatiba. Tutaendelea kuheshimu Katiba yetu mpaka pale tutakapokuwa tumeanza kuitumia Katiba mpya tunayoipendekeza ambayo itashinda kwa kishindo hivi karibuni. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaomba nirudie kusema kwamba, kwenye Sheria hii ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, ukienda kwenye Kifungu cha 5(2), sijui kwa nini hili hawakulieleza! Msemaji wa Kambi ya Upinzani, kaka yangu mpenzi, mdogo wangu Tundu Lissu, ninamheshimu kweli kweli, lakini leo kwa kweli amenifikisha mahali sijaweza kumwelewa. Kaka Tundu Lissu unaelewa hata ile Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, Kifungu cha (5), pale kuna *delegation* ya *power* ya Rais. Toka asubuhi humu tumekazana kwamba, Rais anapokwa, Rais anapokwa, lakini ukienda kwenye hii Sheria kuna kifungu ambacho kinamruhusu hata Rais mwenyewe ku-*delegate* ile *power* ya utoaji wa hiyo taarifa ya hali ya hatari kwa Makamu wa Rais ama kwa

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Kiongozi mwingine yeyote anaye-exercise power yake. Ipo kwenye hii Sheria. Kwa hiyo kwa kuzingatia sheria hizi zote, hivi nani mwenye ubavu wa kukurupuka wa kupora madaraka hayo ya Rais kiurahisi rahisi hivyo?

Mheshimiwa Mwenyekiti, niendeleo kusema kwamba, ilitolewa hoja hapa kuwa Muswada huu hauna ulazima kabisa kwa sasa, siyo wakati wa kuuleta Muswada huu. Mimi naomba niseme, Muswada huu una ulazima mkubwa tena mkubwa sana; kwani Muswada huu kama nilivyosema mwanzo, unaenda kuweka utaratibu mzuri jamani wa kusimamia maafa katika nchi yetu. Muswada huu tumesema kabisa utakwenda kuungana na Mifumo ya Sheria nyingine. Kwa mfano, Sheria ya Serikali za Mitaa na Sheria za Mamlaka za Miji.

Mheshimiwa Mwenyekiti, wote hapa tunajua, sheria hizi mbili nilizosisema, zimeanzisha Kamati za Maendeleo toka ngazi ya kijiji, ngazi ya kata, ngazi ya wilaya, ngazi ya mkoa. Sasa kama sheria hizi zimeanzisha Kamati hizo za Maendeleo kwenye ngazi hizo nilizosisema na ngazi hizo zote Sheria hizo za Maendeleo zinafanya kazi nzuri sana. Waheshimiwa Wabunge, sisi wote ni mashahidi, bajeti zote tunazopitisha hapa ndani ya Bunge, zinaanzia kwenye ngazi ya kijiji. Kule kwenye ngazi ya kijiji zile Kamati za Maendeleo kutoka kule chini kwenye kata mpaka kuja wilayani na mkoani ndizo zinazofanya hii kazi. Sasa sisi leo tunasema tunaanzisha Kamati hizo kwenye ngazi hizo tunazosisema na Kamati hizo tunazozianzisha zitakwenda kufanya kazi kwenye zile *instrument* ambazo zimeshatengenezwa na sheria hizo tulizozitaja. Utakwenda kule kukutana na Kamati ya Maendeleo ya Kijiji, kule ile Kamati sisi sasa tunaenda kuibatiza itafanya pia kazi ya kushughulika na masuala haya ya maafa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tumesema moja ya majukumu yake itakuwa ni kushughulikia uhamasishaji na upatikanaji wa rasilimali na hii imejionyesha katika Kifungu cha 13 mpaka cha 21.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwenye mjadala hapa imejionyesha, kila tuliposema habari ya rasilimali, watu wamepeleka mawazo kwenye rasilimali fedha moja kwa moja. Siyo rasilimali fedha tu, kwenye maeneo hayo kwenye ngazi hizo mbalimbali, rasilimali zitakazotakiwa kwenye eneo husika siyo fedha peke yake.

Mheshimiwa Mwenyekiti, wakati nawasilisha Muswada huu asubuhi nimesema mpango wetu kama Serikali tunataka Mipango hii ya Maafa tuiingize kwenye Mipango ya Maendeleo ya Taifa. Sasa kama tunataka kuiingiza kwenye Mipango ya Maendeleo ya Taifa, ina maana itatakiwa ianze toka kwenye ngazi za vijiji kuja mpaka huku juu na isitoke juu kwenda chini. Kwa mantiki hiyo, rasilimali zitakazotafutwa pale zitategemea hali halisi ya mahali husika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tujiulize, tumesema Muswada huu unataka kwenda kutengeneza miundombinu ya kuzuia majanga ya maafa, miundombinu itakayosaidia pia kufanya tafiti. Kuna maeneo unaweza ukafika, kwa mfano, Dodoma ama maeneo ya kule kwetu, eneo la Bonde la Ufa tunapoelekea eneo la Ziwa Nyasa, matetemeko ya ardhi ni makubwa. Kamati zile za Vijiji zikapate nguvu ya kutambua kama maafa haya yakitokea hapa hivi tunaweza kuwaweka Wananchi wetu sehemu gani. Hiyo ndiyo Mipango tunayoweza kuisema na itajadiliwa kwenye ngazi ya kijiji na haitahitaji ngazi ya Taifa kule juu ndiyo waje kupanga vitu vya namna hiyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaomba nisisitize kwamba, Muswada huu umefika kwa wakati mwafaka na ni muhimu sana. *(Makofi)*

Muswada unaanzisha Jukwaa la Maafa, Wakala wa Maafa pamoja na mambo mengine ambayo yatasaidia katika kushughulikia maafa. Kwa sasa taratibu hizo zinafanyika, lakini ni lazima tutengeneze utaratibu wa kisheria utakaotuwzesha kuyafanya hayo.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, hivi tunapoamua kuanzisha hiyo Agency tunasema iwe na Baraza, Baraza lile litakuwa na kazi ya kusimamia Agency yetu ifanye majukumu kadiri ya tunavyofikiri inafaa. Ni lazima; huwezi kuanzisha Agency ambayo haina Bodi ya kuitazama Agency inafanya kazi gani; vinginevyo, hakutakuwa na maana ya kuanzisha Agency yoyote ile kama haina chombo cha kuisimamia.

Kwa hiyo, tunaamini kabisa kwamba, kwa kufanya hivyo, uratibu huu wa Menejimenti ya Maafa utakwenda kama tunavyofikiri.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaomba nisisitize kwamba, suala hili tunalolizungumza hapa la maafa siyo jambo la Muungano. Nilikuwa nategemea tunapozungumza suala hili la maafa, tunapokwenda kwenye Katiba, Nyongeza ya Kwanza, Kifungu kidogo cha (5) kinazungumzia hali ya hatari. Sasa kama sisi kwenye Muswada tumeshafanya marekebisha ya Kifungu cha 27, ina maana hali ya hatari tumeiacha bado kwenye mikono ya Mheshimiwa Rais mwenyewe kama ilivyo. Kwa hiyo, hapa hatuna hoja ya kuvunja Katiba. Vilevile Katiba yetu katika Kifungu cha 32(6) inasema kama ifuatavyo:-

“Kwa madhumuni ya kuondoa mashaka juu ya ufafanuzi au utekelezaji wa masharti ya ibara hii (ibara hiyo inayompa Rais madaraka ya hali ya hatari), masharti ya sheria iliyotungwa na Bunge na sheria nyingine yoyote inayohusu utangazaji wa hali ya hatari kama ilivyotajwa katika ibara hii, yatatumika tu katika sehemu ya Jamhuri ya Muungano ambapo hali hiyo ya hatari imetangazwa. Sasa, sisi tumewaambia hapa asubuhi, kule Zanzibar wenzetu wamepitisha Sheria ya Maafa ya kwao nafikiri tarehe 23 Februari, 2015. Sisi tunatengeneza sheria yetu. Kuna mtu alisema kama meli itakuwa imezama Zanzibar ama huku Bara, inawaunganisha Watanzania wote, sasa nani atakuwa na jukumu la kutangaza hiyo hali ya hatari kwa Muswada huu kwamba tumepoka hayo madaraka?”

Kwanza, Katiba hapa imetuelekeza, yakishatokea hayo ni maafa, ina maana yamefika kwenye *level* ambayo ni *extreme* na vyombo vinavyohusika, zile *authorities* zinazohusika zikampa taarifa Mheshimiwa Rais, Mheshimiwa Rais ndiyo atakayetangaza hali ile. Atakapotangaza, kifungu kinampa hiyo nguvu, kama ajali imetokea Zanzibar atatangaza hali hiyo ya hatari kwa maana ya kule mahali kulipotokea maafa ya tukio hilo kwa kadiri atakavyopata taarifa na atakavyoona inafaa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninaomba niseme kwamba, ninawaomba sana Waheshimiwa Wabunge, waitazame Sheria hii kwa umuhimu wake. Waone nia njema ya Serikali na wayatazame mabadiliko tuliyoyafanya ili tuweze kuipitisha ianze kutumika kwa wakati na kuifanya nchi yetu iendane na wakati na isiondoke katika Mipango na namna mbalimbali ambazo nchi na Mataifa mengine yamekuwa yakifanya katika harakati hizi za ku-*manage* maafa kwa sababu sisi siyo kisiwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, yako maneno hapa yalisema Sheria ya Mwaka 1990 haikuwahi kuwa *gazetted*, kanuni zake hazikuwahi kufanyiwa kazi yoyote ile. Mheshimiwa Tundu Lissu aliniambia hapa lazima niye na majibu na lazima niseme na mimi nasema. Nitasema haya kwa kifupi na muda wa vifungu utakapofika tukifika kwenye vifungu husika, Mheshimiwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali ataniambia.

Kwa mujibu wa Kifungu cha 12 cha Sheria ya Urekebu, Rais anayo mamlaka ya kuridhia na kutoa tamko kupitia Tangazo la Serikali kwamba, sheria zote zilizoko katika toleo fulani zitaanza kutumika kama zilivyofanyiwa urekebu na Mwandishi Mkuu wa Sheria na kuthibitishwa na Mwanasheria Mkuu wa Serikali. Kufuatia Tangazo la Rais alilolitoa mwaka 2002, hakuna tena

Nakala ya Mtandao (Online Document)

sababu kwa Waziri kuitangaza Sheria hii kwa sababu ilikutwa na mtiririko wa urekebu ambao nimeusema hapa kwa Kifungu cha 12 cha Sheria hiyo ya Urekebu. Kwa mantiki hiyo, baada ya kutangazwa kwa toleo la mwaka 2002, hapakuwa na mantiki kwa Waziri kuitangaza Sheria hii ya Maafa na uratibu wa misaada, Sura ya 244, kuanza kutumika. Mwanasheria wetu Mkuu atatoa maelekezo ya kina muda utakapofika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Kamati nayo ilifanya kazi nzuri sana. Katika maoni ya jumla ya Kamati yaliyopo ukurasa wa 5 wa Taarifa ya Kamati ya Bunge kuhusu kuzijengea uwezo na uelewa Kamati za Mikoa, Wilaya, Kata na Vijiji, kuimarisha miundombinu, kutoa elimu kwa Wananchi na kuweka mifumo mizuri ya kuzuia maafa. Muswada wa Sheria inayotungwa umezingatia maoni yaliyotolewa na Kamati.

Kamati ilisema ni lazima kutoa taarifa ya maneno ambayo awali yalikuwa yametolewa tafsiri ili kuondoa utata katika matumizi yake. Ushauri umezingatiwa na tafsiri za maneno mbalimbali zimetolewa katika Jedwali la Marekebisho. Aidha, tafsiri ya neno “*disaster risk reduction*” iliyowekwa katika Muswada inabaki kama ilivyo, kwa kuwa lengo la tafsiri hiyo katika Muswada ni kupunguza madhara yanayoweza kutokea na siyo kupunguza uwezekano wa matukio baada ya maafa. Neno “*hazards*” tafsiri yake imetolewa katika kipengele A cha Jedwali la Marekebisho.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Kamati pia ilizungumzia tafsiri ya *Emergency Management Center* iwepo. Neno hilo halijatumika kwenye Muswada. Aidha, Serikali inakubaliana na mapendekezo ya kuongeza tafsiri ya neno la *Emergency Operation Center* kama ilivyo katika Ibara ya 5(2)(d).

Kuongeza maneno ya “*and for the betterment of the victims of disaster.*” Serikali inakubaliana na mapendekezo hayo na haina tatizo kabisa. Kuongeza Wajumbe kwenye Baraza, mfano, Katibu Mkuu wa Wizara ya Mambo ya Ndani ameongezwa katika Jedwali la Marekebisho, kwa hiyo, ushauri huo wa Kamati tumeuchukua.

Kipindi cha nyongeza ya kushika madaraka ya Mkurugenzi Mkuu kuwa kimoja tu cha miaka kadhaa, ushauri wa Kamati pia umechukuliwa. Pendekezo la kuongeza kifungu kidogo cha 23(2) tunasema ni dhahiri Kamati za Maafa katika ngazi zote zitatekeleza majukumu yake chini ya Wakala, kwa sababu Wakala ndiyo atakayetengeneza hizo *instrument* zote ili kusaidiana na Kamati zake.

Mpangilio wa vifungu; ushauri huu wa Kamati umepokelewa. Kuongeza maneno ya *assault* na *delays* katika Ibara ya 38 (a), ushauri huu wa Kamati pia umezingatiwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tumeweza pia kuzingatia hoja za Kamati kama nilivyosema.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja za wachangiaji; Mheshimiwa Mkosamali ameeleza sana jinsi Serikali ilivyovunja Katiba na hilo nimeshalisema. Ukomo wa utendaji wa Mkuu wa Mamlaka, Mheshimiwa Nyambali alilizungumza sana; Serikali inakubaliana na ushauri huo wa Mheshimiwa Mbunge na tuone namna tutakavyoweza kuuzingatia. Wakala tunasema kwamba, aidha uteuzi wa muda huo utategemea pia utendaji wake kwa kadiri utakavyokuwa unakidhi pia matakwa, kwa sababu siyo lazima apitishie kipindi chote, anaweza pia hata akaondolewa kabla ya muda wake.

Wajumbe wa Jukwaa Mheshimiwa Nyambari aliwazungumza kwa muda wa kutosha. Kwa mujibu wa Muswada huu, suala hili limezingatiwa kiasi cha kutosha katika Muswada wetu. *Concept* ya kuwa na Wajumbe wenye utaalum ili kuhakikisha Agency hiyo inaongozwa na

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Wajumbe ambao watakuwa na utaalim. Kifungu kidogo cha 7 na kifungu kidogo cha 4 kimepewa kazi hiyo ya kuhakikisha tutakuwa na Wataalam ambao watakuwa wanalingana na mahitaji yetu.

Mheshimiwa Msigwa yeye aliuliza tuna Wataalam wangapi wa Maafa katika nchi yetu. Suala hili la maafa ni la mtambuka. Kwa kuwa ni suala mtambuka kwenye *instrument* mbalimbali za Serikali na hasa kupitia Wizara mbalimbali, ukienda Wizara ya Mambo ya Ndani kwenye Jeshi la Zimamoto kule kuna Wataalamu ambao wana ujuzi wa maafa. Ukienda kwenye Jeshi la Wananchi wa Tanzania kwa *instrument* ileile ya Mheshimiwa Rais, kule kuna Wataalamu hao. Ukirudi kwenye Taasisi mbalimbali ndani ya Serikali yetu, Wataalamu hao wapo. Kwa hiyo, nimtoe hofu Mheshimiwa Msigwa, Wataalamu hao wapo, kazi itakayobakia ni kujenga uwezo kwa Kamati zetu na kuhakikisha zinaweza kufanyiwa kazi ya kutosha na hasa *training*.

Mheshimiwa Halima Mdee alisisitiza akauliza kwa nini tusibakie na sheria ileile badala ya kuleta sheria mpya? Waheshimiwa Wabunge, mimi nasema kwamba, ukweli tumeleta Sheria hii mpya ya Maafa ili hasa kukidhi mazingira ya sasa tuliyonayo katika nchi yetu ya Tanzania. Kufanya mabadiliko katika Sheria ya Mwaka 1990, ukaweza kufanya vitu vyote ambavyo wanafikiri ni muhimu kwa wakati tulionao sasa, tungeweza kujikuta tuna-come up na sheria ambayo inakuwa na viraka vingi.

Namwomba Mheshimiwa Halima apende vitu vipya wakati mwingine kama tunavyopenda Katiba yetu mpya inayopendekezwa basi na sheria hizi mpya tuzipende tu hivyo hivyo, kwa sababu zote zina nia njema kwa maendeleo ya nchi yetu ya Tanzania.

Masuala ya vyanzo vya mfuko na namna gani tuta-*manage* yote yameonyeshwa katika sheria hii ambayo tumeleta mbele yetu.

Mheshimiwa Lucy Owenya na Mheshimiwa Rajab pia wamenipa michango yao kwa maandishi. Naomba niseme kwamba, tumeipokea na pia yote tutaifanyia kazi, kwa sababu yapo maeneo ambayo mmetushauri vitu ambavyo tunatakiwa kuvifanyia kazi na hasa wakati wa kutengeneza Kanuni.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimalizie kwa kuwashukuru sana Mheshimiwa Jasson Rweikiza na Mheshimiwa Tundu Lissu, kwa kuchangia kwa kusema. Hao wote walikuwa Viongozi wakiwakilisha makundi yao ndani ya Bunge.

Tulipokea mchango wa maneno kutoka kwa Mheshimiwa Nyambari Chacha Mariba Nyangwine, Mheshimiwa Felix Mkosamali, Mheshimiwa Dkt. Dalali Peter Kafumu, Mheshimiwa Ester Bulaya, Mheshimiwa Goodluck Ole Medeye, Mheshimiwa Halima Mdee, Mheshimiwa Susan Kiwanga, Mheshimiwa Meshack Opolukwa, Mheshimiwa Hamad Rashid Mohamed, Mheshimiwa Yussuf Salehe, Mheshimiwa Esther Matiko, Mheshimiwa Rajab Mbarouk, Mheshimiwa Mchungaji Msigwa, Mheshimiwa Henry Shekifu na Mheshimiwa Vita Kawawa.

Kati ya Wabunge hawa waliosema, ingawa suala hilo halikuwa likihusika kabisa na Muswada wetu, lakini walikuwa wanaitaarifu Serikali, majanga yaliyotokea katika maeneo wanayoyawakilisha. Kwa mfano, Mheshimiwa Ole Medeye alizungumzia sana tatizo la njaa katika eneo lake. Kwa hiyo, naomba niwahakikishie kwamba, Serikali itatumia utaratibu unaotakiwa kupokea taarifa hizo zote kwa mfano za upungufu wa chakula katika maeneo husika na tutaona namna gani tutaweza kuzifanyia kazi. Vilevile kama nilivyosema mwanzo, Mheshimiwa Lucy Owenya na Mheshimiwa Rajab, wao walichangia kwa maandishi, kwa hiyo, tunawashukuru sana kwa kazi hiyo nzuri ambayo wametufanyia.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya kutoa mchango huu kwa kiasi cha kutosha na kujibu hoja za Waheshimiwa Wabunge na makundi mbalimbali, sasa naomba kutoa hoja ili Muswada huu sasa uweze kupita katika taratibu zinazotakiwa na uweze kupitishwa kuwa sheria kamili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kutoa hoja.

(Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa)

(Muswada wa Sheria ya Serikali Ulisomwa Mara ya Pili)

KAMATI YA BUNGE ZIMA

Muswada wa Sheria ya Wakala wa Usimamizi wa Maafa wa Mwaka 2014 (The Disaster Management Bill, 2014)

Ibara ya 1

SCHEDULE OF AMENDMENTS TO BE MOVED BY THE HON. TUNDU A. M. LISSU, THE MEMBER OF PARLIAMENT FOR SINGIDA MASHARIKI CONSTITUENCY AT THE SECOND READING OF A BILL ENTITLED THE DISASTER MANAGEMENT ACT, 2014

(Made under Kanuni ya 86(11) of the Kanuni za Kudumu za Bunge, 2013)

The Bill entitled The Disaster Management Act, 2014 is hereby amended as follows:

- A. In Part I, by deleting the whole of Part I in its entirety;
- B. In Part II, by deleting the whole of Part II in its entirety;
- C. In Part III, by deleting the whole of Part III in its entirety;
- D. In Part IV, by deleting the whole of Part IV in its entirety;
- E. In Part V, by deleting the whole of Part V in its entirety;
- F. In Part VI, by deleting the whole of Part VI in its entirety;
- G. In Part VII, by deleting the whole of Part VII in its entirety;
- H. In Part VIII, by deleting the whole of Part VIII in its entirety;

Dated at Dodoma this 20th day of March, 2015.

.....
Tundu A.M. Lissu
Member of Parliament

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu!

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, kabla sijaanza kueleza hoja yangu, naomba tupate maelekezo ya namna tutakavyopiga kura kuhusiana na Muswada huu. Kama nilivyosema kwenye hotuba yangu ya asubuhi, sheria hii inahusu jambo la Muungano. Masuala ya maafa, masuala ya hali ya hatari, yapo kwenye Orodha ya Mambo ya Muungano na Muswada huu unaiondoa Zanzibar katika operesheni ya sheria kwenye masuala ambayo tunayazungumzia. Sasa tutapigaje kura? Naomba tupate ufafanuzi.

MWENYEKITI: Naomba ukae basi Mheshimiwa Lissu. Masuala ya kura na maamuzi yatakuja baada ya hatua hii, kwa hiyo, tushubiri. *(Makofi)*

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Lissu!

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. Baada ya mwongozo wako, naomba niseme kwamba, nimependekeza Sehemu ya Kwanza ya Miswada yote ifutwe kuanzia kifungu cha kwanza, cha pili na cha tatu, kwa sababu zifuatazo:-

Kwanza kabisa, kuhusiana na kifungu cha kwanza, kifungu hiki kama nilivyosema kinaweka rehani mamlaka ya Rais ya kutangaza hali ya hatari kwa Waziri kutangaza tarehe ya sheria kuanza kutumika. Hoja ambayo niliizungumza asubuhi na Mheshimiwa Waziri hajajibu ni kwamba, endapo Waziri hatatoa hiyo *notice* ya kusema sheria hii itaanza kutekelezwa lini, maana yake ni kwamba, sheria haitatekelezwa. Uzuri amekiri mwenyewe kwamba, hiyo sheria ambayo wanapendekeza kuifuta iliyotungwa mwaka 1990 mpaka mwaka 2002 wakati tunafanya *revision* ya sheria zetu, ilikuwa haijatolewa tarehe ya kuanza kutumika. Kisheria ilikuwa haijaanza kutumika.

Sasa kwa Mawaziri wenye utaratibu wa kujisahau namna hii na siyo sheria hiyo peke yake na Sheria ya Maafa yenyewe imetungwa mwaka 1986 imekuja kutamkwa ianze kutekelezwa mwaka 2000, miaka 14 baadaye. Tukiweka masharti kwenye aya ya kwanza kwamba, sheria hii itaanza kutumika pale Waziri atakapotangaza kwenye Gazeti la Serikali, maana yake ni kwamba, tutaenda kulekule kwa miaka yote. Mawaziri hawafanyi kazi wanajisahau, mamlaka ya Rais yatakuwa yamewekwa mateka kwa mamlaka ya Waziri ya kutamka tarehe ya sheria kuanza kutumika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, kifungu cha kwanza chote kiondoke. Kikiondoka, sheria ikibaki kimya, maana yake ni kwamba, kwa mujibu wa Sheria yetu ya Tafsiri za Sheria, itaanza kutumika pale ambapo Rais ataisaini. Kwa hiyo, huhitaji kumfunga Rais kwa kusema sheria yake itaanza kutumika tarehe ambayo Waziri ataamua, *you simply cross that out*, itaanza kutumika siku ambayo Rais atasaini, kesho yake. Kwa hiyo, hiyo aya ya kwanza iondoke yote kwa sababu hizo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, aya ya pili inahusu matumizi ya Sheria hii kwa Tanzania Bara. Masuala ya maafa naomba nirudie tena, masuala ya maafa ni Masuala ya Muungano, *regardless of whether Zanzibar wana Idara au hawana*, lakini masuala ya maafa ni masuala ya Muungano na ushahidi upo kwenye Muswada wenyewe. Ukiangalia Sehemu ya Sita ya Muswada, inazungumzia masuala ya hali ya maafa na hatari. Muswada wenyewe Sehemu ya Tano unasema shughuli wakati wa maafa na hali ya hatari.

Kwa hiyo, wanatambua kwamba huu Muswada unahusu masuala ya hali ya hatari. Sasa kama unahusu masuala ya hali ya hatari na maafa ni hali ya hatari. Ukisema utatumika Tanzania Bara peke yake, maana yake ni kwamba, kwenye Orodha ya Mambo ya Muungano, jambo la tano la Mambo ya Muungano ni mamlaka juu ya mambo yanayohusika na hali ya hatari. Kwa hiyo, Muswada unabadilisha Katiba, unabadilisha Orodha ya Mambo ya Muungano, unakiuka Katiba. Nimeomba hicho kifungu cha pili kifutwe chote kwa sababu hiyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, hicho kifungu cha tatu chote, hoja yangu kama nilivyosema tangu asubuhi ni kwamba, kwanza tuna sheria ya kushughulikia masuala haya. Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, inatupa silaha za kutosha kabisa kushughulikia masuala ya maafa. Kama Sheria hiyo wanaona haifai, walete Muswada wa kuifuta tutunge sheria nyingine. Kwa hali ilivyo sasa hivi, tuna Sheria ya Maafa na tumekuwa nayo tangu mwaka 1986.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja zangu kwenye hivyo vifungu vitatu ni hiyo kwamba, vifutwe vyote kwa sababu ambazo nimezisema.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri!

NAIBU WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, namwelewa sana kaka yangu Tundu Lissu *concern* yake. Ukimsikiliza sana hivi vipengele vyote anavibeba kwa misingi miwili ifuatayo:-

Kipengele cha kwanza anakibeba kwa uadilifu na utendaji kazi wa Serikali, kwa hiyo, hana imani kama kweli utekelezaji wa kisheria wa kutoa Tangazo la Sheria hii utafanyika kwa muda ili sheria hii ianze kufanya kazi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, katika hilo mimi naomba kumwambia kwamba, Serikali sisi ndiyo tuliojua umuhimu wa Muswada huu na ndiyo maana tukauleta. Sasa kama leo tutauleta Muswada huu halafu Waziri mwenye dhamana arudi tena kule asiende kutekeleza majukumu yake, hiyo *experience* ambayo ilishapita ilishapita na baada ya kupita ndiyo maana kwa maelezo niliyoyatoa tuliamua kufanya kile tulichoweza ili kuhakikisha sheria iliyokuwepo iendelee kufanya kazi ili iweze kutoa nafasi kwa Serikali yetu kuhudumia haya majanga ya maafa katika hali tuliyokuwanayo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukija kwenye hili ambalo Mheshimiwa Tundu Lissu anaendelea kusisitiza kwamba, suala hili bado ni suala la Muungano. Ukiangalia kwenye Katiba ambayo Mheshimiwa Tundu Lissu anaendelea ku-*insist* kwamba tunaivunja, nilisoma vifungu ambavyo vimezungumza. Sasa ukienda kwenye Kifungu cha (6) hata Mheshimiwa Rais mwenyewe amepewa maelekezo kwenye Katiba kwamba, atakapotaka kutoa hali hiyo ya hatari ataenda kutangaza hali ya hatari katika sehemu ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambapo hali hiyo ya hatari imeshatokea. Kwa maana hiyo, ni wazi kwamba, suala hili la hali ya hatari linalosemwa halifanani na suala tunalolizungumza sisi la maafa ambalo tumekuja kuliondoa kutoka kwenye hali ya hatari inayoonekana kwenye Katiba kwa kutengeneza kifungu kwenye ibara yetu ya 27.

Mheshimiwa Tundu Lissu, baada ya ku-*comply* Kifungu cha 27(2) kuamua sasa ni lazima kiendane na Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, ina maana kabisa kwenye hiyo *extreme position* ya hali ya hatari, hapo sasa hatuna ujanja mwingine lazima tu-*comply* na Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari. Katika mazingira ya maafa ya kawaida, kwa mfano, Peramiho kumetokea maafa ya kawaida, Sheria hii sasa ndiyo itaendelea ku-*cut across* na itajibu hoja za hayo maafa mengine. Ikishakuwa *too extreme* kwa maana ya kutakiwa kutamkwa hali ya hatari, kwa mujibu wa Katiba yetu na nguvu aliyopewa Mheshimiwa Rais, sasa kile kifungu sisi tulichokiweka kitakwenda kutoa hiyo *definition* na hapo Waziri mwenye dhamana hana tena mamlaka hayo. Kwa kufanya hivyo, hakuna jambo la Muungano ambalo tutakuwa tunaingiliana nalo.

Tutabakia kuheshimu Katiba, tuheshimu masuala ya Muungano na masuala mengine yataendelea kuwa *managed* kwa kadiri ya taratibu zilivyo na ndiyo maana umeona Zanzibar wana sheria na sisi leo tuna sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi naomba vifungu hivi vya sheria vibaki kama vilivyo ili Muswada huu ukiwa sheria uweze kufanyiwa kazi vizuri. (Makofi)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu!

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. Majibu ya Waziri hayaridhishi hata kidogo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hakuna hali ya hatari ndogo na hali ya hatari *extreme*! Hali ya hatari ni hali ya hatari, inaweza ikawa kwa nchi nzima, kwa kijiji, kwa mkoa au kwa eneo lolote. Kunapotokea janga, maafa, vita, mafuriko na kadhalika, ni hali ya hatari na ndivyo inavyosema Sheria yetu ya Mamlaka ya Hali ya Hatari.

Sasa, kama hali ya hatari ni hali ya hatari kwa mujibu wa Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari na kama hali ya hatari kwa jinsi walivyoitafsiri kwenye Muswada wenyewe, hawajasema hii ni kwa ajili ya Kijiji tu au kwa ajili ya Wilaya tu, hapana, wamesema ni hali ya hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, haiwezekani haya maneno anayoyasema Mheshimiwa Waziri yakakubalika. Masuala ya hali ya hatari ni masuala ya Muungano. Rais ana mamlaka ya kutangaza hali ya hatari Mkokotoni Zanzibar au kwenye Kijiji cha Lituhi Songea au Peramiho au Mahambe kwetu. Ana mamlaka hayo kwa sababu hakuna hali ya hatari ndogo wala *extreme*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sababu hiyo, sheria hii inagusa mambo ya Muungano na kama inagusa mambo ya Muungano, kwa kuondoa Zanzibar kwenye mamlaka ya hali ya hatari ya Rais, inakinzana na Katiba. Inakiuka Orodha ya Mambo ya Muungano. Orodha ya Mambo ya Muungano imesema wazi kwamba, mambo yote yanayohusika na hali ya hatari, *item (v)* ya Mambo ya Muungano haijasema mambo yanayohusika na hali ya hatari kwa nchi nzima, ni mahali pote.

Sasa sheria inakiuka Katiba. Itakuwa vizuri labda Mheshimiwa Waziri angefanya kile ambacho Sheria yenyewe ya Mamlaka ya Hali ya Hatari imefanya. Sheria hii inatakiwa iwe ya Muungano, kama hawataki kuifanya iwe ya Muungano, inakiuka Katiba inatakiwa iondoke yote.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu, *with due respect* wewe ni Mwanasheria mzuri sana, *tittle* ya hii Sheria ina-*spell out crystal clear*; *This Act may be cited as the Disaster Management Act of 2014*, kwa Kiingereza. Kwa Kiswahili inasema; Sheria hii itaitwa Sheria ya Usimamizi wa Maafa ya Mwaka 2014, haizungumzii hali ya hatari. Hali ya hatari ambayo ipo katika Nyongeza ya Mambo ya Muungano, inazungumzia mambo ya hali ya hatari ya *National Security*, usalama wa Taifa. Tumevamiwa, Zanzibar imevamiwa, wahaini wameingia Singida, *terrorists* wameingia Singida, Mafia au Pemba, hiyo ndiyo hali ya hatari.

Mimi nakuomba Mheshimiwa Lissu, kwa hili itabidi nilihoji Bunge. *With due respect*, ningekuomba ui-wave kwa sababu hii sheria imejiandika vizuri tu. Kiswahili imeandikwa kwamba sheria hii itaitwa Sheria ya Usimamizi wa Maafa ya mwaka 2014. Kwa Kiingereza *this Act may be cited as the Disaster Management Act*, haizungumzii masuala ya usalama. Sheria hii haibadilishi wala kuingilia au kuvunja mamlaka ya Rais. Mheshimiwa Lissu, nakuomba *think twice* wakati AG anazungumza ujaribu kutoa maamuzi. Mheshimiwa AG!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru kwa kunipa fursa hii ya kushauri kwenye suala hili. Kimsingi mamlaka ya kuitafsiri Katiba katika nchi ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania yako kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali. (*Makofi*)

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru pia kwa mwongozo ulioutoa. Naomba nilirejeshe tu Bunge hili Tukufu katika Ibara ya 32(2) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kuhusu yale mambo ambayo yakitokea ndiyo hali ya hatari.

“Rais aweza tu kutangaza kuwa kuna hali ya hatari iwapo-

- (a) Jamhuri ya Muungano iko katika vita au;*
- (b) kuna hatari hasa kwamba Jamhuri ya Muungano inakaribia kuvamiwa au kuingia katika hali ya vita; au*
- (c) kuna hali halisi ya kuvurugika kwa amani ya jamii au kutoweka kwa usalama wa jamii katika Jamhuri ya Muungano au sehemu yake yoyote kiasi kwamba ni lazima kuchukua hatua za kipekee ili kurejesha amani na usalama; au*
- (d) kuna hatari dhahiri na kubwa, kiasi kwamba amani ya jamii itavurugika na usalama wa raia kutoweka katika Jamhuri ya Muungano au sehemu yake yoyote ambayo haiwezi kuepukika isipokuwa kwa kutumia mamlaka pekee; au*
- (e) karibu kutatokea tukio la hatari au tukio la balaa au la baa ya kimazingira ambalo linatishia jamii au sehemu ya jamii katika Jamhuri ya Muungano; au (Makofi)*
- (f) Kuna aina nyingineyo ya hatari ambayo kwa dhahiri ni tishio kwa nchi”.*

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukiangalia (a) – (d), haya ni masuala ya ulinzi na usalama na haya kimsingi ndiyo ya hali ya hatari. Kipengele (e) kwa sehemu fulani ndiyo unaona yale maafa lakini ni tofauti sana na mengine na ndiyo maana sasa kwa mujibu wa Ibara ndogo ya (6) ya Ibara hii ikawekewa utaratibu mahsusi wa kuya-manage haya maafa. Hii siyo mara ya kwanza tunakuwa na sharia kama hii, tumekuwa na sheria inaitwa *The Disaster Coordination and Relief Act* ya mwaka 1990 ambayo inafutwa na sheria hii na Katiba hii ikiwepo. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, hii Ibara ndogo ya (6) inasomeka hivi:-

“Kwa madhumuni ya kuondoa mashaka juu ya ufafanuzi au utekelezaji wa masharti ya ibara hii, masharti ya sheria iliyotungwa na Bunge na sheria nyingine yoyote inayohusu utangazaji wa hali ya hatari kama ilivyotajwa katika ibara hii, yatatumika tu katika sehemu ya Jamhuri ya Muungano ambapo hali hiyo ya hatari imetangazwa”.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sababu katika Orodha ya Mambo ya Muungano yanayotajwa chini ya Nyongeza ya Kwanza ya Katiba hakuna suala la maafa, ndiyo maana Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar wakatunga sheria yao mwaka huu wa 2015 ya ku-manage maafa. Sheria ile inasema mamlaka yale yako chini ya Rais wa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, hakuna sehemu yoyote katika Muswada huu ambapo una-*purport*, moja, kuirekebisha ile Sheria ya Mamlaka ya Rais ya Kutangaza Hali ya Hatari. Muswada huu hauifuti hiyo sheria na Rais atabaki na mamlaka hayo. Ikitokea kwamba jambo hili limekuwa la kimaafa kwa mujibu wa ile ibara ndogo ya (2)(e) na kwamba limegeuka kuwa hali ya hatari, Rais atatangaza hiyo hali ya hatari hata huko Zanzibar, kwa hiyo, mamlaka yake yanabaki pale. Vilevile, Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar haina Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari. Kwa hiyo, hili niliona kwamba tuliweke vizuri.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo la pili ni kwamba, si mara ya kwanza kwa Bunge hili kutunga sheria zinazotoa mamlaka kwa Waziri kutangaza tarehe ya kuanza kutumika kwa sheria. Nadhani hata jana tumetunga sheria ya aina hiyo. Ni mahsusi kwa sababu inatoa fursa kwanza kanuni zitungwe, pili kuweka zile *institutional frameworks* zile zinazotajwa katika sheria ambazo zinaenda pia na *resources*, ziwe *in place* kusudi sasa utekelezaji wa sheria unapoanza uanze mara moja.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kulishauri Bunge lako Tukufu kwamba, kwa maana ya umuhimu wa masuala ya maafa haya na jinsi yanavyoshughulikiwa kama yalivyofafanuliwa na Waheshimiwa Wabunge wengi tu humu ndani, suala hili haliwezi kuchukua muda mrefu kabla ya Waziri mwenye dhamana hajalitangaza. Nafahamu wasiwasi wa Mheshimiwa Lissu na natambua kuwa huyu ni msomi mzuri, lakini kwenye hili naomba kushauri kwamba msimamo wa sheria jinsi nilivyoshauri ndivyo ambavyo inafaa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini pia naomba kushauri kwamba, kwa utaratibu huu wa kutaja ibara zote, yeye sasa ameikataa sheria yote hii kwa maana ya zile sehemu zote. Tukirudi kifungu kwa kifungu japokuwa tunapokaa hapa tunapaswa tupitie kifungu kwa kifungu, basi ili iwe na hoja angetamka kifungu kwa kifungu ili tukipitie kifungu chote, *that is the essence* lakini ukiweka tu kwa *parts* kwamba *part one* yote au *part two* yote siyo sahihi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kitu kingine kwenye sheria hii, hatuhitaji hata kupiga kura kwa ajili ya hii kwa sababu Muswada umetamka kwenye ibara ya 2 kwamba:-

"This Act shall apply to Mainland Tanzania".

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama Muswada unasema utatumika *Mainland Tanzania* ni wakati gani ambapo unaweza ukasema itumike na Zanzibar? Hii itabidi sasa twende kwenye *drawing board*, ina maana tuanze kui-consult Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar kwamba jamani hili vipi, hatuwezi kufanya hivyo!

MJUMBE FULANI: Kila upande una sheria yake.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Ndiyo, kila upande una sheria yake. *So far* Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar haijalalamika hapa kwamba ninyi bwana mbona mnatunga sheria hii bila kutushirikisha? *Otherwise there is no any conflict!* Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar haijalalamika kwenye hili kwa sababu ina sheria yao. Hapa sasa anayelalamika ni nani? *(Makofi)*

MJUMBE FULANI: Ni ya mwezi wa pili.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Na sheria hii ni mpya tu maana imepitishwa mwezi wa pili. *In fact* Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar walianza wao yaani wao wametutangulia kwenye suala hili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hata haya mambo ya hizi *Agencies* (Wakala) zinazozungumzwa...

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mwanasheria Mkuu, nakushukuru sana.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu, wote tunatambua uwezo wako...

Nakala ya Mtandao (Online Document)

(Hapa Mheshimiwa Tundu A.M. Lissu alikuwa amesimama)

MWENYEKITI: Nitakupa nafasi kabla sijalihoji Bunge lakini nasema kwa hili *let the government win the day*. Haya Mheshimiwa Lissu. (Makofi)

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba sana, hili suala siyo juu ya uwezo wangu wa kisheria, hili suala ni juu ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Kwa hiyo, sizungumzi hapa kwa sababu nataka nionekane mjuaji, ni suala la Katiba. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni bahati mbaya sana watu wanazungumza kama alivyofanya Mwanasheria Mkuu wa Serikali pamoja na Waziri bila kuangalia Muswada waliuleta unasemaje. Mwenyekiti, naomba uangalie kama una nakala, Sehemu ya Tano ya Muswada, *title* yake inasema, "Shughuli wakati wa Maafa na hali ya Hatari." Huo ndiyo Muswada wa Serikali. Kwa hiyo, Muswada huu unaleta masharti au unazungumzia hali ya hatari. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni kweli kwenye Muswada hawajazungumza chochote juu ya Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari na ndiyo kosa walilofanya. Ukiweka masharti ya hali ya hatari bila kutaja Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari unaibadilisha *impliedly*. Mwanasheria Mkuu wa Serikali alitakiwa ajue kwamba *actually* anaibadilisha Sheria ya Hali ya Hatari, Sheria Sura ya 101 bila kutamka hivyo, "*implied amendment*". Kwa hiyo, siyo suala la uwezo, *issue* ni kwamba, Muswada huu unahusu Mamlaka ya Hali ya Hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tafsiri ya hali ya hatari ni nini kwenye sheria yenyewe na tafsiri ya maafa ni nini kwenye Muswada? Hoja yangu ya asubuhi na sasa ni kwamba, tafsiri hizo mbili ya kwenye Muswada na kwenye sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari zinalingana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari kwenye sehemu ambayo haizungumzii vita inasema:-

"All other disasters or natural calamities within the United Republic whether caused by natural causes or otherwise which could achieve such a serious nature as to be of national concern." (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kukiwa na mafuriko Kilosa *is a natural calamity*. Kukiwa na tetemeko la ardhi mahali popote pale, *is a natural calamity*. Ni maafa, ni hali ya hatari kwa mujibu wa sheria hii na ni maafa kwa mujibu wa Muswada. Kwa hiyo, Muswada unazungumzia mambo yaleyale yaliyopo kwenye sheria tayari na ndiyo hoja niliyosema. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, haiwezekani tukakwepa hoja kwa kusema kwamba Muswada huu hauzungumzii mambo ya hali ya hatari wakati wenyewe wamesema kwenye Sehemu ya Tano shughuli wakati wa maafa na hali ya hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tafadhali kama Bunge linaamua na nimesema kwa sababu Muswada huu unabadilisha matakwa ya Katiba kwa kufanya *amendment* kwenye mambo ya Muungano yanayohusu mamlaka ya kutangaza hali ya hatari, ni mambo ya Muungano, Muswada huu unahitaji kupigiwa kura *by a special majority*, theluthi mbili upande wa Bara na theluthi mbili upande wa Zanzibar, ndiyo matakwa ya Katiba. (Makofi)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nina *last word*, hatuwezi tukajibishana, mimi ndiye ninazungumza wa mwisho kwa sababu ndiye mtoa hoja.

MJUMBE FULANI: Aaaaah!

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, hoja itafungwa na mtoa hoja.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Sawasawa Mwenyekiti.

MWENYEKITI: Hebu malizia.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nimalizie kwa kusema hivyo kwamba, kama kuna ugumu wa kufanya hili suala kuwa la Muungano, tunabadilisha Katiba, hatuwezi tukakwepa masharti ya lazima ya Ibara ya 98(1)(b) ya Katiba inayosema ukibadilisha jambo kwenye Orodha ya Mambo ya Muungano unahitaji kuungwa mkono na theluthi mbili ya Wabunge wote kutoka Tanzania Bara na theluthi mbili ya Wabunge wote kutoka Tanzania Zanzibar. Muswada unabadilisha mambo ya Muungano upigiwe kura kama inavyotaka Ibara ya 98(1)(b) ya Katiba.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru. (*Makofi*)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri si una *amendment* ya hii?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Ndiyo!

MWENYEKITI: Mheshimiwa AG!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba tena kurejea Ibara ya 32(6), pamoja na kuwepo kwa Katiba hii hakukuzuia sheria kutungwa na kwa kawaida utekelezaji wa Katiba unafanywa kupitia sheria, *principal legislation* halafu zile sheria zenyewe "*principal legislation*" zinatekelezwa kupitia kanuni.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa hapa kuna sheria inayoitwa *The Emergence Powers Act* lakini inatoa mamlaka hayahaya kwa Rais kutangaza, kama hiyo anaichukulia ndiyo hali ya hatari. Hata maudhui ya Muswada huu kwenye ile Ibara ya 27 na jana tulipata ushauri mzuri kutoka kwa Mheshimiwa Tundu Lissu na Kamati, bado yana-*peg authority* ya kutangaza hali ya hatari kwa Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Sasa ni wapi ambapo mamlaka ya Rais yanapokwa au kuporwa? (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, hiyo Ibara inasema itakapotokea *any issue* katika sehemu yoyote ya Jamhuri ya Muungano, Rais ataitangaza hiyo kwa huko ilikotokea. Kwa hiyo, ikitokea Zanzibar, Rais atatangaza kwa mujibu wa hii Ibara ndogo ya (6), labda niisome tena.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Ninayo.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa amekiri kwamba anayo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, katika hili naomba kulishauri Bunge lako Tukufu akiwemo na rafiki yangu Msomi, Mheshimiwa Tundu Lissu, kwamba hili tulimalize kwa namna hii kwa sababu *seriously* kulifanya Bunge kuwa *academic school* si vizuri.

WAJUMBE FULANI: Aaaaah!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana. (Makofi)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, maelezo yaliyotolewa na Mheshimiwa AG ni maelezo hayo ambayo niliyasema toka mwanzo. Naendelea kuisitiza kwamba, baada ya sisi kufanya *amendment* yetu ile, hakika imetutoa kabisa katika ule muamala ambao sisi tulikuwa tunataka kupora hayo madaraka anayoyasema Mheshimiwa Tundu Lissu. Sasa kama tutaendelea kubakia tu hapo ili mradi tung'ang'anie tu dhana kwamba tunapora madaraka ya Rais na hivyo tunavunja Katiba, wala hatutaimaliza hii kazi. Vinginevyo labda sasa utuhaji kwa uelewa ambao tumeshautolea ufafanuzi wa kutosha ili tuweze kuendelea na hatua nyingine.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri hebu soma hiyo *amendment* Serikali iliyofanya ambayo inaondoa utata.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, *amendment* ambayo tumefanya kwenye Ibara ya 27 inasema:-

"Where, upon satisfaction by the Minister that the emergency disaster warrants proclamation of state of emergency, the Minister shall, in accordance with the procedure provided for under section 4 of the Emergency Powers Act, inform the President of the occurrence of the events and circumstances which may necessitate or lead to the declaration of a state of emergency in that area or locality."

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa tukiishayasema hayo tunafanya nini? (Makofi)

MWENYEKITI: Haya Mheshimiwa Lissu mtoa hoja fungu hoja yako tumalize.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu, subiri ngoja nimpe nafasi Mheshimiwa Zitto dakika tatu.

MHE. KABWE Z. ZITTO: Mheshimiwa Mwenyekiti, katika hiyo *amendment* ambayo Mheshimiwa Waziri ameisema, anazungumza kwamba, *the Minister informs the President to invoke, Minister hawezi kum-inform the President to invoke. The President is supposed to invoke* kwa *discretion* yake yeye mwenyewe. Kwa hiyo, *amendment* naomba wakaandike vizuri ili kuweza kuhakikisha kwamba hatutoi *power* ya Rais kuweza kutekeleza majukumu yake. (Makofi)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri, si mnayo *amendment* nyingine?

MBUNGE FULANI: *Further schedule.*

MWENYEKITI: Hiyo anayosema Mheshimiwa Zitto iko *amendment* yake nyingine?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, hapana hii tuliyoisema siyo ile aliyonayo Mheshimiwa Zitto.

MWENYEKITI: *No, no, no, kuna amendment* nyingine hapa. Waheshimiwa kuna *further schedule* hapa, Mheshimiwa Waziri hebu isome ni *page* moja hii hapa.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, (SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, tunasema:-

"Where, upon satisfaction by the Minister that the emergency disaster warrants proclamation of state of emergency, the Minister shall, in accordance with the procedure provided for under section 4 of the Emergency Powers Act, inform the President of the occurrence of the events and circumstances which may necessitate or lead to the declaration of a state of emergency in that area or locality." (Makofi)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu, fungua hoja yako.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. Hapohapo, hapo ndiyo kosa la Serikali.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hilo pendekezo la Serikali linasema Waziri atakaporidhika kwamba kuna hali ya hatari, maana yake ni kwamba Waziri asiporidhika Rais hatatangaza hali ya hatari. Kwa hiyo, ili Rais atangaze lazima Waziri aseme. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa naomba nisome masharti ya kifungu cha 4(2) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, kinasema:-

"Where the President after receiving information in accordance with subsection (1) is satisfied..." Rais akiridhika. (Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ...*"if the President is satisfied that there exists in any area or locality of the United Republic a situation which necessitates the declaration of a state of emergency, he may, by proclamation published in the Gazette, declares that there exists a state of emergency in the United Republic or in the area or locality of it concern".*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, wanapoka mamlaka ya Rais kwa kuyafanya dependent na ridhaa ya Waziri. Sheria imesema Rais ndiye, kaa! (Kicheko/Makofi)

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari inasema Rais ndiye atakayeridhika, nyie mnaotaka Urais mko wapi? (Kicheko)

MBUNGE FULANI: Mnapokwa!

MWENYEKITI: Rais ndiye atakayeridhika, mapendekezo ya Serikali yanasema Waziri akiridhika ndiyo Rais atangaze. (Makofi)

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, kama hii kitu hatui-sort sasa hivi, maamuzi nitakayofanya, kipengele hiki tutakiacha, tutaacha watalaam wa Serikali wakirekebishe, bado na hii ina *state of emergency* ili wairekebishe halafu turudi kuendelea, *we can do that*. Tunaweza kuendelea na vifungu vingine waifanyie marekebisha halafu tutakuja kuipitisha. (Makofi)

Mheshimiwa AG!

WABUNGE FULANI: Aaaah!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, ukisoma kifungu cha 4(1) cha Sheria hii ya Mamlaka ya Hatari kinasema hivi kwa Kiingereza:-

Nakala ya Mtandao (Online Document)

“The President shall by directions under his hand, provide for the procedure to be complied with by specified authorities in informing him of events and circumstances in any area or locality within the United Republic, which may necessitate or lead to the declaration of a state of emergency in that area or locality”.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa procedure mojawapo ambayo imekuwa provided for ni kwa mamlaka haya kwenda kwa Waziri mwenye dhamana ya Muswada huu. Ngoja, ngoja, that is a procedure. Ili uipate hii Mheshimiwa huwezi ukasoma subsection (2) peke yake ya huu Muswada, ni lazima uanze na lbara ndogo ya (1). Sasa lbara ndogo ya (1) ndiyo inasema kutakapokuwepo na circumstance za aina hiyo, mara nyingi natumia hii ya Kiingereza ngoja nisome Kiswahili, inasema:-

“Pale hali ya hatari inapojikusanya kwenye maafa ni ya aina ambayo kwamba inahitaji hatua za kipekee, Baraza litapendekeza kwa Waziri kwamba hali ya hatari itatangazwa katika eneo lolote au kwa Tanzania Bara pale baada ya Waziri kuridhika kwamba hali ya hatari ya maafa inaruhusu kutangazwa kwa hali ya hatari, Waziri atamuomba Rais kutumia uwezo wake aliopewa na Katiba”.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa hii haijafanyiwa mabadiliko kwa nini? Hapa Waziri ameshauriwa, nikisoma kwa Kiingereza ndiyo inakuwa nzuri sana, ameshauriwa na Baraza, sasa siyo ukishauriwa tu unatekeleza tu bila kujiridhisha. Kwa hiyo, Waziri mwenye dhamana na Mheshimiwa Shekifu ametusaidia sana kwenye Bunge hili kwa kutoa mifano ya suala hili kwa mfano wa Kahama – Shinyanga. Pale kama Mkuu wa Mkoa angekuwa amemshauri Rais kwamba hii tangaza kuwa ni state of emergency ni lazima ujiridhishe. Waziri mwenye dhamana akishajiridhisha kutokana na recommendation alizopewa na Baraza, yeye sasa ndiyo anamu-inform Mheshimiwa Rais kwa kuzingatia hizi procedures zilizotajwa hapa. Rais hapa alikuwa ni chair wa Baraza la Mawaziri lililopitisha hiki na Mheshimiwa Mkosamali alisema kama angeona kwamba madaraka yake yanaenda kupokwa asingekubali hii.

WABUNGE FULANI: Aaaah!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, kwa mara nyingine tena kwa heshima na taadhima, naomba kushauri kwamba kama hali yenyewe ni hii, mimi nifikiri tupige kura tu kwa sababu kuligeuza Bunge kuwa ni academic school siyo vizuri. Mimi nasikitika sana, tusigeuze Bunge kuwa ni academic institution. (Makofi)

WABUNGE FULANI: Aaaah!

WABUNGE FULANI: Yes!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: That is it. Bunge hili lenyewe mamlaka yake ya kutafsiri Katiba siyo ya Bunge ni ya Mahakama.

MWENYEKITI: Mheshimiwa AG.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Na Mwanasheria Mkuu wa Serikali.

MWENYEKITI: Mheshimiwa AG nakushukuru, kaa.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, nimeelewa hoja ya Mheshimiwa Tundu Lissu yeye anakwenda *specific* kwenye *title* ile hatari anai-peg kwenye Katiba, hiyo ndiyo hoja yake. Vilevile Mheshimiwa Tundu Lissu, wewe ni Mwanasheria, ukija katika Katiba ambayo ameisoma AG, katika Ibara ya 32(6) inasema hivi, *clearly* kabisa:-

“Kwa madhumuni ya kuondoa mashaka juu ya ufafanuzi au utekelezaji wa masharti ya ibara hii, masharti ya sheria iliyotungwa na Bunge na sheria nyingine yoyote, inayohusu utangazaji wa hali ya hatari kama ilivyotajwa katika ibara hii, yatatumika tu katika sehemu ya Jamhuri ya Muungano ambapo hali hiyo ya hatari imetangazwa”. (Makofi)

Waheshimiwa Wabunge, kwa upande mwingine hii *title* ukisema ndiyo *ina-contradict the whole statement* ya Serikali bado *you are not right*. (Makofi)

Kwa maana hiyo, mimi sasa nitalihoji Bunge...

WABUNGE FULANI: Yes!

WAJUMBE FULANI: *Two third*.

Waheshimiwa *two third* siyo sasa hivi, sasa hivi tunapitisha vifungu hivi na mwisho ndiyo tutapiga kura kwa kuzingatia *two third not now*. Mheshimiwa Mnyaa kaa, tunakwenda hatua kwa hatua, hata watoto wenu wanaanza na *pampers*, watakuja na chupi na kadhalika, *I am sorry to say that*. (Kicheko)

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kukataliwa)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali.

MBUNGE FULANI: Sasa kura tulishapiga anasema nini tena?

MWENYEKITI: Subiri Mheshimiwa Mkosamali, Mheshimiwa Lissu ana 1 - 8, Mheshimiwa Mkosamali subiri.

MHE. TUNDU A.M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, tulikuwa tunajadiliana juu ya Sehemu ya Kwanza ambayo ina vifungu 1 - 3 tu, haya mengine tutafika tukimalizana na hili.

KATIBU MEZANI: Mheshimiwa Mwenyekiti, Mheshimiwa Tundu Lissu anapendekeza pia kuifuta Sehemu ya Pili ambayo ina Ibara ya 4 - 8.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba mwongozo kidogo.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza umechukua muda mrefu sana, Mawaziri wamejibu, tumetumia zaidi ya nusu saa kujadili hoja ya mtu mmoja. Sasa mimi nimefikiria nikaona kuwa sina haja ya kujadili hiki kifungu ambacho nimekileta kwa sababu ya ubishi tu. Yaani ninyi mmeamua hata kama mnaona jambo lina tatizo, hata kama jambo unaliona kabisa kwamba linakwenda kuumiza nchi ninyi mmeamua kupitisha. Sasa siwezi kupoteza pumzi zangu, siwezi kupoteza muda kujadili kitu ambacho najua mtakikataa kwa makusudi. (Makofi)

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali kama hoja yako umeifuta na huna maneno ya kuendelea nayo kaa chini, Katibu.

Ibara ya 1

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 2

KATIBU MEZANI: Ibara hii ilikuwa na marekebisho ya Mheshimiwa Mkosamali sasa aseme kama ana-withdraw au vipi.

MWENYEKITI: Amesha-withdraw tunaendelea.

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 3

(Ibara ilitajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho yake)

Ibara ya 4

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali umeshajitoa?

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Nimejitoa kwenye kifungu cha 2, naomba nisikilizwe.

WABUNGE FULANI: Aaaah!

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Msiwe mnazomeazomea.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja ya kifungu cha 4 inafanana sana na hoja ambazo zimeanza kuzungumzwa hapo awali. Mimi naamini kabisa kwamba huwezi kuanzisha Wakala ambaye atasimamia maafa.

MBUNGE FULANI: Simbachawene, Simbachawene.

MBUNGE FULANI: Hali ya hatari hii.

MBUNGE FULANI: Haya ndiyo maafa tunayosema hapa.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nasema kuwa huwezi ukaanzisha Wakala ambaye anaingilia majukumu ya Rais, ambaye anavunja Katiba na mambo mengine. Kwa hiyo, mimi sina maelezo mengi sana ya kupoteza muda kwa sababu najua mtapitisha kama kawaida yenu. Nachosema ni kwamba Wakala huyo hawezi kuanzishwa lazima jambo hili liwe chini ya Ofisi ya Rais, kama mnataka kupitisha pitisheni, ukweli ndiyo huo, endeeleni na shughuli zenu.

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kukataliwa)*

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho ya Serikali)

Ibara ya 5

MWENYEKITI: Mkosamali bado umezira? Bado umesusa? Sema Mheshimiwa?

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisha ya Serikali)

Ibara ya 6

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali, ni wajibu wangu kukuita.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 6 ya Muswada, naomba tusikilizane, inazungumza kuhusu mamlaka ya Wakala kuweza kuondoa watu wakati wa maafa, ku-*limit* usafiri, ku-*limit* vinywaji na mambo mengine. Haya mamlaka ambayo anapewa Wakala, hii sheria ambayo tumekuwa tunaisema toka mwanzo ya *Emergency Powers Act*, haya yote ni mamlaka ya Rais katika kifungu cha 12. Kama kumetokea hali ya hatari, Rais ndiye anaweza akazuia vitu kufanyika, watu kusafiri, vitu kusafiri viko kwenye sheria hii, kifungu cha 12. Sasa kama mnampa huyu Wakala kufanya kazi za Rais zilizoko kwenye sheria iliyopo mimi nitawashangaa na naendelea kuwaambia pitisheni lakini haya mambo yako humu, hizi ni kazi za Rais, kifungu cha 12 cha sheria kinaeleza vizuri kabisa, mamlaka ya Rais ku-*control importation, exportation na supply of commodities*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu cha 13 kinazungumzia nguvu za Rais za kuzuia baadhi ya vyombo vya usafiri kama ndege na mambo mengine. Kifungu cha 14 kinamruhusu Rais hata wakati wa hali ya hatari kuzuia mikutano na mambo mengine. Kwa hiyo, kama haya mamlaka mnampa huyu Wakala mpeni lakini ukweli ndiyo huu ambao upo kwenye Sheria ya *Emergency Powers Act*.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali, Rais kwenye Katiba si anaweza ku- *delegate* mamlaka yake? Hata sheria inasema Rais anaweza aka-*delegate*, yako kwenye Katiba. Mheshimiwa Waziri, una lolote la kujibu? Mheshimiwa Simbachawene.

WAZIRI WA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Mwenyekiti, wenzangu hawa wa Upinzani wananipa shida kwa sababu mara nyingi hapa wamekuwa wakisema madaraka ya Rais ni makubwa mno na ni mengi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sheria hii inaleta *attempt* ya kumsaidia tu Rais kutekeleza majukumu yake vizuri na kwa ufanisi kwa kuweka Wakala. Unajua tunazungumza hapa kwa ajili ya kuwasaidia Watanzania lakini kama tunasema kwa ajili ya kucheza sarakasi za siasa haujawahi kupata maafa ukipata maafa utamtafuta huyo mtu wa kukusaidia haraka na hakuna mtu anayeweza kukusaidia haraka zaidi ya Wakala. Sasa Wakala huyu kama ana-*supplement* au anamsaidia Rais kutekeleza majukumu yake na katika utaratibu Rais hawezi kufanya kila kitu yeye, ni lazima atakabidhi vyombo vingine vimsaidie lakini haiondoi madaraka yake. Kwa maana hiyo sheria hii na vipengele vyake havipokonyi madaraka ya Rais ila vinayatimiliza madaraka ya Rais. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi ninasema kwa kuwa tunatafuta *political scores* na vitu vingine lakini matatizo haya ya maafa yakikutokea utasema kungekuwa na Wakala angetusaidia kwa sababu unajua umpigie nani *specifically*, ana *resources*, anajua cha kufanya. Yakitokea matatizo hapa huwa watu wote tunawapigia *Red Cross*, unampigia sijui nani, hajulikani nani anayeweza ku-*take a quick action* katika kushughulikia jambo hilo.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa tukienda kwenye *technicalities* huku ni kwa vile tu wenzetu wanasema lakini hapa *everything is clear*, rafiki yangu Mheshimiwa Mkosamali *The Emergency Powers Act* ukiisoma vizuri kifungu cha 13, 14 unapata mambo yalivyowekwa vizuri kabisa. Jamani kama nia yetu ni kuboresha acheni huyu Wakala apatikane, wananchi ndiyo wanaoumia. Wakijua ni nani anayetakiwa kuwahudumia ni nafuu kwao kuliko wanapokuwa wanampigia simu Mkuu wa Wilaya na asipopatikana kwenye simu wanampigia Mkuu wa Mkoa na asipopatikana kwenye simu basi wanabaki wanatizamana lakini kama kuna Wakala na anajulikana ni nzuri zaidi katika kuwasaidia wananchi wetu kwenye majanga. *(Makofi)*

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, ukifuatilia huu mjadala tunavyokwenda yaani karibu kila kipengele ambacho Mheshimiwa Mkosamali anaendelea kukisisitiza bado anaendelea kubaki kwenye *concept* ileile ya kupokonya madaraka ya Mheshimiwa Rais.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi naendelea kusema kwamba jambo hili tumeshaliona na tukishaondoa yale madaraka ya Mheshimiwa Rais kwenye *amendment* yetu, maeneo mengine yote yatabakia katika ku-*manage* hizo *disaster* kwenye *areas* zile ambazo hazitakiwi kwenda kwenye hali ya hatari kama ilivyo kwa mujibu wa Katiba. Kwa hiyo, ni hapo tu na kama tusipoendelea kuelewana hapo basi mjadala huu utaendelea hivihivi mpaka tutakapokwenda kumaliza.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, maelezo yetu tumeshayatoa, tulishazingatia jambo hilo, yale mengine yanayobakia ni *disaster management* katika *levels* hizo tulizozisema na tumetoa ufafanuzi wa kutosha, kwa kweli sidhani kama tuna maelezo mengine zaidi.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kweli inasikitisha sana unaeleza Bungeni kwamba kifungu cha 6 cha Muswada kinaeleza kwamba wakati yametokea maafa au dharura huyu Wakala atakuwa na mamlaka ambayo hayo ni mamlaka ya Rais kutoa watu. Ukisoma kile kifungu cha 6(b) kinasema, *to suspend or limit sale, dispensing, transportation of alcohol, beverages, firearms and explosives*. Hayohayo ukisoma kifungu cha 12 kinasema, *even the opinion of the President it is necessary for the public advantage to control production, exportation, importation, supply of goods, water, electricity shall publish in the Gazette by declaration* na ataeleza hayohayo. Hamuelewi kitu gani, pigeni kura basi! Haya yako hapa, Rais anaweza hata akazuia barabara hii haipitiki, hakuna kupanda basi hili, yako hapa kwenye hali ya hatari, huyu *agency* hana jeshi, hana nini atazuiaje mambo haya? These guys, nafikiri waamue tu kama kawaida.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali, tulivyotoa fursa watu kupata nafasi ya kuchangia, ukasema watu wanachukua muda mrefu sasa na wewe unachukua muda mrefu halafu baadaye unakosa pumzi za kuzungumza humu ndani, mwisho wake unasema pitisheni tu. Sasa mimi labda ungeielekeza Meza kwa kila *amendment*, kaa chini Mheshimiwa Mkosamali, pumzika kwanza, pata nguvu. *(Kicheko)*

Mheshimiwa Mkosamali ungeielekeza Meza kila *amendment* yako wewe unai-wave. Kwa sababu mimi najua hoja yako lakini majibu *agency* hii ina manufaa makubwa sana ukikutwa na hilo janga. Waulizeni watu wa Kahama, waulizeni watu wa Morogoro, ile *rapid* msaada waliokuwa wanautegemea haukupatikana, *with this agency* msaada utapatikana. Sasa Mheshimiwa AG ili tufunge hoja tumalize.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nawarejesha Waheshimiwa Wabunge kwenye Katiba, nianze na Ibara ya 33 ambayo inasema:-

Nakala ya Mtandao (Online Document)

“(1) Kutakuwa na Rais wa Jamhuri ya Muungano.

(2) Rais atakuwa Mkuu wa Nchi, Kiongozi wa Serikali na Amiri Jeshi Mkuu”.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 34ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano nataka kufupisha tu, inasema hivi:-

“(3) Mamlaka yote ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano juu ya mambo yote ya Muungano katika Jamhuri ya Muungano, na pia juu ya mambo mengineyo yote yahasuyo Tanzania Bara, yatakuwa mikononi mwa Rais wa Jamhuri ya Muungano.

(4) Bila ya kuathiri masharti mengineyo ya Katiba ya hii, madaraka ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano yataatekelezwa ama na Rais mwenyewe moja kwa moja au kwa kukasimu madaraka hayo kwa watu wengine wenye madaraka katika utumishi wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano.

(5) Ifahamike kwamba masharti yaliyomo katika ibara hii hayatahesabiwa kwamba-

(a) yanahamishia kwa Rais madaraka yote ya kisheria yaliyowekwa na sheria mikononi mwa mtu au mamlaka nyingine yeyote ambayo si Rais; au

(b) yanaliza Bunge kukabidhi madaraka yoyote ya kisheria mikononi mwa mtu au watu au mamlaka yoyote ambayo si Rais”.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 35(1) inasema:-

“Shughuli zote za utendaji za Serikali ya Jamhuri ya Muungano zitatekelezwa na watumishi wa Serikali kwa niaba ya Rais”.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa *what is the problem?* (Makofi)

MBUNGE FULANI: Yes!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, tukirudi kwenye sheria ya *Emergency Power*, kifungu cha 13(2) kinasema, *the President or any specified authority may, in his opinion when it so necessary for the public advantage by order in writing*, ndiyo anataja mambo hayohayo ambayo ni *exactly*. Sasa Rais atakuwa anafanya kila sehemu jamani? Hayo ni masharti ya Kikatiba.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mimi nakushauri, baada ya ushauri huu wa kisheria ambao ni Katiba mimi naomba tupige kura tu.

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Mkosamali unavyozungumzia *agency* anazuia watu wasinywe pombe *it is true*, haiwezekani kwenye mazingira kama hayo kuna watu wana vilio, wengine wanalewa, wengine wanatembea na silaha. Kwa hiyo, ni lazima kuwe na *some sort of humanity* wa yule *agency* ailete kuonea huruma watu ambao wamepata majanga hayo. Mheshimiwa Kafumu!

MHE. DKT. DALALY P. KAFUMU: Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nataka kusema kwamba *powers* za *agency*, kifungu cha 6(1) kama alivyokuwa anasema Mheshimiwa Mkosamali, hizi ni kazi za *agency* kwa shughuli za maafa na kila maafa siyo *disaster* ambayo ina *warrant emergency*. Kwa hiyo, hizi kazi zinafanywa wakati *agency* inashughulikia maafa yaliyotokea lakini kama hayo maafa yatakuwa na *scale* kubwa ya *ku-warrant emergency* tunaenda

Nakala ya Mtandao (Online Document)

kwenye kifungu alichosema Mheshimiwa Waziri, hatutapoka kazi za Rais. Hapa anafanya kazi kwa *level* ya mamlaka yale ambayo amepewa hii *agency*, hafanyi kazi za Rais hapa. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali nashindwa hata kukuita, maana kila ukisimama unasema pitisheni, pitisheni sasa nataka kupitisha unataka kusimama tena. Nielewe moja unasimama au nipige kura?

MBUNGE FULANI: Amesimama!

MWENYEKITI: *No! No!* Ulishatamka kwamba pitisheni na iko kwenye *Hansard*. Haya sasa simama sema. (*Kicheko*)

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nianze na mtoa hoja wa mwisho Mheshimiwa Kafumu, kama tulivyosema sheria hii inavyoeleza maana ya dharura inajumuisha majanga, maafa na vita na kila kitu, kwa hiyo, ieleweke kwamba hiyo. Mamlaka haya ya Rais ya kuzuia watu wasifanye shughuli, wasisafirisha vitu na nakadhalika anayatoa kwa maandishi na yanachapishwa kwenye Gazeti la Serikali. Katika hali ya kawaida haya mamlaka ya Rais huwezi ukasema unayapeleka kwa Wakala na yeye afanye hayahaya bila Rais kujua na kinyume cha sheria hii. Utakuwa umetengeneza mgogoro wa kisheria. Kunakuwa na watu wa aina mbili wanafanya kazi za aina moja.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja yangu nimeifafanua sana na naamini imeeleweka naomba upige kura.

MWENYEKITI: Nakushukuru sana.

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja liamuliwa na Kukataliwa)*

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 7

MHE. DKT. DALALY P. KAFUMU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante kwa kunipa nafasi. Ibara ya 7 napendekeza kwamba tuongeze kwenye Wajumbe wa *Council* Katibu Mkuu anayeshughulikia masuala ya Kijiolojia lakini pia tuongeze Mkuu wa Wakala wa Jiolojia Tanzania. Sababu nilizitoa wakati nachangia kwamba *geological survey* au Wakala wa jiolojia ndiko kwenye watalaam wanaojua haya masuala ya *geohazards*, maafa yanayotokana na mambo ya kijiolojia mfano matetemeko, tsunami hata mafuriko lakini pia *volcano* na kadhalika. Kwa hiyo, napenda hawa waingie kwa sababu wanahusika sana na masuala ya maafa. Ahsante. (*Makofi*)

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, katika ushauri huu wa Mheshimiwa Dkt. Kafumu, kwa mtizamo wa jinsi tulivyounda hii *Disaster Management Council*, niseme tu hapa uundwaji wa hii *council* watu wanafikiri kwamba tunaitengeneza kwa ulaji lakini ukiona hii *composition* yake na hoja anayotoa Mheshimiwa Dkt. Kafumu unaona kabisa kwamba hii ni *council* ya watendaji wa Wizara wala siyo wanaenda pale kwa ajili ya ulaji. Kwa maana hiyo, yule *Geologist* anayetoka kwa *Permanent Secretary* yaani kwa maana ya Wizara, nafikiri huyo ndiyo anaweza ku-*fit in* kwenye ile *council* lakini yule ambaye ni *Chief Executive Officer* wa *Geological Survey of Tanzania* nadhani yule hapana, kwa sababu hiyo imeanzishwa kwa sheria ikifutwa kwa mujibu wa sheria kwa hiyo unalazimisha tena sheria iweze kuondolewa. Kwa hiyo, nadhani tukimuingiza huyo

Nakala ya Mtandao (Online Document)

anayewakilisha *Permanent Secretary from the Ministry responsible for geology* nadhani huyo wala hatuna tatizo naye, nafikiri huyu tunaweza tu kumkubali akaongezeka pale.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Kafumu ukitizama Ibara ya 7(4) inasema:-

"The Council may co-opt any person during its meeting as the Council may consider necessary".

Mheshimiwa Mbunge, hiyo unayozungumzia si imo humu na Serikali si mmekubali maombi yake?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sababu hapa tunazungumzia *Permanent Secretary* sasa yule kama atakuwa *invited* kama *invitees* na anaweza akawa mtalaam wa *geology* ni *Permanent Secretary* mwenyewe, kwa hiyo, unaweza ukakuta kwamba ile hadhi imepungua. Mimi nafikiri huyo aongezeke tu wala haina tatizo.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mkosamali.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara hii ya 7 ukiitazama wanachukuliwa Makatibu Wakuu wa Wizara mbalimbali kuja kutengeneza Baraza la Usimamizi wa Maafa. Ukiangalia hawa Makatibu Wakuu wana kazi nyingi sana kwenye Wizara zao. Wala kichwani mwao hawatakuwa wana-*take time* kufikiria shughuli za maafa, wao watakuwa wanakutana tu kama kwenye kikao kujadili mambo ya maafa wakitoka pale wanakwenda kwenye shughuli zao. Aidha, hawa Makatibu Wakuu siyo kwamba wana utaalim wowote wa haya masuala ya maafa, *no!* Kwa hiyo, unachukua tu watu wa Serikali unawatengeneza vikao kwa ajili ya kukaa na kutafuna fedha za wananchi lakini hakuna hawa hawatakuwa wanafanya kitu chochote kuhusu maafa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi nachosema hili Baraza halipaswi kuwepo, ni upotezaji wa pesa, ni kuunda vyombo, sheria hii mnaanzisha vyombo karibu vitatu ambavyo vyote kazi yake ni vikao na kushauri. Ukisoma kazi za hili Baraza ni kushauri na kadhalika, ni upotezaji wa muda tu. Hakuna sababu ya hawa Makatibu Wakuu kusema watakuwa wanakutana kujadili.

Mheshimiwa Mwenyekiti, unaposema kuzuia maafa, Wizara kwa mfano ya Mazingira inawajibika kufanya shughuli zake yenyewe kama Wizara kuhakikisha miti haiishi ili maafa yasitokee kutokana na kuharibika kwa mazingira. Wizara inayohusika na *fire* inatakiwa itengeneze *system* na kadhalika. Wizara ya Ardhi, pima vizuri ili moto ukitokea magari yaweze kupita huko, huhitaji kuwa na hawa watu kukaa wafanye vikao bila sababu kwamba ndiyo umetengeneza kitu cha kutatua maafa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, mimi nasema hakuna sababu ya hiki chombo, hawa watu ni kuwafuta, Serikali iende ijipange iangalie timu ya wataalam, *expert* wa maafa ndiyo wawe hapa waweze kujadili jambo hili, siyo kuchukua Makatibu Wakuu kutengeneza mambo ya ulaji namna hii. *(Makofi)*

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza nimuombe Mheshimiwa Mkosamali kwa kweli sidhani kama ni haki sana kudharau utaalim na mchango mkubwa wa Makatibu Wakuu wanaofanya katika Serikali na kwenye Wizara zetu. Maendeleo haya yote yanayopatikana hata ndani ya Jimbo lake kama ni barabara ni lazima mchango wa Katibu Mkuu wa Wizara inayohusika na Miundombinu

Nakala ya Mtandao (Online Document)

atakuwa amechangia. Kwa hiyo, nianze kwa kusema hivyo kwamba hatuwatendei haki, ukweli hatuwatendei haki! *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nikirudi katika hoja yake niseme haya, Mheshimiwa Mkosamali asifikiri kwamba kila kikao watakachokutana Watendaji wa Serikali ni kikao cha kulipwa posho, hapana! Mfano dhahiri sisi Mawaziri wako hapa ndani kila siku tunakutana kwenye vikao vya Baraza mpaka saa nane za usiku hatulipwi posho hata siku moja. Kama anataka kuthibitisha aje kule afuatilie, jana tumemaliza kikao saa saba usiku hatujalipwa posho. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, asifikiri kwamba tunapoweka *instrument* hizi za kusaidia ku-*manage* sheria katika sheria mbalimbali ni mkusanyiko tu wa watu kula pesa, hapana, siyo kweli! Tumesema kwamba tunataka ku-*mainstream* mambo haya ya maafa yaingie katika mipango ya maendeleo kwa sasa hivi hali ilivyo mambo haya ya maafa hayaingii kwenye Mpango wa Maendeleo ya Taifa, wanaoanzisha mipango hii ni hawa Makatibu Wakuu kwenye Wizara hizi ambazo zinahusiana na maafa haya kwa asilimia kubwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, watu hawa tunawahitaji, watatusaidia ku-*mainstream* kwenye Mipango yetu ya Maendeleo na kwa kweli wala siyo kwamba wamekuja kwa ajili ya ulaji, wataatengeneza taarifa nzuri, watakutana watushauri, watasimamia *agency* yetu na shughuli itakwenda kama inavyotakiwa. Kwa hiyo, siyo sahihi kabisa kuwadharau kwa kiasi hicho ama kuona tu wanakusanyika kama *club* ya kuja kula, hapana! Naomba kifungu kibaki kama kilivyo.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwenye hiki naomba tu upigishe kura ili ulaji uendelee kwenye Taifa. *(Kicheko)*

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisha ya Serikali na ya Mhe. Dkt. Dalaly P. Kafumu)

Ibara ya 8

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 8 inazungumza juu ya kazi za Baraza hili na kama nilivyosema iwapo tunataka kweli kukabiliana na maafa kama Taifa ni lazima tuwe na *experts*, huwezi kuchukua tu Makatibu Wakuu, tuwe na watu ambao ni *serious* ambao wana-*deal* na maafa. Sasa ukiangalia hizi kazi ambazo linapewa hili Baraza ni ushauri tu, ni mambo ya kushauri shauri na hawatakuwa *permanent*. Kwa hiyo, mimi ninasema hakuna sababu ya Baraza hili na sioni kazi hapa tofauti na kukaa kupoteza muda. Kwa hiyo, sioni haja ya Baraza hili.

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kukataliwa)*

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, naongeza muda wa nusu saa mpaka saa mbili na robo. Katibu!

KATIBU MEZANI: Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya Ibara ya 8, Mheshimiwa Tundu Lissu anapendekeza kuifuta hiyo Sehemu yote ya Pili ambayo ina Ibara ya 4,5,6,7 na 8.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana. Naomba nianze kutokea nilipoachia asubuhi kwamba sheria hii hakukuwa na haja wala sababu ya kuleta Muswada huu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hiki kitu kinachoitwa Wakala wa Maafa Tanzania, kwenye Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa kinaitwa Kamati ya Maafa Tanzania. Kwa hiyo, walichofanya wamebatiza Kamati ya Maafa ya Taifa wakaipa jina jipya Wakala wa Maafa wa Taifa, mabadiliko ya jina tu. Shughuli za Wakala hazina tofauti na shughuli za Kamati katika Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa. Kimsingi shughuli ni zil zile, kinachobadilika hapa ni *nomenclature*, ni majina tu, *cosmetic changes*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa vile tuna sheria na asubuhi imeelezwa vizuri sana kwamba tatizo la usimamizi wa maafa katika nchi hii ni kwamba hakuna pesa, Serikali haitengi pesa. Ukibatiza Kamati ya Maafa ya Taifa kuwa Wakala wa Maafa wa Taifa hujaongeza senti kumi, hujatatia tatizo la kimsingi la usimamizi wa maafa ambalo ni kwamba Serikali imekuwa haitoi fedha, suala siyo majina, suala ni kwamba Serikali haijatangaza *resources*. Kwa hiyo, kifungu cha 4 chote kinachoanzisha Wakala kinahitaji kuondolewa tubaki na Kamati ambayo shida yake ni kwamba haijawahi kupewa pesa za kufanyia shughuli zake. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu cha 5 kinachopendekeza kazi za Wakala, hizo kazi za Wakala zinafanywa na Kamati ya Maafa ya Taifa imeshindwa kufanya kwa miaka yote hii kwa sababu haipewi pesa. Ukigeuza kazi za Kamati sasa hivi kuwa kazi za Wakala usipampa wakala pesa hatafanya kazi, hatuungezi senti kumi kwa kugeuzageuza majina. Kwa hiyo, kifungu cha 5 vilevile hakina sababu yoyote ya kuwepo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu cha 6 na Mheshimiwa Mkosamali anakatakata tamaa lakini siyo vizuri sana. Kifungu cha 6 kinazungumzia mamlaka ya Wakala. Mheshimiwa Mkosamali amezungumza vizuri, hayo ambayo ni mamlaka ya Wakala yanayopendekezwa kwa mujibu wa Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari ni mamlaka ya Rais.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mamlaka ya Rais ya kukataza uzalishaji wa vitu kama pombe na vitu kama hivyo, ya kuweka watu ndani, mamlaka ambayo yamezungumzwa katika Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, mamlaka hayo yanaweza yakatekelezwa na mtu mwingine endapo tu Rais ameyakasimu mamlaka hayo kwa mtu mwingine au chombo kingine.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu cha 5(1) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari kimpampa mamlaka Rais ya kukasimu lakini kinasema na naomba usikie:-

"The President may, by order published in the Gazette, delegate all or any of the emergency powers conferred upon him by the provisions this Act to the Vice President or any person exercising the powers of the President."

Mheshimiwa Mwenyekiti, *the Agency* (Wakala) haitekelezi madaraka ya Rais. Wakala haiwezi ikapewa mamlaka ya Rais! Mtu anayeweza kupewa madaraka ya Rais au anayeweza kukasimiwa madaraka ya Rais kwenye masuala haya ni Makamu wa Rais, Waziri na kuna sheria tungekuwa na muda tungeileta, lakini mamlaka ya Rais yanaweza yakatekelezwa na Makamu wa Rais, Waziri Mkuu endapo Rais atakuwa ametangaza kwa mkono wake na tangazo hilo likachapishwa kwenye Gazeti la Serikali kwamba nakasimu mamlaka yangu kwa Makamu wa Rais, endesha shughuli hizi ambazo kwa mujibu wa Sheria hii ni za kwangu. Kwa hiyo, kifungu cha 6 hakifai.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu muda wako umekwisha, nakuongezea sekunde 10 tu.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana. Kwa hiyo, kifungu cha 6 chote kinaingilia mamlaka ya Rais na Rais hajakasimu madaraka yake kwa mtu yeyote hapa, hatujaletewa hata ushahidi huo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu cha 7 kinaunda kitu kinaitwa *Tanzania Disaster Management Council* (Baraza la Maafa la Tanzania). Kwenye Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa hicho kinachoitwa Baraza kina jina lake, kinaitwa *Tanzania Disaster Relief Committee - TANDREC*. Sasa tunabadililbadili majina! Hili Baraza kule linaitwa *TANDREC* sasa wanataka kuliita *TADMAGC!* Madaraka ni yaleyale! Kama nilivyosema asubuhi watu ni walewale, shughuli ni zilezile, kwa nini tunatunga sheria ya mambo ambayo tayari yana sheria? Kwa nini tunapoteza muda kuletewa Muswada ambao una mambo ambayo tayari yamewekewa sharia na tatizo tunalifahamu, tatizo ni fedha siyo utaratibu wa kisheria, tatizo ni fedha! *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu cha 8 kwenye Sehemu hii, kazi za Baraza zinafanywa na *TANDREC* kwa sasa. Kwa Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa shughuli ambazo zinapendekezwa kuwa za Baraza hapa zinafanywa na hicho kinachoitwa *Tanzania Disaster Relief Committee!* Sasa tunakaa hapa tunapoteza muda kwa mambo ambayo tayari yana sheria jamani! Hizi fedha za Watanzania zimekuwa nyingi kiasi gani?

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, hoja yangu ni hiyo kwamba, vifungu...

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu nakushukuru, muda wako umeisha.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante sana.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri!

NAIBU WAZIRI WA ARDHI, NYUMBA NA MAENDELEO YA MAKAZI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kama ambavyo Mheshimiwa Waziri amekuwa akieleza hapa, suala zima la kuja na sheria hii haliepukiki. Matukio mengi ya maafa ambayo yamekuwa yakijitokeza sehemu mbalimbali duniani yamesababisha pia nchi mbalimbali kutunga sheria zao kuendana na wakati uliopo sasa pamoja na sera. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, wameeleza hapa, nitajaribu kuingia kwa ujumla wake kifungu cha 4 - 8 kwa pamoja. Kuhusiana na suala zima la uundwaji wa Wakala, hili ni sharti ambalo limewekwa Kimataifa kwa matakwa ya maridhiano ambayo pia nchi yetu ni mwanachama katika Mikataba ya Kimataifa na Kikanda na siyo Tanzania peke yake, Japan wamefanya hivyo, *Saint Lucia* wamefanya hivyo, Msumbiji wamefanya hivyo na nchi nyingine na hata *South Africa* ambayo ndiyo *best model actually* katika kuwa na *the best disaster management authority*. Kwa hiyo, hatuwezi kukaa kama kisiwa ni lazima tiuendane na wakati. Nchi yetu ni mwanachama katika mikataba mbalimbali ya Kimataifa na Kikanda katika masuala haya, kwa hiyo, ni lazima pia tuweze kufuata masharti yaliyoko katika matakwa haya ya maridhiano. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, lakini vilevile ukiangalia suala la bajeti, ameeleza hapa kwamba Kamati ipo na inafanya kazi; bado sababu ni zilezile, bado kuna umuhimu wa kuja na sheria hii, bado kuna umuhimu wa kuhuisha chombo hiki sasa kiweze kuendana na wakati na kuweza kukabiliana na majukumu yake ambayo kinapaswa kuyafanya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusiana na fedha kitapata wapi, ndiyo maana sasa tunakuja na kifungu cha 31 cha kubainisha vyanzo vya mapato. Tutakapopitisha leo sheria hii,

Nakala ya Mtandao (Online Document)

tutakapokuwa na Wakala huu mpya, tutakapokuwa tunaboresha Kamati ile ambayo ilikuwa tu inaratibu misaada, sheria hii suala lake sio kuratibu tu misaada, itakuwa inafanya kazi mbali na misaada. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nadhani nisiende mbali sana kuhusiana na suala la mamlaka ya Rais katika kifungu cha 6 imeelezwa vizuri zaidi, hapa ni *disaster specific*. Mamlaka ya Rais yako palepale, hapa ni namna gani sasa Wakala utakuwa na mamlaka katika kutangaza masuala mbalimbali katika kuzuia mauziano, katika kuzuia masuala ya usafiri na mengine lakini kuhusiana na maafa na siyo katika hali ya hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kuwasilisha. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu!

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nimesikia maelezo ya Mheshimiwa Naibu Waziri. Tayari tuna Sheria ya Masuala ya Maafa ya mwaka 1990 na imeunda vyombo kimojawapo kinaitwa *Tanzania Disaster Relief Committee*. Muswada huu hautengenezi chombo kipya, unabatiza chombo cha zamani kwa kukiita Wakala. Hutengezi chombo kipya, unabadilisha chombo cha zamani unakipaka rangi kinaonekana kama kipya lakini kimsingi kazi ni zilezile, hilo ni moja. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, pili. Hii kauli kwamba lazima tuendane na wakati, ni mkataba gani ambao umeletwa hapa ambao unatulazimisha tutengeneze jambo ambalo tayari tunalo? Ni mkataba gani huo ambao umetuwekea sisi masharti kwamba lazima mtunge sheria hata kama tayari mna sheria ya mambo hayo? Hakuna! Sijasikia Mheshimiwa Waziri akisema Mkataba wa Kimataifa wowote, hawajaleta nakala, ni maneno. Ni vibaya sana, watu wanataka tuonekane tunafanya kazi wakati ukweli ni kwamba mambo ni yaleyale. Hakuna mabadiliko, tatizo ni fedha, tatizo si vitu vinavyoletwa kwenye haya makaratasi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa mimi naomba sana, watu wanafikiri kwamba tuna *score political points, we are not!* Tunatunga sheria, tuna wajibu wa kutunga sheria nzuri. Kama kuna sheria tayari ambayo shida pekee ya utekelezaji wake ni fedha, itakuwa ni kosa kwa Bunge hili kupoteza muda tangu asubuhi tunazungumzia jambo ambalo shida yake ni pesa siyo taasisi zilizopo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja yangu ni hiyo kwamba Sehemu yote ya Pili haitakiwi kuwepo kwa sababu tayari tuna sheria tangu mwaka 1990, nashukuru.

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, mimi sasa nitawahoji kwa sababu majibu ya Serikali yatakuwa ni hayohayo na wewe uta-stand hapohapo. Kwa hiyo, sasa kwa mujibu wa Kanuni zetu Bunge ndiyo litaamua.

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kukataliwa)*

Ibara ya 9

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwenye Ibara ya 9 napendekeza kwamba, kama tunamweka huyu Mkurugenzi Mkuu wa Wakala ambaye atateuliwa na Rais kwa ajili ya kusimamia mambo haya na Muswada unapendekeza kwamba atateuliwa miongoni mwa watumishi wa umma, mimi nasema isibaki kama ilivyo tu, mtumishi wa umma yeyote anaweza akateuliwa kusimamia mambo haya makubwa ya maafa. Napendekeza

Nakala ya Mtandao (Online Document)

kwamba mtu huyu awe ni mtu ambaye ana taaluma ya Kijeshi na pia ni *expert* kwenye masuala ya majanga na maafa, ndiyo anafaa kusimamia mambo haya. Rais asiachiwe tu uhuru kwamba mtumishi yeyote wa umma anaweza akaja na kusimamia mambo makubwa kama haya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, hayo ndiyo mapendekezo yangu.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri!

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba tu niseme kifungu hiki tumekiweka kwa makusudi mazima. Unajua usimfungue Mheshimiwa Rais kufanya uteuzi huu kwa aina fulani tu ya kada. Unaweza ukakuta *inhouse capacity* tume-*train* watu ambao wana uwezo mkubwa na wako kati ya hawa watumishi wa umma tulionao. Sasa kwa sababu umeshaweka hapa lazima awe ni mtu anayetokana na Jeshi, kwa hiyo, hata yule ambaye amekuwa *trained*, yaani unaona sasa huwezi kumpata yule mtumishi wa umma ambaye amekuwa *trained*, ana uwezo wa kutosha na anaweza akateuliwa na akafanya kazi hii vizuri.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, tumeweka hiki kifungu hapa ili kumsaidia Mheshimiwa Rais wetu angalau katika wale ambao wana uwezo mkubwa ndani ya nchi yetu na wanaweza kufanya kazi hii vizuri basi waweze kufanyiwa uteuzi. Tusiifunge, tuiache hivyo wazi kusudi impe Mheshimiwa Rais uwanda mkubwa wa kufanya huo uteuzi. Nafikiri ibaki hivihivi.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru. Mimi naamini kwamba, ufanisi wa jambo hili unahitaji mtu ambaye anafahamu masuala ya majanga, ni *expert* na siyo Rais kuteuwa mtu yeyote afanye kazi hizi. Kwa hiyo, hoja yangu inabaki palepale, watu waamue tu.

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kukataliwa)*

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 10

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 11

Ibara ya 12

(Ibara zilizotajwa hapo juu zilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho yake)

Ibara ya 13

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Ibara ya 14

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho yake)

Ibara ya 15

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 16

MHE. DKT. DALALY P. KAFUMU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Nilisema wakati nachangia kwamba kuwa na Kamati za Maafa *permanent* kwenye *level* ya Kata na *level* ya Kijiji ni kuwapa mzigo wananchi wale. Kwa sababu, kuna vijiji ambavyo vimekaa miaka 60 havijapata maafa. Kwenye *level* ya Wilaya kunaweza kukatokea wakati ambapo maafa yako kwenye hiyo Wilaya. Kwa hiyo, ukiwa na Kamati ambayo ni ya kudumu pale unakuwa na *justification*, lakini ukiweka kwenye Kijiji wale wananchi watakuwa wanaendelea kuchangia fedha na kuwapa kazi ambayo haitawasaidia sana.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nilipendekeza kwamba kwa *level* hizo hizo Kamati zifutwe lakini zinaweza zikatengenezwa *ad-hoc* Kamati wakati maafa yametokea.

Mheshimiwa Mwenyekiti, pia, nikasema tuongeze kifungu kwenye kifungu cha 16 tuongeze kazi ya kutoa elimu. Ie Kamati itakayokuwa pale Wilayani, itatoa elimu kwa *communities*, kwa Vijiji, kwa Kata, ya namna ya kujitayarisha na maafa yatakapotokea.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri!

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, wakati natoa hoja asubuhi, nilisema mfumo wa Serikali sasa hivi umefanya ugatuuji wa madaraka Mikoani. Sisi tunasema zile Kamati ambazo ziko kwa mujibu wa Sheria ya Serikali za Mitaa, kwa maana ya *Village Development Committees, Ward Development Committees*, unakuja mpaka kwenye *level* ya Wilaya mpaka kwenye *level* ya Mkoa. Sasa kwa *instrument* ile ambayo tayari ipo, inayosimamiwa na Sheria ya *Local Government* inatusaidia kwamba tayari Kamati zile zipo na zimekuwa zikifanya kazi siku zote.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa sisi kwenye sheria yetu hii tumesema tunaenda kuanzisha hizo Kamati za kufanya *management* ya maafa kuanzia ngazi hizohizo lakini tunakwenda kukutana na zile Kamati zilizokwishakuanzishwa kwa Sheria ya Serikali za Mitaa, sijui ya Jiji na sheria zile nyingine zote, Mheshimiwa Hawa Ghasia anazijua. Sasa tukishaenda sisi kuanzisha kwenye zile Kamati ambazo zipo kazi itakuwa ni nyepesi na itakuwa ni rahisi kwa sababu wale wameshazoea kukaa kujadili maendeleo ya shughuli mbalimbali ndani ya *level* ya Kijiji, ndani ya *level* ya Kata, ndani ya *level* ya Wilaya, ndani ya *level* ya Mkoa ile *Regional Consultative Committee* unaona kabisa kwamba wale tayari walishakuwa na ujuzi huo. Sasa sisi tutakachokiongeza, *Agency* tumeipa kazi ya ku-*provide* mafunzo sasa kwenye hizo Kamati kusudi pamoja na ule uzoefu wa kazi nyingine wanazozifanya wapate pia mafunzo ya kufanya *management* ya maafa katika ngazi mbalimbali walizonazo. Tuliendelea kusema kwamba *level* hiyo ya namna ya ku-*manage* maafa katika kila ngazi itazingatia masuala yote; kuanza kufanya tafiti za majanga yanayojitokeza kwenye *level* fulani, lakini vilevile kufanya maandalizi ya kuhamasisha *resources* na vitu vingine vingi. Kwa hiyo, katika hili namuomba tu Dokta Kafumu

Nakala ya Mtandao (Online Document)

aache Muswada na Sheria kama ilivyo ili tuweze kuji-mainstream vizuri kwenye sheria ambazo sasa hivi tayari zipo na ziko *in practice*.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Dkt. Kafumu.

MHE. DKT. DALALY P. KAFUMU: Mheshimiwa Mwenyekiti, namuelewa Mheshimiwa Waziri lakini nilitaka niongeze kipengele (d) kwenye kifungu cha 16, kinachozungumzia *specifically* kutoa elimu kwa *communities*. Hizi *District Committees* ziwe na kazi hiyo ya kuwafundisha wananchi kule; hata kama nitakubali hizi *committee* ziendeleo lakini kuwapa elimu siyo kazi ya *District Committee* na wao ndiyo wana-manage disaster kwenye Wilaya ile. Ahsante.

MWENYEKITI: Serikali!

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa sababu, kwenye kifungu cha 5, *functions* za Agency yetu, ile Agency yenyewe tumeipa kazi ya kufanya *promotion of education, knowledge and use of information communication*. Kwa sababu, Mheshimiwa Dkt. Kafumu anataka kuongeza hicho kifungu angalau katika zile Kamati zote kuanzia kwenye vijiji mpaka kwenye Mkoa na wenyewe wapewe hiyo nayo iwe *function* yao. Ni jambo zuri! Sioni kama ni jambo baya kwa sababu watakuwa pia wanatusaidia ku-raise awareness kwenye jamii, kutoa elimu kwenye shule, sijui kwenye jumuiya za pale Kijijini na kadhalika. Kwa hiyo, nafikiri sio jambo baya.

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho yake)

Ibara ya 17

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho yake)

Ibara ya 18

MHE. DKT. DALALY P. KAFUMU: Mheshimiwa Mwenyekiti, kama nilivyosema, kwa maelezo ya Waziri, nilikuwa nimefuta kifungu cha 18, 19, 20 lakini narudisha kama Kamati hizi zitakuwa pia na kazi ya kuwafundisha wananchi kuwa tayari kwa ajili ya maafa. Ahsante.

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 19

Ibara ya 20

(Ibara zilizotajwa hapo juu zilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila ya mabadiliko yoyote)

Ibara ya 21

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nilichokuwa nasema kwenye Ibara ya 21 ni kwamba, haya mambo ya kuanzisha uhamasishaji wa rasilimali vijijini; watu wa vijijini, vijiji tunavyotoka sisi hawana utaalum wa kuhamasisha rasilimali tofauti na kuchangisha wananchi. Sasa wao watakuwa wanachangisha wananchi, fedha zinawekwa mpaka maafa yatakapotokea. Jiulize vijiji vyetu watu wanakosa fedha za kuchangia maabara watapata pesa za kuchangia zikae benki kwa ajili ya kusubiri maafa? Pia tunaposema haya mambo, huu ni usumbufu, Kata ichangishe fedha, Wilaya ichangishe, Vijiji vichangishe, si kusumbua wananchi.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nachosema kwanza hakuna sababu ya kuwa na hizi Kamati za Vijiji! Pili, hakuna sababu ya hawa watu wa vijijini kujifanya wanahamasisha sijui rasilimali na kadhalika kwa sababu mambo haya mpaka yawe maafa maana yake yatakuwa yamewashinda wao kuhamasisha kama Kijiji ndiyo yanakuwa ni maafa. Kama ni mtu mmoja au watu wawili, nyumba yake imebomoka, hayo siyo maafa ya kijiji, hilo ni tatizo la kawaida.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nasema kwamba hakuna sababu na wananchi huko mjue kwamba, kama haya yatapitishwa ni michango kuanzia Wilayani, kwenye Kata, kwenye Vijiji kwa ajili ya kujiandaa na shughuli za maafa. Hivyo, nasema hakuna sababu ya kwenda kuwachangisha watu fedha kwa ajili ya shughuli hizi wakati watu hawana zahanati, huwezi kwenda kumchangisha mtu ambaye hana zahanati fedha za maafa, kwamba yatakapotokea fedha hizo zifanye kazi. Kwa hiyo, napendekeza mambo haya yaondolewe ni upotezaji wa muda na kuwasumbua wananchi wetu.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI): Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda nimshauri tu bwana Mkosamali kwamba katika mazingira ya kawaida, tunaposema rasilimali haina maana kwamba ni pesa, kila unapoonza rasilimali. Kuna rasilimali za aina nyingi, tunao uzoefu katika baadhi ya maeneo yetu, kunatokea maafa wananchi wenyewe wanahamasishana ndiyo ku-*mobilize* huko, wanahamasishana kwa wale ambao hawajafikiwa na yale maafa wanawasaidia wenzao vyakula, wengine wanawasaidia kwenda kukata miti, kuwajengea nyumba za muda, ndiyo huko tunakozungumzia na wengine wanatoa hata nguo kuwapa wale wenzao, wanatoa vyombo wanawapa.

Kwa hiyo, lazima tuweke, siyo kwamba ukisikia kuhamasisha *resource* basi wewe ni hela pesa, pesa, lakini hata hizo pesa hatukatai, lazima wananchi na wenyewe tuwajengee mazingira ya wao wenyewe kuweza kwanza kujihudumia wenyewe wakati tunasubiri misaada huku kutoka juu na hayo mambo yamekuwa yakifanyika katika maeneo yetu.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nafikiri huyu Mheshimiwa Waziri hajaelewa maana ya maafa tunayoyazungumza hapa kwenye Muswada. Maafa yanayosemwa hapa maana yake ni tukio au mfululizo wa matukio ama kwa asili au yanayosababishwa na binadamu yanayoweza kutishia kutokea kwa vurugu kwenye shughuli za kijamii, yanayosababishwa kuenea kwa majanga yanayosababishwa na binadamu au ya asili au ya kimazingira yanayozidi uwezo wa jamii hiyo. Sasa hii kama jamii ile ya kijiji haiwezi kupambana nayo, hayo ndiyo maafa. Sasa huyu Waziri anachozungumza hapa anazungumza kitu gani? (*Kicheko*)

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (TAMISEMI): Mheshimiwa Mwenyekiti, nadhani tatizo la mdogo wangu ni kukosa tu uzoefu, ametoka chuoni akaingia moja kwa moja Bungeni, lakini inabidi tu kumsamehe. Katika hali ya kawaida hata yanapotokea maafa katika eneo moja siyo lazima kwamba ule msaada utokee eneo lile lile. Yametokea maafa pale Magole, wamepokea misaada mpaka kutoka Dar es Salaam na wamepokea misaada kutoka Kata nyingine na vijiji vingine, lakini haina maana maafa yakitokea kwenye kijiji yanamgusa kila mtu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hata yalivyotokea maafa pale Kahama, haina maana kwamba walikaa wanasubiri kila kitu kitoke Dar es Salaam, kuna vitu ambavyo wenyewe walivifanya. Kwa hiyo, tusiwavunje moyo wananchi kwamba kikitokea chochote hata mwenye uwezo pale na haina maana kwamba kwenye vijiji vyote wote hawana uwezo, vipo vijiji ambavyo kuna watu wana uwezo, wana uwezo wa kutoa magunia hata 200 kwa wenzao.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Kwa hiyo ni ku-mobilize resource. Unapo-mobilize maana yake unakusanya huku kidogo, huku kidogo, unasaidia wengine ndiyo maana ya kuhamasisha na ndiyo utamaduni wetu.

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naona kama vile yeye anazungumzia mambo tu ya ujumla, lakini hazungumzii mambo ambayo yako kwenye Muswada. Sisi tumesema haizungumzia sijui nini, sijui anaweza kuchangisha, sijui Kahama ilikuwaje, *we are talking* kwamba maafa ni jambo ambalo, ndiyo Muswada ambao mmeleta hapa. Sasa wewe unasema mimi sina uzoefu halafu wewe Waziri mwenye uzoefu unachangia jambo bila hata kujua maana ya maafa, si mambo ya kusikitisha haya. Wewe uzoefu ndiyo kuchangia hoja ambayo hata maana ya jambo lenyewe linalojadilika hujui, hujasoma, uzoefu wa namna gani huu. Nashukuru. *(Kicheko)*

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa)*

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara Mpya ya 22
Ibara ya Zamani ya 22
Ibara ya 23

(Ibara zilizotajwa hapo juu zilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

NDG. NENELWA MWIHAMBI (KATIBU MEZANI): Mheshimiwa Mwenyekiti, Mheshimiwa Tundu Lissu ameleta tena marekebisho ya kufuta Sehemu yote ya Tatu ambayo ina Ibara kuanzia ya (9) mpaka Ibara ya 23.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana ibara ya (9) inapendekewa kuunda nafasi ya mtu anaitwa Mkurugenzi Mkuu. Kutakuwa na Mkurugenzi Mkuu wa Wakala ambaye atateuliwa na Rais kutoka miongoni mwa watumishi wa umma wenye sifa husika. Huyo mtu tayari yupo kwa Sheria iliyopo sasa hivi isipokuwa jina tu, huku anaitwa *Director* kwenye Muswada anaitwa *Director General*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwenye Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa, kifungu cha 11 kimeunda nafasi ya mtu anaitwa Mkurugenzi.

"There shall be a Director for disaster relief who shall be appointed by the President from the Senior Officers in the public service upon such terms and conditions as shall be specified in the instrument of his appointment".

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, tayari kwa Sheria tuliyonayo sasa hivi tuna Mkurugenzi kinachopendekewa na Muswada kwenye kifungu cha (9) ni huyu anayeitwa Mkurugenzi sasa hivi aitwe Mkurugenzi Mkuu, ndiyo kweli kazi Baraza la Mawaziri limekaa likaona kwamba, tatizo ni jina Mkurugenzi peke yake haitoshi mpaka aitwe Mkurugenzi Mkuu, *where is the seriousness?* Mkurugenzi wa sasa hivi anateuliwa na Rais, Mkurugenzi Mkuu anayependekewa atateuliwa na Rais.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu cha 9(3) kinasema: "Mkurugenzi Mkuu atakuwa Mtendaji Mkuu na Afisa Masuuli wa Wakala na atawajibika kwenye Baraza." Kifungu cha 11(2) cha Sheria mtuliyonayo sasa hivi kinasema maneno hayo hayo.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

“The Director shall be Chief Executive Officer of the Department and shall be responsible to the Chairman of the Committee for the management of the business of the department.”

Mheshimiwa Mwenyekiti, *Chairman of the Committee* ni Katibu Mkuu, Ofisi ya Waziri Mkuu. Kwa hiyo, tayari tuna watu hawa tunaletewa Muswada ambao unataka kutuaminisha kwamba hiki ni kitu kipya, ni jina tu ndiyo jipya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mamlaka ya Mkurugenzi Mkuu kwenye Muswada ndiyo mamlaka ya Mkurugenzi kwenye Sheria iliyopo sasa hivi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwenye kifungu cha 11 Kurugenzi na Watumishi wake. Huyu Mkurugenzi wa sasa ana watumishi vile vile, kuna watu tumekutana nao wiki nzima watu wa *disaster relief* wapo. Kitabu cha orodha, Waheshimiwa kuna vitu vya ajabu. Kifungu cha 12, Kitabu cha Orodha huku kwenye Sheria kinaitwa *Inventory* kitu gani vipol! Kamati za Usimamizi za Mkoa kwenye kifungu cha 13; Kifungu cha 14, kazi za Kamati za Mkoa; kifungu cha 15 Kamati za Wilaya; kifungu cha 16 kazi za Kamati za Wilaya; kifungu cha 17 uwezo wa Kamati za Mikoa na Wilaya. Kifungu cha 16 cha Sheria iliyopo sasa hivi kinasema yafuatayo:-

“16(2) without prejudice to the generality of the foregoing the Minister may make regulations; (c) providing for the establishment and functions of disaster relief Coordination Committees and Regions and Districts”

Mheshimiwa Mwenyekiti, Waziri atatunga kanuni za kuanzisha Kamati za Maafa za Mikoa na Wilaya na tumeambiwa tangu asubuhi Kamati hizi zipo mpaka kwenye Kijiji hata kama Sheria haijajisema hapa zipo mpaka kwenye kijiji shida pekee ni kwamba hakuna pesa.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu muda wako umekwisha hebu kaa kwanza.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, umeshanipata?

MWENYEKITI: Nimekupata vizuri.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Kwa hiyo nimalizie...

MWENYEKITI: Nakuomba ukae Mheshimiwa Lissu.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Ahsante.

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge Bunge linarejea.

(Bunge lilirudia)

HOJA YA KUTENGUA KANUNI

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE): Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kutoa hoja ya kutengua kanuni zifuatazo:-

Kwanza kabisa kwa kutumia kanuni ya 153, naomba kutoa hoja ili kanuni itenguliwe ya 28(4) na (5) ili Bunge liweze kuendelea na kazi ambayo ipo hapa mbele yetu mpaka tutakapomaliza kazi hii ya leo ili tuweze kukamilisha zoezi hili la leo.

Hata hivyo, kwa mujibu wa kanuni hiyo hiyo tena ya 153, naomba tena kutoa hoja kwamba kwa kanuni ya 24(15) ambayo kwa ujumla wake pia inaeleza Bunge halitaweza

Nakala ya Mtandao (Online Document)

kukutana kwa siku za Jumamosi ama Jumapili au siku za Sikukuu. Sasa naomba kanuni hiyo itenguliwe ili badala yake kesho siku ya Jumamosi Bunge liweze kukutana na kufanya kazi zake zilizopangwa kwa mujibu wa ratiba ya Bunge.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kutoa hoja.

WAZIRI WA FEDHA: Mheshimiwa Mwenyekiti, naafiki.

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa)*

KAMATI YA BUNGE ZIMA

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, mamlaka ya kutunga Sheria katika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa mujibu wa ibara ya (4) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano yako mikononi mwa Bunge hili na inaeleza ni kutunga Sheria mpya au kufanya mabadiliko.

Mheshimiwa Mwenyekiti, Sheria hizi zinatungwa kwa kadiri ya mahitaji ya wakati fulani na ndiyo maana wakati fulani unahitaji mabadiliko, *zile social political economic relations obtaining at a time in a particular country* ndizo zinazo-*necessitate* mabadiliko. Tumekuwa na hii Sheria ya mwaka 1990, leo baadhi yetu hatutaki ifanyiwe mabadiliko, yaani ni maajabu kabisa, Bunge hili kabisa halitaki kabisa kuwa kutunga Sheria mpya, liwe linafanya tu marekebisho!

Mheshimiwa Mwenyekiti, naona hiki ni kitu cha ajabu sana! Kwa hiyo, nashangaa kabisa na sisi kwenye fani ya uandishi wa Sheria Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali ndiyo inaandika Sheria. Ni kwa nini uje na Sheria mpya. Inapofikia hatua ya kwamba kama kulikuwepo na Sheria nyingine, Sheria iliyopo kwa kuifanyia tu marekebisho, marekebisho yanakuwa mengi sana, sisi miongozo ya uandishi wa Sheria inatuelekeza kwamba basi tutunge Sheria mpya ili iwasaidie hata Waheshimiwa Wabunge kuielewa ile kwa ufanisi mkubwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mara nyingi tunashauriwa hasa kwenye Kamati ya Katiba na Sheria. Mwaka jana tulileta Muswada kutaka kufanya marekebisho kwenye Sheria ya *News Papers Act*, lakini Bunge hili hili liliturekebisha kwamba, hapana, nendeni mlete Muswada mpya unaojitosheleza wa kutunga Sheria mpya.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, pamoja na alichosema Mheshimiwa Tundu ni kweli, hata kama Sheria iliyopo ina-*provide* vitu kama hivyo, lakini kwa wakati wa sasa ili kukabiliana na janga hili la maafa ni muda muafaka wa kuja na sheria mpya, sasa tatizo ni nini, cheo tu? Kwa hiyo, naomba kushauri kwamba, tukubaliane na mapendekezo ya Serikali kama yalivyo kwenye ibara hii ya (9) ya Muswada, mabadiliko haya yaendeleo jinsi yalivyo hakuna haja ya kufanya mabadiliko.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kushauri. *(Makofi)*

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana. Nitakuwa mtu wa mwisho kusema Bunge lisitunge Sheria pale inapohitajika, pale inapohitajika, nitakuwa mtu wa mwisho kusema isiwe hivyo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ninachosema ni kwamba, Sheria hii haihitajiki na nimesema haihitajiki kwa sababu mapendekezo ya Muswada wa Sheria hii ni kupaka rangi matakwa ya Sheria iliyopo sasa hivi. Hawa watu wanashindwa tu kusema mambo ni yale yale, lakini kwa

Nakala ya Mtandao (Online Document)

kuzilinganisha Sheria hii ya mwaka 1990 na Muswada mambo ni yale yale wanabadilisha badilisha majina tu. Hatuwezi tukapoteza muda wa walipa kodi wa Tanzania, muda wa Serikali, muda wa nchi, tunajadili kubadilisha majina, badala ya Mkurugenzi tuite Mkurugenzi Mkuu, badala ya Wakala tuite Kamati, haiwezekani hivi vitu vipo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tuna sheria ilitungwa mwaka 1934 Sheria yetu ya Jinai, imebadilishwa badilishwa mara nyingi sana, lakini bado ipo tangu mwaka 1934 kwa sababu gani? Kwa sababu mahitaji ya kuleta Sheria mpya kabisa na kufuta hiyo ya zamani hayajajitokeza. Hakuajitokeza mahitaji ya kufuta Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa vifungu vyake bado vinatumika, vifungu vyake shida tu, utekelezaji unashindikana kwa sababu ambayo imeelezwa sana, sababu ya fedha. Sasa kama tatizo ni fedha, kwa nini tunajifanya tunatunga kitu kipywa wakati ni kile kile cha zamani, kinahitaji tu kipatiwe *resources*. Sidhani...

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu muda wako umekwisha, nakushukuru sana. Waheshimiwa Wabunge nitawahoji sababu majibu ya Serikali yatakuwa ni hayo hayo na majibu ya Lissu ni hayo hayo. Sasa nitawahoji!

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kukataliwa)*

(Ibara zilizotajwa hapo juu zilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 24

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naya-*withdraw* kwa sasa.

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 25

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho yake)

NDG. NENELWA MWIHAMBI (KATIBU MEZANI): Mheshimiwa Mwenyekiti, Ibara ya 24 na Ibara ya 25 ina marekebisho pia ya Mheshimiwa Tundu Lissu.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu, au una *withdraw*.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, hapana.

Sehemu ya Nne inahusu hatua za kulinda raia, hiyo Ibara ya 24 inazungumzia hatua za kulinda raia na imezungumza pale. Kifungu kidogo cha (3) cha ibara hiyo kinazungumzia kulinda raia na mali.

Kifungu cha 25, kinazungumzia wajibu wa jumla. Hivyo vinavyoitwa hatua za kulinda raia na mali zao ni vifungu ambavyo vipo katika Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari. Kwa hiyo, tayari tuna sheria inayoweka utaratibu wa kulinda raia na mali zao wakati wa hali ya hatari. Naomba nirudie tena, hali ya hatari ni maafa, watu wanataka kutenganisha hapa, lakini tafsiri zilizotolewa katika sheria yenyewe na kwenye Muswada huu ni jambo lile lile. Maafa kwenye Muswada na hali ya hatari kwenye Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, tayari tuna sheria, tuna utaratibu unaojitosheleza wa kulinda raia na mali zao wakati wa hali ya hatari, kuna sababu gani ya kutuletea haya

Nakala ya Mtandao (Online Document)

mapendekezo ya Sehemu ya Nne ya Muswada huu. Tutunge tu kwa sababu Serikali imesema, hata kama hakuna chochote kipya, hata kama tunaona kabisa tunapotezewa muda tu, hapana. *Parliamentary time should be valuable time.* Sasa kama *Parliamentary time is valuable time*, tutumie kwenye mambo ambayo yana haja, tusipotezewe muda kwenye mambo ambayo tayari yamewekwa kwenye sheria.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, hoja yangu ni kwamba sehemu ya tano yote haihitajiki kwa sababu ipo tayari katika Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari. Nakushukuru sana.

NAIBU WAZIRI WA ARDHI, NYUMBA NA MAENDELEO YA MAKAZI: Mheshimiwa Mwenyekiti, niombe tu Mheshimiwa Mbunge apitie kifungu cha 24(3), tafsiri ya suala zima la ulinzi wa raia limetolewa kwenye *civil protection* na hapa ukiangalia inakwambia: "*Civil protection as using in this section means the combine effort of different emergency units in preparing the community to protect itself from hazard, from escalating into a disaster.* Kwa kweli ukiangalia hapo, sioni hofu yoyote. *Units* mbalimbali zitakazoshiriki katika kukemea majanga hata, ndizo zitakazoandaa huu utaratibu kupitia *combine efforts* zao, na bado katika ile Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari hapa hayajaathrika kwa namna yoyote ile.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kuwasilisha. (Makofi)

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, jibu ni dogo sana. Haya mambo tayari yapo kwenye Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari, tusipotezewe muda kujadili jambo ambalo sheria imeliweka tangu 1986, tusipotezewe muda, tutumie muda wetu kwenye mambo ambayo kweli yana shida, siyo hili.

Waheshimiwa Wabunge, sasa nitawahoji.

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kukataliwa)*

MWENYEKITI: Kifungu hiki kinaafikiwa kama kilivyo.

Ibara ya 26

MHE. FELIX F. MKOSAMALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nimeleta mapendekezo kuhusu Ibara ya 26 na 27 na kwa sababu ibara hizi zinahusiana sana na Ibara ya (1), (2), na (3) ambazo tulishasema toka mwanzo kwamba mamlaka haya ni ya Rais yako kwenye Katiba na Sheria ya Hali ya Hatari na tayari Serikali imeshakataa na ukweli unabaki pale pale. Kwa hiyo, naomba nisipoteze muda, ni-*withdraw* tu tena hii kwa sababu tayari Serikali ilishakataa na ikiwa inafahamu ukweli ni upi.

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho ya Serikali)

Ibara ya 27

MWENYEKITI: Amesha-*withdraw*, kifungu hiki kinaafikiwa kama kilivyo?

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

MWENYEKITI: Mheshimiwa imepita...

MHE. ENG. MOHAMED HABIB JUMA MNYAA: Haijapita Mheshimiwa.

MWENYEKITI: Mheshimiwa imepita.

MHE. ENG. MOHAMED HABIB JUMA MNYAA: Mheshimiwa Mwenyekiti, tumesimama mara chungu nzima hapa hutuoni, zimepita ibara chungu nzima tunasimama hutuambii, isipokuwa walioleta mapendekezo na tunatunga sheria sote, ukitaja kifungu tukipiga mkono kwamba tuna jambo la kusema kwenye hiyo ibara kwa nini hutupi nafasi?

MWENYEKITI: Mheshimiwa nafasi ilikuwepo, hamkutumia nafasi, mnazungumza hapo na Mheshimiwa Rajab. Kwa hiyo, nakuomba ukae chini.

MBUNGE FULANI: Sawa sawa.

MWENYEKITI: Tuendeleel!

NDG. NENELWA MWIHAMB I (KATIBU MEZANI): Mheshimiwa Tundu Lissu ameleta marekebisho ya kufuta Sehemu yote ya Tano ambayo ina Ibara ya 26 na 27.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, hili suala tumelizungumza sana, kwa hiyo nitazungumza kwa kifupi sana. Serikali imeleta jedwali la marekebisho linalosema Waziri atakaporidhika ndiyo atamwomba Rais ndiyo atangaze hali ya hatari. Waziri atakaporidhika, Waziri asiporidhika, maana yake Rais hawezi kutangaza hali ya hatari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa lazima angalau tukubaliane kwamba, Rais sasa hataweza kuteleza wajibu wake Kikatiba mpaka Waziri aliyemteua aridhike kwanza, ndiyo *effect* ya mapendekezo ya Serikali. Rais hatafanya jambo mpaka Waziri aseme. Nitashangaa sana kama tutapitisha hiki kitu, Rais akapelekewa Muswada wa Sheria unaosema hawezi akatangaza hali ya hatari mpaka Waziri aliyemteua aseme, nimeridhika sasa endelea. Kwa hiyo, Sehemu yote hiyo ya Tano haifai, sijui huyo Waziri atatupelekaje. Ni hayo tu.

MWENYEKITI: Lakini Mheshimiwa Lissu, Rais si anakuwa na *machinery* zake, hawezi yeye akakaa katika shughuli zake akawa kila kitu kinachotokea nchini anakijua, lazima apate *machinery* zake, watu wa usalama, watu aliowateua wamwambie Waziri anaridhika na yeye, lakini vile vile Rais ndiye atakayetoa amri. Mheshimiwa Waziri!

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU (SERA, URATIBU NA BUNGE): Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hali tu ya kawaida hivi mimi Waziri nimeletewa taarifa, sjaridhika nayo kwamba kweli taarifa hiyo iko sahihi, naenda kumpa taarifa Mheshimiwa Rais atangaze! Yaani tu kwa hali ya kawaida tu kwamba, mimi Mheshimiwa Waziri nimeletewa taarifa ambayo mwenyewe tu nina mashaka nayo, sjaridhika nayo. Kwa hiyo, naondoka nakwenda kumwambia Mheshimiwa Rais kwa sababu ya madaraka aliyonayo nakwenda tu kumwambia sasa Mheshimiwa nakuletea taarifa hii. Taarifa ambayo mimi sjaridhika nayo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa *logic* tu ya kawaida, utendaji huu ndiyo utendaji wa kazi za Serikali. Waziri yeyote anapokwenda kumpa taarifa Mheshimiwa Rais ameshajiridhisha katika mipaka ambayo haina *doubt* yoyote kwamba suala hili liko hivyo lilivyo, ndiyo anakwenda kutoa taarifa kwa Mheshimiwa Rais. Kwa hiyo, hapa ninachokiona, bado tu ule ugonjwa wetu ambao umekuwa ukusema, sisi tunaamini katika *definition* ya sheria hii ya maafa na tunaamini katika mabadiliko yale tuliyoyafanya na tunaamini katika kuheshimu misingi ya Katiba ya

Nakala ya Mtandao (Online Document)

madaraka ya Rais, tunaheshimu katika misingi ya Sheria ya Mamlaka ya Hatari aliyopewa Mheshimiwa Rais.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, hakuna Waziri yeyote atakayekwenda kumpa taarifa Mheshimiwa Rais kabla yeye mwenyewe hajajiridhisha, hata usipoiweka kwenye hii sheria huwezi kwenda kufanya kitu cha namna hiyo.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, inasikitisha....

MWENYEKITI: Kuna mchangiaji Mheshimiwa Zitto.

MHE. KABWE Z. ZITTO: Mheshimiwa Mwenyekiti, hata kama utaratibu wa kawaida ni wa Mawaziri kujiridhisha ndiyo kum-*inform* Mheshimiwa Rais, kwa namna ambavyo sheria imewekwa itatuletea shida sana pale ambapo Waziri anaamua kutoridhika tu na kum-*inform* Rais, kwa hiyo, Rais anashindwa ku-*take action* na kuna nyakati ambazo, Rais ana vyombo vyake, anapata taarifa hata kabla Waziri hajapata taarifa na Waziri anaweza akachukua *action*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, pendekezo langu ni kufuta hilo eneo *upon satisfaction by the Minister* na kubakiza *where that the emergency disaster warrant proclamation* ili usimfungue Rais kwa kuweka *by satisfaction by the Minister, this will be very wrong* pamoja na maelezo mazuri sana ambayo Mheshimiwa Jenista anayazungumza, lakini itakuwa ni makosa makubwa sana kuweka kipengele kwamba Waziri aridhike kwanza, ndiyo amjulisha Rais.

Mheshimiwa Mwenyekiti, unaweza kukuta Afisa Usalama wa Wilaya kule ameshamjulisha Afisa Usalama wa Mkoa, ameshamjulisha Mkuu wa Usalama wa Taifa, Mkuu wa Usalama wa Taifa hana kizuizi cha Waziri amekwenda kwa Rais moja kwa moja, halafu mnaifanyaje, Rais amsubiri Waziri? Napendekeza kwamba hilo eneo *upon satisfaction by the Minister* lifutwe, ibakie *where the emergency disaster warrant proclamation of the state of emergency*, ndiyo mengine yaendele. *(Makofi)*

MHE. ENG. MOHAMED HABIB JUMA MNYAA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru kwa kunipa hii nafasi. Tatizo lililopo katika hii Ibara ya 27 ambalo hakuna marekebisho ya Serikali ndiyo tatizo ambalo hata kama yapo, lakini katika eneo ninalotaka kulizungumza hakuna marekebisho ya Serikali. Ni sehemu ambayo pale unaposema kwenye Ibara ya (2) kwamba Muswada huu ni kwa ajili ya Tanzania Bara tu, lakini bado mna maneno lukuki ndani ya Muswada huu ambayo inamaanisha ni Jamhuri nzima ya Tanzania.

Sasa pale ndiyo ambapo tunaleta mkanganyiko, ndiyo maana Kambi ya Upinzani ikasema inafaa ipigiwe *two third majority*, ni Muswada unaojumuisha Tanzania nzima. Natoa mfano katika Ibara ya 27, inasema hivi: "Pale hali ya hatari inapojikusanya kwenye maafa ni ya aina ambayo kwamba inahitaji hatua za kipekee, Baraza litapendekeza kwa Waziri kwamba hali ya hatari itatangazwa katika eneo lolote au kwa Tanzania Bara.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa ukisema eneo lolote au kwa Tanzania Bara hapa tayari ulishakuwa na maana ya Tanzania nzima, vinginevyo pasingekuwepo neno au kwa Tanzania Bara. Huu ni mfano mmoja tu nilisimama na naheshimu kiti chako, mambo hayo yanajitokeza kwenye Ibara ya tano, mambo hayo yanajitokeza kwenye Ibara ya saba, ina maana ya Tanzania nzima. Unaposema kwamba Wakala itakuwa ni kitovu cha Taifa cha kuratibu upunguzaji, hakuna Taifa Tanzania Bara tu Taifa haliko la Tanzania *including Zanzibar*, ndiyo pale tunaposema siyo suala la Tanzania Bara tu. Sasa mambo kama haya na tukisimama baba

Nakala ya Mtandao (Online Document)

hutupi nafasi, mambo kama haya yatajulikana vipi. Tunatunga sheria sote, kwa hiyo, kwa maana ya kipengele hiki si suala la Tanzania Bara tu. Ahsante.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mnyaa unataka kuturudisha nyuma ambapo tumeshaeleza maana ya Tanzania Bara na Tanzania Zanzibar na tumesoma mpaka lbara ya 32 ku-*justify* maneno yanayozungumzwa ya Katiba, tumeshaondoka kwenye suala la Zanzibar na la Bara, hatuko huko. Sasa kama unataka kuturudisha, *simply* kuturudisha hatutakwenda hivyo, *I am sorry to say that*. Mheshimiwa Filikunjombe!

MHE. DEO H. FILIKUNJOMBE: Mheshimiwa Mwenyekiti, nimesikiliza mjadala wa pande zote mbili, kuna kauli nzuri sana imetoka kwa Mheshimiwa Waziri, kuna maneno mazuri sana kutoka kwa Mheshimiwa Tundu Lissu. Naomba hapa Waheshimiwa Wabunge tutumie hekima na busara zetu.

Kwa mara zote Wapinzani wamekuwa wakipinga na wakitaka Rais apunguziwe madaraka, tunachokifanya hapa unaona Wapinzani wanasema hapana Rais ni Rais, tumrudishie madaraka yake, mamlaka yake, yeye ndiye mwenye *mandate* ya kutangaza kwamba hali sasa siyo nzuri. Sasa naomba pamoja na maelezo mazuri ya Mheshimiwa Waziri, sisi Wabunge tulio wengi tusimpinge Lissu kwa sababu anatoka Upinzani, tuangalie hoja na *content* yake.

Kwa hiyo, naomba sana hapa tumpe mamlaka Rais yeye ndiye wa mwisho na kipengele hiki cha Waziri kuridhika kwanza, ukimpata Waziri mzembe, mvivu, tunafanya nini? Rais anafanya nini? Kwa hiyo, hapa pamoja na kwamba mawazo haya yanatolewa na mtu wa upinzani, sisi wa CCM tuyapokee pamoja na wingi wetu tuyafanyie kazi na tuyachukue. Ahsante. *(Makofi)*

MHE. DKT. HENRY D. SHEKIFU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nimesikiliza vizuri tu na pengine wenzetu wa Upinzani na hasa kijana wetu aliyezungumza sasa, nataka tu nimhakikishie kwamba kwa jinsi tulivyolizungumza suala hili kwa muda mrefu, hakuna mtu anayekataa mamlaka ya Rais, lakini Rais ana watendaji na ndiye Mkuu wa Serikali Kikatiba. Mawaziri wote ndiyo anayewateua, sasa ikifika mahali Waziri amechelewa au hakumshauri Rais, ni kosa la kiutendaji. Katika sheria hii Waziri kama alivyosema Waziri hawezi akamshauri Rais kwa jambo ambalo hana uhakika nalo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nitoe mfano, tulizungumzia suala la tokomeza hapa ndani sisi kama Wabunge, bahati nzuri nilikuwa kwenye Kamati ya Tokomeza. Tulipokuwa kule ndani, sasa siyo siri kwa sababu aliyewajibishwa amewajibishwa, tulifika mahali Rais alipata taarifa ya mambo yanayofanyika huko, akamwita Waziri, Waziri unajua yanayotokea huko na Waziri alikiri kwenye kikao kweli kwamba kwa ajili ya *coordination* mbaya hakupata taarifa, Rais alitoa maelekezo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, hii sheria haina maana ya kumkataza Rais kutoa maelekezo, inaweka utaratibu kwa sababu hii ni *Agency* na maana ya *Agency* ni nini? Iko sheria inayounda *Agencies* na nia ya *Agency* ni kuongeza *efficiency*. Kwa hiyo, ukweli uliopo ni kwamba, sioni tatizo lolote kumruhusu Waziri ili ajiridhishe na baada ya kupata taarifa ya Wakala aende akamshauri Rais na nchi tunaitawala wote. Siamini kwamba Rais wetu *is limited to any area* ana mamlaka yote ya kuongoza nchi, tusiogope kuitunga hii sheria. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Nassari dakika tatu!

MHE. JOSHUA S. NASSARI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana sitaongea muda mrefu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ku-*retreat* siyo ku-*surrender*. Mheshimiwa Shekifu anazungumza hapa, lakini anashindwa kutambua tunakitengeneza ni sheria, siyo utaratibu, ni sheria. Sasa hapa inasema kabisa kwamba *where upon satisfaction by the Minister*. Sasa juzi tumemwona Katibu Mkuu wa Chama cha Mapinduzi, kwa mfano Abdulrahman Kinana akizunguka na kusema kuna Mawaziri mizigo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, maana ya kusema kuna Mawaziri mizigo ni kwamba kuna Mawaziri wazembe, ni kwamba kuna Mawaziri wanakuwa *misinformed*, kuna Mawaziri wasiofanya kazi, wasiotimiza wajibu. Maana yake ni kwamba hasa ukisubiri Waziri hapa ndiyo aamue amwambie Rais ndipo Rais akafanye kazi, maana yake ni nini? Wale mizigo itakuwaje? Kwa wale wazembe itakuwaje? Nchi itaingia kwenye matatizo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nafikiri tusitake kumfunga Rais hapa, tusitaka kum-*limit* Rais hapa, Rais ndiye anayemteua Waziri, Waziri ndiye anakwenda kum-*inform* yaani kwamba *upon satisfaction by the Minister*, nafikiri tukubaliane na mabadiliko aliyosema Mheshimiwa Lissu na Mheshimiwa Zitto amezungumza vizuri sana hapo. Nakushukuru.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, tatizo ambalo tunalipata hapa ni kwamba, hiki kitu tulikizungumza mapema kabisa, tukakitolea ushauri. Sasa kwa sababu ni mwanzoni, hapa sasa Waheshimiwa Wabunge wengine wanasahau. Tulisema ukitaka kuelewa hii uisomee pamoja na Ibara ya 27(1), Waziri anashauriwa na *agency* na kwa mujibu wa sheria *Executive Agency* ya mwaka 1997 hizi *Agency* zinawajibika kwa Waziri. Ibara ndogo ya (1) ya Ibara ya 27 inasema hii *agency* ita-*recommend* kwa Mheshimiwa Waziri.

Sasa Waziri ambaye anakuwa *advised he has got to be satisfied with whatever advice he gets from the agency* na ukienda na mantiki ambayo Mheshimiwa Zitto ameileta kwamba tuondoe sasa maneno hayo yanayosema *upon satisfaction by the Minister, that uyaondoe hayo, unabaki na maneno yanayosema where the emergency disaster warrant proclamation of the state of emergency. The Minister shall in accordance, bado unamwacha na Waziri, Waziri anabaki na role ya kum-inform* Rais. Sasa Waziri atam-*inform* vipi Mheshimiwa Rais bila yeye mwenyewe kujiridhisha kwamba hii *disaster* ina *warrant, state of emergency and this is not the first time*, tunatunga sheria zinazotambua *satisfaction*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hii *issue* ya maafa haiwezi ikashughulikiwa kwa namna ya uzembe kama ambayo baadhi ya Waheshimiwa Wabunge wanavyosema, ikishakuwa ni *emergence it is real emergence*. Tusiamini kwamba sisi Watumishi wa Umma ni wazembe kiasi hicho jamani, *this is very unfair to us*. Watumishi wa umma hawa wanafanya kazi sana na hii Katiba nimesoma muda mfupi uliopita ibara ya 35 inasema shughuli za utendaji katika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania zitatekelezwa na watumishi wa Serikali kwa niaba ya Rais. *We are the ones who are serving the President more efficiently*.

Hapa ngoja niwashauri hapa. Hii hoja Mheshimiwa Filikunjombe tumeshasema hakuna madaraka ya Rais yanayoporwa hapa. Tuoneshe Muswada huu ambapo kuna mtu yeyote anatangaza mamlaka ya Rais ya kutangaza hali ya hatari kama mnavyosema hali ya hatari, *where is it? Show us in this particular Bill*.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, kwa heshima, kwa mara nyingine tena, naomba kusema hivi, mabadiliko ya Serikali kama yalivyoletwa kwenye hii nyongeza yabaki hivyo hivyo na sheria sasa itungwe.

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Mangungu!

MHE. MURTAZA A. MANGUNGU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana. Ukiangalia *schedules* ambazo Serikali imezi-move, kuna *schedule* hii ambayo imepewa kwenye hiyo *title*, tayari kwanza neno *emergence* ndiyo ambalo linaleta ukakasi. Sidhani kwamba kuna *disaster* ambayo tunasema kwamba inaweza ikawa *planned*, hakuna kitu kama hicho. Kwa hiyo, ninachooona ni kwamba, tukubaliane, iondoe neno *emergency* na hii ya kusema kwamba kuwe na *satisfaction* tayari kwenye hii *schedule* mmeshasema kwamba *procedure* zote zitafuatwa. *Procedure* ni pamoja na Waziri kufuatilia taarifa ambazo amepewa na Wakala au chombo kingine chochote. Ina maana tunapozungumzia kwamba tunawapa mamlaka Wakala peke yake, vyombo vingine vya dola vitakuwa havina mamlaka ya kumshauri Waziri?

Sasa nadhani kama tunaji-*contradict* hapa kwa kitu ambacho kiko wazi, tubaki katika mapendekezo ambayo Serikali ninyi wenyewe mmeyaleta, sijui kama mnayafahamu haya.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri au unamwachia AG? Mheshimiwa Waziri Dkt. Nagu!

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, UWEKEZAJI NA UWEZESHAJI: Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru sana kunipa nafasi. Kwa muda mrefu nimekuwa nasikiliza majadiliano hayo yanayoendelea na naomba niseme kwamba, ni mimi ambaye ndiyo nilileta Muswada wa kuanzisha Wakala wa Serikali katika Bunge hili ili kuongeza ufanisi kwenye kazi ya Serikali na kupunguza urasimu. Hilo moja.

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili, Wakala huyu anawajibika kwa Waziri, sasa tukiondoa pale kuridhika kwa Waziri kabla hajapeleka kwa Rais maana yake ni kwamba kila kinacholetwa na Wakala lazima kipitishwe kwenda kwa Rais kuelezea *emergency* au hali ya hatari. Kwa hivyo, kusema kwamba mpaka Waziri aridhike ni kwamba, siyo lazima kila kinacholetwa na Wakala kiende kwa Rais, kuna mambo ambayo Mheshimiwa Waziri mwenyewe anaweza akayafanya na yakasaidia katika maafa hayo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, nafikiri hili neno haliondoi uwezo wa Rais hata kidogo, wala halipori. Ni kwamba unapopeleka uwe na hakika na umelifanyia kazi jambo ambalo unalipeleka kwa Rais na si kila kitu kinacholetwa na Wakala kinapitishwa, usipoweka hili maana yake kila kinacholetwa na Wakala lazima kiende kwa Rais hata kama pale ambapo hakuna sababu ya kusema kwamba kuna hali ya hatari. *(Makofi)*

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, kama tusingekuwa na kifungu cha 4(1) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari nisingesema neno, kama hicho kifungu kisingekuwepo, lakini kifungu hicho kipo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nisikike kwenye hili, yeyote aliye-*draft* kifungu cha 4(1) cha Sheria ya Mamlaka ya Hali ya Hatari alijua anafanya nini. Walio-*draft* kifungu cha 26 na 27 cha Muswada hawajui wanafanya nini. Naomba nijitete. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu cha (4) cha Sheria kama ilivyo sasa hivi kinasema hivi: "Rais atapokea taarifa kutoka watu mbalimbali. Atapokea kutoka Usalama wa Taifa, atapokea kutoka kwa IGP, atapokea kutoka NEMC kwenye masuala ya Mazingira, atapokea kutoka kwa *Geological Survey*, atapokea taarifa kwa watu mbalimbali za masuala haya. Akiridhika kwamba hizi taarifa zina-*necessitate*, zinalazimu itangazwe hali ya hatari, atatangaza hali ya hatari. Muswada unasema hivi: "Rais apelekewe taarifa na mtu mmoja anayeitwa Waziri mwenye dhamana ya maafa." Sheria ilivyo sasa hivi imempa Rais *the widest field* ya kupokea taarifa.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, tukipitisha hiki maana yake ni kwamba, hii sehemu tunayoipigia kelele inahusu masuala ya hali ya hatari, ndivyo inavyosema Sehemu ya Tano, Shughuli wakati wa maafa na hali ya hatari, *not anything else!* Hali ya hatari, tunam-limit Rais kupokea taarifa ya hali ya hatari kutoka kwa Waziri peke yake wakati tuna sheria inayosema Rais apokee taarifa kutoka mahali pengine pengi, kwa Mabalazi, kwa kila mtu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa, hawa wanao-*argue* namna hii hawajui watendalo, hawajui wasemalo na Mungu atusaidie. (Makofi)

MWENYEKITI: Nakushukuru Mheshimiwa Lissu!

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, sijamaliza.

MWENYEKITI: Muda wako umekwisha Mheshimiwa Lissu!

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Amezungumza Mwanasheria Mkuu ambaye hana hoja, amezungumza dakika kumi, mimi mwenye hoja nazungumza dakika moja, haiwezekani!

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu *with due respect!*

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nimalizie.

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu, nakuomba ukae.

MHE. DKT. HENRY D. SHEKIFU: Tumpe taarifa!

TAARIFA

MHE. DKT. HENRY D. SHEKIFU: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa taarifa ya ndugu yangu, wakati nachangia nilisema, siyo maafa yote yana *warrant* hali ya hatari. Kwa hiyo, asichanganye akaita hali ya hatari kwa jambo lolote kwa sababu yametokea maafa. Hali ya hatari ni jambo lingine ni kubwa zaidi kuliko maafa. Maafa yanaweza kutokea katika *scale* ndogo isiyostahili kutangazwa kuwa hali ya hatari.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, mtoa taarifa hajui asemalo!

MWENYEKITI: Mheshimiwa Lissu endelea na hoja yako, ukianza muda huo...

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nataka niseme maafa ni nini? Maafa ni nini? Sheria hii imetafsiri neno maafa katika kifungu cha (3), maafa maana yake ni tukio au mfululizo wa matukio ama ya asili au yanayosababishwa na binadamu yanayosababishwa au kutishia kutokea vurugu au tishio kwenye shughuli za jamii, yanayosababisha kuenea kwa majanga yanayosababishwa na binadamu au ya asili katika uchumi au mazingira yanayozidi uwezo wa jamii hiyo kupambana nayo kwa kutumia rasilimali zake. Hiyo ndiyo tafsiri ya maafa kwa Muswada huu.

MWENYEKITI: Basi nakushukuru Mheshimiwa Lissu tumeshaelewa. Hakuna taarifa tena, Mheshimiwa Lissu kaa, Mheshimiwa Mangungu kaa. Waheshimiwa Wabunge sasa nitawahoji.

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kukataliwa)*

Nakala ya Mtandao (Online Document)

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 28

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, kifungu hicho kama ni 27 ndiyo kilikuwa na marekebisho ya Serikali.

MWENYEKITI: Pamoja na marekebisho ya Serikali.

MBUNGE FULANI: Imeshapita hiyo.

MWENYEKITI: Kiti kimeamua, kaeni kimya. Mheshimiwa Lissu!

MHE. TUNDU A. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, Sehemu ya Sita ambayo ina kifungu kimoja cha 28, inahusu Mpango wa Taifa wa Usimamizi wa Maafa. Tayari tuna sheria inaitwa Sheria ya Uratibu wa Misaada ya Maafa, sheria hii ambayo tayari ipo imeweka utaratibu wa mipango ya Taifa ya usimamizi wa maafa. Kwa hiyo, Muswada hauleti chochote kipya, hauleti kitu ambacho hakipo. Hakuna kipya, sasa kuna *value* gani, kuna thamani gani tunayoipata kutunga sheria ya jambo ambalo tayari limetungwa sheria? Ni kwa sababu tu kuna watu wanataka kuonekana wanafanya kazi, hii kazi ilishafanyika tangu mwaka 1990 bahati mbaya, ilishafanyika ipo.

Sasa kama Mipango ya Taifa ya Usimamizi wa Maafa haitekelezeki, si kwa sababu haipo, ni kwa sababu Bunge hili na Serikali hii haitengi fedha. Kwa hiyo, Sehemu ya Sita yote, kifungu cha 28 hakina sababu ya kuwepo kwa sababu ambazo nimezisema. Nashukuru sana.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, SERA, URATIBU NA BUNGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza naomba tu nimwambie Mheshimiwa Tundu Lissu anafahamu kabisa kama Mwanasheria kwanza, lakini pia kama Mbunge ambaye sasa ameshakaa Bungeni kwa kipindi cha kutosha.

Mheshimiwa Mwenyekiti, anaizungumza sheria ya Mwaka 1990, tumetoa maelezo hapa, baada ya kutungwa kwa sheria ya 1990 na baada ya kugundua kwamba sheria ile ilikuwa na mapungufu, Serikali ilikuja na Sera mpya, sera itakayotoa miongozo namna nzuri ya ku-*manage* maafa katika nchi yetu. Baada ya Sera kutengenezwa *no way* lazima utengeneze sasa sheria itakayo *comply* na sera mpya iliyotengenezwa kwa ajili ya ku-*manage* hayo maafa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa kwa uelewa huu ambao tunao Wabunge wote hapa na Wabunge wamekuwa kila siku wakituuliza, mkishamaliza kutengeneza sera wanawauliza sheria inayokwenda sasa kusimamia sera iliyokwishatengenezwa iko wapi. Sasa leo tumekuja na sheria sasa ambayo inakwenda kutafsiri sera iliyotengenezwa baada ya sheria ya mwaka 1990 kuonekana ina *gaps* nyingi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tumesema hapa, katika sheria hii mpya maeneo ambayo tunafikiri sisi ni *mischief* katika sheria ile ya zamani, ni suala zima la uzuiaji wa maafa kupunguza athari, kujiandaa kukabili maafa, kukabiliana na maafa yanapotokea na urejeshaji wa hali kama ilivyokuwa mwanzo. Sasa mambo hayo yote katika sheria ile ambayo tulikuwa nayo toka mwanzo yalikuwa hayawezi kufanyiwa kazi, katika sheria hii sasa mwelekeo wa ku-*manage* ndiyo tunakwenda huko.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimwombe tu kaka yangu Tundu Lissu, aelewe tu hii ni nia njema ya Serikali, katika vitu vingine hivi ambavyo kwa kweli kwa uelewa wa kawaida

tunaelewa wote na taratibu za utungaji wa sheria wote tunazielewa, hebu aelewe umuhimu tuliouona sisi Serikali baada ya Sera na kuja kuleta sheria ambayo itakwenda kutafsiri sera ambayo tumekwishaitunga kwenye Serikali yetu.

MWENYEKITI: Ahsante. Mheshimiwa Lissu!

MHE. TUNDU A. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nia njema ya Serikali hii itatupeleka wote kuzimu. *(Kicheko)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, haya masuala yanayopendekezwa katika ibara ya 28 yote, yapo yapo yote kwenye kifungu cha (8) cha Sheria ya Uratibu wa Maafa, yapo masuala ya kutengeneza mipango ya Taifa ya kuzuia maafa, *preparedness* yapo yameorodheshwa kutoka 8(1)(2) na 8(2) ina (a), (b), (c), (d) ina mpaka (i), kuna mambo karibu kumi yanayohusiana na mipango ya kukabiliana na majanga, ya kuzuia majanga, kila kitu kipo kwenye sheria kama ilivyo sasa hivi. Sasa tunaletewa jambo ambalo tunafikirishwa ni jipya, lipo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa tuamini tu kwa nia njema, tupoteze muda kwa nia njema, haya mambo yapo, jamani Mheshimiwa Kaimu Waziri Mkuu haya mambo yapo, tangu 1990 yameshindikana hela. Badala ya kuzungumza tutafute wapi hela, tunaleta Muswada wa Sheria kuja kutuambia maeneo ambayo tumekuwanayo kwa robo karne, kwa miaka 25 halafu tunaambiwa tuelewe nia njema ya Serikali. *The road to hell is paved with good intentions.*

MWENYEKITI: Mheshimiwa AG!

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, mimi naomba kushauri kwa mara nyingine kwamba, kama hatuwezi ku-resolve hoja moja ya msingi, mamlaka ya Bunge hili ya kutunga sheria, Mheshimiwa Tundu ataendelea kutusumbua hapa. Yeye alikuwa kwenye Kamati, Kamati ile tumesikia hapa ilipotoa taarifa yake asubuhi haikupendekeza kwamba huu Muswada, Sheria isitungwe. Kwa sababu nashangaa kwa mara ya kwanza kuwepo kwa Bunge hili, Bunge linataka ku-falter, ku- *abdicate role* yake ya kutunga sheria. *That is what this man is advising the House, that is it.* Sasa wote tunajua pale ambapo kuna haja ya kufanya marekebisho ya kawaida, tunaleta Muswada wa Marekebisho ya Sheria. Pale ambapo *conditions warrants* unakuja na sheria mpya, *then* unakuja na sheria mpya. Hata jana jioni tulipitisha Sheria ya *Firearms and Ammunition Act*, ina-repeal ile Sheria iliyokuwepo ya *Firearms and Ammunition Act* and *this is a good practice*. Sasa Bunge kwa mara ya kwanza tuna-debate juu ya ku-exercise mamlaka yetu, yaani tuache kabisa kutunga sheria?

Mheshimiwa Mwenyekiti, *it is a very time, we rich this position* kama Bunge litakuwa limepoteza kazi yake ya kuwepo, kwa sababu kazi kubwa ya Bunge ni kutunga sheria. Sasa unasema...

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, naomba tupate mwongozo hapa ili tu-resolve mamlaka ya Bunge hili kutunga sheria. Siku zote hizi tunapotunga sheria mpya nyingine zinakuwepo hizo za zamani na nimeshatoa kanuni na *formula* ya kutunga sheria mpya, tu-resolve kama Bunge leo linataka kuamua kwamba lenyewe haliwezi kutunga sheria mpya kama sheria ya zamani inakuwa ipo. *Once we have done on this one, then we move forward and make progress.*

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kushauri.

MWENYEKITI: Nakushukuru Mheshimiwa AG umeeleweka, Mheshimiwa Lissu!

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MHE. TUNDU A. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ni bahati mbaya sana maneno ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali. Mimi sijasema Bunge halina mamlaka ya kutunga sheria, tunachofanya hapa ni hicho anachokisema Mwanasheria Mkuu wa Serikali, tunatunga Sheria kwa kukataa Miswada ya hovyoyote kama huu. Kazi ya Bunge siyo kupitisha mambo ya hovyoyote yanayoletwa na watu ambao hawajafikiria sawa. Kwa hiyo, tunatunga sheria hapa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nimesema na hoja yangu ya msingi ni kwamba, ibara ya 28 ianyotua Mpango wa Taifa wa Usimamizi wa Maafa upo tayari kwenye kifungu cha (8) cha Sheria ya Uratibu wa Maafa, kipo tayari na kimeelezwa vizuri kiko *very elaborate*. Sasa hawa watu badala ya kutuambia, kama tunatunga kitu kipya kwa nini wamerudia hiki hiki?

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa nini tunaambiwa tutunge kitu kile kile ambacho kimekuwepo kwa miaka 25, hapo hakuna jibu, tunaambiwa ooh mnataka kuzuiwa, msitunge sheria. Nani amesema tusitunge sheria? Tunatunga sheria kwa kukataa Miswada isiyokuwa na tija kama huu.

MWENYEKITI: Ahsante. Waheshimiwa Wabunge sasa nitawahoji.

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kukataliwa)*

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote))

Ibara ya 29

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nitasema kwa *line* moja tu kwamba, hivi vitu tayari vipo kwenye sheria ya sasa hivi. Tatizo siku zote ni kwamba, fedha haipo, haitolewi, Serikali hii haitoi fedha kwa ajili ya maafa, hilo ndilo tatizo. Sasa tukianzisha Mfuko, halafu tusiutengee fedha kama ambavyo hatujatenga fedha za maafa kwa miaka 25, tutakuwa tunapoteza muda tu. Tutakuwa tunajifurahisha kufikiria kuwa tunatengeneza kitu kizuri, wakati tunafahamu, sisi ni watu wazima, tunafahamu, tatizo ni kwamba hatijawahi kutenga rasilimali kwa ajili ya maafa.

Sasa badala ya kupotezeana muda kwenye jambo hili, tutafute fedha, tuweke kwenye Mfuko uliopo kwa sheria ya sasa hivi iliyopo, inayojitosheleza, ili tuepukane na kupotezewa muda hapa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni hayo tu.

NAIBU WAZIRI WA ARDHI, NYUMBA NA MAENDELEO YA MAKAZI: Mheshimiwa Mwenyekiti, kuhusiana na hoja kwamba masuala haya tayari yapo katika Sheria ya sasa ya Uratibu wa Misaada ya mwaka 1990.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama ambavyo Mheshimiwa Mwanasheria Mkuu ameshaeleza, utaratibu wa kutunga sheria uko wa aina mbalimbali. Unaweza ukaja na marekebisho, ikawa ni *pure amendment*, unaweza ukaja na njia ya *repeal*, kama ambavyo kifungu cha 43, kimeifuta kabisa sheria ile ya mwaka 1990.

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Mheshimiwa Mwenyekiti, ukiangalia hapa hii *fund*, hivi kama tungekuwa tumekuja na *repeal* na tayari katika sheria ya mwaka 1990 vilikuwepo, tungevifuta? Huku umekuja kuingiza *concepts* nyingine mpya ambazo ni za muhimu?

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, tuwatoe hofu na kwa wanaofuatilia mjadala huu, hakuna chochote cha ajabu, hapa *route* iliyotumika ni *route* ya kuamua kuja na *100% repeal*, yale mengine ambayo bado ni mazuri na yanahitajika katika *management* ya suala zima la maafa, ni lazima yatajitokeza. *Whether* kwa kuja kama lilivyo au kwa kulifanyia maboresho.

Mheshimiwa Mwenyekiti, yako sahihi kabisa.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante. Kifungu cha 29, Mfuko wa Taifa wa Usimamizi wa Maafa, vyanzo vya fedha vya mfuko vitakuwa:-

- (a) Kiasi cha fedha ambacho kitakachoinishwa na Bunge;
- (b) Michango ya hiari kwa Mfuko kutoka kwa mtu yeyote au taasisi; na
- (c) Fedha yoyote ambayo imetolewa kwa njia ya msaada au mkopo, kutoka ndani na nje ya nchi.

Kifungu cha (9) cha sheria ya sasa hivi, vyanzo vya fedha za Kamati;

- (a) Fedha zozote zilizotengwa na Bunge;
- (b) Michango kutoka kwa umma; na
- (c) Fedha zilizotolewa kwa msaada au mkopo kutoka ndani au nje ya nchi.

Mambo yale yale, sasa, kama mambo ni yale yale, kwa nini hii sheria inafutwa! Kama mnakubali mambo ni yaleyake, *why to repeal this law?* Ili muonekane mnafanya kazi tu!

Mheshimiwa Mwenyekiti, ni fedheha sana!

MHE. MURTAZA A. MANGUNGU: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru sana na kwa muda wote nilikuwa nikiomba kusema jambo ambalo Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi amelisema. Tayari sheria ambazo msomi Lissu amekuwa akizi-refer, tayari katika Muswada huu zinakuwa *repealed*, kwa hiyo, zote zitafutika. Kulikuwa hakuna ubaya wa kuchukua kifungu chochote cha sheria na kukiweka humu, kwa muda wote, hata hiyo tafsiri ambayo amekuwa akitafsiri, amekuwa anai-*misinterpret*.

Tayari yeye mwenyewe wakati anasoma, maafa hayamaanishi ni hali ya hatari, amesoma yeye mwenyewe, na vitabu hivi viko kwa Wabunge wote wanavyo, mbona tunatuma muda mrefu kubishania vitu ambavyo havipo! (*Makofi*)

Tayari kipengele cha 43, kimeshatoa mamlaka ya sheria hii kuifuta sheria ile iliyokuwepo, si ndiyo utaratibu wa sheria! Kifungu cha mwisho kabisa cha 43, soma upitie hii, vinginevyo tutakuwa tunatumia muda wa Bunge hapa ambao hauna haja. Tayari sheria imeshasema inafutwa, sheria ambayo unai-refer wewe ya miaka 25. Tunachoangalia hapa sasa, mamlaka hii imeshaainisha namna ya kutengeneza *disaster management plan* na namna ya kutafuta *sources* zake!

Sasa tayari tumeshatengeneza mamlaka kwa vifungu vilivyopita, tunarejea tena sasa tunaifunga hiyo mamlaka isiweze kufanya mafungu ya kujiendesha! Ndilo tunalolifanya hapa!

Nakala ya Mtandao (Online Document)

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, hii Sheria ya Uratibu wa Maafa, haijafutwa, haijafutwa. Kuna pendekezo tu la kuifuta.

WABUNGE FULANI: Aaa!

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Imeshapita kwani, imeshapita?

Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja ya Mheshimiwa Mangungu, wala haihitaji majibu, sheria haijafutwa bado. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa vile sheria haijafutwa bado, lazima tuzungumzie mambo yaliyomo kwenye sheria ambayo haijafutwa. Ni hayo tu.

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 30

Ibara ya 31

Ibara ya 32

(Ibara zilizotajwa hapo juu zilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 33

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho yake)

Ibara ya 34

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 35

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho yake)

Ibara ya 36

Ibara ya 37

(Ibara zilizotajwa hapo juu zilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

NDG. NENELWA MWIHAMBI – KATIBU MEZANI: Mheshimiwa Mwenyekiti, baada ya hapo, kuna mapendekezo ya Mheshimiwa Lissu ya kufuta Sehemu yote hii ya nane ambayo ina ibara ya 31 mpaka 37.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, mambo ambayo yanapendekezwa katika Sehemu yote ya Nane, tayari yamewekewa utaratibu katika Sheria ya Uratibu wa Maafa. Kwa hiyo, hiyo sehemu yote ya nane haina sababu ya kuwepo.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Mwenyekiti, Mheshimiwa Tundu Lissu leo, Bunge hili ndiyo maana ninyi ni Wenyeviti mna hekima sana, ame-introduce utaratibu mpya kabisa wa namna, Kamati ya Bunge Zima inapokaa kupitisha kifungu kwa kifungu. Alichokileta Mheshimiwa, unaona ni mapendekezo ya jumla ku-delete, yaani kuondoa sehemu zote, lakini ameyaleta chini ya kanuni ya 86(11) na kanuni hii inasema hivi, nanukuu:-

Nakala ya Mtandao (Online Document)

“Kamati au Mbunge anaweza kuwasilisha kwa Katibu kwa maandishi mabadiliko anayokusudia kuyafanya katika Muswada huo wakati wa Kamati ya Bunge zima akionesha bayana mabadiliko yanayokusudia kufanyika katika kila ibara inayohusika”

Katika kila ibara inayohusika, akionesha yale na ndiyo anapaswa sasa apendekeze. Sasa Mheshimiwa Tundu yeye alichokifanya, amefanya *wholesale*, ni kufuta, sasa alipaswa, kufuta hii ni sheria yote, alichopaswa sasa, hayo anayoyasema kwamba yako kwenye *Disaster Coordination Relief Act*, basi aseme, sasa hayo ndiyo yarudi hapa! Tungeweza ku-move.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, naomba kushauri, kama hatuwezi kuli-resolve hili, hili sasa, naona kama hili Bunge linatumika kama *political show*. Yaani huo ndiyo utakuwa utaratibu na hatutakuwa tunamaliza hizi shughuli, *this gonna be a political circus*. Kwa sababu kanuni zimeweka utaratibu hapa, sasa hii unaleta tu *wholesale*, yaani unafuta yote. Sasa unafuta yote nini, basi kama unataka kurudisha yale yale yaliyokuwa kwenye hiyo sheria iliyopo, yaandike hapa kwamba sasa yakae hivi!

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, naomba kushauri kwamba, turudi kwenye utaratibu wa kanuni namna ya kupitisha hii Miswada tunapokuwa kama Kamati ya Bunge Zima.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, huwa nakereka sana nikisikia Mwanasheria Mkuu wa Serikali anashauri. Kazi yake ni kushauri Serikali, siyo kutushauri sisi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kanuni ya 21(1) ya Kanuni zetu za Kudumu inasema, kutakuwa na Mshauri Mkuu wa Bunge wa Mambo ya Sheria ambaye atakuwa msaidizi mkuu wa Katibu wa Bunge kwa masuala yote yanayohusu sheria. *Stop!* Acha kutuambia unatushauri, sisi tuna mshauri wetu, siyo wewe. Washauri hawa, hiyo Serikali. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, sasa...

MWENYEKITI: *Order order please.*

Waheshimiwa anayezungumza ni Tundu Lissu.

MHE. TUNDU A. M. LISSU: Mheshimiwa Mwenyekiti, ahsante, hoja yangu ni kwamba, Sehemu yote ya Nane, haina tija, kwa sababu ipo tayari kwenye sheria. Sasa maneno ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali, wala hayajajikita kwenye hoja yangu ya msingi. Masuala haya yapo tayari, hicho anachopigia kelele, mimi sielewi anapigia kelele kitu gani.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nashukuru.

*(Hoja litolewa lamuliwe)
(Hoja liamuliwa na Kukataliwa)*

(Ibara zilizotajwa hapo juu zilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Ibara ya 38

Ibara ya 39

(Ibara zilizotajwa hapo juu zilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Nakala ya Mtandao (Online Document)

Ibara ya 40

(Ibara iliyotajwa hapo juu ilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima pamoja na marekebisho yake)

Ibara ya 41

Ibara ya 42

Ibara ya 43

(Ibara zilizotajwa hapo juu zilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

Jedwali

(Jedwali lililotajwa hapo juu lilipitishwa na Kamati ya Bunge Zima bila mabadiliko yoyote)

ND. NENELWA MWIHAMI (KATIBU MEZANI): Mheshimiwa Mwenyekiti, Kamati ya Bunge Zima imemaliza kazi yake.

(Bunge lilirudia)

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, kabla hatujaanza kwenye Kamati ya Bunge Zima, kulikuwa na mwongozo wa Mheshimiwa Lissu ni namna gani tutapiga kura kwenye Muswada huu. Kwa maelekezo ya Kiti, Muswada huu unahitaji *simple majority*, ambayo ni nusu ya Wabunge ambao wako ndani ya Bunge hili. Kwa hesabu ambayo nimepewa, nusu ya Wabunge ndani ya Bunge hili hawajafika na Wabunge wengi wameondoka.

Sasa hivi tuliopo hapa ni 100 au tuko 98. Kwa maana hiyo Muswada huu tutaupigia kura pale ambapo nusu ya Wabunge watakuwepo ndani ya Bunge hili.

Mheshimiwa Zitto!

MHE. KABWE Z. ZITTO: Mheshimiwa Mwenyekiti, kwanza nakushukuru kwa kunipa fursa hii ya kuzungumza na Waheshimiwa Wabunge wenzangu kwa mujibu wa Kanuni ya 50(1), cha Kanuni za Bunge, Toleo la mwaka 2013, ambayo inasema Mbunge yeyote anaweza kwa idhini ya Spika, kutoa maelezo binafsi Bungeni yanayolenga kufafanua kuhusu jambo lolote linalomhusu na lililoifikia jamii.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa moyo mzito kabisa, leo mchana nimemwandikia barua Mheshimiwa Spika ya kung'atuka Ubunge. Sina sababu ya kwenda kwenye *details* kuhusiana na jambo hilo, kwa sababu taarifa ambayo nilikuwa nimeandaa kuitoa jana imesambaa na ipo na mtaisoma kwenye vyombo mbalimbali vya habari.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa faida tu ya Waheshimiwa Wabunge, naomba kusoma barua ambayo nimeiwasilisha kwa Spika leo.

Kwa mujibu wa ibara ya 71(1)(f) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977, Mbunge atakoma kuwa Mbunge na ataachia kiti chake katika Bunge iwapo Mbunge ataacha kuwa mwanachama wa chama alichokuwemo wakati alipochaguliwa au alipoteuliwa kuwa Mbunge.

Mheshimiwa Mwenyekiti, mnamo tarehe 10 Machi, 2015, Mwanasheria Mkuu wa Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA), akiwa katika Makao Makuu ya Chama hicho na akiambatana na Katibu Mkuu wa CHADEMA, alitangaza kuwa chama hicho kimenifukuza

Nakala ya Mtandao (Online Document)

uanachama. Licha ya kwamba Chama hicho hakijaniandikia rasmi na huo ni urasimu wa tu wa kawaida wa taratibu, lakini umma unajua kuwa nimeshafukuzwa uanachama wa chama nilichokuwemo wakati nilipochaguliwa kuwa Mbunge.

Hivyo, nakuarifu rasmi, nimeamua kutii uamuzi wa Chama cha CHADEMA na hivyo kung'atuka rasmi. Nashukuru sana kwa ushirikiano wako kwa muda wote mlioshirikiana nami katika kuijenga nchi yetu kupitia Bunge lako Tukufu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kutoa shukrani zangu za dhati kabisa, kwenu Wabunge wote, kwa yale yote ambayo tumeyafanya pamoja kwa ajili ya nchi yetu. *(Makofi)*

Tumefurahi pamoja, tumehuzunika, tumelia, tumeisimamia Serikali na ninajivunia kabisa kuwa sehemu ya Bunge hili la Kumi, lakini najivuni zaidi kuwa sehemu ya Bunge la Tisa, ambalo liliweka misingi ya kujenga Bunge lenye meno katika kuisimamia Serikali.

Namuomba Mwenyezi Mungu awabariki nyote katika changamoto iliyoko mbele yetu ya uchaguzi mkuu na Mungu awajalie nyote muweze kurejea katika Bunge hili na Mungu akipenda, tutakuwa pamoja mwezi Novemba. *(Makofi)*

Mheshimiwa Wabunge wenzangu, baada ya maelezo hayo mafupi, kwaherini na ahsanteni sana. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, baada ya maneno hayo ya Mheshimiwa Zitto, kwa kweli wengi tutakuwa na simanzi kubwa ya kumwona mwenzetu na yeye ameamua kutuacha peke yetu kwenye kipindi hiki kigumu, wakati bado tunamhitaji, lakini naamini ushauri wake bado tutautumia kutokana na weledi wake mkubwa katika shughuli zake za Kibunge.

Nakupongeza binafsi kwa kazi nzuri uliyofanya kutumika nchi yako, kutumikia chama chako, kutumikia wananchi na hasa Jimboni kwako. Hongera sana kwa kazi nzuri uliyofanya. Mheshimiwa Zitto umetambulika Kimataifa na utatambulika Kitaifa na Mwenyezi Mungu akujalie kwa kila lile ambalo umelipanga, akupe wepesi, akupe na nguvu kufanikisha. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge naahirisha shughuli za Bunge mpaka kesho saa tatu asubuhi.

*(Saa 3.16 Usiku Bunge liliahirishwa mpaka Siku ya Jumamosi,
Tarehe 21 Machi, 2015, Saa Tatu Asubuhi)*